

Institutiones medicinae legalis, vel forensis, in quibus praecipuae materiae civiles, criminales et consistoriales, secundum principia medicorum decidendae ... traduntur ... / Cum emendationibus et additamentis J.F. Faselii.

Contributors

Teichmeyer, Hermann Friedrich, 1685-1744
Faselius, Joannes Fridericus, 1721-1767

Publication/Creation

Florentiae : D. Marzi & Soc, 1771.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/zams8jwx>

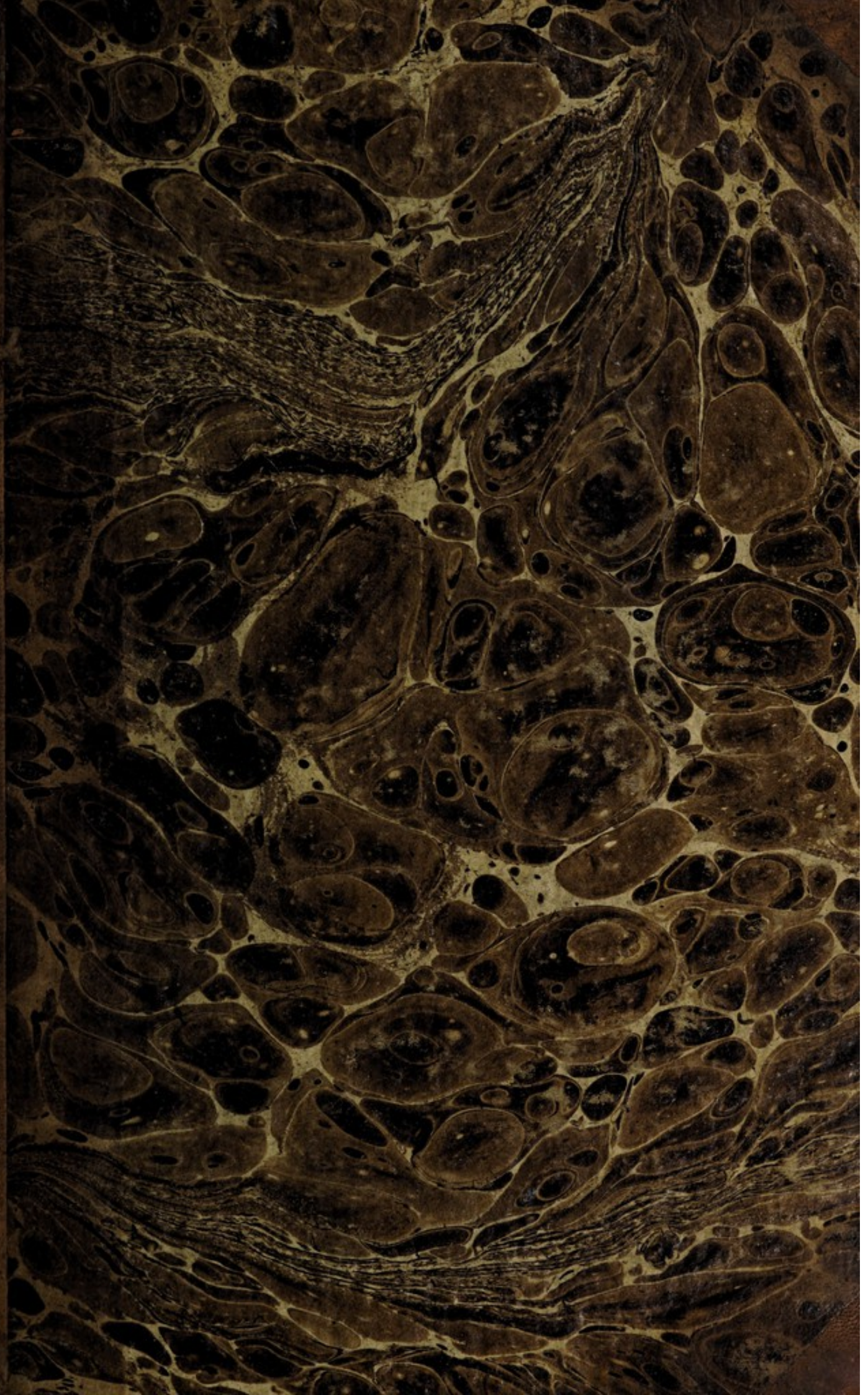
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

C. XVI.

18/t

50859/B

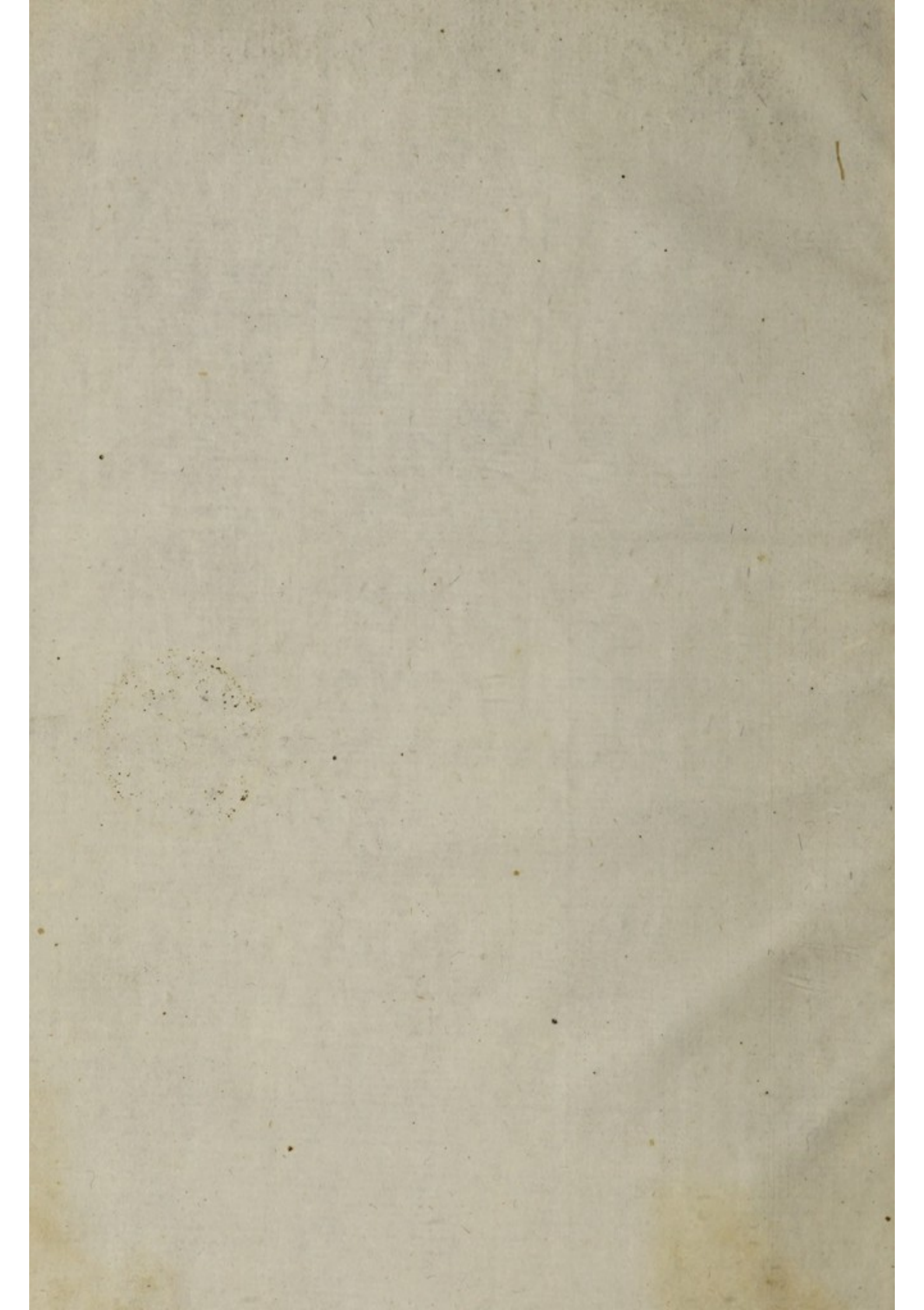
a 1-H

J. N. W. S.

Florence
29/8/10

MINNA LEGAL
F. O. R. E. S. T. A. N. C. E.
S. I. M. P. L. Y. N. G. S. I. M. P. L. Y. N. G. S. I. M. P. L. Y. N. G. S.

1111

HERM. FRIDERIC. TEICHMEYERI

HEREDITARII IN CAMSDORF ET WENIGENIENA

PHIL. ET MED. D. ANATOMIAE, CHIRURGIAE ET BOTANICES P.

P. O. SEREN. SAX. DUC. VINAR. ET ISENAC. CONSIL. AUL. ET

ARCHIATRI ACAD. NAT. CURIOS. IMP. LEOPOLD. CAROL. ET

REG. S. S. BORUS SODALIS

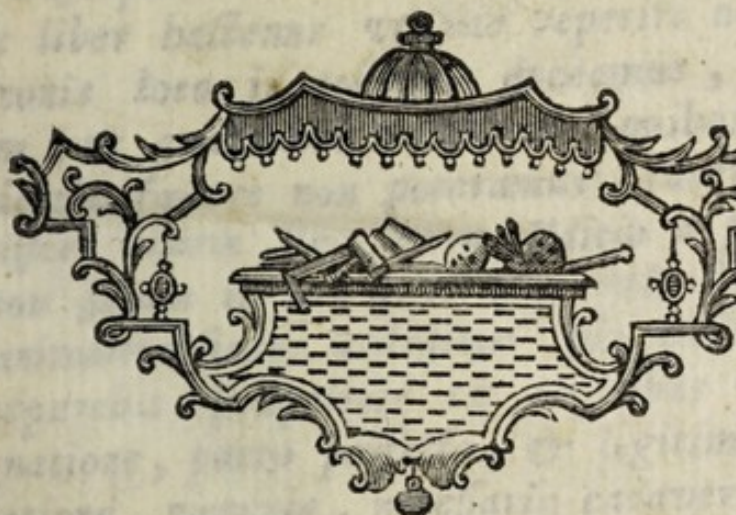
INSTITUTIONES
MEDICINÆ LEGALIS
VEL FORENSIS

IN QUIBUS

PRAECIPUAE MATERIAE CIVILES, CRIMINALES
ET CONSISTORIAELS, SECUNDUM PRINCIPIA
MEDICORUM DECIDENDAE, EX RECENTISSIMIS
ATQVE OPTIMIS EORUM HYPOTHESISIBUS
ERUTAE TRADUNTUR

CUM EMENDATIONIBUS ET ADDITAMENTIS
IOANNIS FRIDERICI FASELII

MED. DOCT. ET PROF. PUBL. ORD.

FLORENTIAE MDCCCLXXI.

EX TYPOGRAPHYA DOMINICI MARZI, ET SOCIORUM.

Superiorum Adprobatione.

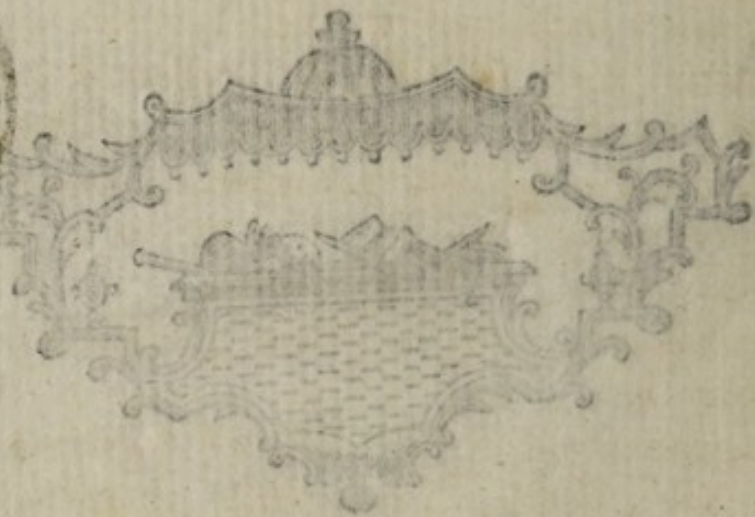
HERM. FRIDERIC. TEICHMEYER

HEREDITARIUM IN CAMBODIA ET WEINGARTEN
PHIL. ET MED. D. ANATOMIAE, CHIRURGIAE ET BOTANICAE P.
P. O. SEREN. SAK. DUC. VINAR. ET ISNAC. CONSIL. AUL. ET
ARCHIATRI ACAD. NAT. CURIOS. IMP. LEOPOLD. CAROL. ET

INSTITUTIONES
MEDICINAE LEGALIS
VEL FORENSIS

IN QUIBUS
PRAECIPUAE MATERIAE CIVILES, CRIMINALES
ET CONSISTORIALES, SECUNDUM TRINCIAM
MEDICORUM DECIDENDAE, EX RECENTISSIMIS
AETATE OPTIMIS FORUM HYPOTHESIS
ERUTAE TRADUNTUR

CUM EMENDATIONIBUS ET ADDITAMENTIS
IOANNIS FRIDERICI PASELII
MED. DOCT. ET PROF. PUBL. ORD.

FORENTIAE MDCCLXXII
EX TYPOGRAPHIA DOMINI MARCI ET SOCIORUM
Speranza & Sociorum

Hanc in Italica editione nostræ Joh. Fridericus Engelii
editionem legitur nos hunc quæ quibus et de
Quæ autem Germanice scripta occurrunt frequentis-
simè, Latina reddimus.

P R A E F A T I O

L E C T O R I B E N E V O L O .

Institutiones Medicinæ Legalis b. nostri Præceptoris ,
aliquoties iam excusas , denuo iam publici iuris fa-
cimur . Suscepimus hunc laborem partim eam ob causam ,
quia hic liber hætenus venalis reperiri nequit , cum ta-
men canonis loco in collegiis doceamus , partim eam ob
rationem , ut amicorum voluntati , quibus refragari sa-
lvo amicitiaæ fœdere non poteramus , faceremus satis .

Differt autem hæc nova Editio a prioribus potissi-
mum non solum in eo , quod hinc inde desiderante biblio-
pola , animadversiones utilissima sint addita , quemadmo-
dum adparebit præprimis ex capitibus de virginitate ,
impregnatione , partu perfecto , & legitimo , abortu , su-
perfoetatione , venenis , necessaria cadaverum inspectione ,
vulnerum lethalitate , infanticidio , tortura ; verum
etiam in eo , quod passim quaedam a nobis fuerint
correcta .

Hanc

*Hanc in Italica editione nostra Joh. Friderici Fasellii
editionem sequi nos sumus, quae quinta est & Ienae
vulgata anno 1767.*

*Quae autem Germanice scripta occurrunt frequentis-
simè, Latina reddidimus.*

P R A E F A T I O

L E C T O R I B E N E V O L O .

*Resurrectione...
aliquoties...
cimus. Suscepimus hanc...
quia hic liber...
men canonis loco in collegiis...
rationem, ut amicorum...
suo amicitia...
Differre autem...
num non solum in eo...
sola, animadversiones...
dum adhibere...
supplicatione, patris...
perfectione, veneratione...
universum...
etiam in eo, quod...
corrupta.*

Hanc

C A P I T U L U M

D E

A E T A T U M D I V I S I O N E .

1. *Qu. An doctrina de ætatibus in Medicina legali pertractanda sit, & quare?*

Ultra de ætate, eiusque divisione apud Juris peritos, in distinctione ætatum humanarum rite constituenda sollicitos, in controversiam vocantur, sc. 1.] ratione aptitudinis generandi & concipiendi, 2.] variorum actuum civilium sustinendorum, testamenti conficiendi, tutelæ cessationis, tormentorum sustinendorum. Vid. de hoc casum in ff. *Medico-Legalibus* celeberrimi VALENTINI, *Sect. I. Casu III.* ubi de constitutione & viribus adolescentis, fidiculis subiiciendi, agitur; quo in casu TIMÆUS a GULDEN-

A

KLEB

KLEE respondet: si justam & sanam staturam possideat. Igitur ætatum cognitio ICTis est necessaria, æque a Phisicis & Medicis petenda, idque eo potissimum nomine, quoniam de corporis & animi mutatione, quibus ætatum disparitas innititur, hi primario iudicium ferre possunt.

2. Qu. Quid sit ætas?

Sumitur ætatis nomen modo pro mensura temporis; modo pro mundi ætatibus seu epochis; modo pro spatio centum annorum, seu seculo; modo pro hujus parte aliqua; modo pro tota hominis vita; & denique pro certo vitæ spatio, quæ significatio nostri jam est fori. Est hinc ætas quævis vitæ periodus, sive spatium, quo corporis & animi vires per se suamque naturam evidenter mutantur. Hæc ætas septimo quovis anno aliud accipit nomen, quia tum fit temperamenti in nobis notabilis transmutatio. Ter septima enim hebdomade infantis motus in utero percipitur, in sexies septima hebdomade parvus fit exclusio, septimo mense incipit infans dentire, septimo anno prima infantia ætas clauditur, dentesque decidunt, decimo quarto anno in sexu fœminino plerumque menses erumpunt, &c. Hinc veteres ex hac observatione concludebant, numerum septenarium constituere climactericum fatalem, seu decretorium.

3. Qu. Quomodo ætates dividantur?

Ratione divisionis scriptores in discernendis & determinandis hominum ætatibus in varias abeunt sententias. Alii enim duo, 4. 5. 6. vel septem, alii plures, alii pauciores articulos constituunt. Sed congrue, si mihi, quod sentio, dicendum, magis agere videntur, qui lex tantum sibi concipiunt. Tot enim mutationes sunt sensibiles animi & corporis, eorumque potentiarum. Istæ ve-

ro sunt I. Infantia, II. Pueritia, III. Adolescentia, IV. Iuventus, s. Virilis ætas, V. Senectus, VI. Ætas decrepita.

Vulgo quidem annorum dimensione ac enumeratione apud Ictos ætatum limites determinantur, in quo enim acquiescendum, ut Imperator *Instit. Quibus modis tutela finitur. Tit. 22. lib. 1.* sancit, hac tamen cum cautela ut in ætatibus disternandis semper mutationum, constitutionum & functionum naturalium magis ratio habeatur. Recte enim inquit GALENUS *Lib. VI. de tuenda sanit. cap. 2. etates exquisito annorum numero alligari nequeunt.* Quotidiana enim id ipsum demonstrat ac comprobatur observatio, aliis citius, aliis tardius pubescentibus & senescentibus citius sapientibus, iterumque desipientibus. Hinc & in numero septenario, supra allegato, non est absoluta semper & necessaria fatalitas. Vide Celeb. HOFFMANNI. *Dissert. de annorum climactericorum rationali & medica explanatione, §. 12.*

4. Qu. Quid sit Infantia?

Infantia, est ætas illa tenerior, a prima hominis in lucem nati, origine ad tempus illud se protrahens, quo prompte homo & expedite loqui discit, vel incipit, unde infans dicitur qui fari nondum potest, lingua uti quodammodo didicit. Unde ætati huic proprium & naturale est balbutire, *L. mulier ff. de verborum obligation. §. Pupillus vers. Quod diximus, Institut. de inutil. stipulat. L. fin. ff. rem. pupill. sal. for. BALD. in L. donatarum C. de acquiren. & retinend. Possess. ALBERIC. in Diction. in voc. infans.* vel qui minor est septem annis *L. 18. C. de jur. delib. L. 14. ff. de sponsal. L. 1. §. 2. ff. de administr. tut.* Hinc etiam alii dicunt, quod claudatur hæc ætas, quando nimirum anno circiter ætatis septimo primæ res dentes excidere incipiunt. Infantes itaque cum fari non possint, vel expedite loqui, intellectus etiam non sunt capaces. Si etiam quidam infantes expedite

loquela non destituantur, quia tamen negotia, præsertim civilia, eorumque vim non perspiciunt, hinc loqui non censentur. Nemo enim dicere existimandus est, qui, quod dicit, non sentit, nec mente agit. *L. 7. §. 2. ff. de suppellect. legat.* In juris igitur negotiis gerendis infans furioso comparatur quanquam utriusque iudicium multum a se invicem differat. Infantis quippe ratio quidem immatura est, sed sana adhuc, vitioque nondum corrupta, cum vitium non sit, quod ex communi lege naturæ proficiscitur. At furiosi ratio matura quidem est, sed vitiosa, & non sana. Hinc, etsi infans quoque negotium gerere nullum possit, nonnullas tamen præ furioso præcipuas in jure prærogativas habet. Vid. ZACCHIUS, *Quest. Med. Legal. Lib. I. Tit. I. Qu. III. n. 16. v. 9.* ubi singula sunt recensita.

5. Qu. Quid sit Pueritia?

Pueritia, seu pupillaris, ut vocatur *L. fin. §. 2. ff. de verb. oblig.* aut impuberum ætas est tempus illud, a prima hominis nativitate in masculis ad annum usque 14. in femellis vero ad annum 12. sese extendens. Distinguitur hæc ætas in duo spatia æqualia, duove septennia, quorum prius infantia dicitur, posterius in duas rursus partes æquales dividitur, in duo scilicet 3. e me. s. tripartialia cum dimidio quorum prius infantia, posterius pubertati proximum appellatur.

Pueri æque ac infantes a ICTis furiosis æquiparantur, i. e. quicquid boni agunt, casu tantum agunt. *L. ultima in fin. ff. de administrat. tut.* MENOCHIUS, *Consult. 82. n. 207. vol. 1.* unde actus, ab ipsis editi, non sunt validi. Quamobrem nec testamentum eis condere licet. DEC. *in l. si frater C. qui testam. fac. poss. n. 3.* nec testimonium commode dicere possunt. *arg. §. 10. Inst. de inutil. Scrip.* WESENEEC. *ad tit. ff. de testib. n. 3.*

Hæc tamen comparatio non est adæquata. Nam obtinet
tan-

tantum, quando sola voluntate pupilli actus geritur, vel quando agitur de eo obligando. Ubi enim alius se pupillo obligat, valet, lege, & alterius voluntate, pupilli defectum supplente. *pr. Inst. de auct. tut.*

6. Qu. Quid sit Pubertas?

Pubertas est vitæ illud spatium, in quo primum pubes in pudendis, & lanugine in mento erumpente ad generandum homo aptus evadit. Dicitur etiam hæc ætas Adoleſcentia [quæ quidem strictiori in significato incipit anno 18. duratque ad annum usque 25.] vel ætas potius discretionis, quia pueri rationis & iudicii videntur reddi participes. Ut plurimum hæc ætas, secundum Ictorum & LL. harumque moderatorum sententiam, in masculis decimo quarto anno, in femellis vero XIImo incipit, juxta *Instit. Tit. 22. Lib. I.* sed profecto ætas hæc in femellis nimis præcox videtur. Nam puella concipere nequit prius, quam menstrua patiatur. Experientia vero docet, femellarum vix centesimam anno XIV. purgationem sustinere, teste HIPPOCRATE, *de Genitura* §. 4. MERCURIALI, *de morbis mulierum lib. 4. c. 1.* LAURENTIO *in Anatomia lib. I. qu. 8.* BOHNIO, *in Circul. Anatom. Progymnas. XVI. p. 242. & seq.* ORTLOBIO, *in Historia partium dissertat. 19. §. 9. 10.*

Pari ratione de pubertate masculorum dubitare vel inde licet, quod Medici anno jam decimo quarto puberes masculos absolute pronunciare haud possint. Sunt enim, si qui sunt, pauci, qui anno hocce pubescunt; plures, qui sexto demum ac decimo anno, immo etiam paulo nonnunquam tardius ad pubertatem maturiores evadunt.

Verum, ut cuncta ita se habeant, dubium hinc tamen ICTis relinquatur, quibus signis potissimum dignosci pubertas possit. Argumenta enim quæ HOSTIENSIS, *lib. IV. de desponsatione impuberum, n. 5. & 7.* affert, ætate scilicet
XIV.

XIV. aut XV. pilos, in pudendis erumpentes, coeundi posse potentiam indicare, dubia profecto sunt, & falsa partim, partim inhonesta etiam censenda. Fallit enim 1.) ætas, si ad individuum respiciamus, 2.] pubis eruptio. Quemadmodum vero hæc sine pubis inspectione probari nequit; ita peccaremus contra honestatem illam admittentes, contradicentibus imprimis LL. Vid. §. 1. *Instit.* *Quibus modis tutela finitur*: ibi, quod in feminis antiquis impudicum visum, hoc etiam ut ad masculos extendatur, Imperator jubet, CELEB. STRYKIUS, *de Iure sensuum*, *diff. 1. cap. 1. n. 56. & 57.* ad probandam diudicandamque ætatem Calendaria requirit ecclesiastica, *Kirchen-Bucher* quæ probando annorum numero interserviant. His autem deficientibus & amissis ad ocularem confugiendum inspectionem quam Saxones etiam approbarunt. *Landr. lib. art. 42. cit.* PETR. HEIGIO, *Comm. Instit. ad pr. Quibus modis tutela fin.* Non tamen partium secretorum inspectio hæc ratione probatur; quæ an apud Romanos unquam obtinuerit, non immerito alii dubitant, sed & vultus & corporis vigor potius hoc casu iudicium iuppeditabunt. Denique 3.) coeundi potentia fallax pariter est, atque eius probatio minus honesta & casta esse videtur. HOSTIENSIS enim, *l. c.* ad coeundum illum potentem iudicat, *qui actu coit, semenque emittit*. Hinc pubertas iure civili ex annis, iure Canonico ex potestate generandi æstimatur.

Prudentius itaque, simulque castius agunt, qui, præter ætatem, ad insignem illam corporis mutationem respiciunt, cum corpora ad evidentem illam proceritatem et magnitudinem evehuntur, membra ad soliditatem crassitatemque perveniunt, vox acuta in graviores abit, tandemque, cum mores simul hominum mutantur, ut prudentiæ aliquid videantur præ se ferre.

7. Qu. Quid sit Iuventus?

Iuventus, seu virilis ætas dicitur, quando post annum XXI. iure Saxonico, (civili vero XXV.) corpus sibi de-

debitum incrementum cepit, vigorque adeo virilis completur, i. e. non corporis solum, sed & animi vires augentur. Unde etiam firma, integra, robusta, aut plena et adulta ætas vocatur. In hac ætate homo omnia rite et recte agere potest, et publica administrare negotia, rerumque gerendarum curam suscipere, tueri ac persequi.

Nonnullis quidem Philosophorum pariter ac Medicorum iuventus & virilis ætas distinctæ sunt ætates: At, quoniam leges inter unam alteramque non distinguunt, sed utramque inter se confundunt, Medicorum hæc distinctio hic non est attendenda. Neque enim apud ICtos quicquam est quod iuventuti cum virili ætate commune non sit. Aetas autem iuvenilis Medicis antiquis ratione temperamenti vocatur calidissima. Calidissimi enim sunt iuvenes, iuxta GALENUM, *comment. 2 de morbis, vulg. 78*. Virilis ætas, summo vigori succedens, etiam consistens dicitur, quia calor in eodem statu, in quo constitutus in iuventute erat, permanere & consistere videtur, ita, ut homo in priori pulchritudine ac prioribus corporis viribus conspiciatur. Interim tamen vires corporis in consistente ætate revera minuiuntur, sed non adeo notabili discrimine & sine sensu. Hinc iuventutem cum ætate, consistentem autem cum autumno comparare solent.

8. Qu. *Quid sit Senectus?*

Aetatem virilem & consistentem necessario excipit senectus, utpote quæ ætas illa est, in qua vires magis magisque in dies imminuuntur. Manifesta enim virium declinatio & roboris degeneratio in senectute incipit; cui diversa iuris contingunt beneficia, v. g.) senioribus magis confidendum testibus, quam iunioribus, 2.) nulli tormentorum generi subiiciuntur, illorum tamen confessio, in tortura facta, illis non præiudicat. v. MASCARD. *conclus. 1285*. Et FARINACIUS, *in question. Criminal. qu. 41 n. 25*, inquit

non posse torqueri, nec terreri etiam, quamvis LAUTERB. ad tit. ff. de quest. in S. statuat, etiam decrepitos terreri posse, arg. L. 1. §. 33. ad Sctum Sil. 3) in delictis mitius puniuntur: notante FARINACIO, in praxi Criminal. lib. 1. tom 1. parte II. concl. 52. 4.) ab oneribus personalibus excusantur, v. g. tutela, sic maior septuaginta annis a tutela & cura se potest excusare; Instit. lib. I. Tit. XXV. de excusat. tut. vel curat §. 13. 5.) in dignitatibus conferendis seniores semper præferuntur.

Est autem hæc ætas media intra annum L. & LXX. ubi vires hominis manifeste imminuuntur. Sed & termini ætatis huius variare possunt. Nam senectus a morbis, curis, diaeta ac laboribus evidentissime acceleratur & retardatur, adeo ut etiam difficillimum sit, terminum vitæ ultimum præscribere. MENOCHIUS, l. c. Nihilominus, cum senectutis formalitas sit virium defectus, & qui vires habet integras, senex dici nequeat, iudicis arbitrio de senectute iudicare relinquitur, iuxta MENOCHIUM & MASCARDUM *ll. cit.* Circumstantiæ igitur & hic ius variant, vel potius applicationem iuris. V. g. Sexagenarius, corporis & animi viribus perfecte instructus, senex dici non potest, & vice versa vir quinquaginta annis minor, qui defectum virium tam corporis, quam animi, sentit, senex pronunciandus. Iuvenes enim maturius senescere posse experientia constat. Vnde recte CARPZ. q. 118. statuit, in tortura dictanda non tam annos, quam corporis vigorem spectandum. Hinc, quando quæritur; an senes generare & concipere valeant? Resp. marem ultra annum sexagesimum ad generandum, feminam vero ultra quinquaginta annos ad concipiendum inhabilem fieri, & exempla illa, quæ a variis allegantur, (v. g. a. CODRONCHJO in *Methodo testificandi*, thes. 16. & SCHENCKJO, in *observat.* p. 558 VALERIOLA, in *Locis Commun.* lib. I. c. 18. & FELJCE PLATERO, in *question. paradoxis*, n. 38) marium ac feminarum tardius adhuc generantium ac patientium, rariora tamen sunt, & LL. sese non adplicant. Vnde

de etiam Imperator, *L. si maior quinquagenaria Cód. de legitimis hæredibus*, partum quinquagenarium quidem legitimum, sed mirabilem appellat. Et quamvis pro feminis vetulis adduci queat, quod præter menses per ætatem cessationem, non necessario ad concipiendum inhabiles sint, cum, experientia teste, plurimæ, quæ non menstruantur, conceperint, ut ex SENNERTO, in *praxi lib. IV, sect. II. c. 1.* & a GULDENKLEE, *lib. IV. c. 7.* videre est: Regeri tamen hæc debet, quod quando feminæ, ad concipiendum inhabiles alioquin, concipiunt, (deficientibus nimirum mensibus,) hoc aliter fieri non possit, quam per miraculum, ut de Sara et Elisabeth sacra testantur litera.

Quod si proinde ex GALENO, *lib. I de Sanitate tuenda c. 8.* senectutem in tres, aut, secundum alios, v. g. eundem GALENUM, & HIPPOCRATEM, *sect. I. Aphor. 13.* in duas partes dividamus: Priorem, quæ vocatur senectus florida, ad generandum & concipiendum habilem, alteram, quæ adpellatur senectus decrepita, binasve reliquas, secundum ordinarium naturæ cursum functionibus hæc inhabiles & minus adæquatas censemus FORT. FIDELIS, *de Relation. Medicis, lib. 3. c. 9.*

Hæc senectutis divisio quæstionem movet: *an senes inter infirmos censendi sint?* cum senectus adiunctum naturale corporis sit, infirmitas vero præter naturam existat. Negat hoc, inter alios, MENOCHJUS, *Casu 60.* ad stipulante ipsi HIPPOCRATE, *sect. II. Aphor. 39.* Nam affectus illi, aliis ætatibus præternaturales dicti, senibus sunt naturales, v. g. 1) dentium adfectus. 2) pituitæ abundantia. 3) appetitus imminutus. 4) somnus parvus. 5) rubor oculorum. Alii affirmant, quorum argumenta ZACCHJAS affert, *lib. I. tit. I. qu. 10.* Si itaque dicendum, quod res est, in senio constituti quidem sunt infirmi quoad corpus; sed non statim quoad rationis usum. Quando vero sensibus internis destituuntur, ad actus etiam civiles inhabiles redduntur. Unde WESENBECJVS, *ad Instit. de donat. inter vivos* ait;

Ob senectutem senem res suas donare non prohiberi, nisi talis sit senectus, quæ sensum aufert.

9. Qu. *Quid sit ætas decrepita?*

Ex his adeo patet, quod ætas decrepita, quam ab anno 70. usque ad vitæ terminum extendunt, & quæ ultimam partem senectutis constituit, ea tantum vitæ pars sit, ubi non solum corporis vires cessant, sed & animus vigorem suum amittit.

C A P U T II.

D E

P R I M O G E N I T I S,

I. Qu. *Quis dicatur primogenitus?*

Primogeniti nomen medice magis referri ad eum potest qui primum concipitur, quam ad eum qui primum nascitur. Nam genitus dicitur fœtus, cum in utero conceptus est & mulieres generare dicuntur cum concipiunt non cum pariunt. Apud ICcos vero Primogenitus dicitur is, qui primum natus est, vel utero exclusus. i. e. qui primus vidit lucem c. S. X. de V. S.

2. Qu. *An possibile sit, posterius conceptum prius nasci?*

Utique hoc rationi non refragatur, ex gemellis, quem mater primo conceperat, posterius nasci potuisse. Idque variis ex causis potest contingere, nimirum 1) ex situ in utero, 2) ex priori ad partum adaptatione, 3) ex maiori vel minori robore, dum unus gemellorum præ altero semper robustior deprehenditur. Vid. MAURICEAV, *des femmes grosses*, livre 2. Capit. 24. 4) unus gemellorum in utero perfecte
sanus

fanus est, alter v. gr. primum conceptus, in utero a morbo afficitur, adeoque debilitatur. Fœtus enim in utero materno non minus, quam extra uterum morbis est obnoxius, unde & partus ejus necēssario retardatur. At unius gemellorum aegritudo non necēssario alteri communicatur, quemadmodum nonnulli Medicorum arbitrantur. Nam duplici gaudent ut plurimum gemelli Placenta uterina, rarius, imo rarissime una. Vid. D. a DEVENTER, *in nova obstetricum luce*, Cap. 44. MAURICEAU, l. c. & alios. Primogenitus porro dicitur, qui primum perfecte & totus natus est, non qui hanc illamve tantam corporis partem ex utero protrufit, ut brachium, aut crus. TIRAQUELLUS, *de Jure primogenituræ*, Qu. 1. n. 8. Et adducitur huc sacer textus *Genes. c. 38., v. 27.* de gemellis, quos, Thamar, Judæe nurus, edidit quorum is qui Sera vocatus est, prior manum protulit, posterior vero natus est. Unde non ille, sed Phares, prior natus, primogenituram est consecutus. Prior enim natus iura primogenituræ consequitur, non prior conceptus. TJRAQ. l. c. num. 9.

Prior natus a Iureconsultis ex hac ratione pro primogenito habetur quoniam, teste HIPPOCRATE, *lib. de natura pueror. num. 38.* & MASCARDO, *de Probation. concl. 1146. num. 31. Vol. 3.* conceptionis dies incerta, momentumque incertum sit, nec Medicorum ullus determinare queat quisnam ex duobus gemellis, ex uno coitu conceptis, prior sit conceptus. Cum ergo de prioritate conceptionis in dubio res ipsa remaneat; contra vero de prioritate nativitatis evidens certitudo appareat: dicendum omnino, instituentis primogenituram mentem fuisse, ut, qui primo nascitur, pro primogenito habeatur.

3. Qu. *Quis Ex gemellis in statu dubio prior natus presumendus?*

Quæstio nulla est, in cuius decisione magis varient Doctores, quam hæc; quis nempe gemellorum prior natus

haberi debeat, si forte obstetricum incuria, aliove simili casu, id ignoretur? Alii utrique regimen concedunt simpliciter, alii cum distinctione, ut non ambo simul imperent, sed alternis annis: alii volunt ut ambo imperent, si regnum sit dividuum, alii neutrum, sed tertio genitum ad evitandam omnem controvēsiā ac litem imperii successorem constituunt, alii præstantiorem admittunt, alii electioni parentum, alii procerum decisioni in successione Imperii huius dubii resolutionem committunt, alii ad sortem confugiunt. Congessit has opiniones TIRAQUELL. *l. c. qu. 17.* & ex eo WILDVOGEL in *Diff. de Iure Gemell. c. 2. §. 9.* & P. MÜLLER *de Providentia Maiorum c. 4. §. 7. seq.* Plurimi, ex coniecturis decidi rem posse, arbitrantur, eumque esse primogenitum præsumunt, qui robustior, formosiorve est. TIRAQUELL. *l. c.* ZACCHIAS, in *question. medico legal. lib. IX. Tit. XII. Qu. 5. p. 822. & seq.* id quod ratione roboris concedi potest, pulchritudinis autem nulla hic ratio haberi potest. Pulchritudo enim vel ex diversa vi formatrice; vel ex structura fœtus in ovulo delitescens; vel ex imaginatione; vel alia quoque causa evenire potest. Robur vero non tantum de membrorum mole, sed & habitudine ad actiones, imprimis mentis, perficiendas est intelligendum. De robore corporis iudicare potest & debet Medicus; de mentis autem, quibus quis instructus sit, viribus & aptitudine ad imperium, in arduo hoc maxime negotio, alii; imprimis, ubi de principibus gemellis sermo est, quam doctrinam egregie pertractavit celeb. COCCEIUS, in *commentario ad ZACCHIAM*, pagina citata, quæ in casu necessitatis rationes decidendi quam sufficientissimas suppeditabit.

Hodie nonnulli statuunt, quod, si succedentes de primogenitura inter se convenire non possent adeoque regimen coniunctum mater rixarum permaneat, suadendum sit fortis iudicium, tanquam ultimum refugium, partim cum S. Litteræ hoc iudicium variis in locis approbent, ut LEVIT. XVI. 8. NUM. XXVI. 55. IOSUAR VII. 14. I. SAM. X. 19. seq.

seq. ION. L. 7. ; partim quia hoc fortis iudicium iam antiquissimis temporibus in usu fuisset, uti pluribus comprobavit WALTHER in *Diss. Regiom.* 1704. hab. de questione: *Utrum fors in Electione Magistratum hodiernum iuste sit intermissa.* Et ita etiam olim decisum fuisse in Dicasterio Ienenfi refert LYNCKER, *Cent. 8. Decis. 781.*

4. Qu. *Uter gemellorum, ex matris utero exsectorum, prior natus presumendus?*

De gemellis huiusmodi dubitare nonnulli volunt, an pro natis habendi sint, cum certum sit, eos non nasci. Nasci enim ex ipsa foetus & matris virtute contingit; matris quidem expellentis id, quod sibi oneri est, tanquam aliquid eiusmodi quod suo tempore vitam & sanitatem matris conturbat; foetus vero exitum ab utero quærentis, ut liberi ad vivendum aura fruatur. At hi neque matris, neque propria virtute urgente, sed per vim & aliena manu, Chirurghi quippe, ex utero materno excisi, in lucem prodeunt. Sed hae difficultates diluuntur per ea, quae adducit ALPHONS. DE CARANZA, *lib. de partu naturali & legitimo cap. 6 Sect. 1. num. 12.* ubi foetus, ex matris utero exsectos, non minus, quam qui naturaliter nascantur, pro natis habendos esse, affirmatur.

Quando vero gemelli sectione chirurgica, inprimis in matre mortua instituta, extrahuntur, is a chirurgo primum extrahitur, qui primum in manus incidit. Hic vero primum natus dici ideo non potest, si quidem extractio haec soli debetur voluntati, Chirurghi scilicet, adeoque est arbitraria. Gemellorum igitur is primo dicendus est genitus, non qui primum utero exsectus fuit, sed qui nasci primum debuerat, si nati naturaliter fuissent, id est, ex collatione & comparatione virium vivacitatis, structuræ corporis maioris & melioris utriusque controversia decidenda. Is enim, qui vivacior est altero, non primum tantum conceptus prae-

sumitur, sed, ob vim maiorem, sibi etiam primum ex utero materno viam parare potuisse, non est incredibile.

Alii, & quidem non pauci hodie in ea versantur opinione, quod vel utriusque gemelli ad successionem sint admittendi, vel casus dubius sortis iudicio committendus. Vid. STRYK de *Success. ab Intest.* Diss. I. Cap. 3. §. 21.

C A P. III.

D E

NECESSARIA FOETUS EX UTERO MATRIS, IN PARTU MORTUAE, EXSECTIONE.

CUM in priori capite de primogenitura gemellorum utero exsectorum, egerimus, haud supervacaneum esse duxi, hancce quoque materiam, Theologis pariter ac Ictis scitu necessariam, insimul pertractare. Quotidiana enim experientia, tristissimis sane exemplis, docet, quod singulis fere annis, omnibus in locis, parturientes pereant, antequam foetum in lucem ediderint, neque vero semper constet, an foetus in utero matris mortuae adhuc in vita superstes sit, id quod tamen interdum per signa evidentissima, motum v. g. foetus, confirmatur. Vid. DOLÆVM, *Encyclopæd. chirurg. Lib. 4. C. V.* qui in gravida, apoplexia mortua, se altero die motum foetus percepisse testatur. Sed & adiunt exempla, ubi, matre mortua, foetus, propriis suis viribus, se ex ergastulo suo & mortis faucibus liberavit, & ex utero exivit. Vid. Cel. VATERI, *Witteb. Diss. de partu hominis post mortem matris.* Ideo plerumque contingit, quod foetus vivus in utero matris mortuae, per negligentiam adstantium, sepeliatur. Ne itaque hoc fiat, ad foetum servandum, absolute sectio matris post mortem requiritur. Nec desunt quoque exempla

eorum, qui cum alias lucem non adspexissent, hoc modo fuerunt conservati, qualis fuit Iulius Cæsar, qui nomen a cæso matris utero, dum nasceretur, adeptus. Qui enim cæso matris utero in lucem prodibant, Cæsares dicebantur, necatis vero matribus, qui nascebantur, cæsones appellabantur, v. PLIN. H. N. *libr. IX. cap. 2.* CON. PH. HOFFMANN *de insignioribus puerperii temporibus p. 19.*

1 Qu. *An in corpore Iuris Lex reperiatur
de hac materia?*

Utique, & quidem *Lib. XI. Dig. Tit. 8. L. 1.* ubi lex regia, a Numa Rege religiosissimo data, expresse praecepit, quod mulier praegnans mortua prius, quam partus ei excidatur, non sit sepelienda, qui, contra fecerit spem animantis cum gravida peremisse videatur. Hoc pium, iustum & utile praeceptum legislatoris hactenus plane, tam a Theologis, quam Ictis, imo tandem Medicis ipsis, neglectum fuit, & dolendum, quod lex illa saluberrima, humana pariter ac divina, non sanctius hodie colatur, & in praxi observetur. Cum vero Magistratus severe puniat meretrices, quae, ob negligentiam, & concomitantem anxietatem, funiculum umbilicalem infantis, debita ligatura non constringunt, & ita infantem interficiunt: non video, quare non puniat, & illos, qui ex intermissa matris mortuae sectione foetum, adduc vivum, in utero materno interficiunt.

Praefens quidem tempus hanc sectionem, olim neglectam, restituere videtur, dum legum interpretes & DD. sint in ea opinione, quod illi, qui foetum, ex matre mortua excindendum, neglexerint, eadem poena sint puniendi, quam qui alio modo ei damnum intulerint. Vid. III. WILDVOGEL. nostr. *Diss. de Iure embryon.*

2. Qu. *An sectio illa semper sit necessaria, & effectus optatus sperandus?*

Utique. Si enim non semper, tamen saepe servatur

tur ita foetus. Et quamvis motus foetus non amplius percipiatur, tamen non absolute concludi potest, quod sit mortuus. Debilitatur enim a partus molestiis, & ideo motum manifestum exercere non potest foetus. Quando vero per analeptica reficitur, facta sectione, non tantum ad se redire, sed & vivus permanere valet. Fuerunt quidem olim Medici atque Chirurghi, ut DIONIS, PAREUS, MAURICEAU aliique, qui, ex falsa opinione persuasi, putarunt, sectionem eiusmodi semper esse *frustraneam*, quoniam vita foetus in utero a vita matris absolute dependeat, hincque matre mortua actum quoque sit de vita foetus. Sed hi non sunt audiendi, cum certum sit, vitam foetus quidem a matre in tantum dependere, sed non in totum, Corculum enim foetus proprio suo motu gaudet, & ideo circulationem sanguinis & fluidorum, per consequens quoque vitam, ad tempus post mortem matris continuare potest, quamvis cum aliqua debilitate. Est ideo & ipse deficiens motus foetus, in utero matris mortuae iuncti non stringens argumentum, quod hancce sectionem plane interdicere possit. Foetus enim quiescit interdum, absque ullo motu, per aliquot dies, adeo ut ipsae gravidae & peritissimi Chirurghi ac Medici, expertissimaeque obstetrices illum pro mortuo habeant, quemadmodum hoc confirmant observationes, & inter alias illa notabilis, quae DEVENTER *in nova obstetricum luce C. 32. refert*

Et posito, quod effectus & exitus dubius sit, tamen iuxta NYMANNUM, *in Tr. de vita foetus in utero, p. 57.* praestat, centum praegnantia cadavera frustra incidere, quam semel permittere, ut foetus vivus in utero matris misere pereat, & suffocetur. Praeterea dantur exempla, quae felicem foetus viventis ex utero matris mortuae exsectionem confirmant. Vid. varia talia collecta non tantum in SCHENCKII *observationibus med. Lib. 4. p. 664.* sed & in celeb. HEISTERI *Diss. de foetu ex utero materno exscindendo & de ruptura uteri, Altd. 1720.*

Legi

Legi etiam possunt CHR. VATERI *diff. de partu caesareo. Wittemb. 1695.* POLYC. GOTTL. SCHACHERI. *Progr. de sectione caesarea, in matre sub partu mortua, adhuc peragenda, Lips. 1731.*

3. Qu. *An certa dentur signa, quae confirment, gravidam revera esse mortuam?*

Omnino. Potiora ex pulsus, caloris naturalis, respirationis, motus & sensus absentia, nec non ex pallore, livore, artuum rigore, maculis lividis, quae mortuis inesse solent, quas stigmata appellamus, desumuntur; quando enim tales circumstantiae adsunt, Medicus & Chirurgus, salva conscientia, operationem suscipere potest.

Obiiciunt quidem & hic contadicentes, & sectionem eiusmodi dissuadentes, quod dentur exempla parturientium, quae exantlatis gravissimis partus laboribus in suffocationes hystericas & lipothymias inciderint, hincque pro mortuis habitae, sepultae fuerint. Vid. SCHENCK. *l. c. obs. de uteri suffocationibus*, quo pertinet omnibus notum illud exemplum foeminae Colonienfis, ex tumulo resurgentis, de qua historia, ob ridiculas circumstantias, plerique dubitant. Sic de Vesalio, Bruxellensium Anatomico & Chirurgo, Cel. refert ADAMI, *in vita VESALII*, quod hic medicus foeminam, ab utero strangulatam & suffocatum, hinc pro mortua habitam, tertio post mortem die cultro anatomico subiecerit, postea vero illam viventem deprehenderit.

Ex his allatis vero non sequitur, nullam prorsus gravidam esse mortuam, & posito, quod interdum parturiens, adhuc vivens, & ex supra allatis signis pro mortua habita, aperiatur: tamen illa a manu Chirurghi non interficitur; instituitur enim ita sectio caesarea primi generis, nempe matre & foetu vivente, quae operatio, etiam quando foetus vivus per vias ordinarias exitum invenire haud potest, ad foetum servandum absolute suscipienda, vi conscientiae.

Talis sectio quidem a nonnullis Medicis atque Chirurgis absolute lethalis habetur: sed hoc falsum esse ratio & experientia confirmat. Qui inter recentiores primus hanc curandi viam ingressus esse videtur, fuit

HELVETUS, qui anno circiter M.D. propriam uxorem tam feliciter curavit ut ea post gemellos & quatuor adhuc infantes, enixa fuerit vid. BAUHINUS *in appendice ad ROSSETUM*. Imo instituit quoque hancce operationem ante aliquot annos Dn. D. FROBENIUS, Medicus Koenigsensis, amicus noster honoratissimus, felicissimo cum successu, foetumque extraxit vivum, postea vulnus abdominis & uteri consolidavit, matremque ita & foetum ex mortis faucibus eripuit. Vid. plura in Cel. VATERI & SLEVOGTII *Diss. de sectione caesar*. Item ROUSETTI, & aliorum tractatus de hac materia. Periculosior quidem est operatio in matre viva, quam in mortua sed non absolute lethalis. Nam in mortua tantum cavetur laesio foetus, in viva autem & foetus & matris. V. PAUL. A SORBAIT. *in prax. medic. tractat. V. in exam. chirurgic. pag. 441. 442.* Probabile enim est, quod vasa uteri, in hac operatione dissecta, brevi tempore, dum uterus pristinum situm properat, coarctentur, coeantque, & sic amplius sanguinis effluxum non permittant. Inprimis vero talis haemorrhagia lethalis declinatur per convenientem stypticorum adplicationem

4. Qu. Quasnam praestet utilitates haec sectio.

Varias 1) Conservatur integritas Reipubl. & futuri cives. Melius enim est, iuxta effatum sapientissimi Imperatoris, ANTONINI PII, unum servare civem, quam mille occidere hostes. 2.) Ita conservantur Principum legitimi successores, & sic tranquillitas publica. 3) Conservantur familiae privatae. 4) Maritus ita fieri potest haeres bonorum uxoris. 5) Infans quando vivit, id quod cognoscitur ex pulsu umbilici, baptizari potest.

5. Qu.

5. Qu. *An fœtus qui septimum mensem in utero nondum superavit, quoque matre mortua sit exscindendus?*

Certum quidem, & per experientiam confirmatum est, quod tales foetus numquam sint vivaces & vitales; hincque in vita conservari non possint: ast quoniam pleraeque tempus impraegnationis & gestationis ignorant, & sepe diutius sint gravidae, quam ipsae sciant; ideo talis sectio & hic non negligenda. Ad minimum duplex ex tali incisione fluere potest utilitas, 1) baptismus, 2) successio legitima in bona matris.

6. Qu. *An Chirurgus & Medicus, qui eiusmodi sectionem instituit, non vero omnes ceremonias, alias in hac operatione usitatas, observat, de crimine quodam sit accusandus?*

Veteres quidem hancce operationem suscipientes, statim os matris mortuae aperiebant, & interiecto dentibus ligno illud apertum servabant, imo plane pudenda dilatabant mortuae per digitos obstetricum. Putarunt enim, per eiusmodi remedia conservari posse respirationem fœtus in utero. Sed eiusmodi actus plane sunt inutiles. Fœtum enim, tunicis inclusum, non posse respirare, certum est, & a nemine amplius in dubium vocatur. Sufficit ideo ad hanc operationem, ut Chirurgus quam citissime abdomen gravidæ longa incisione aperiat, eo quidem in loco in quo alias caesarea sectio instituitur. Sunt quidem, qui cruciatam commendant: quoniam vero illa adstantibus horrorem excitare potest; ideo supra allegata methodus magis praefaranda. postea uterum simili incisione, provida tamen aperire, decet, ne fœtus laedatur. Fœtus, per aperturam uteri extracti, funiculus umbilicalis statim ligandus & abscindendus, &, si debilis est, analepticis & spirituosius aquis, ut cinamomi, embryonum balsamo, &c. confortandus.

us. Vid. plura in CAROL. STEPHANI *lib. de dissectione corporis humani. in specie de sectione uteri.*

C A P. IV.

D E

V I R G I N I T A T E.

DE virginitate femellarum integra & violata apud Ictos & Medicos est quaestio. Vide HEINRIC. KORNMAN *de Iure virginum*. Quando scilicet aliqua virginem se iactat, coitumque hinc admissum negat, aut stupro se vitiatam profiteretur, iudicis hinc opem atque arbitrium implorans. Quamobrem virginitatem pertractare etiam hic necessum, operaeque pretium ducimus, nec a nostro alienum instituto existimamus.

1. Qu. *Quid, & quotuplex sit virginitas?*

Duplex datur virginitas, moralis altera, altera physica, seu materialis. *Moralis* quidem dicitur, ubi puella nondum cum viro rem habuit, nec ipsis digitis, nec alio quoque petulanti instrumento, nec casu aut saltu, claustra virginitatis destruxit: tamen, quandiu amoris compressione immunis fuit, virgo dici meretur.

Corporalis, physica seu materialis autem virginitas illa dicitur, quae per signa materialia, ex constitutione & integritate naturali organorum desumenda, dignoscitur.

2. Qu. *An ex certis quibusdam signis cognosci possit virginitas?*

Insignis, tam Ictorum, quam Medicorum, est numerus, qui solliciti hactenus fuerunt de virginitate tum absente, tum praesente. Vnde quaeritur: An certa quaedam,

dam, quibus dignosci possit, virginitatis integræ, aut læsæ corruptæve signa dentur? Plerique equidem Ictorum a Medicis persuasi fuere, certissima & infallibilia virginitatis integræ ac læsæ signa & criteria constare, CUIAGIUS nihilominus, lib. XVII. *obsevat* c. 20. & SANCHEZ, lib. VI. *de Matrimonio, Disput.* 113. num. 10. certa ac infallibilia virginitatis signa dari negant ac pernegant, quibus ex Medicis adstipulantur quam plurimi, ut HORATIUS AUGENIUS, in *Epistolis ad Olivarium, lib. I. Tom. II.* PINAEUS, *de notis virginitatis.* CAPIVAC. in *tract de signis Virginitatis.* CODRONCHIUS, in *methodo testificandi, Cap. II.* PARAEUS, *de Renunciationibus.* IOVBERTUS, lib. V. c. 4. *errorum popularium.* IO. PAPT. SYLVATICUS, *de iis, qui morbum simulant, C. 9.* RIOLANUS, lib. II. *Anthropographiæ cap. 38.* FORTUNATUS FIDELIS, *de Relat. Medicis, l. 3. c. 1.* RANCHINUS, *de morbis virginum, Sect. 1. C. 4.* GUILLEMAU, *l. abuse sur le procedure de l'impuissance.* MAURICEAU, *de morbis mulierum gravidarum, & parturientium, lib. I. c. 6.* BOHNIUS, *de Officio Medici, Part. II. c. 6, de Renunciationum difficultate, p. 636.*

Hinc non immerito de notis veris ac infallibilibus virginitatis dubitare volunt. At auctorum hac de re disensus rei ipsius veritatem non tollit, aut destruit. Si dicendum, quod res est, dantur omnino certa quædam signa, ex quorum præsentia ad virginitatem præsentem & ex quorum absentia ad virginitatis absentiam argumentari possumus.

3. Qu. Quibus signis dignoscitur virginitas?

Variis; quorum primum est *hymen*, seu membrana aliqua mediocriter tenuis, tensa, ex occurſu membranæ internæ vaginæ uteri cum membrana faciei internæ magnarum alarum formata, extremitatem anteriorem seu externam vaginæ cingens, magis minusve lata, plus mi-

nus æqualis, plus minus circularis, interdum ovalis, in quibusdam angusta, in aliis amplior, qua in vaginam hiat aperturam relinquens, in genere vero orificium vaginæ externum diametro cavitatis ipsius angustius reddens, post sui rupturam lacinias, *Carunculas Myrtiformes* dictas, relinquens. Vid. EISENMANNI *Tabul. Anatom. Uteri duplicis*. Cæterum hæc membrana in primo congressu, ubi accessum viri quodammodo difficilem reddit, rupturam, & largiori fluxus menstrui sanguinis, aut diuturno fluore albo, per varios etiam accidentalesque casus peculiare, ex imprudentia, petulantia, animique levitate, insignes mutationes patitur. Huius hymenis existentiam nonnulli negant, alii affirmant, alii diversimode id sibi concipiunt, alii pro preternaturali plane ac monstroso id habent. v. g. RIOLANUS protensionem carneam vocat: FALLOPIUS nerueam, ex ligamentis & vinculis retiformibus congestam; BERENGARIUS, & MERCATUS, ac olim AVI-CENNA congestionem caruncularum dicunt myrtiformium, id quod & BARTOLINUS, aliique Anatomici affirmant. Ast carunculæ myrtiformes in virginibus intactis non reperiuntur, sed tantum in defloratis: quoniam sunt dilacerati hymenis reliquiae & vestigia; id quod, cum RIOLANO & MVNNICKIO, existimat Celeb. MORGAGNI, *advers. anat.* 1. Inter recentiores Anatomicos est ille Chirurgus Parisinus, PETRUS DIONISIUS, qui in *Anatomia sua, sect. II. p. m. 243. 1. 2. 3.* existentiam hymenis negat, imo & in *Chirurgia sua*, 1712. edita Germ. p. 273. Omnibus vero, qui hymenis existentiam negant, auctoritatem & autopsiam oppono excellentissimorum seculi nostri Anatomicorum e. g. RUYSCHII, *ni Observ. Anatom. Chirurg. n. 22. 23. & in catalog. rarior. p. 20.* REGNERI. DE GRAFF, in tract. *de mulierum organis, generationi inservientibus*, c. 5. SWAMMERDAMMI, in tract. *de uteri muliebris fabrica*. VERHEYNI, in *Anatomia*, p. 84. HEISTERI, in *Anatomico Compendio*, p. 90. & 262. DRACKII in *Anthropol. nov, Tom. I. Lib. I. cap. 21. pag. 151. seqq.* Hi omnes

omnes uno ore hymenis existentiam affirmant, figuris æneis depingunt, atque in liquoribus adhuc balsamicis conservant & desiderantibus ostendunt. Inprimis autem jam laudatus Clariss. HEISTERUS in puella 14. annorum hanc pelliculam invenit atque in *Ephemerid. Nat. Curiosor. Gen. VII. anni 1717.* describit, & Celeberrimus Patavinus anatomicus, IOAN. BAPTISTA MORGAGNI, in *adversariis anatom. p. 1. p. m. 39.* edit. patav. fule de hymenis existentia egit, et affirmat, a Celeb. Anatomico Bononiensi, VALSALVA, intra annum bis hoc organum desideratissimum ostensum fuisse publice in Theatro anatom. Videri simul possunt ea quae de hac controversia narrat Perill. de HALLER in *Access. ad HERM. BOERHAVII. Meth. stud. Med. p. 382.* nec non quae HVBER. affert de *Vaginae uteri structura.*

Ex his adeo luculenter apparet, de hymenis existentia non esse dubitandum. An vero semper inveniatur, ego quidem non asseram. Eiusmodi enim membrana abesse potest, salva virginitate mentali, & hoc quidem 1) ob conformationem partium irregularem, a primo nativitatis puncto. 2) ob membranae huiusmodi tenuitatem, molli-
 tiem, laxitatem, ut ideo neque a marito, neque ab Anatomico attendi valeat. 3] interdum casu, aut libidine in lascivis, aut ab acris humoribus in transitu corroditur, vel casu, saltu, jctu disrumpitur. v. ISERAND. a DIEMERBROECK in *oper. anatom. pag. 149.* destruitur. Quod vero eiusmodi membrana ab Anatomicis nonnullis haud observata sit, illud ab incuria eorum, & inconveni-
 administratione provenit.

Recte autem nunc adhuc queritur: *An ex hymenis praesentia virginitas certissime possit probari?* Ad hanc quaestionem paucis ita respondemus. Praesentia hymenis non semper infallibilem illibatae virginitatis praebet certitudinem, prostant enim casus qui testantur, quod puellae hymene munitae tamen in uterum receperint
Vid. SCHURIGII spermatolog. cap. 10. §. 19. Quod si vero
 hymen

hymen naturalem suam habet constitutionem, id est eam quam iam descripsimus, foeminaque talis non habet duplicem uteri vaginam, quippe quae interdum reperitur, *vid.* EISENMANN. l. c., reliquae quoque partes, virginis integerrimæ statum declarantes, simul correspondent, tunc utique hymenis praesentia certissimum nobis virginitatis illibatae suppeditat criterium. Quemadmodum vero, uti nunc patet, praesentia hymenis non semper virginitatem presentem cum certitudine declarat, ita etiam abientia hymenis non semper certum praebet virginitatis moralis amissionis indicium. Plures enim sunt causae, signum hoc virginitatis physicum destruere valentes, ut v. g. infortunium, prolapsus uteri completus, equitatio frequentior ad modum virorum instituta. *Vid.* RODERER in *Elem. Art. Obstetric.* p. m 51.

Secundum signum est *rugositas, arctitudo, & humiditas vaginae*, quae ex eo se fundamento exferit, quoniam fibrae a mentula nunquam expansae fuerint. Sed & haec arctitudo variat, 1.] ratione ætatis, 2. ratione temperamenti humidioris, sicciore & libidinosiore, 3] ratione conformationis, iuxta quam sic etiam hac inter se magnitudine & amplitudine differunt, iuxta tritum illud: noscitur ex labiis, quantum sit virginis antrum, 4.] ratione fluxus menstrui antecedanei. 5.] ratione morborum. v. g. quando fluore laborant albo, vel in statu cachectico & cacochymico constitutae, aut chlorosi afficiuntur. *Vid.* RAN-CHINUS, *de Morb virgin.* c. 5. ZACCHIAS, *L. IV. Tit2.* PINAEUS, *de Not. virgin.* c. 5. 6.

Notandum vero, hancce arctitudinem ad maris cuiusvis mentulam eadem ratione sese non habere, Mentularum enim crassities, forma & longitudo mirifice differt luditque hic in specie natura. Unde adeo videre est hancce arctitudinem 1.] non semper destrui evidenter uno alteroque congressu, 2] ad pristinum redire posse tonum fibrarum nempe per diutinam a venere abstinentiam restitu-

tis,

tis, imo id natura non ferente, fieri hoc potest per remedia, quae vocant, adstringentia; de quibus ex instituto etiam agit laudatus RANCHINUS, ubi in corruptae virginittatis recuperatione alchimillam commendat, in balneo, & fotu ad mammas, item bellidem, etc. quo pertinent acida aluminosa & vitriolica constringentia. Vnde adeo nonnulli auctores, signum hoc debile & insufficiens esse, existimarunt, v. g. CODRONCHIUS, l. c. RODERICUS a CASTRO, in *Medico politico*, L. IV. c. XI. PINAEUS, l. c. FORT. FIDELIS, de *Ration. Med. c. IV. L. II.* PARAEUS de *Renunciat. fol. 651.*

Tertium signum est *caruncularum myrtiformium magnitudo, color, & connexio*, quod signum ZACCHIAS egregie commendat. Illae enim carunculae, iuxta hunc auctorem, in virginibus primo tument, & quasi inflatae sunt, in corruptis vero exiles & flaccescentes. 2) in virginibus rubent, in defloratis vero pallent, atque livore corripuntur. 3) in virginibus, intercedentibus vinculis, colligantur; in defloratis vero, seu corruptis, distractae, & destructae conspiciuntur. Sed quoniam, 1) eorum connexio & colligatio integra manere sub uno alteroque congressu potest, a minori imprimis mentula instituto; v. PINAEUS, .cap. 5. 6. & 2) color atque magnitudo a morbis turbari & mutari potest: ideo signum hoc auctores omnes non admittunt.

Quartum, quod ex haftenus allatis fluit, signum est *dolorosa admissio*, in primo congressu frequentissima & solemnis, quae a dilaceratione partim hymenis & vinculorum, carunculas myrtiformes connectentium, provenit.

Hinc, quando quaeritur: an virgo dormiens inscia corrumpi possit atque impraegnari? Responendum, cum *Facult. Med. Lipsiensi*, in ZITTMANNI *Med. Forensi Centuria V. cas. 21. & Centuria VI. cas. 77.* credibile vix esse virginem illibatam sine sensu in somno viri sustinere compressionem posse. *Novell. M. L. VALENTINI, Cas. I.* *Facultas quidem Iurid. Ienensis* possibilitatem rei affir-

mare haud dubitat, certis tamen conditionibus adiectis nempe in virgine, quae 1.] ad affectus soporosos inclinatur, 2.] vel insigniter delassata, 3.] vel ex ebrietate in somnum profundum delapsa; quae conditiones quidem probe semper, ne iniuria cuiquam inferatur, sunt examinandae.

Quintum signum est *sanguinis profusio*, seu cruentatio dolorosa in primo statim congressu, a dilaceratione vasorum hymenis proveniens. Nec temere profecto in sacris sancitum est literis, *Deuteronom. Cap. XXII.* ut virginitas vestimentorum pannorumque sanguinolentia probetur. Hoc vero signo, tamquam certo, non apparente, lapidare eas sacra lex jubebat, utpote iam detloratas, seu corruptas.

Neque vero & hic desunt contradicentes, qui & signum hoc non perpetuum, nec universale pronunciant, quoniam non in omnibus puellis observetur, 1.] quidem in illis, quarum genitalia laxa aliquo modo existunt; 2.] in his, quae a salacitate pruriente affectae digitis, aut alio petulanti instrumento sese saepius fricando angustias hasce percurrunt; 3.] si etiam observetur sanguinis hoc profluvium in coitu, hoc tamen signum non plane infallibile suppeditat, femellae enim dantur, quae non in primo tantum, sed secundo, tertio, imo sexto coitu sanguinem profundunt, natura arte nimis nempe se contrahente, aut imminentibus mensibus nuptias celebrant, ut taceam, quae fraudibus effusionem sanguinis simulant, Vt cunque tamen ista se habent, ex Canonistis TORREBLANCA, *lib. 2. de delictis, cap. 19. num. 3. & 4.* & FARINACIUS, *in Praxi Crimin. Qu. 14. num. 148.* cruentationem hanc pro signo praecipuo virginitatis agnoverunt. Et quoniam hoc signum in sacris fundatum est literis, omnesque femellae ab Eva originem ducunt, non video quomodo virgo Germ. ab Ebraica differre possit. De cruentatione vid. IO BENED. SINIBALDUS, in *Geneanthropia*, L. IV.

L. IV. tr. 2. CASP. A REYES, *in campo Elisaeo questionibus curios. n. 39.* MELCH. SEBIZII, *de not. virgin.* LANGH *opera Med. part. physiolog.*

Sequentia signa revera dubia esse possunt, & dici debent quae delumuntur v. g. 1.] *ex naso & quidem ex eiusdem apice & pinnis.* Sic nonnulli dicunt, quod cartilago, quae in apice nasi est, si secare seu dividi se permiserit atque perinde tactu findi digito potest, indicium sit virginitatem esse corruptam, & si cartilago pinnulae esset indivisibilis, virginitatem adhuc esse praesentem. Sed falsissimum hoc esse signum quilibet, qui primis tantum labris degustavit artem medicam, videt. 2.] *ab urina*, quae in virginibus tenuis esse debeat & cum sibilo excernitur, in defloratis vero crassa & turbida. Nam urinae color & substantia hic nihil certi ad probandum facit; quoniam ille mirifice, pro subiectorum varietate & ad morbos inclinatione, differt: sibilus urinae in defloratis & integris, iuxta F. FIDELEM & RANCHINUM ll. cc. quoque nihil certi probat. Nam elater sphincteris vesicae a coitu, qua tali, non destruitur, sed tamen, quoniam hiatus, meatus urinarii, cum hymene cohaeret, sequitur, quod hoc dilacerato, suo modo quoque foramen meatus urinarii amplietur, ut maiori impetu & strepitu urina transire valeat; modus autem virginitatem per mictionem probandi dudum iam non amplius in usu fuit. 3.] *ex mammis earumque papillis* in virginibus nimirum mammae magis rotundae, atque durae, papillae vero essent magis rubicundiores & fragorum instar grato rubore florent. Verum & haec signa etiam omni veritate sunt destituta. Nam rubedo rosea papillarum in mammis, item mammarum soliditas ab uno alterove coitu lascivisque atque voluptuosis titillationibus tam manifeste etiam defoedari non potest. Certum quidem & rationibus anatomicis confirmatum est, quod detur uteri mammarumque commercium; sed quomodo ex

coitu, etiam aliquoties iterato, statim color papillarum mutetur, nemo Anatomicorum & Physiologorum rationibus explicare potest sufficientibus, vid. BEVEROICI *Quest. Epist. p. . 32.* Sunt etiam nonnulli qui 4.] *a vocis mutatione* argumentari student quando nempe vox clara in graviolem mutetur: sed debile hoc quoque est argumentum. Tandem etiam quidam 5.] *ex oculis* integram aut amissam virginitatem colligere volunt, quippe qui a praevio coitu modo subsident, modo intumescunt, modo luneolam lividam circa palpebras assumunt; sed haec oculorum alteratio etiam, teste experientia, citra castitatis violationem contingere potest vid. MICHAEL ALBERTI *Jurisprud. Med. cap. 3. §. 7.*

Virginitatis itaque examen si Instituentum sit, ad sequentia probe attendendum; 1.) an inspectio haec post congressum statim, an vero aliquandiu post illum instituat, ubi virgo a consortio viri abstinerit. 2.) an una saltum vice, an multoties insultus viri sustinuerit. Quod si igitur puella, recens violata, & quae plures passa sit congressus. conspicienda, lustranda & examinanda venit haecce violatio facile patebit ex partium genitalium tumore, inflammatione, cruentatione nec non reliqua constitutione, quae alias in virginibus adesse debet integerrimis, mutata. Haec vero, ut ex supra dictis constat, signa quidem sunt virginitatis violatae; non tamen semper & ubique applicanda; quemadmodum ex *casu XX. Medico legal.* CL. VALENTINI, *Part. I. Sect. I.* hoc satis liquet, ubi virgo 17. annorum stupratam se fatetur, & simul affirmat, intentato stupro sanguinis nonnihil per pudenda muliebria effluxisse. Causidicus, qui tuendam in se rei causam susceperat, duas movet quaestiones, 1.) an sanguinis profluvium legitimum sit atque adaequatum signum stupri violenti? 2.) an masculus unicus, sine adiumento alterius intervenientis virginem 17. annorum sine voluntate & permissione eius violenter stuprare possit

facultas Medicorum Lipsiensis ad primam quidem quaestionem respondet: sanguinis profluvium per loca muliebria, in vel statim post coitum in nonnullis potissimum tamen in virginibus contingens, oriri quidem a causa violenta, ab impetuosa nempe penis rigidi in loca angustiora intrusione, minime tamen pro stupri violenti sed pro laesae potius virginittatis signo habendum esse. Ad secundam vero quaestionem ita comparata eorundem erat responsio, ut ex circumstantiis, quae in actu coeundi solent concurrere, minus credibile esse, statuerent, masculum aliquem nubilem virginem (excepta impube, tenera, delicata aut ebria simul, puella; CARPZOV. *l. 2. Consistor. d. 238. AMMANN. resp. ult.*) absque ipsius consensu, permissione, ac voluntate vitare, aut violento stuprare modo posse, dum feminae cuique facilius sit, si velit, penis immisionem recusare, aliisque multis modis impedire, quam viro, eidem invitae plane intrudere.

Cruentatio, satis notabilis inflammatio, tumorque item & prorsus genitalium exulceratio a stupro, maxime impuberum, contingit, eoque violento; siquidem huiusmodi vel duo mihi nota sunt exempla puellarum stupratarum, 5. circiter annorum; quarum in una, ab intrusione violenta mentulae, non tantum sequebantur inflammationes enormes, sed exulcerationes etiam; in altera, praeter modo recensita symptomata, pedum plane paralysis, fere incurabilis, superveniebat.

Si vero septimanae iam aliquot elapsae fuerint, dubia hinc illa erit lustratio. Ubi scilicet iam tumor subsiderit, partesque dilatatae denuo coaluerint. Maior adhuc difficultas erit, stuprum unius tantum congressus cognoscendi, cum mentula exigua perpetratum: sive illud recens, sive post elapsum temporis spatium commissum sit ubi rarius fortassis partium illarum laxitas & coloris mutatio, quam ZACCHIAS innuit, comparuerit, imo ipsum temporis spatium hoc vitium quodammodo emendare posse, incredibile non est.

4. Qu. An, ubi de virginitate quaeritur, obstetricibus solis inspectio ventris sit committenda, an vero Medici ad eiusmodi investigationem praecipue sint admittendi?

Romani negotium ventrem inspiciendi obstetricibus committebant, iuxta *tit. ff. de ventre inspiciendo, item Constitutio criminalis Caroli V. artic. v. &*, iuxta hunc plures etiam Icti & LL. interpretes, ut CARPZOV., *Prax. Crim. Part. III. qu. 112. num. 19. seqq.* MATTH. STEPHANI, in *not. ad. d. artic. 35. l. c.* obstetrices quoque, vel matronas requirunt prudentes & expertas. At hae vix idoneae sunt, nostrates imprimis. Nihil enim amplius sciunt, quam puerum nascentem gremio recipere, umbilicum rescindere, obligare, in balneo a sordibus abstergere, ac fasciis tandem involvere. Cum vero de structura genitalium anatomica, earumque constitutione, vel naturali, vel praeternaturali, iudicium ferre debent, enormiter hallucinantur. Perita olim credita, & iam defuncta quaedam obstetrix hic aliquot abhinc annis suspectae virginis organa lustrabat, atque coram magistratu oppidano illibatam illam atque integram pronunciabat; praeterlapsis autem aliquot deinceps mensibus in museo studiosi patris pariebat. En ergo egregiam scientiam & experientiam obstetricum: de qua dubia obstetricum scientia plura legi possunt testimonia in *Celeb. BOHNII Officio Medici. p. 560. & seqq.* Medici proinde ad examen virginitatis primario sunt requirendi, vel soli, vel cum obstetricibus. Obstetricum enim iudicium fallax admodum ab ipsa *Rota Romana* in *TAURIN. dissolut. matrim. 1590. coram Platta, num. 10.* pronunciatur, & *ZACCH. Q. M. L. Lib. IV. Tit. 2. q. 1.* Praxis, etiam pvoñ ostendit hodierna, quod Medici primario ad examen virginitatis sint admittendi; id quod *GEORG. BEYERUS, Ictus & P. P. Witteb. delineat. Juris Crimin. p. 59. §. XVII,* & confirmat, & cum primis casus, & *ZITTMANNI Medi-*

Medicina Forensi, p. 747. & 797. desumptus testatur, quem utpote notatu dignum, omnibus perlegendum commendo.

5. Qu. *Quomodo inspectio ventris in virginitate sit suscipienda?*

Personae deponentes, ut rite suo munere fugantur, quando de puellae alicuius virginitate agitur, affirmantis, integram adhuc se esse, atque incorruptae & illibatae prorsus virginitatis, ante omnia fraudes detegant oportet fictae, quae aquae frigidae applicatione, & adstringentium inprimis ulu facile alias promovetur. Unde ante, quam inspectioni subiiciantur, genitalia puellae aqua tepida sunt abluenda; hinc non oculis tantum (Vid. HERTIUM. in *dissert. de inspectione oculari*) sed & manibus genitalium habitudo accuratius explicanda & examinanda [iubente sic PACIANO, *de Probation. Lib. II. c. 2. n. 17.* & ANGELLO ARETINO. *I. Consil. 142. num. 20.*] Obstare quidem videtur *Tit. ff. de ventre inspiciendo, L. 1. §. 10.* ubi dicitur, inspicerre saltim, non invita vero muliere ventrem tangere examinanti licitum est. Alia tamen probatio est impraegnationis suspectae, de qua L. loquitur; alia virginitatis, quae non aspectu tantum, sed & tactu dignosci debet, PACIANO observante, *l. c.* adeoque lex minime huc quadrat: ut taceam, in delinquentis non esse arbitrio, tactum corporis recusare, cum iudex omnibus sensibus veritatem inquirere teneatur; Vid. STRYK, *de iure sensuum, dissert. I. cap. 1.*

Quod si nunc talis inspectio instituitur, probe attendendum est: 1.) an cunctae partes genitales externae sint satis firmæ? 2.) an clitoridis praeputium sit minus glandem non obtegens? 3.] an nymphæ splendescant, dilute rubescant simulque sint minores? 4. (an orificium urethrae sit maxime parvum, imo penitus fere clausum? 5.) an hymenis praesentia eiusque status integerrimus observentur? 6.) an columnae rugarum vaginae uteri satis tumescant? quod si enim

si enim haec dicta omnia inveniuntur, de virginitate illibata satis certi esse possumus.

6. Qu. *Quaenam signa sint pueri stuprati?*

Stuprum non modo in puellas, virgines & viduas committitur, sed a scelestissimis hominibus, natura abutentibus, etiam in masculo patrat; FARINAC. *de Delictis carnis Qu. 148.* quod delictum quidem, cum gravissimum sit inter omnia, iure merito condignas poenas exposcit, ut per legem *cum vir C. de adulter. CLAR. lib. 5. sent. §. Sodomia, num. 1. BOS. in Prax. crim. tit. de stupro detestando in mas. D. D. SIMON., cap. 2. de impotentia Coniug. §. 1. 2. 3. 4.* ubi prolixè de sodomia agitur. In eius autem delicti examine ut de veritate iudices certiores fiant, per Medicos et Chirurgos ipsos pueros conspiciendos curant. Stuprum in puello quinquennii a puella libidinosa XIII. annorum mentulam cunno intrudente, commissum. Vid. VALENTINI, in *Novel. M. L. Cas. IX. p. 235.*

Facta autem ani stupratione, intertrigines sequuntur vel excoriationes ani, eiusque inflammationes & notabiles exulcerationes, fissurae Rhagadiae dictae, laxitas quoque & procidentia ani, item excrescentiae, verrucosae cristae, ficus mariscae, de quibus Poetae iam pridem cecinerunt, IUVENALIS, *Satyra 2.*

Sed podice laevi
Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae,
MARTIALIS, *Epig. lib. 1.*

Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci,

Dicemus ficos, Caeciliane, tuos.

Hi morbi podicibus utriusque sexus ab ani stupratione orti annotantur, excindantur, ferroque candente adurantur; id quod & PETR. DIONYSIUS, in *Chirurgia sua*, testatur. Vnde dubium non est, quin signa sint eiusmodi congressus Sodomitici,

tici; quamvis non inficiandum, ab aliis etiam causis eiusmodi quid trahere originem posse. Unde in dignoscendis eiusmodi morbis maxima cautela utendum.

7. Qu. *Quo tempore virgo fit nubilis?*

Cum semen aliqua ferre potest. Non autem ferre hoc potest, ante quam menstrua patiatur. Haec enim ambo uno eodemque tempore evenire solent, quia tam semen, quam menstruum, ad generationem destinavit natura, mensesque fluentes indicium praebent, 1.) mulierem tanta sanguinis copia abundare, ut & suo ipsius corpori alendo, & foetui nutriendo sufficiat; 2.) Ovula, seu semen ad debitam sui pervenisse maturitatem. Mensium vero fluxus, ut alibi iam diximus, communissime decimo quarto, vel quinto anno contingit, quo tempore virgo quoque nubilis evadit. At quæ, iuxta PLATONIS consilium, *lib. 5. de Republ.* vigesimo, vel decimo octavo nubit onera coniugii maiori cum securitate & felicitate perferre poterit, ob uteri, imo totius corporis conformationem meliorem; & foetus quoque postea excludit robustiores. De coniugio instituendo ita verba fecit HESIODUS: *oper., & dies, v. 695.*

Iunge tibi uxorem, dum firmus adhuc vigor adsit:
Annos cum numeras ter denos, plusve minusve,
Aptum est coniugium; decimo sed foemina quarto
Anno pubescit, nubat mox deinde sequenti.

8. Qu. *Quo tempore nuptiæ sint instituendæ?*

Praeterlapsis, post fluxum mensium, quatuordecim diebus: Cum enim, BOHNIÛ in primis & BERGERO observantibus, certum sit exploratumque, fluxum mensium primario fieri ex vagina uteri; Inde per se patet, post fluxum statim mensium vias paulum esse dilatatas, adeoque ut omnis suspicio

declinetur, expectandum, donec ad pristinam coarctationem partes revertantur.

C A P. V.

D E

IMPRAEGNATIONE OCCULTA

DUO imprimis casus emergunt, ubi feminae impraegnationem diffidentur; 1.) ubi uxor, post divortium, ex viro se praegnantem negat, L. I. §. 4. ff. de ventre in pisc. 2.) cum meretrices de foetus abolitione & infanticidio cogitant. De singulis igitur eiusmodi indiciis, quibus mediantibus feminae eiusmodi nefariae convinci queant, Medicus rogatur interrogaturque.

I. Qu. *An praegnantiae signa dentur certa & infallibilia?*

Multi quidem Icti pariter ac Medici hac de re dubitant, an scilicet praegnantia cognosci queat per signa quaedam certa, infallibilia et evidentialia; ut HIPPOCRATES, lib. de natura pueror. fatetur SYLVATICVS, de iis, qui morbum simulant, cap. 18. CODRONCHUS, in Metodo testificandi. cap. 12. FORT. FIDELIS, de Renunciat. Medicis, lib. III. Sect. 4. c. 1. ZACCHIAS, l. c. L. I. Tit. 3. BOHNIUS., in officio Medici, part, 2. c. 6. idque ob hanc rationem: quoniam conceptionis signa, & signa mensium deficientium interdum sunt eadem; v. g. inappetentia, nausea, vomitus matutinus, ephelides faciei, lac in mammis, anxietates pectoris a cibo aut vestitu arctiori, oculorum caligines, lipothymia, cordis palpitatio, morsus ventriculi, oculorum cavitas, palpebrarum extuberantia, dentium

tium dolor &c. Verum enim vero, si rem paulo curatius consideramus, asserendum omnino est, quod dentur signa praegnantiae certa atque infallibilia. Hoc tamen probe est notandum, quod ante tertium mensem graviditatis certum signum non facile detur, omnia enim ista signa, quae alii desumunt a descensu orificii uterini, ventris complanatione, menstruorum suppressione etc. tantum sunt criteria propabilitate quadam gaudentia.

2. Qu. *Quaenam signa sunt impraegnantiae?*

Inter signa illa, a Medicis & Ictis inprimis, v. c. CAGNOLO, in *L. si quis praegnantem ff. de reg. Jur. Tom. 3.* allegata, primum locum occupat *intumescencia ventris*, (nam congressum praevium suppono, sine quo nemo impraegnatur) de qua tamen nonnulli dubitant, qui ex hydrope, tympanitide, scirrho hepatis & lienis, mesenterii ac uteri pariter evenire potest. Vid. HIPPOCR. *de morbis Mulier. Lib. II. textu 4.* MASCARD. *Concl. 1147. num. 16. Vol. 3.* Ventris tamen eiusmodi tumores qui a morbo producuntur, facile ab eis, qui impraegnationem testantur, dignosci possunt. Nam 1) tumor, qui ab impregnatione enascitur, fit successive ubi venter, inprimis circa umbilicum, in regione hypogastrica, indies augetur atque increscit, absque manifesta feminae alteratione, seu sanitatis actionumque vitalium mutatione & turbatione: in morbis vero sine ordine eiusmodi intumescencia observatur, cum variis sanitatis iniuriis coniuncta. 2) In gravidis tumor observatur neque durus, neque inaequalis, ut hoc fieri solet v. g. in scirrhis 3.) Nec tumor eiusmodi mollis nimis est cum sono & fluctuatione coniunctus, uti v. c. in hydrope & tympanitide, ubi etiam alia simul symptomata sunt coniuncta. 4.) Si tumor eiusmodi a mensium obstructione prae-

ternaturali, seu morbosa enascitur, facies simul pallet, tumetque aliquo modo, imo alia symptomata sunt coniuncta, ut lassitudines, pedumque oedemata. 5.) Si a mola, circa pubem magis, uterus increfcit. 6) tumor abdominis, si est a graviditate, ab imo ad summum ascendit, circa umbilicum magis est acuminatus; molestae gravitatis sensum non caufatur, aliisque impraegnationis signis respondet. Imo ex abdominis tumore simul cognoscere quoque possumus graviditatis terminum, nimirum uti experientia testatur sexto graviditatis mense tumor inter ossa pubis & umbilicum observatur, septimo usque ad umbilicum sese extendit, octavo inter umbilicum atque scrobiculum cordis observatur, nono usque ad scrobiculum sese extendit.

Secundum signum, a CAGNOLO et MASCARDO, *l. c. q. 1208. num. 20. vol. 3. allegatum, est lac. in mammis, ipsarum intumescencia.* Imo pertinent & huc aliae mutationes quas mammae propter graviditatem praesentem patiuntur, nimirum venae ipsarum magis conspicuae redduntur, atque simul colorem caeruleum exhibent, papillae magis crassescunt, colorem magis obscurum habent, quo & simul gaudet discus ambiens, qui & latitudinem majorem assumit, parvisque eminentiis saepe tegitur. Quod si ergo in mammis lac reperitur, hoc pro signo gravidationis a compluribus habetur. Vid. MENOCH. *de praesunt. lib. 1. qu. 1.* & BALD. *in rub. C. de probation. BOCER. & ZANGER, de Inq. & Tort. cum. quibus consentit Constitut, criminalis Car. V. art. 35. & 36.* Sed de hac quoque nonnulli dubitant, cum aliis etiam ex causis ducere haec possit originem, v. g. iuxta HIPPOCRATEM, *Sect. V. Aphor. 39.* a mensium defectu & suppressione; item, iuxta illum, *lib. 2. de morbis mul. textu 59.* tale quid contingere ab uteri hydrope potest. Imo. *virginum castarum* observationes prostant, quarum mammae lacte turgescabant. Vid. RODER, A CASTRO, *lib. de natura*

tur. mulierum, lib. IV. c. 10. IUBERTUS, de erroribus populorum, lib. V. c. 3. DEUSINGIUS, de lacte; RANCHINUS, de morb. virg. sect. 1. cap. 16. TH. BARTOLINUS., in Ci- sta Med. p. 254. HAGEDORN., anno 3. Ephem. Germ. Cur. observat. 136. & LAURENTIUS; in Anatomia, lib. IV., qu. 2. Vid. FRANCK DE FRANCKENAU in satyr. med. satyr. XV. §. 25. MORGAGNI in Advers. Anat. V., animadv. I. in duabus integerrimo utero atque hymene virginibus veri albissimique lactis in earum altera multum, in altera vero guttas tantum in mammis se vidisse perhibet. Ut taceam, maribus aliquando lactis proventum contigisse; quale exemplum in iuvene studioso mihi compertum est. Vid. etiam SCHENCK. obs. de lacte. Sed res summe suspecta est consentientibus imprimis signis reliquis, colostrum enim in mammis ordinarie ante partum, lac vero genuinum post partum ordinarie observatur. Interim tamen notandum, turgescientiam mammarum a colostro ultimis tantum gestationis mensibus; mammarum vero incrementum, absque lacte licet & colostro, primis quoque mensibus esse conspiciendam, ob uteri & mammarum consensum, a Deo ita constitutum. Vasa enim hypogastrica uteri cum mammariis ideo habent commercium, ut aequalis in utrisque fieri possit dilatatio & mammaria vasa durante gestatione praeparentur insimul ad lactis elaborationem atque secretionem.

Tertium, secundum HIPPOCRAT. *Sect. V. Aphor. 61.* signum est *mensium emanatio*. Sed & hoc a nonnullis in dubium vocatur, nec id quidem sine causa. Non omnes enim, quibus menses non fluunt, semper sunt gravidæ: obstructio enim etiam ab alia causa provenit; ut toto quoque die praxis docet & experientia confirmat, feminas interdum gravidas per integrum gestationis tempus tributum lunare persolvere valere, salva sanitate, & foetus vita. Vid. inter alia Celb. SLEVOGTII, nostri,
dis-

dissert. de mensibus gravidarum; & LOTICH. l. 5. obs.
SCHENCK. l. 1. obs. de gravidis. Interim tamen non negandum, feminam, virginemque, fluxu mensium destitutam, revera suspectam esse, iuxta HIPPOCR. *ll. cc. in primis*, ubi sana ceteroquin est, beneque valet, nullis adfectibus morbofis torquetur, & neque horror, neque febris, neque lassitudo, neque pallor faciei superveniunt, neque respiratio difficilis existit.

Quartum signum *Ephelides* constituunt, sive maculae faciei, iuxta HIPPOCRATEM, *de sterilitate textu 6.* Sed hoc signum fallax admodum est: quoniam gravidæ quam plurimæ, his maculis destituuntur; imo ipse HIPPOCR. *l. c. t. 7.* his absentibus, feminam gestare posse affirmat.

Sed nec quinto certi quidquam iudicare possumus de *fastidio ciborum, rerumque insuetarum appetitu*, qui alias *Pica* dicitur. Nam 1.) eiusmodi symptoma gravidis non omnibus inest. 2.) Primis ut plurimum mensibus observatur. 3.) Hoc contingere etiam solet suppressione mensium laborantibus. Sed consentientibus signis reliquis hoc quoque locum invenire potest, & debet.

Pertinet huc sexto & *vomitus matutinus*, qui quidem in gravidis plerumque solennis est. At, quoniam hic in aliis quoque observatur, quae vitio quodam ventriculi laborant, ideo quoque ad minus tuta referri debet signa. Vid. Exc. CAMERARII, *de vomitu gravidarum; it. Ill. WEDELII, dissertat. de notis gravidarum*, in qua omnia signorum genera uberrime pertractantur.

Septimo *motus foetus*, quem gravidæ circa quintum ut plurimum mensem sentiunt, signum est, in primis adnotandum. Et quamvis sint Medici, qui docent,
 a ven-

a ventositate, vel mola provenire hoc posse, ut v. g. FORESTUS in *observat.* Medicus tamen dogmaticus & eruditus facile motum foetus a flatibus distinguere potest; molam enim ad instar foetus movere se neutiquam posse, exinde patet, quod massa informis est, minisque vitalis et mobilis. Certissime motus foetus tactu potest determinari. Quomodo vero hic sit instituentus hoc docet RODERER in *Elem. Art. Obstetr.* §. 143. P. m. 64.

Interim, cum Medico iudicandum sit hac ratione non de feminis honestis, sed de iis, quae utero se concepisse & gestare audacter negant; ideo eiusmodi examen a Medico cum prudentia suscipiendum, ne fallatur.

Octavo signum graviditatis praesentiam indicans maxime notabile est *mutatio orificii*; uterini tertio enim a conceptione mente in vaginam magis descendit, & hoc mense elapso iterum sensim superiora petit, circa quartum a conceptione mentem fit crassius atque mollius, spongiosum ea & versus sextum mensem eousque diduci incipit, ut cum communi uteri cavitate eius tubus confundatur, ex qua mutatione etiam brevius fit hoc orificium, labia eius ad aperturam exterioram diducuntur, & figura conica vel cylindrica deletur. Ultimis tandem septimanis & versus interioram aperturam labia dehiscunt, ut rimae loco nunc integer tubus appareat. Vid. RODERER *l. c. cap. 3.* Patet hinc simul, quod falsum sit istud signum, quod affert HIPPOCRATES, quando *Sect. V. Apor. 51. quae. inquit ventrem ferunt, iis os uteri connivet.*

Dantur & allegantur & alia signorum genera, ex urina, sanguine per scarificationem & venae sectionem emisso deumenda etc. Huc & pertinet experimentum illud, ab HIPPOCRATE allegatum, ubi nempe aquam mul-

fam

sam mixturamue mellis cum vino, vel aqua, eiusmodi personae suspectae propinare iubet.

De urina praegnantis notandum, quod Medici in eius descriptione admodum sint dissentientes. Alii enim claram illam, alii subcitrinam cum nubecula albicante, alii crassam eandem ac turbidam, ac cum sedimento farinaceo mixtam, describunt, quod postremum praxi confirmatur. Cumque urinae eiusmodi ab aliis etiam corporis mutationibus evenire possint, teste ipsius rei experientia: urinae propterea inspectionem in hoc casu merito, cum SENNERTO. *Instit. Med. L. III. Sect. 3. part. I. c. 5. & Praxi L. IV.* fallacem pronunciamus. FORT. FIDELIS, *l. c. c. 5. de Relat. Med.* hanc quidem suadet inspectionem, sed ex hac tantum ratione, quia vulgo creditur, haberi signum aliquod posse ex urina impraegnationis occultae. Hinc si persona suspecta inspiciendam Medico tradere recusat, suspicionem auget.

Aquam mulsam propinare idem jubet HIPPOCRATES, *Sect. V. aphor. 41.* ubi ab hac mixtura tormina excitari affirmat. Aliud experimentum idem suppeditat HIPPOCRATES, ibidem, *Aphorismo 59,* & AVICENNA ut nimirum aromatibus mulier suffumigetur, corpore probe tecto, ubi si odorem naribus & ore percipiat, vacuam illam esse asserunt. Verum 1] periculosa eiusmodi sunt experimenta, quoniam vel feminas, vel foetum laedunt 2] in assuetis aqua mulsam, aliaque dulcia non excitant tormina 3.] eiusmodi symptomata in illis etiam subiectis excitantur, qui mensium obstructione vel vitiato & cruditatibus repleto ventriculo laborant. 4] nulla horum dari potest experimentorum, item & aliorum, in ZACCHIA. *Q. M. LL. lib. I. Tit. III. & IV.* citatorum, vera ratio, unde ab illis nec non a reliquis, quae passim ab Auctoribus allegantur, vid. ALBERTI *Syst. Iurisp. Med.*

Med. §. 16. 17. minus licet concludere.

Ex his igitur, quae modo diximus, luculenter factis meo quidem apparet iudicio, 1] praegnatiam primis gestationis mensibus vix, ultimis vero certissime cognosci posse 2] certissima praegnantiae signa esse desumenda ab uteri incremento, nec non orificii uterini mutatione, & hinc 3] per solam ventris inspectionem graviditatis praesentiam posse determinari certissime. Versari vero debet haec inspectio potissimum circa tumorem abdominis, constitutionem orificii uterini, nec non mammaram statum.

C A P. VI.

DE

IMPRAEGNATIONE AFFECTATA, ET SIMULATA.

Feminae diversis ex causis utero se gerere nonnunquam fingunt 1] ut, supposito postmodum infante, partum mentiantur. 2] ut sterilitatem dissimulent. 3] quandoque hoc fit spe successionis, inprimis quando maritus subito apoplexia, vel alio acutissimo morbo mortuus est. 4] cum ad hereditatem proximi admitti cupiunt. Nam si praegnans deprehenditur, hereditas ad ipsum uterum pertinet. *L. 30. ff. cum quidam §. 3. de acquir. heredit. CAGNOLUS. in L. si quis praegnantem ff. de reg. Iuris, aut alia ex causa id fit; v. g. ut 5.) tormenta, & poenas corporis adflictivas ultimum inprimis supplicium, subterfugiant, vel 6] ut, post divertium, se ex marito praegnantem adfirmet. *L. I. §. 4. de ventr. inspic. L. 1. §. 12. de agnoscendis & alendis liberis. L. cum quidam cit. L. praegnantis ff.**

de panis. MENOCH. de Arbitr. Judicis, L. 1. qu. 86. n. 10. sequ.

Cum itaque delictum hoc ICTis falsi criminibus annumeretur, & capitale dicatur; imo cum praesumptionibus solis fidendum non sit: Medicorum idcirco iudicia in auxilium vocant. Argumenta vero atque signa in hoc negotio sunt sequentia.

1. Qu. Quatenam signa potissimum sint, quibus dignosci impraegnatio possit affectata?

1] Aetas incongrua, ratione cuius mares intra 14. & ultra 60. annos vix generant, cum femellae ante 12. & post 50. vix concipiant, in primis si coniugium antecedaneum non adeo foecundum fuerit. Vid. ex ICTis ALPH. DE CARANZA, de partu c. 5. sect. 2. n. 60. FARINACIUM. de falsis & simulatione, qu. 151. ZACCH. lib. III. Tit. II. qu 8.

2] Antecedanea sterilitas utriusque vel alterutrius coniugis. Arg. eorum, quae habet GAIL. lib. 2. c. 97. n. 16. MASCARD. de Probat. concl. 1147.

3] Huc spectat impotentia generandi & concipiendi notoria ob vitia organorum.

4] In femina defectus mensium praeternaturalis, & quidem in aetate congrua. Unde rarius conceptio in statu hoc contingit quo suo etiam modo fluor albus pertinet.

5] Pertinet huc ipsa ventris inspectio & contactus, ad motum foetus explorandum. MASCARDUS, de Probat. vol. 3. Concl. 1147. Tit. ff. de ventre inspic.

6] Dantur nonnulli, v. g. ALPH. DE. CARANZA, qui
a non

a non supervenientia lactis praesumptionem praegnantiae fictae petunt: cuiusmodi signum tamen cautius paulo est adplicandum. Nam verum est, ut plurimum transacto tertio, vel quarto gestationis mense mammae a colostro turgescere incipiunt: At lactis ille proventus ab alia causa, vel naturali, vel praeternaturali, ut alias diximus, originem ducere potest. Sic virgo illa apud PHILIPPUM SALMUTH *Obs. Cent. 1. Obs. 92.* lac in scia ac non advertens sibi comparavit, postquam cum infan- tulo in eodem lecto dormire solita, illum ad ubera iden- tidem admovere consuevit, ex quo assiduo suctu lac ag- gregari coepit, ut infantem deinde lactare posset. Imo: dantur exempla, ubi existente licet impraegnatione mammae tamen non turgent v. g. in subiectis ficciori- bus, quae humido non abundant. Interim tamen, cum in eiusmodi subiecto, ceteroquin sano, & quod praegnan- tiam adfectat, signum hoc non apparet, dubitare quod- ammodo licet, tutiusque est, expectare illa phaenome- na, quae circa medium gestationis tempus adparent, quale v. c. ipse motus foetus.

De inspectione ventris hoc amplius monendum, il- lam alias institutam fuisse certis solennitatibus, ut ex *ff. l. c.* adparet. Sed praxis hodierna ceremonias hasce su- stulit. In praesenti nempe instituitur ab obstetricibus, vel solis, vel Medicis associatis, atque ad actum hunc iuramento confirmatis.

Ubi tamen subiectum plane denudandum, ne sub ve- stimentis ventrem fingant tumidum, quo facto viden- dum, tangendunquae simul, an signis reliquis consentien- tibus intumescencia ventris, qualis esse in gravidis so- let, appareat; cumque denudationem renuit, suspicio- nem simul auget, atque a Magistratu deinceps est ad- strigenda.

In statu vero ambiguo, quando ventris inspectio suscipitur, primis nempe mensibus, ubi foetus motus nondum apparet, applicandum illud consilium, & responsum Facult. Med. Lips. quod in VALENTINI *ff. Medico. Legalib. part. I. Sect. 1. c. 17.* habetur, ubi iuadet, inquisitam tamdiu in custodia tenere, dum motus foetus in utero appareat: hoc autem fieri debet in fundamentali & rationali praesumptione consentientibus reliquis nonnullis signis, collective sumtis, ne fama subiecti eiusmodi periclitetur. Conf. simul Diss. b. ABR VATERI *de ingravidatione dissimulata ac dissimulandi mediis: Wittemb. 1724.*

C A P U T VII.

D E

PARTU SUPPOSITO, NATORUM ITEM SIMILITUDINE ET DISSIMILITUDINE.

Isdem plane de causis, quibus praegnantia fingitur, partus supponitur, quod ab ICTis ad crimen falsi refertur. D. PETR. MULLERUS, *diss. de iure praegnant. Cap. 7. §. 3. & 6.*

1. Qu. Quibus signis partus dignoscatur suppositus?

Partum suppositum dignoscere, adeoque filiationem probare ipsi ICTi pro re habent si non plane impossibili, admodum tamen difficili, consentiente *L. quia semper ff. de in ius vocand. l. 38. ff. de condit & demonstr.* quam difficultatem cognovisse etiam antiquiores, vel Telemachi testari potest dictum, apud HOMERUM, *Odyss. 1. dicentis:*

Ma-

Mater quidem me dicit huius esse, sed ego Nescio, nondum enim aliquis suum genitorem novit. Interim a MASCARD, & FARINACIO ut signum primum commendatur partus suppositi, vel ficti cum patre dissimilitudo; quod argumentum quidem notatu dignum est, non tamen plane infallibile. Nam similitudo quidem filiationem probat verisimiliter, sed dissimilitudo filiationem plane non negat. Optime partus dignosci potest suppositus ex absentia vestigiorum puerperii, si nimirum recens ille partus praetextus est; disparent enim haec signa post alicuius temporis decursum, quare v. g. post aliquot septimanarum affluxum asserti falsitas ex aliqua corporis conditione evinci satis nequit. Sunt vero potiora partus iam editi signa sequentia: *lochiorum fluxus, genitalium tumor ac distentio, lactis praesentia, ventris flacciditas atque rugositas etc.* vid. Quæst. 2. cap. X.

2. Qu. Quid. sit causa similitudinis natorum?

De causa similitudinis natorum variae autorum prostant opiniones atque sententiae, quarum prima est HIPPOCR. *lib. de genitura, item de diaeta* statuentis, non sexum tantum, & ipsam natorum similitudinem multitudine seminis exsuperantis fere provenire. Sed cum unica seminis virilis guttula sufficiens sit ad integrum impraegnationis opus absolvendum; ideo non in quantitate seminis haec vis determinans delitescit, sed in qualitate potius, imprimis elasticitate, qua partes & stamina foetus, in oculo existentia, similiter extendentur, adeoque ad formae suae perfectionem perducuntur.

Secunda est GALENJ, *lib. 2. de semine, cap. 2.* arbitrantis, ubi maior vis seminis fit masculini foetum nasci patri similem, & contra. Sed dubia & hæc est sententia, cum ita nullo modo posset contingere, ut natus
alii

alii personae, quam uni parentum, assimilaretur; quod tamen ipsa experientia ut falsum, refellitur. Interdum enim natus avo similis deprehenditur, avunculo quandoque, aut parvo, &c. immo ignotae nonnunquam personae: Vid. VOIGTS *Physicalischen Zeitvertreiber*, Cent. I. Qu. 18. HARSDORFERS *Schau-Platz histor.* 98. REIES, in *campo Elys Quæstion. iucundarum* 54. p. 670. Vnde credibile potius ac concludendum videtur, similitudinem & dissimilitudinem ex matris imaginatione, phantasia, aut impressione praecipue dependere ac proficisci, quibus & siderum influxus, soli & poli constitutio addenda, iuxta tritum illud: Sol & homo hominem progenerat, quibus cum utriusque etiam parentis dispositio conspirat. Caeterum omni tempore graviditatis agere potest imaginatio, nunquam quiescens: primario vero tempore conceptionis, vel proximis ab illa diebus, antequam partium stamina a seminis virilis vi & efficacia fortius iam sunt explicata, agit quam efficacissime. Ita etiam D. D. A GULDENKLEE, ad quæstionem: an partus, patri dissimilis alii vero similis, imo simillimus, pro adultero habendus sit? respondit. Vid. VALENTINI *ff. M. L. P. I. Sect. I. Cas. 38.*

3. Qu. *An imaginatio potentiam seminis, effigiemque conceptus mutare valeat?*

Utique. Hoc enim variis probari argumentis potest. V. g. (1. in posthumis maior semper similitudo observatur, quam in aliis liberis, ob continuo ante oculos versantem patris defuncti ideam 2.) Naevi etiam materni *Mutter-Maechler*, ab impressione ideali, vel obiecto quodam terrifico pendentes id ipsum probant 3] Imaginationis vis, etiam in brutis, probari potest ex ovibus IACOBI in sacris 4] Mira & fere incredibilis imaginationis gravidarum potentia elucet ex historia quadam, ab illustri quondam, nunc beato WEDELIO in *pathologia dogmatica*, *Sect. II. c. 9.*
notata

notata ubi mater a visa decollatione paullo post partum edidit capite truncatum. De gravidarum imaginatione plura legi possunt in CAP. A REIES *Campo Elysaee iucundar. question. qu. 54.* Similitudo magis intrinseca, morum nempe, quam extrinseca, v. g. faciei, capillorum, oculorum hic attendenda: quae tamen non in recens natis, sed adultioribus demum conspicitur, iuxta notum illud: simile generatur a simili; & HORATIUM, *lib. 4. oda 4. fortes creantur fortibus.*

C A P. VIII.

D E

TEMPORE ANIMATIONIS FOETUS.

Qui conceptum, per abortum, data opera interimunt, iure merito a legibus puniuntur, ut in *L. Divus ff. De variis & estraord. criminibus*, & *L. Cicero ff. de poenis*, *L. si mulier ff. ad L. Cornel. de Sicar. L. si quis necandi. C. de Sicar. & Const. Crim. C. art. 133.* Apud ICTOS vero cum de crimine abortus sermo est, quaestio oritur de tempore animationis foetus. Recepta enim in iure divisio est inter foetum animatum & non animatum.

1. Qu. *Quid foetus dicitur animatus.*

Foetus animatus apud ICTOS dicitur, cum motus eius in utero percipitur; id quod fieri solet circa medium gestationis tempus. Vid. D. LUDOVICI *in not. ad. Caroli V. Constit. Crimin. art. 133.* ICTI enim hanc rem magis aestimare solent ex tempore operationum vitalium. MENOCH. *2. de arbitrio Iudicis, Cas. 357.* FARINACIUS, *5. Criminal. qu. 122.* WESENBECIUS, *in. par. ff. ad L. Corn.*

Corn. de fcar. n. 7. CARANZA, de partu nat. & legit. c. 16. §. pecul. de abortu procurato & eius poenis; p. 606. HARPRECHT & LUDWELL, apud DIETHER. ad BESOLD. Thes. pract. cum itaque abortus promovetur inanimatus poena arbitraria, vel extraordinaria dicitur: foetus vero animatus cum expellitur per medicamenta, abortum promoventia, poena capitalis est, ut in praesenti hoc observatur, ad Normam Iur. Sax. ut ex CARPZOVII Iure Csim. p. 1. q. 11. n. 12. elucet. Sic & Gloss. in cit. L. divus ff. de extraordinariis criminibus, quam plures etiam DD. sequuntur. FARINACIUS, de Homicidio, qu. 122. num. 131.

2. Qu. *An distinctio inter foetum animatum & non animatum sit admittenda?*

D. D. quidem, & ipsa Constitutio Criminalis Caroli V. Art. 133. illam admittunt, ut ex antecedentibus apparuit. Illa enim disertis verbis inquit: si infans non adhuc vivens nec animatus violento partu a foemina profilierit. &c. sed Medice & Phisice illa distinctio nullius est momenti. Vid. III. CAR. FRID. KALTSCHMIDII. *Diss. de distinctione inter foetum animatum & non animatum ex medicina forensi eliminanda. Ien. 1747. GEORG. AUG. LANGGUTH. Diss. de foetu ab ipsa conceptione animato Wittenb. 1747. MICH. ALBERTI Diss. de termino animationis foetus humani Hal. 1724.* Animam enim in femine esse, demonstravit NYSSEN. *de opific. hominis, cap. 28. & 29.* Eum plerique hodie sequuntur, qui animas per traducem propagari statuunt, ex quorum sententia anima illico adest, simul atque conceptio facta est. Vid. LUDOVIC. in *not. cit.* Hanc nos propagationem animarum per traducem non admittimus. Utrobique ergo homicidium committitur, sive embryonem quis interfecerit, sive foetum, hominis figuram iam habentem, ideoque poena utrobique est decernenda. Sed Icti eandem utrobique
poe.

poenam decernendam necesse non esse, arbitrantur, cum gravius peccare videatur, qui hominem iam formatum & ubique perfectum, ut C. C. C. V. loquitur, occidit, quam qui formandum enecat Vid. *Const. 4. part. 4. Iuris Elect. Saxon.*

3. Qu. *Quid ansam dederit distinguendi inter foetum animatum & inanimatum?*

Haec distinctio inter foetum animatum & inanimatum originem duxit ex imperitia Physicorum & Medicorum, ac incertitudine hypothesium de generatione humana, & animae imprimis cum corpore coniunctione: Sic Icti, a Medicis & Physicis seducti, in hunc usque diem distinctionem hanc retinuerunt. Interim vero licitum erit, magis sobrie philosophari, sententiasque ridiculas modeste examinare. ARISTOTELES, *II. de anima, Cap. I. tex. 6.* animam vocat *ἐντελέχεια*. Quid illud sit, ignorarunt Philosophi, & ipse fortassis ARISTOTELES ignoravit. HERMOLAUS BARBARUS ita vertit, ut sit *rectihabia*, vel *perfectihabia*, cui consentiunt SENNERTUS, *phys. l. 1. cap. 8.* CASP. POSNERUS [qui duas quidem amplas, re ipsa vero parum minusve utilitatis habentes quam quæ omnium desideriis satisfaciant, dissertationes conscripsit, alteram de *animae cum corpore coniunctione*, alteram de *ordine partium in generatione humana*] & SPERLINGIUS, *instit. Phys. MAGI-RVS Phys. l. 6. c. 2.* animam per formam definit, quae quidem rectius sese habet. Revera enim est forma hominis. RENAT. des CARTES, *lib. de affectibus*, alibique, cogitantem illam vocat substantiam, id quod claram omnibus perspicuamque animae ideam suppeditat. Alii substantiam illam immaterialem atque immortalem vocant, naturae cœlestis imperceptibilis, vel igneæ, ut ISAAC VOSSIUS, in *appendice de natura lucis*; adeoque haud obscure materialem eandem pronunciare contendit.

De loco animae, diversae itidem & discrepantes do-

torum fuit sententiae Vid. HOBOKENIUM & WINSLOVIUM, *de sede animae*. HIPPOCRATES & HEROPHILVS in cerebri ventriculis animam collocant; DEMOCRITVS in toto corpore; ERASISTRATVS circa membranam epicranidem; STRABO in supercilliorum interstitio; EPICURUS in toto pectore; DIOGENES in cordis arteriato ventriculo; STOICI, cum CHRYSIPPO, in toto corde, ac spiritu, circa cor versante; EMPEDOCLES in sanguine; GALENVS in quavis corporis particula suam esse animam putat. HELMONTIUS animam in ventriculi pyloro; CARTESIUS autem in glandula pineali illam quærit, cum tamen saepe in hominibus eadem vel aqua repleta, vel in calculum mutata, vel ulcere consumpta, post mortem, fuerit deprehensa. Illustris & Celeb. Romanus Medicus & Pontificis Archiater atque Cubicularis LANCISIUS illam in septo pellucido existere demonstrat, in Epistola ad Celeb. FANTONIUM scripta, quae exstat in Cl. MANGETTI *Theat. anat. lib. 4. C. 2. p. 321.* Maxime probabilis nobis videtur opinio illorum, qui affirmant, sedem animae esse istam encephali partem, quae est commune nervorum principium, seu illa cerebri pars, unde omnes nervi, sensibus & motibus voluntariis fervientes, suam ducunt originem, & quae hodie a Medicis solet vocari sensorium commune.

De animae cum corpore coniunctione differentes etiam doctorum virorum extant sententiae. V. g. HIPPOCRATES primus fuit, qui, in libro de *natura puerorum*, textu 10. & 11. alibique, statuit, in masculis 30. in puellis 40. aut 42. die animae fieri accessionem & cum corpore coniunctionem, cui assentit GALENUS *L. 15. de usu partium, c. 5. imo FIENUS, de Formatione foetus, quæst. 10. concl. II.* MERCURIALIS autem, *de Morbis mulierum, lib. I. c. 2.* septimo coniunctionem hanc die fieri, contendit, quia homo septem dierum spatio perficiatur. Sunt & alii ex Ictorum ordine, imo ipse ZACCH. *L. 1. Tit. 11. qu. 9. th. 24.* qui ante 60. dies animatum foetum non pronunciant, &
quidem

quidem ex debili hac & infirma admodum ratione, quoniam constare non possit, an masculus quis sit, nec ne?

Fundamenta harum opinionum sunt varia 1] Credebant olim, certum quemdam ordinem productionis partium in generatione; statuentes, primo hepar fieri, deinde cor, ipinam dorsi porro, tandem caput & reliqua. Sed ridiculam hanc esse opinionem tum sana ratio distat, [quae harmonicam eiusmodi vasorum mirabilemque organorum connexionem successive fieri, sibi persuadere numquam potest] tum accuratior in rebus physicis inquisitio experimentalis ad oculum id ostendit. Physici enim per Microscopia observant, integram plantae delineationem in semine plantarum, v. g. in faba: Vid. DU HAMEL, in *Physica*; VALENTINI, in *Armamentario Naturae & Artis*, p. 161. ubi de natura vegetabilium; LEEWENHOEK, in *arcanis naturae*, & alii. Nos pariter per Microscopia in ovulis insectorum perfecte elaboratam & extructam insecti machinam vidimus. Ex qua demonstratione liquido adparet veritas Davidis in Psalterio dicentis: *Tu me formasti priusquam ego essem*. Et ipse etiam sacrae literae hypothese[m] recentiore[m] Medicorum alias confirmant, qui de generatione statuunt, hominem ovulo delineatum, quoad omnes partes, in exiguis staminibus ante conceptionem. Vid. BRENDÉLII dissert. *de embryon. in ovulo ante conceptionem praexistente*, Witteb. 1703, Respond. Hannekenio.

Secundum fundamentum erat incertitudo de origine animae, huiusque sede, & cum corpore conjunctione. Credebant enim, ut hodiernum Theologorum quamplurimi, animae creationem & infusionem, & eo quidem hanc fieri tempore, quo omnes partes, in specie sexum notantes, perfectae formatae fuerint, ne error in animae conjunctione committatur. Sed de obscura & non ita facile diiudicanda quaestione haec dumtaxat indicasse sufficiat.

PARTU PERFECTO ET LEGITIMO.

IN hac vero doctrina, ubi de nascendi temporibus actum fuit, Icti, fatente ipso COCCIO in *comment. ZACCHIAE Qu. M. lib. 1. Tit. 2. Q. 1.* errores commiserunt quam maximos, dum partus legitimi tempus confundunt cum tempore partus perfecti. Ne adeo idem nos error implicet, veram, prius quam rem aggrediamur, terminorum significationem explicabimus. Caeterum summe haec necessaria est doctrina de partu, in foro quippe tam Medico, quam Iuridico, in hoc autem quam maxime, inprimis ubi quaestio agitur de haereditatibus & successioneibus.

1. Qu. *Quid intelligatur per partum?*

Per partum in sensu Medico intelligimus non foetum, utero materno adhuc inclusum, sed infantem potius mutuis matrisque parturientis & foetus maxime ipsius moliminibus ex utero exclusum, vel etiam Chirurgia per partum caesareum ex eodem exsectum.

2. Qu. *Quid sit partus perfectus seu Maturus?*

Qui iusto & ordinario fit tempore a natura destinato, id est circa finem trigesimae nonae & nonnunquam quadragesimae hebdomadis; seu qui fit finitis 280. diebus vel novem mensibus solaribus, decemue lunaribus VALENT. ff. *Med. Leg. Part: 1. Sect 1. cas. 24.* Hinc *naturalis* quoque dictus.

3. Qu. *Quid sit Partus Imperfectus seu Prematurus?*

Qui fit ante iustum & ordinarium a natura destinatum

rum tempus. Et talis partus imperfectus modo audit *Abortus*; modo *Partus praecox*. Abortus seu *Partus immaturus* dicitur, qui fit ante septimum a prima coceptione mensem; *Partus praecox* vero vel *Praematurus* in sensu stricto audit, quando contingit inter septimi & noni mensis, a prima conceptione, finem.

4. Qu. *Quid sit Partus Serotinus.*

Est talis partus, qui contingit post iustum atque ordinarium a natura destinatum tempus. v. g. talis partus serotinus est undecimestris, duodecimestris. Vid. MICH. ALBERTI *Diss. de Partu Serotino. Hal. 1729.*

5. Qu. *Quid partus sit vivus.*

Vivus partus dicitur, qui vivus excluditur, & exclusus per aliquot momenta diesve in vita potest subsistere, ob immaturitatem tamen diu vivere vitamque continuare haud valet. Hic alias dicitur debilis, immaturus, praeternaturalis, abortivus. Abortus enim foetus est immature editus, vel ante mensem septimum natus, qui a plerisque Ictorum neque legitimus, neque vitalis pronunciatur. LL. enim, auctoritate HIPPOCRATIS fultae, partum vocant legitimum, qui septimo mense contingit *L. septimo ff de statu hominum.* seu est talis partus, qui a mense septimo usque in decimum est natus.

6. Qu. *Quid partus sit vitalis?*

Vitalis ille dicendus est, qui non vivus tantum editur, sed ob maiorem etiam integritatem virium, organorum, membrorumque perfectionem & soliditatem in vita perfecte potest subsistere, ut septimestris & octimestris. Vid. BAUMGAERTNERI *Diss. de differentiis partus vivi & vitalis Altorf. 1747.*

7. Qu.

7. Qu. *Quid sit partus legitimus?*

Partus legitimus, iuridice sumptus, est, qui ex iusto matrimonio, vel iustis nuptiis, tempore ad vivendum apto, quo haereditatem adire potest, atque in alios transferre, monstri abortitionisque expers, perfecte in lucem editus *pr. Inst. de Patr. Pot. I. 12 in fin ff. de statu hom. L. 3. L. 6. ff. de his, qui sui & alieni iuris sunt, L. 5. ff. de in iusvocando. Tit. Cod. de Nat. Liberis.* WILDVOGEL. in *Diss. de par. legit* §. 2. p. 4. LINCK in *Diss. de Partu humano legitimo & illegit.* Patet hinc simul, quid sit partus illegitimus; nam omne illud videtur illegittimum, cui leges haud favent, atque illi partem bonorum, aliaque privilegia in civitate, a legitimis tantum obtinenda, negant. Gaudere itaque privilegiis partus legitimi nequit 1.] iste partus, qui est praematurus, 2.] iste partus, qui vocatur serotinus.

8. Qu. *An natura terminum eundem constitutum semper observet?*

Negandum non est naturam in partu statum plerumque terminum temporis observare, atque ordinarie finitis 280. diebus generationis opus absolvere, quem quippe terminum & Salvator noster, tanquam homo perfectissimus, observare, adeoque ita nasci etiam voluit. Interim causae sunt variae, quae terminum illum naturalem vel ante vel post ponunt.

9. Qu. *An homo, ut cetera animalia, certum aliquod tempus habeat nascendi?*

Alii hoc affirmant, alii negant. Qui affirmantem amplectuntur sententiam, dicunt: integrum formationis foetus negotium, in homine non minus, ac in brutis absolvi iuxta regulas proportionum, temporis atque mensurae. Durante enim gestatione, omni temporis momento, certa quantitas materiae foetus corporis

scu-

sculo vi circulationis liquidorum, effertur, & cum illo coniungitur, ita ut spatio 280. dierum summa totius incrementi et extensionis perfectae ad finem perducatur. Hinc theoria de incerto partus tempore tantummodo fluxit ex falsa calculatione & erronea computatione credularum muliercularum. Deus enim Deus odinis est, qui in corpore humano, eiusque incrementis, haud secus, ac in reliquis creaturis, ordinem, mensuram, numerum, temporaque certa constituit. Negantes autem certum partus tempus, regerunt: Non adeo probabile hoc esse ob sequentes potissimum rationes 1] Quoniam homini a Deo concessum fit indeterminatum congressus tempus; unde concludere liceat, ei non esse partus tempus determinatum. 2] Quia in hominibus mira quaedam temperamentorum prae reliquis animantibus diversitas deprehenditur; ideoque calida & sanguinea temperamenta non plus tantum generant, sed suo etiam modo plus nutriunt, adeoque foetus ipse citius paulo perficitur 3] Quoniam seminis vel efficacia, mirifice in subiectis differt, pro diversitate habitus corporis. Vnde liquet semen spirituosius in ovulo humano motum instituere vehementiorem. adeoque & citiora foetus incrementa posse efficere 4] Quoniam diversitas staturae in sexu foemineo etiam observatur, ubi uterus, ob angustiam, qua clauditur, naturalem, per decem mensem foetui augescendo spatii praebere haud satis potest 5] Quoniam sanitas etiam in subiectis, non in patre tantum, sed in matre etiam, imo & in foetu differt; ex quo liquet, foetum vel citius, vel tardius interdum excludi posse. Atque hae quidem rationes sunt fundamentales dubitandi, absolute nempe certum homini nascendi tempus datum non esse in quo etiam consentiunt PLATO *lib. V. de republica* AULUS GELLIUS *in noctib. Attic. lib. III. cap. 16.* GALENUS *de dieb. decretor. libr. II.* ARISTOTELES. *lib. VII. Histor. animal.*

c. 4. PLINIUS, *lib. VII. Hist. Nat. c. 5.* speciatim vero HIPPOCRATES, qui libro de *partu septimestri*, item *lib. 2. de diaeta, tex. 19.* inquit: *foetum interdum serius, interdum maturius nasci posse.* Hinc ARNISAEUS *lib. de partus humani legitimo termino, §. 9.* inquit: Praecise autem diem, aut mensem inde praefinire, non licet: quia proportio illa, ut & mixtio, soli naturae constet; & quicquid huius cognitum exploratumque habemus, a posteriori didicimus. Hinc HIPPOCR. de *partu septim.* ad observationes obstetricum provocat Conf. insimul FORT. FIDEL. de *relat. Med. lib. 3. sect. 7.* IOH. PEYSSONEL, *lib. de temporibus humani partus;* ALFONS. DE CARANZA, *lib. de partu natural. & legit.* ANDR. SPIGELIVS., *Tr. de infante in utero;* CARPZOVIVS, in *Prazi forensi c. 27.* ubi integrorum Collegiorum sententiae reperiuntur.

10. Qu. *Quid de partu ante mensem septimum sit statuendum?*

Sciendum, quod sub eo partus eiusmodi contineatur, qui 3. 4. 5. vel sexto mense editur. Hic iure civili non pro homine perfecto, sed pro abortu saltem, imo pro mortuo plane agnoscitur: quia naturaliter vivere non possit, teste HIPPOCRATE, qui *lib. de partu septimestri*, ita praecepit. *L. 12. ff. de Statu hom. L. incestato 3. §. 12. ff. de suis & legitim. haered.* Sunt quidem Icti aevi nostri aequitatis amantes, qui partum eiusmodi, v. g. quintimestrem & sextimestrem, si vivus & organis integris instructus deprehendatur, non pro abortu, sed pro vero atque legitimo agnoscunt partu, eique iura omnia, privilegia & effectus tribuere contendunt, ut fecit ALPHONS. A CARANZA, de *partu naturali atque legitimo, cap. 9.* quem plerique etiam sequuntur Icti, prout videre licet ex RENATO CHOPPIN. de *privilegiis rusticis, lib. 3. Cap. 8. num. 8.* qui arbitrantur, quod

quod. l. 3. C. de posth. haered. leges frum emend et vel corrigat CARPZOU. in *Iurispr. Eccles. lib. 2. definit 22.* COCCEIUS, in *Comment. ad ZACCH. lib. 1. Tit. 27. qu. 2. p. 51.* STRYK, de *Iure sens. diff. 1. Cap. 1. num. 40. & 41.* ubi ait, semestrem partum regulariter pro immaturo reputandum. Sed addit: qui vivit & perfectus est, juxta *L. 3. de posthumis*, iuris beneficiis non privabitur, licet non sit integer. Integrum enim esse, & perfectum, differunt. Eiusque filius, in *controversiis Iuris selectis ad Instituta. disp. 2. thes. 16.* & ex Medicis SPERLINGIUS, de *Formatione in utero cap. 9.* THEOD, GRAANEN *Tr. de homine, p. 758.* HARVEVS, de *Partu*, ANDR. SPIGELIUS; de *incerto partus tempore.* Facultas Erfurtensis, in *quaest. de partu trimestri*, VALENTINI, *ff. Medico Legal. part. 1. Sect 1. c. 23.* partum eiusmodi pro vivo atque legitimo pronuntiant, ac Facultas Lipsiensis in partu quinquemestri simile quid fecit, de quo vid. AMMANVM in *Med. Crit. Reip. 68.* Plura ad eiusmodi quaestionem responsa videre licet in ZITMANNI *Medicina Forensi Lips. Cert. 1. cas. 15. 17.* & alibi. Nonnulli tamen reperiuntur strictiores legum interpretes, qui reiecta nostra aetatis Ictorum sententia in iuris tantum civilis decreto acquiescunt, & partum illum, qui 180. vel 182. die ex utero vivus egressus est, licet illico, postquam in lucem editus fuerit, animam dimittat, etiam in manibus obstetricis, pro vero & legitimo agnoscunt, iuxta *L. 12. ff. de statu Hom. L. 3. §. fin. ff. de ius & legitimis haered. L. 3. C. de posthum. In casu vero, quo IV. V. Vito* mense partus nascitur, ille iuxta commemoratum modo Ictorum rigorem, tamdiu immaturus abortivusque manet, donec 180. dierum terminum attigerit, quo ipso omnium statim iurium compos fit, quando vero ante illud temporis spatium spiritum reddit, nec successionis jus ei competit, nec testamentum is rumpit.

11. Qu. De partu septimestri quid statuendum?

De partu septimestri, five illo, qui 180. 182. die post celebratum concubitus nuptiasve in lucem hanc editur, non amplius est dubitandum. Nam Medice quidem non vivus tantum, sed & vitalis utique esse potest, quamvis raro in vita longiorem annorum seriem persequatur. Sed & Iuridice, in xta LL. civiles, pro legitimo agnoscitur. Ex Medicorum hinc ordine vitalem illum pronuntiavit HIPPOCRATES, *libro de partu septimestri*, item *lib. de Carne*, ubi tamen simul plurimos horum periisse commemorat, paucos, vero superstites evasisse, id quod Medicorum hodiernum experientia confirmat. Plerumque enim immaturi sunt, raroque ad perfectionis illud punctum, quod natura constituit, pervenerunt. Unde nec aerem liberiorem, nec alimenta perferre possunt, ob integumentorum communium subtilitatem, pulmonis, ventriculi, aliorumque organorum imbecillitatem, imo caloris etiam proprii defectum. Interim tamen foetus mense septimo naturae intentione non nascitur, ut multis id argumentis probatum ivit ZACCHIAS, *lib. I. Tit. II. Qu. III.*

12. Qu. De partu octimestri quid statuendum?

De partu octimestri, an legitimus sit & vitalis, dubitant nonnulli Iuri & medici, & quidem his maxime rationibus inducti: 1.] auctoritate nixi HIPPOCRATIS, qui illic foetum illum, ob exeundi conatum, mense septimo adhibitum, postea, octavo scilicet, labefactatum pronuntiat, adeo ut non satis robore praeditum ad sustinendos partus labores se sentiat. 2.] Arbitrantur astrologi supersticiosi, Saturnum, ut Planetam frigidam, octavo gestationis mense imperium tenere in foetum, qui, nimis cum refrigerando, ad motum minus reddat idoneum. Prioris argumenti imbecillitas ac levitas ex hoc apparet,

ret, quoniam haud impossibile, foetus vires, in septimi mensis principio imminutas; per mensem denuo restitui, & ipse etiam SENNERTUS, Medicus olim felicissimus, iam demonstravit, in *Institut. Med. lib. 1. c. 20.* & in *praxi sua, lib. IV. part. 2. Sect. 6. c. 1.* motum illum, mense septimo foetus ab HIPPOCRATE adsignatum, utique in dubium vocandum esse, quoniam motus ille reliquis motibus ordinariis haud maior, neque partus conatibus similis sit & appareat. Posterioris ratio a GODOFREDO, ad *L. 3. §. fin. lit. K. ff. de suis & legitimis hered.* refutatur, dum sententiam hanc de Saturno nugae vocat Astronomicas. Unde adeo adparet, dogma de debilitate partus octimestris debilibus superstructum esse argumentis, id quod, praeter Sennertum, fusius docuit BONAVENTURA, de *partu octimestri* in primis *lib. 9. 10.* ubi ostendit, merito ab HIPPOCRATE esse recedendum. Hoc plures simul fecerunt Philosophi & Medici nostri aevi, v. g. celeb. WEDELIUS noster in sua *Physiol. sect. 2. c. 31.* & VALENTINI, in *ff. Med. L. Par. 1. sect. 1. casu 33.* ubi integrorum collegiorum responsa reperiuntur. Si enim septimestres sunt vitales, tamquam minus maturi, cur non octimestres, qui prorsus maturiores illis sunt, magisque formati, & calore ac robore vegetiori praediti? Adversus ICOS, qui partum octimestrem non legitimum, alias crediderunt, disputavit DOMINICVS ARUMAEVS noster *lib. 2. decis. ult. num. 50. seq.* & FRID. BONAVENTURA, l. c. qui partus octimestris legitimationem prolixissime deducit. Nec desunt alii qui partum octimestrem pro iusto atque legitimo pronunciant, ut HAHNIVS ad WESENPEC. de *statu hominum, num 3. verb. postquam nati p. 165.* ubi plures DD. allegat, CARPZOV. *Iurispr. forens. P. 4. Const. 27. Def. 14.* & *lib. 2. Iurisprud. Consist. tit. 13. def. 226.* ZIEGLERUS in not. ad. TACCHIAM, observantiam in Consistoriis quoque allegat. Interim cum naturalis termi-

nus sit finis noni, & principium decimi mensis, sequitur, quod foetus sine dubio, quo longius ab hoc recedat, tanto minus robustus atque perfectus sit; quo magis vero illum terminum attigerit, eo perfectior fuerit, ob soliditatem & incrementum membrorum & partium, ut hinc eo melius certiusque in vita valeat persistere. Haec quoque ratio perfecta fuit HAHNIO ad WESENBECEIVM, de *statu hominum*, & CARPZOVIO, in *Praxi Forensi*. Cum itaque adpareat quod partus praecox atque immaturus raro quoad corporis habitum perfectus sit, adeoque etiam vitalis, ideo in his diudicandis decernendisque cautus sit Medicus & Ictus; id quod fieri potest accurata lustratione & investigatione non circumstantiarum tantum, sed & subiectorum, partum aliquem semestrem atque octimestrem venditantium.

13. Qu. *Unde partus maturitas eiusque perfectio noscenda?*

Quemadmodum, cum de virginitate, praegnantia, abortu, vulnerum lethalitate quaeritur, nemo iudicat, nisi lustratis, per inspectionem & contrectationem, distinctis inter se circumstantiis in subiecto illo, vel individuo, de quo depositio & renunciatio postulatur; Ita vix paradoxon videtur, si Medicus, antequam praesumptionem de partu hoc vel illo, vitalisne ac legitimus sit perfectus ne ac maturus; an secus? deponat, subiectorum examen adcuratius praemittat. Ideo hoc in casu inspectio utique requiritur, in qua ad sequentia attendendum.

1] Ad magnitudinem, an iusta scilicet & adaequata illius sit proportio.

2) Ad pondus, pondus immaturi foetus ad sex libras non adscendit, saepe infra quintam libram subsistit.

3] Ad coformationem. v. g. in immaturiori 1] Sutura Coronalis, vel potius Hiatus Rhomboides, verbo

Fon-

Fontanella Infantum, plus hiat & cranii ossa ex facili mobilia. Vid. KERCKRINGIUS, in *Osteogenia & ἀνδρωπορευία*. 2) Auriculæ minus patent, & extrinsecus minus prominent 3.) Os & nares quoque veluti occlusæ sunt, minusque prominent. 2.] Labia cum auriculis instar carnis cruentæ, ac cute minus perfecte tectæ deprehenduntur 5.] Oculi sunt clausi; nam palpebræ arctius conivent, & quasi conglutinantur. 6.] Digni manuum pedumque indistincti quodammodo, & sine unguibus conspiciuntur. Quod signum quidem ab HIPPOCRATE, lib. de *superfoetatione*, proponitur, Sed hoc intelligendum tantum de embryonibus admodum exiguis, unius, vel duorum mensium. In embryonibus vero trium mensium ungues adstant, id quod desiderantibus ad oculum exemplis ostendere possumus. Sunt vero tales ungues breves, teneri, molles, facile plicandi, ultra digitos non prominentes vix lineam longi 7.] Tota cutis rubet in extremis maxime artubus & facie quandoque tamen etiam livet 8.] Capitis capilli sunt albicantes vel flavescentes & nitentes; cilia & supercilia tenerrima & laevissima.

4.] Ad vocem, num qua adsit, nec ne? praesertim, cum vox vivum vitalem quæ omnino foetum designat.

5.] An perfectus membrorum motus sit, an vero imperfectus?

6.] An continuo somno indulgeat, nec ne?

7.] An ubera petat, an vero minus?

Plura signa, quæ immaturum esse foetum confirmant, exhibet RODERER *l. c.* p. m. 98. 99.

Ex quibus signis adeo elucet, an foetus vivus sit; debilis licet, an vitalis.

14. Qu. *Quaenam causæ sint foetum debilitantes?*

Varia earum quidem dantur, quæ tamen omnes probe sunt detegendæ, examinandæ, annotandæ, & cum rationibus decidendi annectendæ. Hoc vero ut fiat,

fiat. consideranda sunt 1) Antecedentia partum; 2) Partus ipse; 3) Consequentia partus.

Quæ partum antecedunt, signa desumi plerumque solent v. g. 1) a dispositione mariti. Pater enim genitorque morbosus v. g. phthisicus, hæcticus, hypocondriacus, alioque notabili valetudinis vitio affectus, succos in corpore suo non præparat convenientes ad sui, multo minus ad generis conservationem. Ergo semen iners habet, minusque activum.

2) Matris quoque constitutio naturalis & præternaturalis examinanda. Hinc mater exigua, gibbosa, imbecillis, ob uterum exiguum, valdeque compressum abdomen, excludere vix potest foetus perfectos, vitales, sanosque, cuiusmodi, vel simile quid sentiendum etiam de matre hæctica, tabida. Dum enim quantitas liquidorum ad proprium ipsius corpus alendum non sufficit, sufficere illa multo minus potest ad incrementa foetus præstanda, modo convenienti. Ad matris in hoc negotio habitum ipse respicit HIPPOCRATES, *lib. de superfoetatione*, 8. ubi inquit: *Si qua partui vicina sit, & oculos cavos habeat, & facies intumescat, & ipsa tota, itemque pedes tument, ut veluti pituita alba apprehensa appareat, & habet aures albas, & summum nasi album, & labia livida, ea ipsa mortuos gestat, quos pariet, aut vivos prave; & non vitales & exangues, utpote morbosos aut prius peperit non vitales. Sic & quæ mammas habet graciles & flaccidas, aut si multum ex iis lactis effluat, foetus male sanos & difficulter vitales gerit, teste eodem HIPPOCRATE, *aphor. 5. num. 52. & seqq.* id quod confirmat CELSVS, *lib. 2. cap. 6.* Haec enim omnia oeconomiam foetus, in utero materno turbatam, arguunt.*

3. Morbi matris antecedanei huc pertinent, ut fluxus mensium extraordinarius, casus ex alto, affectus animi, quæ causæ omnes partum intempestive ab utero separare, adeoque exclusionem immaturam promovere

valent; qui partus tamen, ut fructus immaturi, minus durabiles existunt.

In partu illa imprimis observanda sunt symptomata quae in partu immaturo & intempestivo satis esse solent atrocia.

Post partum varia itidem incommoda se offerunt, v. g. nimia sanguinis profusio, summa debilitas, dolores post partum exquisitissimi ac vehementissimi, quae accidentia presso invicem se pede prosequuntur, cum partus eiusmodi sit intempestivus.

15. Qu. *Quid sentiendum de partu decimestri, undecimestri & duodecimestri?*

Dictum a nobis superius, terminum partus naturalem esse post 9. menses solares, unde quaestio de partu decimestri & duodecimestri incidit. De decimestri revera dubium non est, quin fieri possit: de undecimestri vere merito quodammodo dubitatur, imprimis cum HIPPOCRATES, *Lib. de Natura puerorum Text. 38 & 40.* contendat, nullam foeminam ultra 10. mensem uterum gestare posse.

Interim eiusmodi nonnulli casus dantur extraordinarii, ac revera natura suo modo terminum naturalem retardare potest, v. g. 1] eiusmodi partus retardatio fit ob energiam feminis deficientem, morbosam patris constitutionem debilemve, ut fieri in senectute solet 2.] Partus retardatur ob matris dispositionem phthificam, hecticam, ubi foetus sufficienti alimento destituitur. 3.] Ob statum etiam matris cachecticum 4.] Ob fluxum mensium tempore gestationis contingentem. 5.] Ob diarrhoeam, aliumve fluxum & morbum. 6.] Hoc fit ob nimiam uteri amplitudinem. Vid. Cas. in VALENTINI *ff. Medico Legal. n. 36.* 7.] Fieri hoc potest ob affectum matris extraordinarium, tristitiam, qua tota matris massa sanguinea turbatur, adeoque & foetus ipsius nutritio 8.] Ob dietam matris extraordinariam, imo inediam 9.] Ob foetus debilitatem
& di-

& dispositionem morbosam : 10] Quando plures foetus in utero detinentur.

Patet itaque ex his iam allatis argumentis, partum uti decimestrem & duodecimestrem ex principiis Medicis legitimum pronunciari posse, certis positis circumstantiis, quamvis Ius Civile eiusmodi partum pro legitimo agnoscere haud velit. Recentiores quidem LL. interpretes iuxta pronunciata Medicorum tutius paulo iudicare solent. Vid. ff. *Med. Legal. Cel.* VALENTINI, *Part. I. Sect. I. Cas. 35. 36. 37.* in quibus undecimestris partus a Facultatibus Medicis legitimus pronuncietur. Apud AMANNVM, in *Medicina Critica*, *Resp. 44.* quoque reperitur casus, ubi Lipsiensis Facultas partum duodecimestrem, *quin & 13. diebus elapsis Marthae Blattin cuius vir obierat anno præterito cum is secum prandium fecisset antea die,* pro legitimo pronunciavit, ex ea ratione, quia mulier per trimestre spatium dolores parturentium continuos, absque iactura virium, pertulerat. AMANNVS insimul, in discursu ad eundem casum, plures dubitandi rationes quidem suppeditat, & responsionem illam in favorem matrimonii datam suspicatur. Reperiuntur quoque apud SCHENCKIUM *lib. IV. obs. n. 156. usq. ad 160.* it. in *Comment. ad ZACCHIAE Quæst. Med. Leg. Lib. I. Tit. 2. qu. 6. Cas. de partu 13. 14. mensium*, imo aliquot annorum. Sed quid de eiusmodi partu statuendum sit, nemo non novit, qui leges oeconomiae animalis quodammodo didicit. Eiusmodi nempe exempla plane impossibilia sunt, & contra omnem rationem militant, ac vel ad fabulas, vel ad portenta potius pertinent.

Hoc quidem verum, & rationibus atque experientiarum medicis contrarium non est, foetum, præternaturaliter conceptum, vel etiam in utero per certas causas obvenientes præternaturales laesum, & sic extinctum,

ac e vita ereptum, absque detrimento vitae matris, per aliquot dierum, mensium, imo annorum spatium, in utero delitescere posse, non vivum inquam, sed mortuum. Tale exemplum contigit anno 1720. mente Martii, in Pago Suevico, prope Gemendum, ubi foemina 46. annos foetum, ossis tunicis inclusum, utero gestavit, de quo casu sub Cel. CAMERARI, *Prof. Tubing.* praesidio, eruditam inauguralem suam conscripsit dissertationem Dominus D. ORTH.

B. Parens meus simile quid fere observavit in foemina militis, quae in tuba uteri dextra conceperat, & sic tumorem sibi contraxerat, in hypochondrio illo eminentem. Hunc tumorem, finitis 20. mensibus, aperiebat laudatus Parens meus, Medicus in praxi felicissimus, & in observationibus curiosissimus, & extrahebat corruptum foetum exiguum, tunicis tamen firmioribus inclusum, cuius sceleton, iussu SERENISSIMI DUCIS BRUNSVICENSIS IOHANNIS FRIDERICI, gloriosae memoriae, Romam transmissum, ubi asservatur.

Similes historiae continentur in ELSHOLZII, Medici Berolinensis, *Obs. de conceptione tubarum*, & in Domini ABRAHAMI CYPRIANI, *Londinensis, Medici & Professor. Anatom. . ac. Chirurg. in Academ. Franekeriana.* Epistola ad Domin. MELLINGTON, Praesidem Medicorum Lodinensium, de conceptione tubarum. Quo pertinet tandem D. D. MONTAGNIERE, Messiliensis, *de formatione foetus in loco insolito*, & ea quae in MANGETTI *Theatr. Anatom. Lib. 2. P. 2. Cap. 3.* reperiuntur de embryonibus extra uterum constitutis.

Sed de eiusmodi conceptione & partu in foro Medico - Iuridico sermo non est, quoniam Icti pro obiecto habent foetum vivum vitalem, & in loco convenienti conceptum.

C A P. X.

D E

A B O R T U .

1. Qu. *Quid sit partus, quid abortus?*

P*artus* est actio naturalis, satis tamen molesta & periculosa, qua iusto tempore circa finem noni mensis foetus vivus & perfectus excluditur.

Abortus vero vocabulum multis modis accipitur.

1] Sub abortu continetur *effluxus*, Graecis *ἔκρυσις*, & est conceptus eiectio, quae intra septimum diem fit.

2] *Ἐκτροσμός*, quae intra quadragesimum contingit. Distingunt nonnulli, e. g. NONIUS MARCELLUS, inter abortum & abortum: *Aborsumque* dicit esse, qui primis fit mensibus, ubi conceptui factum est exordium; *abortum* vero, qui prope tempus pariendi obvenit.

3] *Abortus* dicitur foetus praeternaturalis exclusio, quae ante diem, sibi a natura destinatum, sed ex aliqua vi, contingit, qualem abortum promovent illae, quae ita infamiam suam, aut impudicitiam, impio conatu tegere volunt.

4] *Abortum fecisse mulierem*, dicunt Icti quae ante septimum mensem peperit. Hinc ZACCHIAS, *Lib. 1. Tit. 2. qu. 10. n. 19.* inquit: Non obstaret, quod quis in sexto mense nasceretur, & per aliquot horas, aut etiam dies, viveret, ut fieri posse non est ita impossibile: tamen quia hic partus habet cum vita talem repugnantiam, ut vivere nullo modo possit, nisi ex miraculo, idcirco abortus dici debet, neque testamentum neque donationem rumpere, neque aliud quicquam illi prodesse, quod vero ac naturali partui prodesse solet;

sic

fic & mulieri, talem foetum parienti, nihil quicquam prodesse debet, ita, ut ex ea causa parientium privilegiis gaudere debeat, nisi iis, quae corporis valetudinem respiciunt. Ast, an in tali casu non sit mitior sententia ferenda, iudicent alii ex supra dictis, in capite praecedente.

5] *Abortus* etiam dicitur foetus, in utero mortuus. Abortus enim nomen idem importat, ac si diceres non ortus, vel frustra ortus, ac idcirco abortus parificatur ei qui nunquam natus est. TIRAQ. *L. si unquam.*

2. Qu. *An dentur signa partus & abortus?*

Dantur utique, & ipsa Constitutio Criminalis Caroli V. art. 35. de illis quoque inter alia loquitur. Ast haec quaestio semper tripliciter dividenda: nam vel quaeritur, an mulier abortum procuraverit? vel quaeritur, an pepererit idque rursus dupliciter: vel enim quaeritur, an unquam pepererit, & mater fuerit facta? vel, an pepererit de recenti?

Signa mulieris, recenter enixae, plura, & minus fallacia observantur: 1] ventris flacciditas & rugositas, admodum conspicua. 2) Cruoris, vel sanguinis, per pudenda mulebria effluxus 3] Dilatatio vaginae uteri extraordinaria. 4.] Regionis pubis intumescencia 5] Animadvertente PINAEO, *de notis Virginitat. L. I. C. 7.* tumor pudendorum oedematosus 6] Lactis in mammis praesentia. 7] Durities mammarum a tactu dolorosa. 8] papillae mammarum crassae & amplo disco minoribus papillulis distincto 9.] os uteri laxum, molle, tumens, non bene clausum 10.) gravis odor puerperii singularis. Vid. RODERER *l. c.* Quae signa simul obvenientia satis probant, mulierem peperisse, separatim vero sumpta fallere possunt. Ne tamen id fiat, accuratam dabimus horum signorum perlustrationem.

Fluxus sanguinis post puerperium non confundendus

dus cum fluxu mensium. Ne itaque hoc fiat, probe observanda est 1.] *quantitas sanguinis*, quae in fluxu mensium parcior & brevior est, ad tres, vel quatuor tantum dies durans. Post partum vero lochia fluunt copiosa, imo ad instar grumorum & fragmentorum, fluxusque durat 6. vel 7. dies. 2.] *Qualitas* ubi observamus, sanguinem lochiorum sexto octavoque die post partum fluere cum aliquo foetore ac purulentia, ac tandem desinit circa 9. & 10. diem: id quod in fluxu mensium nunquam observatur. Nam mensium fluxus oritur tantum a sanguinis abundantia naturali, quae vasa uteri lateralia successive dilatat, a qua dilatatione illa quoque aperiuntur, & ita sanguis superfluus ex illis exstillat. In fine fluxus mensium serositas aliqua tantum, nunquam vero purulentia observatur. In partu vero & abortu res longe aliter sese habet. Nam hic sanguis, post partum per pudenda muliebria exstillans oritur a vulnere vasorum, & placentae uterinae ab utero separatione. Ergo in fine fluxus lochiorum partim aliqualis purulentia, partim foetor contingere debet.

Dilatatio partium genitalium, imo *rugositas abdominis*, dependet a mole foetus, haec partes mirum quantum dilatante. In primis vero ligamentorum substantia in parte postica sinus pudoris circa perinaeum, quae furca dicitur, notabiliter dilatatur, id quod examinanti facile patebit.

Tumor oedematosus pudendorum contingit plerumque a partium compressione, & simultanea forti extensione, quando foetus exitum suum affectat, ubi, laxatis & quasi contusis hisce partibus, inprimis in regione pubis, sanguis & lympa postea stagnant & cumulantur, adeoque tumorem mollem & magis aquosum ibi producant.

Lactis proventus in puerperis etiam facile negotio distinguui potest a Medico rationali ab illo lactis proventu, qui supervenire solet, inxta HIPPOCRATEM, *Sect. V. apb. 39.*
 men-

mensium obstructionibus. Hoc fieri potest, quando attendimus ad quantitatem & qualitatem lactis. Nam 1] in mensibus obstructis parva quantitas liquoris mammarum observatur, maxima vero in puerperis, primis, imprimis post partum diebus ubi ab eius luxuria mammae non tantummodo insigniter tument, sed & dolore tensivo infimul afficiuntur, imo lac abundans sponte quoque in plerisque ex mammis exstillat 2] In mensibus obstructis raro lac albidum & perfectum deprehenditur, sed potius liquor serosus & aquosus, in puerperis vero lac debitam suam consistentiam acquisivit. Ideo hoc signum prope attendendum est, monente in specie *Constit. Crimin. art. 36. quod prehenditur in pectoribus N. B. multum & perfectum lac.* etc. An olim vero aliqua pepererit dignoscere, res maioris momenti ac difficultatis est. Nam hic praesumptiones illae, iam allegatae, locum non inveniunt, & ideo concludere minus licet ventris flacciditate & rugositate, partiumque genitalium amplitudine ad partum occultatum, 1) in illis, de quibus certi sumus, iam antea peperisse, v. g. viduis, ubi dubius manet Medicus pariter & Ictus, an a pristino, an a postremo partu illa epigastrii flacciditas & rugositas, ac pudendorum dilatatio sit. 2] In virginibus etiam hoc non quadrat. Nam distensio illa addominis etiam ab alia causa provenire solet, v. g. hydrope, fluxu mensium retento, colica, ad quam sexus foemineus in specie inclinat. 3] Etiam illa rugositas, adhibito debito regimine, in primiparis imprimis vero, quando praeterlapso aliquo temporis spatio partes subsederint. 4) Semel, vel bis puerperae, quando obesoiores sunt, parum aut nihil rugositatis in abdomine experiuntur, imprimis, si foetus minor fuerit. 5) Norunt etiam subligaculis, de collo suspensis, ventrem tumidum sustinere, & distensionem violentam reprimere. 6) partium genitalium laxitas quoque nihil certi probat. Nam illa naturalis esse potest, uti supra

monu-

monuimus de virginitate. Natura enim ludit in hisce partibus. Imo tractu temporis sponte cessat interdum hæc laxitas, præprimis quando diu a coitu & partu abstinuerunt fœminæ.

Ex his iam allatis facile patebit, quod eiusmodi examen summa cum prudentia & circumspeditione fit suscipiendum. Nam hæc investigatio interdum adeo difficilis est, ut vix vel plane non cognosci possit abortus. Fit enim interdum abortus prompte, ut fœminæ ipsæ vix illius plus, quam eruptionis mensium, rationem habere possint, & excernuntur eiusmodi foetus interdum sine ullo doloris sensu. Ast ad meliorem huius rei notitiam acquirendam probe attendendum, an abortus sit provocatus primis mensibus. Quando primis mensibus provocatur, ubi foetus, eiusque placenta, non adeo firmiter cum matre cohæret, fieri hoc potest sine evidenti matris alteratione; sine vehementi sanguinis profusione; nam vasa adeo maiora non existunt; sine partium genitalium præternaturali amplitudine; nam corpus exiguum foetus facile per aperturas transit; sine feбри; nam massa sanguinea & uterus levissimo remedio exagitari possunt, & foetus separationem promovere. Ex quibus patet, abortus signa primis mensibus admodum esse difficilia. Quando vero abortus fit ultimis gestationis mensibus, aliter fieri non potest, quin superveniant gravissima symptomata. Nam foetus aliquo modo firmiori nexu cum matre cohæret, & ab irritante remedio non tam facile movetur.

3. Qu. *Quanam sint remedia, abortum promoventia, & quomodo agant?*

Ad abortum excitandum remedia varia pertinent, primario fortissima purgantia, vomitoria, sternutatoria, diuretica, emmenagoga, mercurialis salivatio, & ipsa venæ sectio, quæ omnia massam sanguineam partim caliditate, volatilitate, & elasticitate sua fortiter commovent, & expandunt;

dunt; partim salibus acrioribus sanguinis fluxum per muliebria promovent; partim uteri & viscerum abdominis nervosas partes enormiter irritant ac stimulant, & sic convulsiones doloresque notabiles harum partium præstant, quibus mediantibus fœtus vel expellitur, vel debilitatur enormiter, aut in utero extinguitur. Huc pertinent porro ipsa venena, de quibus vero alibi, plethora, animi pathemata, item violentiæ externæ, cursus, saltationes, præcipitationes, abdominis compressiones, ponderum gestationes, fustigationes, pertinent & huc morbi varii, febres acutæ, inflammatoriæ, dolores vehementiores, motus convulsivi, molimina fluxus menstrui, cachinnus &c. uno verbo, omne id, quod uterum quassare aut relaxare & sanguinis fluxum commovere potest. Ergo ut plurimum in eiusmodi statu, fœtu nempe maiori per pellentia expulso, succedunt & cumulantur gravissima symptomata, sanguinis nempe profusio maxima per pudenda muliebria, dolores intollerabiles, & interdum lethales abdominis, uteri, partium genitalium, renum, vesicæ urinariæ inflammationes, febres, & ex his lassitudo, pallor faciei, inquietudo, appetitus prostratus, deliria, convulsiones &c. quæ omnia a violenta illa separatione placentæ uterinæ, & vasorum uteri vehementi dilaceratione, massæque sanguinæ & nervorum exagitatione dependent.

4. Qu. *An dentur remedia abortum promoventia simpliciter talia?*

Si sub remediis abortum simpliciter promoventibus intelliguntur talia remedia, quæ semper, quando in usum vocantur, abortum producant, affirmandum est, quod talia non dentur. Experientia enim satis abunde declarat, quod remedia, quæstione præcedente allegata, nequaquam in omnibus gravidis abortum provocent, sed tantum in iis, in quibus una vel altera causa, ad abortum disponens, qualis v. g. est uterus, qui propter suum habitum ultra deter-

determinatum gradum extendi nequit, iam adest. Vid. III. ANDR. EL. BUCHNERI *Dissert.* qua quaestio: *Num dentur medicamenta, quae abortum simpliciter promovent*, in partem negativam resolvitur. Hal. 1746. anonymi *Tract. de Abortu* Hanov. 1735. 4.

5. Qu. *An ea, quae abortum promovet dedita opera, verum committat homicidium.*

Omnino, uti satis abunde apparet ex iis, quae iam fuere dicta *Cap. VIII. qu. 2. p. 50.* Recte hinc b. 10. ER. HEBENSTREIT in *Antrop. Forens.* p. m. 371. *Iam dudum, inquit, ex foro exulat ista, sub qua, hominem occidi intra uterum posse, NEMESIS CAROLINA statuit, conditio, ut animatum foetum esse oporteat, in quem atrox illud crimen commissum esse dici debeat. Semper enim, ex quo in minimo stamine ovuli materni crescere foetus incipit, vivit, adeoque animam semper habuit, & si vegeta mater est, certa, intra uterum adolescendi, tandemque ad vitae propriae, fruitionem, perveniendi fiducia gaudet, adeoque perinde est, spe vitae exclusisse foetum unius mensis, quam enecasse, qui vivus natus est.*

6. Qu. *An maturus foetus servandae matris causa occidendus? An abortus provocandus sit, ut mater gravida a magno morbo morteque liberetur?*

Hae quaestiones dudum a priscis Medicis iam sunt motae ac ventilatae. Cum vero varia vulgi iudicia, de Medicorum actionibus, & gravidarum methodo medendi lata, sermoni huic ansam praebuerint, ideo, in fine huius capituli, quoque eas annectere ex re esse duxi. Ad primam autem quaestionis partem respondet RIOLANUS, in *Encbiridio*, L. 2. C. 28. notabili tamen cum audacia: si mulier, inquit, exegerit duos, tresve dies in tormentis partus; si moribunda & exanimis; si gangraenae, in partibus pudendis, indicia compareant: etiamsi certo

non constet de morte infantis, unco extrahatur, ut conserve-
tur mater. Praestat, unum interire, quam duos: vita matris
praefenda infanti. Non debet mater mori, ut salvetur in-
fans. Hæc RIOLANI verba sane nimis dura, & obstetrica ad
artis regulis minus convenientia esse videntur. Ipse enim
Chirurgus & Medicus non semper certus esse potest, an
ita salvetur mater, dum non sufficit, extractionem foetus
interdum satis horrendam, uncis, aliisque in Chirurgia
usitatis instrumentis, suscipere, foetumque in frustra di-
scindere, sed conscientiam suam servare potius debet me-
dicus, ac ideo caute atque circumspecte in ardua hac
operatione procedere, iuxta regulas eorum, qui fœ-
tum extrahere docent sine Instrumentorum secantium
adiumento, Vid. IO. CONRAD. BECKER de παιδοτρο-
νία, Giesl. 1729.

Ad alteram questionem quod attinet, casus inter-
dum emergunt, in quibus metuendum, ne gravida, na-
tura tenera, in partus oneribus succumbat, inprimis si
uterus & vesica a magno morbo afficitur, ex quo in par-
tu mortaliter laedi possit, aut affligatur aliter, a morbis
nempe acutis febribusque malignis, hæmorrhagiis uteri (in
hoc casu DIONISIUS, in *chirurgia sua*, audacter quo-
que abortus promotionem suadet), diarrhoeis, in quo ca-
su Medicus, quid agat, sane interdum nescit, ZACCHI-
AS, L. 6. Tit. 1. qu. 7. varios, ex ICtis pariter ac Me-
dicis, citat Auctores, qui talem abortus promotionem sua-
dent, atque commendant, quo mater a morte vindicetur
ne simul cum infante pereat. Consentit quoque AMMAN-
NUS, in *Med. crit. cas. 6.* ubi ad quaestionem, an Me-
dico abortum provocare liceat, ita respondet: ego, in-
quit, distinguo 1) inter personas suspectas & non suspectas.
2) Inter morbos acutos, gravidas infestantes, in quo casu
praestat, matrem servare, quam concedere, ut mater
& fœtus intereat. Medico tamen hic semper cautione opus
est. Et, quemadmodum, pro conservanda arbore, rami

abscinduntur, aut navis nimis onerata, oborta tempestate, evacuatur, ita vita matris interdum per iacturam foetus conservatur. Vid. Celeb. BOHNII, dissert. *de abortu salutari*. Quid enim agendum in gravida, quæ v. g. venenum assumpsit, an non statim propinandum vomitorium, quod tamen ad abortum provocandum insimul aptissimum est remedium; quid agendum in febribus gravidarum, tum continuis, tum intermittentibus, nonne venæsectio, purgans, vomitorium, generosumque bezoardicum concedendum, quæ omnia insimul abortum promotiva suo modo dici possunt remedia, quid faciendum in gravida, lue venerea laborante nonne hic præbenda mercurialia, utpote quoque foetum pellentia remedia. Necessitas durum telum quoque in Praxi Medica est, ubi sane interdum non cunctandum, sed quid agendum & suscipiendum potius, aut moriendum. Distinguunt ideo Medici inter abortum directe atque indirecte provocatum. Illum vocant, quando dolo malo spes prolis extirpatur; indirectum autem, quando remedia morbo quidem matris competentia, sed simul ita comparata adhibentur, ut tenello nocere possint. Huncce posteriorem modum inter licitos, priorem inter illicitos numerant.

C A P. XL

D E

S U P E R F O E T A T I O N E.

I. Qu. *Quid Superfoetatio sit?*

Superfoetatio, sive superimpraegnatio, est conceptio, supra conceptionem facta, cum scilicet mulier, iam gravida, iterum ex novo coitu & novo semine alium simul foetum

foetum concipit. Manifesta ergo fit superfœtatio tantum per partum subsequenter. Vid. IO. PH. GRAVEL. *Diff. de superfœtatione Argentorat.* 1738. Distingui Potest talis superfœtatio in *Veram* seu *Exquisitam*, atque *Spuriam*. *Vera* dicitur, ubi uterque foetus in utero continetur; *Spuria* dicitur, in qua alter foetuum uterum spurium, qui formatur vel a portione tubæ Fallopiianæ dilatata, vel ab alio conceptaculo, utero quacumque ratione adiuncto, alter vero uterum verum occupat. Vid. Celeb. EISENMANN *in Tab. Anatom. uteri duplicis*. Recte hinc ad omnem superfœtationem veram tria requiruntur. 1) nova gravidæ mulieris conceptio; 2) notabile inter partum utriusque foetus tempus intercedens, 3.) foetus ambo perfecti. Questio hanc ob rem movetur apud Ictos & Medicos, an talis detur superfœtatio, in casu nempe, si vidua, prægnans a marito relicta, iusto tempore foetum pariens, post plures dies, septimanas, & menses alium foetum excludit, qui ratione temporis non a marito generatus, sed superfœtatus esse videtur, & dubitatur simul de matris castitate, & nati posterioris legitimatione.

2. Qu. *An detur superfœtatio vera, sive, an post priorem conceptionem alia alio tempore fieri queat, ita, ut simul gestentur duo foetus distinctæ tamen ætatis, hinc diverso partus tempore excludendi?*

Dubitant quidem Medici de superfœtatione, inter quos primas tenet VALVERDA, *Hisp. in Anatomia sua, Lib. 3. Cap. 14.* qui hanc rem risu dignam pronuntiat, & BLASIUS, *in not. ad VESLINGII syntag. anatom. cap. 7.* inquit: nihil tam rarum, quam vera superfœtatio, quam nequæ unquam vidi, nequæ possibilem iudico. Negantes vero nullo satis ponderoso argumento negativam suam communiunt assertionem, sed tantum plerumque vulgatissimum illud fundamentum, ex HIPPOCRATE, *Aphor. 5. n. 51.*

desumptum, allegant, ubi dicitur. Os uteri internum post conceptionem clausum esse, & quidem adeo, ut neque tenuissimi stili mucronem admittat, cui alii porro addunt, quod uterus semen conceptum arcte & sollicitè in sua cavitate complectatur, ita, ut nullum in eo spatium relinquatur pro nova, vel alia conceptione. ANDR. LAURENTIUS in *Anatom. Lib. 8. qu. 22.* superfœtationem quidem non negat, ast insimul fatetur, rationem huius rei multis difficultatibus implicitam esse. Pertinet & huc JAMES PARSON in *Philosopb. Transact. Suppl.* qui superfœtationem ideo esse impossibilem iudicat, quia tuba Fallopiana in gravida rectam haberet figuram, quæ hinc ovarium comprehendere non posset. Inter illos, qui partes affirmantium tuentur, & existentiam superfœtationis admittunt est HIPPOCRATES, *Lib. de superfœtatione*, it. ARISTOTELES *Lib. 4. de generatione animalium, cap. 5. & 7.* PLINIUS, *histor. natural. Lib. 7. Cap. 11.* FERNELIUS, in *Physiologia, lib. 7. Cap. 12.* SYLVATICUS, in *Controversiis medicis, no. 81.* ROUSETUS, *de partu caesareo.* PARÆUS, in *obs. Lib. 23. Cas. 52.* FONTANUS, in *Epistol. ad Vesalium.* SALMUTHUS *Cent. 3. obs. 33.* PLATERUS, in *Praxi, Tom. 3. p. 514.* HARVAEUS, *de generatione animalium.* KERCKRINGIUS, in *Spicilegio anatomico*, ut alios taceam allegatos a L. B. de Franchenau, in sua *dissertatione de superfœt.* §. 5. Et si placet, evoluantur SCHENCKII *obs. Lib. 4. p. 560.* Ubi reperitur stupendum superfœtationis exemplum, quod contigit in Ducatus Würtembergici urbe Binnicheim. Plura exempla, non ab antiquis sed recentioribus observata v. g. BLANCKARDO, BARTHOLINO, RUYSCHIO, reperiuntur in FRANKENAVII *cit. dissert. § 8.* nec non in Diss. Cel. GRAVELS *cit.* Maxime notabile exemplum, superfœtationem comprobans, recenset quoque Cel. EISENMANN. *libr. cit.*

3. Qu. Quomodo fieri possit superfœtatio?

Varia quidem a diversis Auctoribus superfœtationis allegan-

legantur causæ, quam maxime vero cum veritate convenit ea, quam adfert Cel. GRAVEL in *Diss. cit.* Nimirum superfoetatio vera tantum contingere potest in iis quæ 1. habent uterum duplicem seu veluti bicornem; 2.) quæ habent uterum bifidum seu bipartitum, id est, quarum uterus mediante septo in duas est divisus cavitates. Modum quomodo in eiusmodi feminis, quarum uterus talem habet conformationem extraordinariam, fieri possit superfoetatio, laudatus Auctor ita quoad conceptionem describit: *Conceptum quod attinet: simulac virile semen proliferum uteri duplicis unum cornu ingressum est, ovulumque imprægnavit, ipsum istud ovulum utero neclitur, sese expandit, os vicinum obtegit & perfectionis tempus expectat. Posito nunc post aliquot dies, septimanas, menses coniuges istos novum celebrare concubitum, eumque foecundum, cur non idem circa alterum uteri cornu vacuum, apertum, fieri possit, non video: præsertim cum unicuique cornu respondeat suum orificium, Tuba, ovarium. Pari ratione id contingit cum uteri bifidi cavitatibus binis: nec enim illud, quod uno tantum orificio sit præditus, impedit.*

4. Qu. Quo tempore plerumque fieri soleat superfoetatio?

Plerique Medici, v. g. SPERLINGIUS, de *formatione foetus* p. 79. BAUHINUS, ad *Rousettum*, superfoetationem fieri posse statuunt intra 30. primos conceptionis dies, licet PAULUS ICTUS, L. 3. ff. *si pars hæreditatis petatur*, superfoetatum foetum, post diem 40. editum, admittat, & GLOSSA, supra L. *cum quidam suum hæredem*, ff. *de acquirenda hæreditate*, superfoetationem sine certo dierum numero fieri posse statuatur, ideoque terminus superfoetationis hic ad 60. usque dies prorogetur. Quibus adstantur & Medici, inter quos est KERCKRINGIUS, l. c. qui foetum unum 8. alterum, sive superfoetatum, 4. mensium.

sim annotavit. Apud LAURENTIUM, BAUHINUM, HERCULEM SAXON, & THOM. BARTOLINUM, *Cent. . 4. Hist. 14.* varia quoque similia exempla reperiuntur, ne dicam de illa SCHENCKII supra citata observatione, in ducatu Würtembergico, quae sane varia superfoetationis tempora innuit. Eiusmodi observationes ideo confirmant, naturam in opere eiusmodi extraordinario non attendere, vel observare statum dierum numerum, sed interdum antepone- re, vel postponere illum posse. Interdum tamen priori- bus septimanis, ubi foetus prior admodum exiguus ad- huc est, superfoetationem promptius fieri posse, ratio docet. Quo diutius enim graviditas durat, eo magis mo- les foetus increfcit, ut hinc ab ipso foetu facilius vel alterum uteri cornu, vel vacua matricis pars possit con- primi adeoque feminis introitus impediri.

Glossa, supra allegata, monet simul, quod attenden- da sit temporis distantia intra partum priorem & poste- riorem, & ex hac distantia, vel temporis intervallo, com- putare vult tempus superfoetationis, sicuti v. g. ex partu contemporaneo concluditur plerumque gemellos si- mul conceptos esse. Ast hic concludendi modus fallax esse videtur, 1) quoniam, iuxta LAURENTIUM: l. c. secundi conceptus raro sint vitales. Nam locum suum non satis amplum in utero inveniunt, nec debitum ac sufficiens nutrimentum superfoetati capiunt. Quod confirmat etiam exemplum Montbelgardense, ubi scriniarii uxor foetum vivum & incolumem primum edidit, verum, quatuor inde septimanas post, alium, sed mortuum, enixa est. Vid. FRANCI *Comment. in Zacch. lib. I. Tit. 3. qu. 3. p. 100.* 2) Rarissime partu tempestivo, vel naturali, ex- cluduntur sed plerumque sub forma abortus abeunt, iux- ta LAURENTII & BARTHOLINI observationes. 3) Vt pluri- mum eodem die cum foetu priori excluduntur, testante

KERCKRINGIO.

5. Qu. An dentur signa superfoetationis certa?

An in hoc vel illo subiecto superfoetatio contigerit, difficillime, vel plane non diudicatur, teste MAURICEO, egregio de morbis parturientium & gravidarum scriptore, *Lib. I. C. 9.* Et argumenta quae ad demonstrandam superfoetationem ab aliis proponuntur, sane non sufficiunt. Nam 1) inferre volunt ex utriusque partus diverso tempore: quod tamen argumentum non stringit, vi supra allegatorum. 2) Si foetus superfoetatus cum priori simul excluditur, ex discrepantia magnitudinis superfoetatum dignoscere volunt: ast magnitudo & perfectio diversa etiam hic nihil probat. Nam unus foetus in utero materno a morbo debilitatus & labefactatus, ob deficientem nutritionem, exiguus manere potest. 3) Rationes decidendi desumunt quoque ex secundinis, & arbitrantur, quod gemelli uno involucre contineantur; superfoetati vero distinctis gaudeant secundinis. Ast hocce argumentum quoque per observationes refutatur. Nam gemelli rarissime in una delitescunt secundina, sed plerumque duplici, confirmante hoc experientia quotidiana Scriptorum de partu. Plura, quae diagnosin superfoetationis concernunt, possunt videri in *Diss. cit.* Cel. GRAVELS.

C A P. XII.

D E

M O L A.

Duplici de causa in foro Iuridico & Medico de mola quaestio oritur 1) Si mulier de mola suspecta reddatur, cui tamen cum viro coire non licitum fuit, & ideo de eius pudicitia et castitate dubitatur. 2) Quæritur:

an mulier, molam gerens, privilegiis praegnantium gaudet?

1. Qu. *Quid sit mola?*

Mola est vitium conceptionis, sive falsa & depravata conceptio, ubi loco foetus veri massa informis concipitur & excluditur, & quidem modo sola, modo cum foetu coniuncta, modo mola ipsum foetum includit, & in centro suo fovet, quod quamvis rarissime contingat, observatum tamen fuit a KERCKRINGIO, in *Spicileg. anatom. Obs.* 95.

2. Qu. *Quid sit causa molae?*

Haec quaestio sane primaria est. Nam ita respondendum simul ad illam quaestionem, an nempe virgines & viduae castae, sine viri cohabitatione, in utero molam formare valeant? Quod vero attinet causam molae efficientem, non errabimus sane, si omissis & neglectis veterum nugis, & ventosis theoriis, triplicem molae admittamus materiam. 1) Sanguinem uterinum. 2) Semen muliebri solum, & sibi relictum, sive, quod idem est ovulum. 3) Ovulum, ab aura seminali feminis virilis actuatam.

Sanguis quomodo sine ovulo, vel semine muliebri, in molam abire possit, explicare quidem difficile, sed non plane impossibile est. Ponamus enim, quod a semine masculino non tantum ovulum foecundetur, sed & uterus modo singulari ad foetus nutritionem praeparetur, id quod extra omnem dubitationis aleam positum est, & ex singulari uteri sensu post coitum confirmatur. Possumus itaque statuere, quod in congressu semen emissum intacto ovario agat tantummodo in uterum, eumque eo usque foecundet, ut sanguis eius, nutritioni foetus alias destinatus, in molem indigestam coaguletur & coeat.

Porro sanguis ipse, in utero contentus, & forte ad ca-

vitatem uteri exstillans, sine omni concursu feminis virilis, in talem massam informem concrefcere potest. Talis mola e. g. generatur in castis, virginibus & viduis, Sanguis enim omnis, imprimis uteri, fluidum est facile coagulabile, & natura fibrosum, atque facile grumescens. & quemadmodum in aliis partibus sanguis extravasatus mutatur in tumores duros & chronicos, polypum, sarcoma, scirrhum, steatoma, ita multo magis in utero talis concretio sanguinis possibilis atque probabilis est; imprimis cum sanguis menstruus quam frequentissime frustulatum in plerisque subiectis evacuetur, quo dispositio ad coagulationem prona indicatur.

Semen muliebre, sibi relictum, an unquam in molam commutari queat, dubitant Autores diversi. Iterum de La COURVE, *Libr. de nutritione foetus, P. III. C. 4.* & LAMPSWERDIVS, *Tr. de molis, Cap. X.* hoc non absolute negant, dum aliqualem activitatem, quamvis insufficientem, semini foemineo concedunt. Et cum observemus in pennatis, imprimis gallinis, quod ova excludant sine galli concursu, quae tamen in pullos nunquam mutantur, quare dubitamus, quod in mulieribus virginibus atque viduis sanis atque suo modo voluptuosis ovulum, ad maturitatem evectum, possit ab ovario separari, a tubis Fallopiianis exceptum, ad uteri cavitatem duci, ibique maturari, mutarique, non quidem in foetum, sed in massam informem, hoc est molam.

Ovulum, sive genituram, aut semen muliebre, a virili semine impraegnatum, multo frequentius in molam verti posse vix probatione indiget. Fieri tamen hoc videtur 1) a defectu staminum ovuli, hoc est particularum minimarum, machinam corpoream constituentium. 2) A defectu & inertia particularum activarum feminis virilis, quas sive salutes partes organisantes, sive digerentes, perinde mihi est. Nam stamina, ovulo infusa, non convenienter ad ordinem legum aeconomiae

animalis activantur, vivificantur, commoventur & expanduntur. Ergo non distincta organisatio, sed magis massa informis oritur. 3) Mola oritur, quando stamina viscerum, eorumque membranulae, ab impetu aurae feminalis dilacerantur, vel a calore excessivo uteri, nimiumque fovente, destruuntur. Huius theoriae veritatem probant observationes in ovis gallinarum, in quibus utpote suppono, quod haud secus sit organisatio, partiumque conformatio, quam in ovis humanis impraegnatis. Quando vero ovorum gallinae stamina invisibilia, membranaeque subtiles & pellucidae, vel a calore aestivo excessivo, vel a coelo tonante, vel ab alio motu & agitatione extrinseca, rumpuntur, tunc mutantur ova in liquamen putridum, massamque informem. Simili itaque modo rumpuntur stamina ovuli humani, vel a causis supra dictis, ab affluxu humorum acriorum, qui cum liquoribus ovuli miscentur, vel ab alia causa conceptionem turbante, quae revera variae sunt, & hic enumerari vix possunt.

Hisce praemissis apparet, molam quidem generari posse absque viri cohabitatione, in viduis & virginibus castis, rarissime tamen: & si generatur informis, imo absque omni vitalitatis signo. Hoc probant monumenta diversorum scriptorum, Si in viduis 60. & 70. annorum (in quarum amplexus viri non facile feruntur quoniam vix amplius amabiles sunt) observavit molas RHODIUS, *Cent. 3. Obs. 53.* quarum una iureiurando confirmavit, octo & decem annis nulla se viri consuetudine usam fuisse. Similes historiae prostant in MARCELL. DONAT. *Histor. mirabil. L. 4. C. 25.* DODONAEI *Obs. C. 49.* In virginibus molas observavit HORSTIVS, *L. 5. Obs. 39.* STALPARD. van der WEIL., *Cent. I. Obs. rarior. 32.* FRIDER. HOFFMANNI *dissert. ignorat uteri structur. multor. in medicina. error. causa § 18. 19.*

3. Qu. *An dentur differentiae molarum?*

Utique, & sane non exiguae, sed multifariae, quae etiam in foro Iuridico probe sunt attendendae. Et quidem 1) dantur *molae aquosae*, ad instar vesicae aqua repletæ, quae revera speciem hydropis, & quidem uteri, constituunt. 2) Dantur *mola vesiculares*, quales in tribus personis observavi. Nempe mulieres se gravidas esse putarunt, verum tertio, vel quarto gestationis mense cum doloribus partus, & sanguinis enormi profusione excluderunt molam pugnae magnitudinis, & ultra, cuius substantia extus & intus placentulam uteri referebat, hoc est, vasculosa, carnosæ & tunicata erat, hac dissecta, aqua mundificata & elutriata, in conspectum veniebant hydatides, sive vesiculae aquosae diversae magnitudinis, aliae ad instar granorum milii, aliae lenticulares, aut pisiformes, aliae oblongae, ovulis formicarum similes. Eiusmodi molas observavit quondam TULPIUS L. 3. *Obs.* 32. LOSSIUS L. 4. *Obs.* 16. STALPART VAN DER WIEL, *Cent.* I. *Obs.* 70. 3.) Dantur *molae carnosae & vasculosae*, verae dictæ, vel solidioris, vel laxioris substantiae ad instar sanguinis congrumati, & membrana involuti. KERCKRINGIUS, in *Spicilegio anatomico*, & RUYSCHIUS, in *obs.* putant, eiusmodi molas esse placentas, aut earum partes, quae vel post abortum, vel partum legitimum in utero relictæ, a compressione uteri subidentis, eiusmodi faciem acquirant. 4) Reperiuntur *molae dissimilares*, ex membranis, pinguedine, glandulis, vasculisque sanguiferis; vesiculis aqueis, compositae. 5) Observantur interdum *molae carnosæ-membranosæ, flatu turgidæ, sive ventosæ*, qualem in virgine, casu ab alto laeïa, observavit TH. BARTHOLINUS, *Cent.* I. *obs.* 97. it. BOHNIUS tales bis observavit, quemadmodum testatur in *Colleg. M. S. de morbis mulierum.* 6) Dantur carnosæ figuratae, certam figuram determinatam alicuius rei repraesentantes,

v. g. iuxta PLATERUM, in *Praxi T.* 3. p. 898. stellae marinae, vel, annotante BARTOLINO, *Cent.* 4. *hist.* 84. capitis ovilli, dentibus, pilis, ac oculis instructi, vel, iuxta FORESTUM, *L.* 28. *Obs.* 62. & 68. capitis accipitris rostrati, vel iuxta HORSTIUM, *L.* 5. *Obs.* 39. mola murem referens, vel, iuxta SALMUTHI *Observationem Cent.* 3. *obs.* 98. mola, piscem referens viventem, quae historia, utpote notabilis ita se habet: civis servestini uxor die 29. Mart. abortum fecit, hinc tertio die molam exclusit, & rursus die 5. April. noctu massam carneam palmae longitudinis & latitudinis, viventem, prodidit, os latum erat ad instar piscis absque cavitate, aderant duo nigra puncta ad instar oculorum, haec massa, in terram prolapsa, palpitavit, ad instar piscis, spatio vero trium horarum motus cessavit. Plures eiusmodi observationes apud Auctores reperiuntur. Quemadmodum itaque non credendum, eiusmodi molam animatam esse, ita consideratur a Physicis & Medicis ut ZOOPHYTON, quod haud diu in tali statu permanere potest, sed brevi tempore perit. Ex his iam dictis concludere licet, quod figuratae praesupponant certe praevium congressum, non figuratae vero, informes, & motu non praeditae, generari possint absque omni impraegnatione, tantum a vitio & praeternaturali statu uteri, in viduis atque virginibus.

4. Qu. *Quaenam sint signa, quae molae presentiam indicant?*

Signa molae dignostica vix primis mensibus differunt a signis impraegnationis verae, ideoque hoc in passu falluntur interdum peritissimi Medici. Id quod confirmat historia GRADI, in propria uxore decepti Vid. FORESTUM *lib.* 28. *obs.* 62. Imprimis non differunt signa, quando mola coniuncta cum foetu existit. Quando vero sola adest tumor ventris, admodum durus, reperitur, & minus tractabilis, abdominis tensio maior adest, quam in reve-

ra gravidis, quare etiam abdomen a compressione dolet; & in pubis regione pondus immobile observatur, moles uteri quoque de latere in latus volvitur. Circa dimidium gestationis tempus nullus motus, motibus foetus similis, percipitur. Mater, molam gestans, languida redditur, & vel in cachexiam, vel in tabem incidit, ac demum vix signa partus naturalis sese manifestant tempore, ex natura destinato. Caeterum experientia testatur, quod ultra quartum mensem in utero non morentur, imo a nonnullis primo iam mense eadem quasi periodice expelluntur.

5. Qu. *An mulier, molam gerens, privilegiis gaudeat praegnantium?*

Quod hanc quaestionem attinet, ZACCHIAS, in *Q. M. L. lib. I. tit. 3. Q. 7. n. 7.* &, cum eo, CEL. PETR. MULLERUS, *ICtus noster, diff. de Iur. praegnant. Cap. 4. Tb. ult.* (distinguit inter molam solam, & inter molam cum foetu iunctam. Si mulier solam molam absque foetu in utero gerit, non gaudet illis privilegiis. Nam leges non respiciunt ad molestias, quas sentiunt gravidae, durante gestatione, sed foetus magis miserationem habent. Cum vero arduum sit in abstruso generationis negotio determinare, an mola sola adsit, an cum foetu coniuncta, ideo tutius, nostro iudicio, ICTI molaticis tribuunt privilegia praegnantium, dum foetum, pro mola habitum, iuribus suis ita non privant, imprimis cum foetus aliquando in centro molae delitescit, sicuti hoc observavit KERKRINGIUS, *Spicileg. anatom. Obs. 95.* Quid denique statuendum sit de baptismo molarum, illud sequentia docebunt. Si enim hocce sacramentum monstris non tribuitur, multo minus molis conceditur, utpote rebus, a specie humana maxime alienis.

C A P. XIII.

D E

M O N S T R I S.

Non uno ex capite de monstris agitur in foro Iuridico & Theologico, & quidem 1) quando quaeritur de haereditate, an monstrum rumpat testamentum? an filius, aut filia dici mereatur? an gaudeat privilegiis, quae alias ex filiatione fluunt? *iuxta legem: quod certatum est, in fin. C. de Posthum. qaered. instituend. L. 14. ff. de verborum significatione.* 2) Vbi de redhibitionibus agitur, & quidem ob monstrositatem, in *ff. de aedilitio edicto.* 3) Quando de sodomitico hominis cum bruto congressu quaestio est 4) Quando a Theologis quaeritur, an monstrum sit baptismi capax? 5) An foetus talis monstruosus pro mari, aut foemella baptizari debeat? 6) An bicorporea monstra duo sint homines, adeoque semel, vel bis baptizanda, & an, ut duo, in haereditate succedant? 7) An monstrum sit interficiendum? *iuxta L. 18. a Romulo datam non obstante L. Cornelia,* imo an monstra in flumina sint demergenda? *iuxta Commentar. GODOFRED. ad L. 135. ff. de verborum significatione WEINREICHIIUM, de monstris. Cap. 14. Alphos. de CARANZA, de partu naturali & legitimo* 8) An alimenta a patre monstris debeantur? *ex Tit. de alendis & agnoscendis liberis.*

1. Qu. *Quid sit monstrum, quid portentum, vel ostentum?*

Monstri, ostenti, portentii & prodigii variae quidem prostant apud Auctores definitiones, de quibus legi meretur ZACCHIAS, *Lib. 7. Tit. 1. qu. 1.* interim tamen nobis placet

placet Cel. LUDOVICI HALL. in *Ufu pratico distinction. Iur.* p. 23. verba, quae ita sese habent: *monstrum* dicitur, cui caput humanum deest. Nam intellectus in capite esse praesumitur. Haec sententia ab omnibus, ut vera, agnoscitur. Anima enim in cerebro operationes suas exercet, & a cerebri laesione rationis usus turbatur, id quod deliria confirmant. Est itaque monstrum, cui caput humanum deest. Hic defectus duplici modo a nonnullis sumitur, 1) quando excluduntur sive nascuntur monstra sine capite, qualia exempla prostant in IOH. HELLWIG. *M. D. Obs. Phys. Med.* cum *Scholiis Cel. LUC. SCHROECKII. Iun. Obs.* ubi Celeb. Auctor scite iudicat, non probabile esse, cerebrum in pectore extare, & ideo merito reprehendit illos, qui tale monstrum ab aliis minus recto *infantem acephalum* dictum, ac in apice trunci per foramen quoddam spirans, baptizarunt. Sacramentum enim hocce solis hominibus tribuendum, non vero monstris, & imprimis sine capite natis quod sane sine scandalo fieri non potest. Porro monstrum acephalum dici potest suo modo cuius caput belluinam, vel bestialem faciem repraesentat. Nam a facie humana concludere licet ad statum cerebri homini proprium, vel improprium, ergo ad praesentiam, vel absentiam animae rationalis. Sed quoniam existentia animae rationalis, quae humanam formam dat, ex actionibus recens natorum haberi non potest, ideo eiusmodi monstrum quidem non interficiendum, nec tamen nostro iudicio statim baptizandum. Dubia enim hic res manet tam diu, donec tractu temporis per signa evidentia humanitas magis appareat. Nam in monstrorum conformatione non errat anima rationalis, sed anima brutorum potius, sensitiva dicta, sive quod idem est principium vitae. Monstra enim in brutis etiam formantur, teste quotidiana experientia.

Ostentum, portentumque dicitur, iuxta supra citatum LUDOVICI, illud, in quo natura membra humana mutavit
am-

ampliavit, vel imminuit, vel cuius membra, capite excepto, a forma debita & congrua recedunt, v. g. quando digiti, manus & pedes, vel deficiunt, vel brutorum membra repraesentant. Sic confervo monstrum exiguum humanum digiti longitudinis, quod caput quidem humanum gerit, intestina vero non in abdomine, sed extra illud in tenui pellucidaque vesica continentur, sexum habet indistinctum, brachia deficiunt, & eorum locum organa, alas deplumatas repraesentantia, suppleant, pedes irregulariter contorquentur, uno verbo, totum corpus irregulare est, capite tantummodo excepto.

2. Qu. *Quomodo dividuntur monstra?*

Divisiones monstrorum variae dantur ab Autoribus, v. g. a RODERICO a CASTRO, de *morbis mulierum*, P. I. Lib. 3. cap. I. PAUHINO. de *Hermaphrodit*. Lib. I. Cap. 15. LICETO, de *monstris*, Lib. I. WEINREICHIO, &c. ubi distinguuntur monstra 1) in illa quæ totum corpus mutant 2) quæ unam alteramve partem tantummodo mutatam habent.

Monstra, totam speciem mutantia, ac bruta repraesentantia, an unquam extiterint, merito dubitamus, & magis historias illas ad tabulas & figmenta referre volumus ubi asseritur, quod homines ex brutis, bruta & bestiae integrae, ut canes, vituli, &c. ex hominibus nati fuerint. Extant tales historiolae inter alia in Cl. SCURIGII, M. D. nuper edita *spermatologia*, p. m. 209. usque ad 215. verum, p. 219. eruditus Autor proprium suum annectit iudicium, quod nempe hactenus ab eo recensita exempla fidem vix mereantur, & potius pro fictis abenda sint. Nam cum ovum, docente HARVAEO, non aliunde procedat, quam a foemina, ac in illo totius corporis humani compendium iam ante conceptionem contineatur, non potest aliud animal ex illo ovo produci, quam quod
in eo

in eo delineatum est, etiam si (posito, non concessio) asperione peregrini seminis masculini irroretur & vivificetur, quia seminis masculini particulae spirituosae, iuxta communem sapientiorum Philosophorum, & ipsius HARVAEI, sententiam, solummodo stamina ovi rore foecunditatis imbuunt, eaque primum actuando primitivum vitae motum afferunt, & non de novo particulas, in ovo delineatas, peregrinis figuris describunt. Hinc generationes hominum ex vaccis, aut equabus, vel asinabus, item generationes canis & vituli ex hominibus, &c. fabulas sane sapiunt.

Secundum partes monstra humana speciem mutant, quando gerunt v. g. caput bovis, vituli, canis, elephantis, qualia exempla in superstitioni Patris SCHOTTI *Physica curiosa*, aere expressa, repraesentantur. Vel quando faciem repraesentant ranae, simiae, suis. Vel quando cornua gerunt, aut vittas. Vel quando, loco nasi proboscis elephantis adest. Vel quando adsunt aures asinae, oculi item diversimode defoedati, qualia exempla apud iam citatum SCHOTTUM, *Lib. 5.* prostant. Vel quando caput humanum adest, reliquum vero corpus totum monstrosum. Vid. SCHOTT. *loc. cit.* & PARAEUM, *Lib. 24. obs.* Vel si homo, bubulneis, equinis, anserinis, raninis, aliisque pedibus, vel unguibus animalium volatilium defoedatus, excluditur. Vel si alatus est, aut caudatus foetus. Vid. SCHOTT. Et posterioris conditionis mihi exemplum notum est.

Monstra sine speciei mutatione sunt, quorum membrorum conformatio turbatur vel secundum situm, vel quantitatem, vel numerum, vel figuram. Quoad *situm* monstrum est, quando v. g. oculi in Pectore deprehenduntur, vel brachium in cervice, aut circa costas spurias, qualia exempla SCHOTTUS, l. c. recenset. Secundum *quantitatem* aberrat natura, quando manus, aut pedes, aut caput, & organa in capite, vel nimium sunt exigua, vel

M

nimium

nimum excedentia. Secundum *numerum* error committitur, quando vel imminuantur numeri organorum, v. g. quando omnes digiti in unum coalescunt, vel augmentantur, h. e. quando sex, vel plures digiti in una manu conspiciuntur, quo pertinent & monorchides, & triorchides, item huc referri debent monstra bicorporea. Legi meretur Cel. ETMULLERI, Fil. *diss. de monstro hungarico bicorporeo*, vel quando in uno foetus corpore quatuor brachia vel quatuor pedes deprehenduntur vel quando duo capita, vel plura observantur. Vid. SCHOTT. l. c. ubi monstrum biceps & septiceps reperitur, ære expressum, item HELLWIG. *Obs. num.* 16. WEISCHIUM, *Obs. physico-med. num.* 46. aliove.

Secundum *figuram* monstrum dicitur quando organon, alias rectum, incurvatum deprehenditur, vel quando organon quod alias situm perpendicularem naturaliter possidet, horizontaliter, vel plane inverso modo positum reperitur. Vid. FRIED. HOFFEMANN. Hallens Patris, Cel. ibi viventis Prof. & Consil. Aulici, *Tractatum de cordis inversione*.

3. Qu. Quid sit causa monstrorum?

Causa monstrorum iuxta Autores varia esse solet. Prima tribuitur *immaginationi*, impressioni & phantasiæ perversæ ac forti, vel in vigiliis, vel in somno parentum, præsertim autem tempore veneris conceptus contingenti. Quantus enim phantasia prægnantium in peregrinis foetui imprimendis formis obtineat vires, millenis observationibus fere Physicis & Medicis innotuit, ita, ut omnium monstrorum foetuum effectricem causam nominare aliqui non dubitaverint. Sic ab intuitu leporis excoriati talem infantem peperit *Kunigunda* apud HELLWIGIUM, *obs.* 5. item ab intuitu imaginis IO. BAPTISTAE femina exclusit filium hirsutum. Vid. MARCELL. DONATUM, *Hist. mirabil.*

mirabil. Lib. 2. Cap. 1. Similis historia etiam reperitur apud BARTHOLINUM in *obs. lib. 5. hist. 28.* ubi ab intuitu ursi foemina etiam exclusit infantem hirsutum. Infantes vero labiis leporinis defœdati, vim imaginationis in gravidis toto die confirmant, quam ipse FORTUNATUS LICETUS, *de monstris, Lib. 2. Cap. 42.* pro vera monstrorum agnoscit causa. Quomodo vero agat vis imaginationis matris in foetum, ita nobis concipimus. Nempe in omni perceptione fieri debet compulsio nervorum ab obiecto, ex qua in nervis motus tremulus oritur, qui fortissimus est, in terribili insolitaque idea, percepta a femina inprimis debilioris iudicii. Hic motus nervorum vehemens, per nervos placentæ uteri ac funiculi umbilicalis foetus, continuatur ad foetum usque, in molli eius corpore, aut plane tubulorum præstat dilacerationem, aut indecentem dispositionem & locationem partium formandarum, & ita inconveniens, irregularis & monstrosa oritur partium corporis incrementa. Vim imaginationis prægnantium confirmant porro observationes HORSTII *tom. 1. de similitudine & dissim. natorum. tom. 2. de morbis mulier.* MARCELL. DONATI *histor. mirab.* DEUSINGIUS, *de fœtu Musipontan.* DIGBEVS, *de pulv. synp.* HILDANI, *obs. Cent. 3. n. 56. & Cent. 5. n. 5.* SCHOOKIUS, *de signaturis foetus.* SACHSIUS *ampelograph. Lib. 2. sect. 5. Cap. 1.* REIES, *in camp. Elyf. quest. curios. 45. & 50.* Secunda causa originis monstrorum, iuxta nonnullorum placita, *Diabolo* tribuitur. Statuunt enim, diabolum, ut incubum, posse generare monstra. Ad confirmandam assertionem hanc præsupponunt 1) Diabolum, ut spiritum, habere absolutam potentiam in corpora, sive in materiam passivam, quod tamen falsum est, quemadmodum hoc demonstravit Cel. HOFFMANN, in sua egregia *diff. de potentia diaboli in corpora.* 2) Ex aëre & reliquis elementis Diabolum posse formare corpus humano simile; vel 3) posse corpora mortuorum utriusque sexus recipere, putredinem in illis

extinguere, ea calore fovere, & vel in incubos, vel succubos trasmutare. 4) Putant, posse diabolum semen masculinum, succubis immisum, recipere, celeri motu, eodem tempore per aërem trasferre, atque per incubos iterum adplicare, ex quo semine quidem fieri possit impraegnatio, quae non a Diabolo, sed tantummodo per Diabolum contingat, ex qua generatione difformes, monstrosi, & horrendi partus orientur, Vid. D. D. SIMON. quondam Ienens. postea Hallens. Prof. Tract. *de impotentia coniugali*, Cap. 5. Tb. 2. & qui plura desiderat, evolvat DEL RIO, *Disquisit. magic.* TORRELANC. *de Magia*, WIERUM *de praestigiis Daemonum*, WESTPHAL. *Patholog. Daemonicam* PODINI *daemonomaniam*, aliosve. Sed argumenta supra dicta debili stant fundamento, dum varia praesupponunt, quae tamen contra omnem rationem militent. Et posito, quod possit applicare Diabolus semen, succubis immisum, (si modo existant,) tamen eius energia, quae in sale volatili, facile evaporabili, consistit, in momento expirat, hincque ad generationem tale semen plane inutile est. Recentiores ideo Philosophi dudum pleraque, & nimis superstitiosa absurdaque placita veterum de magia deridere & rationibus destruere inceperunt, quo pertinet KLEINS *Disquisitio confessionis strygm circa copulam daemonum* WESTBERS *Disquisitio de imaginata sic dicta arte strygm cum praefatione celeb. Hin* THOMASII, *Abbatis* BOURDELOTS *Medici Primarii Regis Galliarum* *Imaginationes curiosis enarrationibus plenae.*

Tertiam monstrorum causam tribuunt congressibus sodomiticis hominum cum brutis, qualia exempla varia ab Autoribus adducuntur. Sed & talis congressus valde dubius videtur ex hac ratione 1] quia animalia, ob differentem cum homine conformationem, sese ad congressum haud facile applicant, & 2] ex eiusmodi congressu posse fieri generationem, credibile vix est, cum vis acti-

va feminis masculini non deprehendat aptam materiam passivam, in quam agere possit.

Quarta monstrorum causa, iuxta ZACCHIAM, *Lib. 7. Tit. I. qu. 1. num. 5.* item & alios, Deum esse aliquando, non vero semper, defendunt. Ast tutius est, hoc negare, & potius affirmare, quod omnis monstrorum proventus casu tantummodo fiat. Deus enim, ut ens perfectissimum, omnia quoque in summa perfectione creavit, hincque stamina monstrosa nunquam in ovulo existunt, sed post conceptionem casu ita formantur. Huc pertinent illi, qui ex præstabili harmonia, vel a siderum quoque influxu monstrorum originem derivant. Non video enim rationes, quibus mediantibus eiusmodi theorias adstruere & stabilire possint.

Nec 5) cum veteribus ad feminis virilis ubertatem refugiendum est: nititur enim hæc sententia falsa PARACELSISTICORUM hypothese, quasi a membris singulis patris quicquid a nutritione superfluum est, ad semen constituendum conflueret, adeoque simul, dum conflueret, monstra generarentur, membrorum pluralitate insignia. Qui vermiculos in semine virili, cum LEEWENHOEKIO, defendunt, insimul statuere debent, eorum monstrositatem ante conceptionem, & ita tacite Deum pro causa monstrorum quoque admittere.

6) Maiori iure semen maternum accusandum. Hoc enim ovulum est, & stamina ac rudimenta, omnia futuri foetus delineata in se continet. Hæc stamina, in se inertia, spiritu feminis virilis plastico actuantur & commoventur, & ita ipsa vita inchoatur. Quando vero motus auræ seminalis inconveniens est, fit, ut organa vel non convenienter expandantur, vel a motu irregulari auræ seminalis dislocentur, vel plane dilacerentur, & sic annihilentur, qualia exempla de brachiis dislocatis reperiuntur in SCHOTTI *physica, Lib. 5. Cap. 7.* quam & theoriam confirmat Histrio, sine manibus ac pedibus na-

tus,

tus, qui praestigias suas in variis Europae urbibus, magna cum spectantium, & nostra propria admiratione perfecit.

7] In monstri generatione concurrere videtur ipse uterus, qui vel nimium natura angustatur, & ita in convenientes dimensiones durante gestatione non extenditur, vel nimium ampliatur, & ita irregularem conformationem increscenti foetui imprimit, quo pertinet suo modo ipsa uteri scirrhotitas, aliaque vitia similia, conformatio naturalis s. lusus naturae, vis naturae plastica.

4 Qu. An Monstra sint vitalia?

Plerunque monstra, inprimis difformia, per abortum excluduntur. Ob organorum enim pravam conformationem diu œconomiam propriam in utero sartam tectam conservare haud possunt, id quod confirmat propria nostra observatio foetus monstri trium circiter mensium, quem adhuc confervo. Porro, propter irregularem foetus monstri conformationem, partus fit difficilis, & ideo tale monstrum neque vires suas debitas in partu exercere potest, neque per pudenda muliebria matris viam sibi parare & invenire, unde plerumque ante partum pereunt. Interim tamen dantur monstra vitalia, ut homo monstrosus Italus 27. annorum, qui fratrem suum sub sterno ex corpore suo pendentem in fascia gestabat. Vide HELLWIGH *obs. num.* 16. Cel. ETMULLERI, *fili*, *dissertationem de mostro hungarico bicorporeo* quod iam per 6. annos vixit, in qua dissertatione plures aliae historiae huius commatis reperiuntur.

3. Qu. Quatenam monstra anima rationali praedita sint dicenda, quae vero non?

Haec quaestio maximi est momenti, & sub se comprehen-

prehendit alias quaestiones, nempe an tale monstrum sit baptizandum, nec ne? an rumpat testamentum? an occidendum, & in sterquilina abiciendum, vel in flumina demergendum? Res vero decidenda ex sententia Physicorum de sede animae. Veteres cor, utpote fontem & principium nativi caloris, pro animae sede & officina agnoscebant. Ast recentiores omnes cerebrum metropolim animae esse statuunt. Et merito quidem. Nam a cerebro, & huius fluido nervoso dependent omnes actiones, imo ipse cordis motus, dum cor suas operationes absque fluido nervoso perficere non potest, vi experimenti LOWERIANI, in *tract. de corde*, ubi abscissis, vel ligatis nervis cordis statim interit omnis cordis operatio, & quod maximum omnis affectuum sedes in capite existit, omniumque operationum mentis ibi est habitatio. Ergo caput sedes animae habetur, consentiente etiam ZACCHIA, *l. c. q. 5.* & FORTUNATO FIDELI, imprimis vero CARTESIO, *Lib. de passione animae*. Hiic itaque praesuppositis sequitur, quod 1) monstrum acephalon neque sit baptizandum, neque pro infante in testamento & successione admittendum. 2) Monstrum, quod figuram humanam non retinet, animam rationalem habere non praesumitur, ut BALDUS, *Ictus, in L. 2. in princ. C. de posth. haered. instituend.* CARRANZA, *de partu humano, Cap. 17. n. 25.* Humanitas vero, sive *ró* humanum esse, maxime desumitur a facie, consentientibus ICTIS, iam allegatis, & ipso ZACCHIA, item a voce humana, ubi videndum, an vocem humanam tale monstrum ediderit. Quis ideo tam absurdus est, qui foetum humanum, belluino capite instructum, rano scilicet, leporino, elephantino, suillo, canino, &c. pro homine agnoscere velit, qualia exempla in SCHOTTI *Physica. L. 6. c. 6.* reperiuntur. Quando vero caput humanum adest, in reliquis autem partibus aliqualis belluina monstrositas sese manifestat, tunc nihilominus humanitas adesse praesumitur, cum qua thesi consentit ecclesia

eclia catholica Romana, referente FORTUNAT. FIDEL. & ZACCHIA, ideoque etiam sacra ac vitali baptismatis aqua caput respergit, non vero pectus, in capite animam esse existimans. Quando vero vera animalia bruta, ut ranae, bufones, vermes, &c. ab hominibus excluduntur, illa absque omni dubio occidi posse ZACCHIAS statuit.

6. Qu. *Quid statuendum sit de monstro bicorporeo, an pro duobus, an vero uno homine baptizandum, & an, ut duplex homo, succedat in haereditate?*

In hoc casu attendendum, an corpus duplex, duplici ne regatur anima, an vero simplici, id quod ex actionibus apparet, inprimis capitis. Nam quia cerebrum est organon animae principale, etiam in capite differentes actiones apparere solent. Credendum ideo, quod corpus simplex monstrosum, duplici capite instructum, duplex etiam sit homo, & corpus duplex, hoc est, quatuor brachiis, totidemque pedibus instructum, simplici vero capite ornatum, sit simplex homo. Magis vero probatur, quod monstrum, duplici capite formatum, duplex homo sit, si in duplici capite duplex affectus annotatus, in uno nempe tristitia, in altero laetitia, item si duplex sonus editur, ac unum caput dormit, altero aduc vigilante, unum caput ridet, altero eiulante, &c. Vid. IO. ADAM RUDAMUS in *descriptione pbysiologica alicuius foetus monstrosi*, Gedani 1724.

C A P. XIV.

D E

HERMAPHRODITIS.

1. Qu. *Quid sit hermaphroditus?*

VOx hermaphroditi significat subiectum, cui vitiosa est organorum generationis conformatio, ita ut utriusque sexus, maris & foeminae, genitalia adsint, vel adesse videantur.

2. Qu. *Quomodo distinguuntur hermaphroditi?*

Distinguuntur hermaphroditi commodissime 1) in illos in quibus neuter sexus perfectus est, h. e. qui neque ad generandum, neque ad concipiendum apti sunt. De his AUSONIUS cecinit, *epigrammate* 98.

*Concretus sexus, sed non perfectus utroque
Ambiguae veneris neutro potiundus amore.*

2. In illos, qui alterutrum saltim sexum, rite conformatum, possident. Talis hermaphroditus masculus, sive androgynus, mascula generationis organa, perfecte conformata, ostendit, in perinaeo tamen, vel etiam in pube rimam quandam, minime perviam, ad formam vulvae efformatam, possidet, per quam neque semen, neque lotium emittit. Eiusmodi hermaphroditum observavit anno 1676. in castris Brandeburgicis, ad Anclam locatis, CEL, CHRIST. MENZELIVS, Vid. *Misc. N. C. Dec. I. anno* 8. *obs.* 8. Hermaphroditus foemina vero, sive androgyna, praeter vulvam, naturaliter & recte constitutam,

autam, per quam quoque semen, sive potius glutinosus liquor ex lacunis, urina, item & menies excernuntur, adhuc, vel circa os pectinis, carneam quandam & cutaneam, sed imperforatam, habet substantiam, ad membri virilis similitudinem, erectionis tamen, & profusionis feminis impotentem, scrotoque & testibus carentem. Vel *clitoris*, in vulva existens, ita increscit, imprimis in salacioribus, ut mentulam virilem repraesentet, imperforatam tamen. Hinc mulieres, tali clitoride enormi instructae, viri mentulam admittere haud possunt, nec volunt interdum, sed potius cum aliis coire tentant. *Clitoris* enim suo modo cum mentula virili in structura anatomica convenit. Adsuat quippe & hic bina corpora nervosa, sensibus voluptatis destinata, adest glans, corona, atque praeputium. Haec organa tamen natura admodum exigua sunt, in salacioribus vero ad digiti longitudinem interdum extenduntur, cum notabili infimul crassitie, qui morbus *cercosis* dicitur. Nymphae quoque in eiusmodi salacioribus increscentes, dum ad latera clitoridis constitutae sunt, testes quasi repraesentant. Hinc decipiuntur interdum optimi Medici, qui exactam partium harum structuram ex anatomia non didicerunt.

Tertium hermaphroditorum genus constituunt illi, qui utroque sexu valent, marisque & foeminae munera potenter obeunt, hincque utriusque sexus genitalia, omnibus numeris atque conditionibus ad perfectum usum & generationem necessariis completa & perfecta, gerunt, imo iuxta Auctores, mammam dextram, mammae maris sinistram mammae foeminae similem, gestant. Vid. REIES in *Camp. Elys. iucund. quaest. 48.* BAUHNUM, de *hermaphroditis*, L. I. Cap. 4. PARAEUM in *Oper. lib. 24. Cap. 4.* RODERIC. a CASTRO, de *natura mulierum*, Lib. 3. Cap. 12. De eiusmodi hermaphroditi existentia plures dubitant, & nunquam in rerum natura tales extitisse, sed
 mera

mera figmenta esse arbitrantur Interim tamen notabilis de tali hermaphrodito anno 1686. historia reperitur in IAC. MOLLERI *Tr. de hermaphroditis*, Cap. 2. p. 151. quae ita sese habet. *Lugduni Batavorum mirabile quidpiam accidit & ridiculum, scilicet femina quae tres ex marito suo filios pepererat & lactaverat profecto ad Indias Orientales marito, magistra orphanorum designata est. Paulo post innotuit ex orphanis puellis 16. aut 18. annos agentibus tres quatuorve utero gestare. Puellae hae habito examine confessa sunt constanter earum magistram patrem esse foetuum quos gerebant. Magistra igitur examinata visitaque deprehensum est eam esse hermaphroditam. Illa id omne perfecisse confessa est. Sequentem observationem de hermaphrodito, liberos pariente, insuperque ancillam impregnante, recenset BLANGARDUS narratum mihi est ab O. B. & ab alia muliere A. M. quod in Lowarden esset quedam hermaphrodita, quae publice desponsata erat cum homine quodam apud Reformatos, & quo plures abuerat filios. De eo tamen non satis adhuc contenta dormit cum famula cui eandem prestitit servitutem quam praestat mulieri maritus. Famula autem cum utero se gerere sentiret publice confessa est iudicibus se ex sua domina gravidam esse. Vide plura eiusmodi exempla, ex variis scriptoribus collecta, in Cl. D. D. SCHURIGII *Spermatologia*, Cap. 13.*

3. Qu. *An dentur tales hermaphroditi perfecti?*

Iam allegatae observationes eorum existentiam quidem confirmare videntur, sed, an semper verae sint historiae, nos valde dubitamus. Nam fere videtur impossibile, quod in uno eodemque subiecto organa utriusque sexus deprehendantur perfecte formata. Alias enim sequeretur, talem hermaphroditum sine alterius accessu intra se generare posse, quia ibi & masculinum semen,

perfecte elaboratum, & vasorum, uterique conveniens structura, adeoque ad factum producendum & alendum sufficiens locus atque materia praesto esset, quare nihil deficeret, quo minus absque alterius coitu gravidaretur hermaphroditus, quod tamen magnopere rectae rationi repugnat. Divinum numen enim ex singulari providentia creavit sexum distinctum, in Adamo atque Eva, cuius organa statim in principio adfuerunt, non vero, iuxta HELMONTIUM, post lapsum demum formata sunt. Porro impossibile videtur, quod in uno eodemque subiecto possit duplex praeparari semen quoniam natura interdum vix sufficit ad semen unius sexus perficiendum, id quod impotentiae conjugalis millena fere exempla confirmant.

4. Qu. *Quid sit causa hermaphroditorum?*

Variae ab Auctoribus allegantur originis hermaphroditorum causae, & arbitrantur 1. Astrologi, quod certa Veneris & Mercurii coniunctio tempore impraegnationis hermaphroditos efficiat. Vocabulum enim hocce compositum est ex graeco vocabulo ἐρμῆς quod significat Mercurium, & ἀφροδίτην, quod significat Venerem. Alii, cum LEVINO LEMNIO, *Lib. I. de occultis naturae miracul. Cap. 9.* causam in certis a menstruatione diebus quaerunt, statuentes scilicet, a primo post mensium fluxum die usque ad quintum, ex congressu foecundo, masculos procreari, deinde ad octavum foeminas, postmodum ad duodecimum rursus mares post hunc vero dierum numerum hermaphroditos. Alii hermaphroditos oriri credunt, quando congressus tempore menstruationis, & fluentibus adhuc mensibus, celebratur. Quem actum tamen omnes fere omnino homines, sane propter nauseam, detestantur.

Veteres, propter ignorantiam anatomicam, uteri cavum in tres cellulas dividebant, & statuebant, si
semen

semen virile in dextram incideret, mares, si in sinistram, foeminas oriri, si vero in mediam iniiceretur, Androgynos nasci. Alii a feminis utriusque sexus conditione originem hermaphroditorum derivant, & arbitrantur, quod ex superabundante femine masculino procreetur masculus, ex praevalente vero muliebri femine foemina, quod si denique contingat, unum semen alteri non praevalere, ex aequali tali virtutum pondere fieri hermaphroditum opinantur.

Quemadmodum autem Astrologorum sententiae dudum, tanquam somnia & nugae, sunt reiectae, ita quoque reliquae adductae hermaphroditorum causae recentioribus Physicis & Medicis suspectae evadunt: cum pleraeque falsa hypothese, utriusque scilicet feminis, virilis atque muliebris commiscela, nitantur. Quae tamen plurimis rationibus a recentioribus refutatur, siquidem secundum horum fundamenta semen virile in coitu raro uteri cavitatem ingreditur, & nunquam ad ipsum ovarium foemineum materialiter penetrat. Deinde semen muliebri non in liquore isto, qui in congressu per lacunas foeminarum durante titillatione venerea prorumpit, consistit, nec per huius liquoris & feminis virilis miscelam impregnatio fit. Excernitur enim talis liquor in voluptuosissimis, sterilitate tamen insimul laborantibus mulierculis. Sed omnis generatio ab ovulo, quod a femine virili impraegnatur, & in ovario successive ad maturitatem increfcit, dependet. Vnde sequitur, materiam hermaphroditorum, aequae ac naturaliter constitutorum foetuum, non in feminibus commixtis, neque in mensibus, neque in media uteri cavitate, sed unice in ovulo muliebri quaerendam esse. Vnde porro circa hanc satis obscuram hermaphroditorum originem, suspicari mihi liceat in eiusmodi ovulo muliebri, statim a prima formatione, dispositionem quandam peculiarem, & fortasse gemellis aptam, casu tamen aliquo modo turbatam, extitisse, ex qua foetus, duo-

duobus genitalibus, fere instructus, formatur, pariter uti in monstris, ubi natura fortassis gemellos intendit, casu vero & staminum confluxu bina capita, vel quatuor brachia, formantur, qualem sententiam nobiscum fovet de origine monstrorum *Cel. Lips. Medicus* MICH. ERNEST. ETTMULLERUS, in sua *dissertatione*, iam in priori capite, citata, *de monstro hungarico*, *Tb. 5. p. 9. & 10.*

5. Qu. *An hermaphroditi sint monstra?*

Veteres hermaphroditos utique ad monstra referebant, & tanquam prodigii, atque sinistri ominis aliquid significantes interficiebant, vel in flumina proiciebant, teste SCHENCKIO, *Lib. 4. Obs. Medic. p. 519.* BAUHINO, *de hermaphroditis, Lib. 1. Cap. 35.* ZAUNSCHLIFFER. *Oper. Jurid. Tract. de Jure monstrorum*, MOLLERO, *de hermaphroditis, Cap. 5. & 6.* ubi huius acerbitatis originem refert ad *Legem 18. Romuli*, cuius legis executores severissimi, hermaphroditos in mare abiici curabant.

Constantinus Imperator etiam, lege lata, hoc tertium genus hominum quoque e vita tolli & auferri constituit, ut ex EUSEBIO PAMPHILIO, *L. 4. de vitae Constantia*, refert EBERHARDUS SPECKMAN. *Quaest. Jurid. Cen. I. num. 77.*

Talis autem mos praesenti tempore amplius non observatur, sed potius hermaphroditi, quoniam formam humanam possident, hominibus perfectis annumerantur. Et hermaphroditos monstra non esse, nec pro monstris a legibus haberi, sed in virorum, vel mulierum censu reputari, clarum est *L. quaeritur ff. de statu hominum. L. Repetundarum §. hermaphroditus. ff. de test. L. Sed est quaesitum, in fin. ff. de lib. & posth.* Ergo potius ostenta, non vero monstra dicenda sunt, quia & hic natura membra ampliavit.

6. Q. Quomodo sexus praevalentia in hermaphroditis sit dignoscenda?

Hoc fieri potest reflectendo ad subsequentes circumstantias, & quidem 1) ad organorum molem. Membrum enim genitale illud, quod magis conspicuum est, etiam sexus perfectionem necessario indicat. 2) Et praecipue ad eorum conformationem. Quo magis enim illa ad naturalem accedit, eo perfectior quoque est sexus. Medico autem ex anatomia innotuit, quatenam partes formant sexum masculinum, quatenam vero foemininum. In masculino nempe adesse debet glans, eaque perforata, & praeputium mobili tecta; corona glandem separare, & distinguere debet partim a praeputio, partim a corporibus nervosis; in inferiori vero glandis parte adesse debet frenum; testicali in scroto debent contineri cum suis epididymidibus; per scroti denique mediam partem linea ducta esset debet, quae futuram scroti constituit, & haec per perinaeum ad anum usque protendi. In pudendis mulieribus, rite conformatis, adesse debent labia, clitoris, nymphae carunculaeque myrtiformes, inter se vinculis quibusdam connexae 3) Ad situm. Quo magis enim sexus organa occupant situm naturalem, eo potior quoque creditur sexus, & ad officium, suo tempore praestandum aptior ZACHARIAS, *lib. 7 Tit. I. Q. 8.* quidem tradit, praevalentiam desumendam esse a situ vel superiori, vel inferiori. At haec ratio non sufficit; nam existere potest hermaphroditus masculus, qui supra pubem in regione hypogastrica hiatus quendam exiguum, vulvulam representantem, possidet, interim tamen non sequitur statim, quod sit foemina. 4) Ad meatus. Nam ubi meatus patent, ibi sexus quoque datur praevalentia, in primis, quando etiam per eiusmodi meatum urina excretur. Si vero organa imperforata sunt, in primis ma-

scu-

sculina, tunc ad feminis eiectionem natura non destina-
 navit. Eiusmodi conditiones in recens natis imprimis sunt
 attendendae, in adultis vero, quando organa genera-
 tionis lustrantur 5) Considerari debent pili. Quemad-
 modum enim hi pubertatem notant, ita sexus quoque
 praestantiam indicant. Hinc in seu valentiori copioso-
 res & rigidiores, in imperfectiori vero nulli, pauci,
 & molliores, ad instar lanuginis tantum reperiuntur. 6)
 Eruptio pilorum in mento & perinaeo probe est obser-
 vanda, nec minus capillorum rigiditas, exiguitas, &
 crispatura, quae suo modo etiam notatibilem dant se-
 xus distinctionem. 7] Nec minus negligendus hic est ha-
 bitus corporis. Corpus enim oblongum, robustum, car-
 nosum, & musculosum, magis virilitatem, contra ve-
 ro statuere exeguitas, & corpus molle foeminei quid in-
 dicat. 8) Huc pertinet cutis color & crassities. Cutis
 enim in sexu masculino solidior, in foeminino vero or-
 dinarie tenerior puodammodo deprehenditur, id quod e-
 tiam speciem pulchritudinis efficit 9) Pectus ex carne
 virilem, mammosum vero, in quo inprimis notabilis, &
 crinibus minus cinta papilla prominet, foeminum sexum
 indicat. 10) Nec vox negligenda, quae quo magis gra-
 vior, eo magis virili sexui conveniens est.

Quando vero signa distinctiora in structura genita-
 lium non apparent, quid tunc agendum sit, nesciunt sa-
 ne Auctores, v. g. quando testes tantummodo adsunt, ri-
 te conformati, mentula autem defecit. Secundum no-
 stram sententiam, mentula deficiente virilitas deest.
 Mentula enim absolute necessarium instrumentum est
 ad coitum, ergo quoque ad virilitatem. ZACCHIAS *l. c.*
it. et ROLFINCUS *Lib. de partibus genital.* a testium
 praesentia ad virilitatem valere consequentiam, arbitran-
 tur. Ast hisce non subscribo; testes enim, in eiusmodi
 partu monstroso deficientes & extra non conspicui,
 interdum delitescunt in corpore id quod observantes

Anatomicorum confirmarunt. Ergo in tali subiecto potentia generandi non deficit. Quando quoque in hermaphroditico subiecto per organon illud, quod pudenda muliebria constituit, menses erumpunt, & quamvis excretio talis fiat in exigua quantitate, modo cum periodico recurſu, tunc ſignum hocce utique notat ſexus foeminei praevalentiam; quale exemplum proſtat apud ZACCHIAM, *l. c.*

7. Qu. *Quid ſit ſtatuendum de matrimonio hermaphroditorum?*

Illi in quibus nulla ſexus vera diſtinctio apparet, nec perfectio; (qualia exempla annotavit COLUMBUS, in *Anatom. ſua l. 15.* SCHENCKIUS, in *Obſ. L. 4.* ZACCHIAS *l. c.*) ad matrimonium ineundum inhabiles iudicantur: quoniam nec maris, nec foeminae munere fungi queunt. Vbi vero aut ſexus masculinus, aut foemininus maniteſte praevalet, vel, uti leges loquuntur, ubi maior deprehenditur incaleſcentia ibi coniugium permittitur. STRUV. *Syntagmate Iur. Civil. Exercit 3.* SIMON, de *impotentia coniugal. c. 4. theſ. 2. p. 86.* VALENTINI, *Nov. M. L. Cas. 10. p. 244.* CARPZOVII *Conſiſtor. L. 2. def. 16.* SCHURIGII *Spermatolog. p. 661.* ubi integrorum collegiorum reſponſa reperiuntur. Cavendum vero, ne mas cum mare, foemina cum foemina combinetur, id quod accuratior inſpectio Medicorum, non vero obſtetricum, [vid. BOHN. in *Offic. Med. P. 2. c. 3. p. 569.* SCHURIGII *Spermatologiam, C. 13. p. 641.*] determinat. In caſu vero dubio, iuxta nonnullorum Iſtorum ſententiam, ut BALDI, in *Legem quaeritur ff. de ſtatu hominum*, hermaphrodito electio conceditur, modo iuramento promiſerit, quod altero ſexu uti nolit. Aſt quoniam hoc ſine ſcandalo fieri non poteſt, haec ſententia merito reii-
citur. STRYK. in *Iur. ſenſuum., diſp. I. C. 1. theſ. 62.*

8. Qu. *An hermaphrodito, utroque organo ad generandum perfecto, concessum sit, utroque modo coire & quando hoc fecit, an sit puniendus?*

1) Uterque congressus nec sine scandolo, nec sine adulterio fit, imo consultius est, omnibus omnino hermaphroditis matrimonium plane interdicere. Quando vero matrimonium iniit, iuramentumque, quod altero organo uti non velit, praestitit, & tamen durante matrimonio utroque organo utitur, tunc hoc crimen, iuxta nonnullorum sententiam, poena capitali punitur. Vid. argumenta, tum affirmativa, tum negativa, de hac re in SCHURIGII *Spermatologia*, p. 667. & seqq.

9. Qu. *An hermaphroditus in foro testari queat?*

Respondeo, quod non. Dicunt quidem nonnulli, quod hermaphroditus, qui sexum virilem elegit, pro viro in Republica sit habendus, & ad res, atque officia, viris concessa, admittendus. Ast, quoniam ad sexum foemininum insimul inclinatur, ideo vir perfectus revera non existit. Quemadmodum enim, iuxta communem Doctorum consensum, eunuchi, quia foemineae naturae propinquiore sunt, foeminis accensentur, & ideo omnium illorum iurium, ac privilegiorum, quae viris attribuantur, indigni iudicantur, contra foeminis favorabiles leges illis applicantur: Ita etiam res sese habet in hoc passu, quare ad testificandum merito inepti iudicantur hermaphroditi.

10. Qu.

10. Qu. *An muneribus publicis, civilibus, atque ecclesiasticis fungi queat, & an succedat in feudis?*

Ad primam questionis partem quod attinet, certum est, quod hermaphroditus muneribus publicis sine scandalo, praesse non valeat, pariter quoque vix in feudum succedere, inprimis ille, in quo sexus masculini praevalentia, & exacta perfectio non reperitur. Nam, iuxta RITTERSHUSIUM & LUDWELL, *Synopsi Feudal. Cap. 6.* ROSENTHAL. *de feudis, Cap. 7.* Soli masculini sexus in feudis admittuntur, adeoque hermaphroditi, in quibus aut sexus paritas aut, masculini imperfectio, aut foeminini praevalentia, observatur, feudi capaces haud sunt. In statu vero dubio nonnulli respicere volunt ad actiones eiusmodi subiecti, & virtutum ac virium eminentiam. Ast haec regula mihi non videtur esse universalis, nec ubique applicari potest, dum in successione feudi non semper de adulto quaeritur, sed etiam de recens nato.

11. Qu. *Quid sit statuendum de baptismo hermaphroditorum?*

Cum certum sit, quod hermaphroditi non sint monstra sed foetus, humanam formam habentes, ideo, ut alii homines rationales atque Christiani, merito baptismo abluendi, & nomine donandi veniunt. Antequam vero talis foetus baptizetur, organa probe inspicienda, quaenam nempe magis formata & perfecta sunt, hoc facto, aut masculinum, aut foemininum nomen etiam illis tribuitur. Quando vero in tali infante, recens nato, uterque sexus perfecte effigiatus est, vel quando sexus dubius est arbitratur MOLLERUS *de hermaphroditis, C. 5.* quod eo in casu viri nomen eligendum, ex hac ratione, quoniam natura, omnium veluti rerum

magistra, & opifex, sed ad meliora, & perfectiora inclinet. Quando vero hermaphroditus foemina pro masculino rite baptizatur, vel vice versa masculus pro foemina, baptismus ideo non reiteratur, sed tantummodo nomen mutatur. Actus enim ille sacer vitiosus minime est, quia hic substantialia baptismi observantur. Sacrosancta quippe Trinitas invocatur, atque in nomine Patris Filii & Spiritus sancti aqua effunditur, B. GERHARD. *in Loc. theolog. Tom. 4. de sancto baptismo, sect. 3. cap. 3. num. 26.*

12. Qu. *An detur mutatio?*

Affines hermaphroditis censentur personae, quae sexum mutant, de qua sexus mutatione varia hinc inde apud Auctores reperiuntur exempla. v. g. apud PARAEUM, *in Chirurg. L. 24. Cap. 5.* extat historia de virgine quadam Lusitanica nobili, quae, cum ad aetatem pervenisset illam, in qua mulieres primum lunare tributum persolvunt, ecce! vice mensium priapum, usque ad id tempus intus latitantem, potrusit, & sic ex foemina factus est masculus, qui postea uxorem duxit, sed an liberos procreaverit, non satis compertum est, inquit Auctor, interim tamen virum hunc imberbem semper mansisse, ab Auctore affirmatur. Aliam quoque sibi relatam ibi habet historiam de persona, quae usque ad 14. annum foemina fuerit, in fine autem subiequentis, cum ancilla una in lecto decumbens, atque lasciviens, latens virile membrum ex improviseo cum impetu emisit. Idem Auctor refert aliam historiam de virgine 15. annorum, quae cum saltu impetuoso subito vincula pudendorum disruperit, ut penis, in corpore delitescens, cum notabili dolore profiliret. Illam, ait, domum reversam matri maxima cum lacymarum effusione intestinorum suorum, ex abdomine pendentium, jactu,

jacturam ostendisse, Medicos vero vocatos pronunciasse, filiam ita in filium mutatam esse. Quid vero statuendum sit de hacce sexus mutatione disputent alii, nos illam aut negamus, aut cercosin fuisse, affirmamus. Ipse enim PINAEUS *de not. Virgin.* quoque non credit eiusmodi sexus mutationem, seu filiae in filium conversionem, & dum de mutatione masculini sexus in foemininum omnes fere Auctores silent, ideo nostra theoria magis roboratur & confirmatur.

C A P. XV.

D E

IMPOTENTIA CONIUGALI, INPRIMIS IN SEXU VIRILI.

EX mente Canonum, duplex est coniugii effectus, seu finis. Alter speciei humanae propagatio, per procreationem partus; alter mutuum rei domesticae, vitaeque subsidium, quae ratio quoque in sacris traditur, tanquam causa & occasio condendae mulieris. *Gen. 2. v. 18. & 20.* Et quamvis duplex hic matrimonii finis ad validitatem matrimonii requiratur, tamen matrimonium praecipue causa procreandi liberos contrahitur. Ideo & ille ad coniugium primario ineptus existit, qui debitum conjugale reddere non potest h. e. cui deficit coeundi, & seminis eiaculandi potentia, ZACCHIAS. *L. 3. tit. 1. qu. 1.* sine qua nunquam foemina a viro impraegnatur. Foemina enim tantum per membra generationis, secundum naturae institutum cum viro copulatur, & sane fabulae, somnia, meraque mendacia sunt, & dici merentur, quaecunque iactantur de conceptione, facta ex semine virili in balneo reiecto, vel ex eius effusione

extra

extra, licet prope vasa muliebria, aliæque nugæ, his non abfimiles, ab AVERRHOE, IO. BATP. SYLUATICO, ALBERTO MAGNO, aliisque traditæ. Copula hic carnalis requiritur, h. e. organorum generationis ad se invicem conveniens adplicatio. Et cum in foro ecclesiastico multoties quæstio oriatur de coeundi & generandi sufficientia, sive potentia, ideo, illam quoque hic pertractemus, rei necessitas exposcit.

1. Qu. *Quid sit impotentia coeundi?
quid generandi?*

Coeundi impotentia uest vitium vel naturale, vel accidentale, sive, quod idem est, præternaturale, quo quis impeditur alteri carnaliter commisceri HOSTINENSIS, in *Summ. Lib. 4. Tit. de frigid. & malef.* IO. BRUNELL. *de spons. & matrimonio, concl. 28. n. 2.* Coitus enim est adplicatio maris & foeminae in membris generationis, qua semen ad speciei propagationem & individuorum conservationem expellitur. Impotentia autem *generandi* quoque est vitium naturale, vel præternaturale sive accidentale, quo quis legitimo, vel naturali coitu utens, inhabilis est ad sui similis generationem.

2. Qu. *Quænam sint causæ impotentiae
coniugalis?*

Tam coitus, quam generationis impotentia, plures habere potest causas, modo ex parte viri, modo ex parte mulieris provenientes, quæ dividuntur commode in externas & internas. Externæ causæ illæ sunt, quæ à Medicis alias non-naturales dicuntur. Quo pertinet 1). aer cuius efficacia in corpus humanum maxima sane est. Frigidus enim homines ad veneris lusum torpidos reddit. Calidus contra viros quidem interdum debilitat, foeminas

nas contra falaciores reddit, &, si iuxta HIPPOCRATEM, *Lib. de Aere, aquis, & locis, Text. 48.* Scythis endemia est impotentia, illa magis ab aere frigido, quam ab equitatione ac venarum post aures sectione oritur. Huc pertinent quoque victus ratio & alimentorum, medicamentorumque nonnullorum indecens usus. Sic ex alimentis sterilitatem foeminis afferre potest abusus asparagi, qui contra viros confortat, atque falaciores reddit. Huc pertinent & medicamenta venosa, quae impotentiam praestant, qualia sunt inprimis saturnina, de quibus tamen alibi. Primario autem venerem excitant, vel supprimunt animi affectus & vita. Sic discordia inter coniuges, morositas atque contemptus, ira ac tristitia venerem restringunt. Gaudium contra, atque vera amorum testimonia, blanditiesque & formositas veneris sensum atque stimulum notabiliter augent. Hinc, iuxta TIRAQUELLUM *de lege connubiorum, p. 2. leg. 2.* gravius peccatum est coire cum difformi, quam cum formosa. Insuper omnis odor foetens, corporisque immudities, libidinem suffocat, animumque avertit.

Causae internae dividuntur in universales atque particulares. Ad universales pertinet aetas, quae naturalem impotentiam praestat. Non potest quidem certo annorum numero coeundi potentia praescribi) nam de coitus potentia primario sermo est, cum generandi spes ex coitu habeatur, *Leg. final. C. de sponsal.*) interim tamen iuvenes ante XVI. vel XVIII. annum vix libidinis stimulum sentiunt, atque ad coeundum potentes sunt; hinc eo tempore hircire & catulire, iuxta ZACCHIAM, *lib. 3. Tit. I. qu. 2.* incipiunt, h. e. in venerem acceduntur. Senes quoque 7simo anno ordinarie impotentes sunt & aculeos amiserunt. Qui vero serius coire incipiunt, in illis serius quoque coeundi potentia recedit, & contra qui libidinofam exercent iuventutem, effoetum possident corpus in senectute, iuxta SENECAM.

3. Qu. *Quaenam sint causae praeternaturales universales, impotentiam coeundi & generandi producentes?*

Sunt morbi omnes, qui hominem debilitant ac vires tum solidorum, tum fluidorum infringunt. Morbum enim hominem ad generationem impotentem reddere posse, per *L. filium eum desinimus ff. de his, qui sui vel alieni iuris sunt L. si pater §. final. ff. de adopt. & arrogationibus* confirmatur. Qui morbi omnes, quando ope medica reparari possunt, matrimonium non dirimunt; si vero sint irreparabiles, matrimonium dissolvunt, iuxta *L. C. de frigid. & maleficiat. BRUNELL. de sponsal. & matrimon. concl. 28. num. 18.* Distinguunt quidem Icti inter vitia naturalia, & inter morbos, ZACCHIAS, *lib. 3. Tit. I. qu. 3.* Ast haec distinctio nullius est momenti, & fluit ex hypothese veterum, qui tres hominis status admittebant, nempe 1) statum secundum naturam, seu sanitatem, 2) statum praeter naturam, seu morbum, & 3) statum neutrum. Si vero sanitas potentia est exercendi actiones, homini competentes secundum sexum atque aetatem, sequitur, quod omnis impotentia actionum etiam sit morbus. In hoc consentiunt omnes, etiam scriptores institutionum medicarum. Interim vitio naturali ex hypothese illi laborant, qui nunquam stimulo venereo agitantur, & genitalia torpida gerunt, ac in quibus mentula nunquam erigitur, nec glans rubet atque sensu praedita est. Tales personae sane effoeminatae sunt, hincque pallidam faciem habent, & plerumque imberbes sunt.

Morbi universales, hominem impotentem reddentes, sunt v. g. omnes evacuationes enormes, ut diarrhoea colliquativa, sudor colliquativus, haemorrhagiae, sive spontaneae, sive ex vulnere. Haec enim fluida vitalia notabiliter imminuunt, & quoniam ab illis vires solidorum

rum

rum dependent, ideo torpidi, frigidi atque languidi homines redduntur, ipsaque in illis venus extinguitur, qui morbis dictis laborant. Huc pertinent porro vulnera capitis, ex observatione MARCELL. DONAT. *Hist. mirab. L. 4. C. 13.* & AMATI LUSITANI *Cent. 6. n. 95.* item capitis percussiones enormes, ex observatione HILDANI. Laeduntur nempe ita nervi, a quorum integritate potentia generationis promovetur. Simili modo hydrofici, herniosi, hectici, & paralytici, dum corpus vix commovere possunt, dici merentur impotentes. Tandem huc referri debet incantatio & fascinatio. Hanc quidem non nulli pro imaginaria habent BORELLI *Cent. 4. obs. 68.* sed experientia eius existentiam probat. Modum vero huius fascinationis exponere non possumus dum certo modo hyperphysicus est, quatenus scilicet operandi modus nobis est occultus. Probabiliter tamen partim debilitantur spiritus, partim nervi obstruuntur ac ita paralytis penis oritur; (nam muscoli erectores penis neque mentulam erigere, neque semen in vesiculis seminalibus contentum, exprimere possunt; Aut ipsa vasa spermatica, testes epidydimes & vesiculae feminales in tali fascinatione constringuntur, quo perit omnis seminis elaboratio, secretio atque stimulus veneris, a presentia seminis copiosi, in vesiculis seminalibus existentis dependens. Ac sane in frigidis, quos vocant, sive illis, qui in aetate habili ad venem tamen neque inclinant, neque illum sensum libidinis percipiunt, omnia iam dicta contingunt. Vid. FRIEDERIC. HOFFMANN *diss. de philtis ac venenis abortivis, Halæ 1729.*

4. Qu. Quenam vitia particularia impotentiam coeundi & generandi praestant in sexu masculino?

Omnia illa, quae organa generationis laedunt, in-

primis vitia mentulae & testiculorum, de quibus fusissime egit Celeb. SCHURIGIUS, in sua *Spermatologia*, C. 10.

5. Qu. *Quaenam sunt vitia mentulae?*

Ad vitia mentulae pertinent 1) mentulae defectus, sive a nativitate, qualia exempla in SCHENKII *Obs. Med.* L. 4. extant, sive extirpatione, ubi a gangraena, sphacelo, & cancro morbisque venereis vel afficitur, & corrumpitur, vel plane consumitur, & Medicum ita ad abscissionem huius membri necessitat, aut quando iuvenes, custodiae gynaeceorum destinati in regionibus orientalibus ita impotentes redduntur. 2) Penis retractio, ubi membrum virile corrugatur, abbreviatur, & in abdomen absconditur, sive hoc fiat a spasmō, ut in senili aetate, vel in calculosis, sive a veneficio, qualia exempla reperiuntur in SCHURIGII *Spermatolog.* C. 3. 3) Penis paralytis, sive erectio deficiens, quae erectio ad generationem absolute necessaria est. Dum enim penis erigitur, & rigiditatem acquirit, in antliam commutatur, qua mediante pudenda muliebria dilatantur, semenque virile in arvam muliebri infunditur. Hinc, recte iudicat ZACCHIAS, L. 3. *Tit. I. qu. 8.* quod absque penis rigiditate mulier a viro cum effectu non cognoscatur. 4) Penis situs in loco insolito, v. g. in fronte, BORELLI *Obs.* 74. in facie, loco nasi, LIETUS *de Monst. Lib. 2. cap. 30.* in occipite, *M. N. C. dec. 1. anno 3. Obs. 42.* in mamma *M. N. C. dec. 2. anno 7. obs. 123.* vel etiam in perinaeo, aut supra pubem 5.) Huc referri debet phimosis, sive impedita glandis denudatio, quae diversi est generis: 1) Contingit a praeputii clausura fere omnimoda. Hinc ROLFINGIUS *de partibus genitalibus*, P. I. c. 50. inquit, ubi praeputium adeo angusti orificii est, ut glans illud nequeat perforare, summa in coitu oritur difficultas: Neque enim urina, neque semen

men liberum exitum inveniunt. Novi exemplum tantae angustiae praeputii in iuvene studioso, qui ipsam urinam semper maximis cum difficultatibus & revera guttatim emittebat, dum illa effluebat per foramen praeputii vix notabile. Talis praeputii clausura a nonnullis inter signa virginitatis iuvenum refertur. 2) Ex angustia praeputii, paulo tamen angustioris, quam ubi fere omnimode clausum est oritur *capistratio*. In hoc malo glans tumens & rigida in coitu ad dimidiam tantummodo sui partem denudatur, & insimul cum dolore & molestia comprimitur, quare non tantum extinguitur voluptatis sensus, sed & feminis eiectio impeditur. 3) Phimosi species est, qua coitus laeditur, quando praeputium, sive in totum, sive in tantum, cum glande cohaeret. Ita enim convenienti modo erectio mentulae & ingressus ad pudenda muliebria fieri haud potest. Cuius rei exemplum extat in VALENT. *ff. Med. Legal. P. I. S. I. Cas. 9. 6*) Mentulae vitium est curvatura & tortuositas penis, sive a spasmo, sive a laesione penis a morbis imprimis venereis. Quando enim ita penis, falciformis redditur, vel ad alterutrum latus incurvatur, etiam ineptus est ad coitum & generationem. 7) Penis inconveniens perforatio, sive hypospadias. In tali enim morbo penis non in loco ordinario, seu anteriore glandis parte, sed in inferiori loco, circa glandis frenum, vel in media urethrae parte, vel circa radicem prope scrotum perforatur, urinam & semen emittit. In tali morbo coitus quidem perficitur, ast an eiusmodi vir coitum foecundum exercere, atque adeo ad matrimonium admitti possit, disputant Auctores. Vid. ZACCHIAM, *Lib. 9. Tit. 3. qu. 6.* ubi inquit: Conveniunt Doctores, quod quandocumque foramen virgae in suo naturali loco non adpareat, impediatur omnis generatio, quia semen recta ad uteri internam osculum pervenire non potest, sed ad latera, vel ad posteriorem

rem partem, effanditur. Et pergit Auctor, quod glans impedimento fit, ac, etiam si uterus, seminis virilis avidissimus, illud cum voluntate excipere vellet, tamen, ob impedimentum glandis, hocce fieri non possit, evanescatque hinc spiritus, & semen infoecundum evadat. Haec sterilitas in impertoratis experientia confirmatur. Vid. *Miscel. N. C. Dec. I anno. 9. & 10. obs. 105.* SCHENCKII *obs. med. lib. 3. 8*) Mentulae nimia proceritas. Vulgo mentula solito maior minori praefertur, quoniam in sensu voluptatis acceptior, & ad generationem utilior iudicatur. Quam sententiam vulgi medici non semper amplectuntur, dum membrum virile nimis longum uteri orificium contusione molestare, & ideo generationem magis impedire, quam promovere, imo plane diversorum periculorum symptomatum causa existere solet, confirmante hoc ZACCHIA, *Lib. 7. Tit. 3. qu. 5. & 7.* ubi exemplum ANGELAE adducitur, meretricis Romanae, quae dum cum viro, probe mentulato, congregiebatur, in syncopen incidebat; nil dicam de aliis morbis, qui ab uteri, per mentulam maiorem facta contusione producuntur, dolore, inflammatione, haemorrhagiis, etc. quae veneris iucunditatem omnem adimunt, & conceptionem impediunt. Vid. plura in SCHURIGII *Spermatologia. Cap. 10. p. 496. & seq.* Similia incommoda ex penis nimia crassitie fluunt. Hinc coniugium tale sterile merito iudicatur, consentiente facultate Medica Lipsiensi, in ZITTMANNI, *medicinae Forens. Cent. 2. cas. 85.* & ideo, praevia habita inquisitione, divortium quoque permittendum. Celeb. VALENTINI, in *Novell. Med. Legal. Cas. 5.* ex iudicio D. Doebeii, sequentem curiosam allegat observationem, quod in nonnullis Consistoriis Daniae afferuntur penes, ex lapide ficti, vel ex ligno formati, ad quos in rebus dubiis, ceu ad regulam, mensurationis ergo, confugere soleant 9). Quaestio oritur, an etiam vir, nimis parvo

virili membro dotatus, ad liberorum procreationem & matrimonium ineundum habilis fit? Ad hancce quaestionem respondit ZACCHIAS, *Lib. 3. Tit. 1. qu. 6.* Si mulier hiantem admodum uterum habet, & virile membrum nimis exiguum existit, congressus inter ipsos vix sequi potest; Nam uterus, nimis patens, virile membrum ita amplecti non valet, ut inde delectatio, membrique intensior erectio, ac feminis conveniens eiectio sequatur. Hanc sententiam alii negant, & defendunt potius, quod penis brevis impraegnationem non impediatur, 1) quoniam ad prolis generationem non seminum commiscela, sed tantummodo oruli per auram feminis virilis foecundatio requiratur 2) Quod feminis virilis ad orificium uterinum introductio & effusio ideo non semper sit necessaria. Hinc Facultas Lipsiensis apud ZITTMANNUM, *Cens. 6. Cas. 77.* inquit: *Congressum inculpatum & applicationem quomodocumque mentulae ad vaginam semine virili aspersam sufficere frequenter ut mulier gravida fiat.* Et VALENTINI, in *Novell. Med. Legal. Cas. 3. p. 33. & Cas. p. 60.* quaestionem movet, an mentula, iuxta brevior, conceptionem & impraegnationem impediatur, ibidemque negative respondet, quoniam, ratione viri, ad procreationem sobolis sola feminis prolifici eiectio non in uteri cavitate internam, sed tantum in vaginam sufficiat.

Hac occasione, ubi de mentulae statu sermo est, quaedam simul dicenda veniunt de *circumcisis, recutitis & infibulatis*; eorumque potentia. Quid circumcisio sit, nemo sane ignorat, & quod illa potentiam conjugalem non impediatur sed potius augeat, confirmant Iudaeorum, Turcarum, atque Periarum, coniugia. Nec minus de recutitorum, sive illorum, qui arte defectum praeputii redintegrarunt, potentia dubitandum, Infibulati vero tam diu impotentes sunt, quam diu a fibula non liberantur. Erat vero infibulatio clausura, vel ligatura

ra praeputii, filo, vel fibula metallica facta, quae congressum impediēbat.

Eiusmodi operationes olim erant in usu, in praesenti autem rarissime, vel nunquam contingunt. Nihilominus in Medicina Legali interdum de recutitione quaestio oritur v. g. quando Iudaeus, mulierem christianam in coniugem desiderans, iudaismum pernegat, vel quando, perpetrato delicto, aut scelere quodam, se Iudaeum, seu circumcisum esse, fatetur, & quidem ex eo fundamento, quia glandem, praeputio tectam, habeat, in quo casu de recutitionis possibilitate quaeritur, & an ex certo aliquo signo, tam praecedanea circumcisio, quam subsequens recutitio, in Iudaeis, vel eiusmodi nationibus circumcisus, dignosci valeat? Si ad primum respondere volumus, fatendum recutitionem utique esse operationem possibilem, testante CELSO, *Lib. 7. C. 25.* DION. *in chirurgia de operationibus mentulae.* AMMANNO, *in Med. Crit. Cas. 39.* B. WEDELIO, *Exerc. Med. Philolog. Decad. 5. Exerc. 1.* IOSEPHO, *de Antiquitat. Iudaic. L. 12. c. 6.* ubi inquit: *Iudaeos sibi praeputia adduxisse, ut in gymnasio nudi quoque non essent Graecis dissimiles.* Et olim apud Iudaeos in usu fuisse, testatur PAULUS, *Epist. 1. ad Corinth. C. 7. v. 18.* ubi Iudaeis, christianismum amplexantibus, prohibet, ne signa circumcisionis obtegant. Imo talem operationem hodiernum Iudaeis adhuc notam esse, confirmat AMMANNUS *L. supra cit.*

Recutitionem autem, sive praeputii restitutionem, dignoscere, res est, quae maximam circumspeditionem exposcit. Nam instituebatur olim 1) ad modum CELSI, per incisionem circa radicem penis, qua oriebatur notabilis & lata cicatrix, & cutis mobilis mentulae elongabatur. 2) Restituebant praeputium absque incisione certo instrumento attractorio, seu spatisterio, itaque fibris successive extensis, defectum praeputii refarciebant. Primus modus
facile

facile ex cicatrice, posterior vero difficulter dignoscitur a Medico & Chirurgo peritissimo, nisi cicatrix in extremitate praeputii, a circumcissione relicta, fraudulentiam hancce insimul revelet.

6. Qu. *Quaenam sunt vitia testium?*

Ad vitia testium, quae impotentiam generandi (non vero coeundi) praestant, pertinet partim eorum laesio, sive illa consistat in scirrhositate, facta a contritione, contusione, vel morbo quodam interno, inprimis venereo, v. g. hernia venerea, ubi inprimis epididymides afficiuntur & obstruuntur. Cum vero certum sit, quod testes utpote partes nobiles, constituent promptuarium generis humani, in quibus liquidum genitale sive semen virile, elaboratur, separatur, & conservatur, ideo per se clarum est, quod per vitia testium turbetur genuina seminis elaboratio, & ita generandi potentia. Personae, vitiis eiusmodi testium laborantes, salutantur vel *Castrati*, vel *Eunuchi*, vel *Spadones*, vel *Ectomia*, vel *Tblibiae*, *Tblasiaequae*. Haec vocabula apud Medicos & Ictos promiscue plerumque sumuntur, imo pro synonymis interdum habentur, nihilominus autem a se invicem distinguenda veniunt.

Eunuchi sunt vel a natura, vel casu, vel ex instituto. Eunuchi a natura sunt, qui sine testibus nascuntur, & postea, crescentibus annis, in eodem statu permanent. Quod de DOROTHEO *Antiocheno Episcopo*, narratur. SCHENCKIUS, *Lib. 4. Obs. Tit. de testicul.* Porro Eunuchi dicuntur natura tales, qui neque titillatione, neque ostentatione corporis nudi formosae puellae, neque ullo alio modo ad Praelium in castris venereis accendi possunt, licet in illis penis debita magnitudine conformatus sit, & testibus, magnitudinem ovi columbini aequantibus, instructi de-

prehen-

prehendantur. Vid. eiusmodi casum in MISCELL. N. C. Decad. 3. anno 4. obs. 32.

Eunuchi per artem, secundum AEGINETAM, Lib. 6. cap. 68. BONETUM, *Polyalthes Tom. 2. L. 4. C. 17.* sunt, quorum testiculi vel sunt contusi, & sic ad generationem inutiles redditi, vel excisi plane. Olim autem eunuchismi, seu eunucos faciendi modus, duplex erat, primus contusione absolvebatur, ubi puerorum, vel infantium, in aquam calidam collocatorum, testiculos digitis, vel ferulis fissis, contundebant, comprimebant, & constringebant paulatim, usque ad eorum abolitionem & evanescentiam. Quod genus eunuchorum *Thlibiae & Thlasiae*, sive *Thladie* salutantur. Secundus modus fiebat excisione, hincque dicebantur *Ektomia, excisi, exsecti, semiviri, castrati*. Hæc castratio est vel 1) *inconsulta*, v. g. ex morfu animalium, vel iactu globorum ex tormentis bellicis, aut denique conquassatione inflammatoria, &c. vel 2) *consulta*, sive ex consilio medico suscepta, in hernia affectis, maniacis, podagricis, leprosis, schirrho testiculorum venereo, aliove non maligno, vel lucri, aut quaestus iniqui causa. LANGIUS, lib. 1. *Epist. 69.* annotat castrationem improprie dictam, ubi Ægyptiorum sacerdotes modica Cicutae sorbitione sese impune castrare consueverunt, id quod alio quoque veneno fieri potest inprimis sachari saturni usu. *Spado* quid sit, Auctores valde inter se disputant. Spado enim dicitur 1) ab urbe Spada Persiae, ubi castrationis mos primum invaluit & floruit. Semiramis enim Regina Babyloniae, primum eunuchos, sive spadones, præparari curavit. 2) Spado dicitur a *σπάω*, quod denotat convello. Hinc spadones proprie a Medicis dicuntur, quorum nervi, qui membra genitalia, & horum musculos commovere debent, a quacumque causa, vel morbo, convulsi sunt. In tali statu quoniam testes non omnimode deficient, ideo spado semen, in minori tamen quantitate, præparat. 3) Spado dicitur vir unius testiculi, sive,

quod

quod idem est, monorchis *L. si serva §. si Spadani ff. de iur. dot. 4*) Spadones a Medicis Neotericis frigidorum praecipue, sic dictorum, hominum classi annumerantur, quod scilicet materiali quidem praediti sint, ast in efficiente causa ac formali utique laesi deprehendantur. Vid. D. D. EWALDI, *Med. P. Regiomont. diss. de Eunuchis & Spadonibus*. Vel, iuxta HAHNIUM, *ad Wesenbecium, tit. de ritibus nuptiar, verb. impotentes*, spadones sunt frigidioris constitutionis, vel talismodi morbo fontico impliciti, ut generatio inhibeatur. Quod tamen naturae vitium adhuc ope Medicorum tolli & curari possibile est, adeoque nec dirimit matrimonium contractum, nec impedit contrahendum, argumento eorum, quae proferuntur a D. SIMONE, *Tract. de impotent. conugal. Cap. VI. §. 2. p. 109.*

7. Qu. *An illi, qui aut natura, aut alia vi externa castrati, seu penitus exsecti sunt, ita, ut ambobus destituantur testiculis, cum foeminis coire, semen effundere, aut generare valeant, hincque ad matrimonium sint admit-
tendi?*

Ad hanc quaestionem ut respondeamus, singula eiusdem membra consideranda nobis erunt. Ad primum ergo an scilicet eunuchi coire, & actum venereum exercere possint, respondemus affirmative. Eunuchus enim pene gaudet, qui in sensu voluptatis erigitur. Sunt enim omnia organa ibi, quae hancce erectionem & rigiditatem praestare possunt, adsunt nervi pro sensu voluptatis, corpora nervosa pro penis intumescencia, ac tandem musculi pro erectione. Id IUVENALIS olim observavit, dum Satyra sexta cecinit:

*Sunt, quas eunuchi imbelles ac mollia semper
Oscula delectant & desperatio barbae,*

Q

Et

*Et quod abortivo non est opus, illa voluptas
Summa tamen, &c.*

Hi Satyrici versus indicant, ipsos eunuchos arrigere penem, & incumbere, sed non implere mulieres, aut gravidas reddere valere. Nam, propter defectum seminis, congressus talis non est foecundus. Et quamvis in coitu liquorem quendam protrudant, tamen ille liquor proflatarum est, non vero testiculorum. In testibus enim unice, utpote in *γυνηποιήσεως* vera officina, semen elaboratur:

An castratis, eunuchis, spadonibus, & toto patrimonio privatis, matrimonium sit concedendum, in praesenti non determinare volo, quoniam fusissime de coniugio eunuchi agit Celeb. VALENTINI. in *Novell. Med. Legal. Cas. 6. p. 62. nempe. usque ad 222.* Et quamvis ibi varia, pro sententia affirmativa roboranda, reperiantur, nihilominus tamen, cum post gloriam divinam ultimus matrimonii finis sit sobolis procreatio, eunuchi vero, ob defectum testium semen prolificum atque generationi aptum minime contineant, ideo merito a matrimonio excluduntur. Dum de eunuchis hic agitur, etiam quaestio oritur, an eunuchi ab Ecclesia sint excludendi. Respondendum affirmative. Extat enim *Deuteronom. C. 29. v. 1.* non intrabit eunuchus, attritis, vel amputatis testiculis, ecclesiam Domini, imo, iusta *Levitic. C. 21. v. 20.* nullo animal, quod vel contritis, vel tuis, vel sectis testiculis erat, offerre licebat, & in ecclesia Romana receptum est, ac Iure Pontificum confirmatum, quod eunuchus neque Papa esse possit, neque sacerdos. Castrati in foro Romano etiam non admittebantur ut testes.

8. Qu. An monorchides, vel natura tales, vel quibus alter testiculus exectus, aut alio infortunio ablatu est, ad generandum aequè habiles sint, ac alii, duobus aut tribus testiculis, vel pluribus dotati, vel an potius steriles atque ad matrimonium inepti?

SCULTETUS, in *armamentario chirurgico, part. 2. observ. 64.* de his inquit: Quamvis multi post alterius testiculi excisionem aliquot procrearint liberos non pauci tamen antea foecundi, licet in uno saltim latere excisi fuerint, steriles facti sunt. Et, secundum WILM. TEN RHYNE de *promontorio bonae spei, Cap. 22.* incolae huius promontorii, Hottentottorum nomine venientes, omnes, quotquot nascuntur, masculos alterutro testiculo statim a nativitate castrant, & quidem ideo, ne infrugifera terra plures, quam alere possit, incolas recipiat. Haec demonstrant per experientiam, quod monorchides ad generationem non sint inepti. Nam sanguis per arterias spermaticas, & spiritus, per nervos libere circulantes, in altero testiculo sufficientem materiam seminis ad generationem suppeditant, & sane in nullo scriptore medicinae forensis monorchis propter impotentiam accusatus reperitur. Potentiam generandi insuper in monorchide confirmavit exemplis REGNERUS de GRAAF, *tract. de virorum organis generationis pag. 7.* B. WEDELIUS, *miscell. naturae curiosorum, anno 2. observat. 256.* & in hisce collectionibus alia plura exempla reperiuntur v. g. anno 4. & 5. observat. 13. anno 3. observ. 66. item in VALENTINI *novell. medic. legalibus casu quarto.*

9. Qu. An triorchides, tetvorchides, pentorchides, sive, qui tribus, quatuor, quinque armati sunt testiculis, alios potentia coeundi & generandi superent?

De existetia eiusmodi subiectorum nemo dubitare debet,

debet, quod statim in limine monendum. Nam observationibus illa confirmatur. Sic de Triorchide reperiuntur exempla apud FORESTUM, in *observationibus medicis Lib. 27. observ. 15.* BORELLUM, *Centur. 2. observat. 60.* de GRAAF, *l. c. pag. 8.* SCHURIGIUM, *spermatologia C. 2. Thesi. 23.* ROLFINGK. *de partibus genitalibus, part. 1. Cap. 11.* Tetrorchidum & pentorchidum exempla prostant apud BARTOLINUM, in *anatom. Lib. 1. Cap. 22.* BLEGNY, *Zodiaco medico Gallico, anno 2. febr. observat. 2. M. N. C. anno 5. & 6. observ. 89.* de his omnibus vero Celeb. LANGIUS, in *Physiolog. thes. 36.* ita iudicat: Quibus plures quam duos testes concessit natura, illi ordinarie laborant copia feminis, hincque vix coitu multiplici exhauriuntur. Idem testatur LEALIS, *exercit. part. semen conficientibus*, quod nempe sint fervidae & indomitae libidinis. Attamen nec hanc regulam perpetuae veritatis esse, ratio docet & experientia confirmat. Sic iuvenis bonae valetudinis 25. annorum, triorchis, B. MERCKLINO ultro fassus est, se per omnem vitae suae decursum neque membri virilis erectionem sensisse, neque unquam venerei amplexus expertum esse stimulum. Vid. *M. N. C. anno 7. & 8. observat. 211.* Nam cum semen a sanguine dependet, ideo non semper feminis elaboratio in solo testium habitu & multitudine, sed potius in reliqua corporis constitutione quaerenda, id quod VENETTE, in *tabula amorum part. 1. cap. 2.* infimul confirmat. Idem *de generation. homin. part. 1. cap. 1. s. 11. pag. 6.*

10. Qu. An $\chi\rho\upsilon\phi\acute{o}\rho\chi\iota\delta\epsilon\varsigma$, sive illi, quibus testiculi, vacuo scroto, vel in inguine, vel in abdomine latent, ad generationem apti & ad matrimonium admittendi sint?

ZACCHIAS, *Q. M. L. lib. 9. tit. 3. qu. 6.* & RIOLANUS, in *Enchirid. Anat. lib. 2. cap. 35.* patat, quod testes,

testes, dum in situ peccant, hominem sterilem, & ad matrimonium validum minus aptum reddere soleant. At testes in inguine siti, non semper ita comprimuntur, coarctantur, & costanter flaccidi, atque admodum parvi manent, ut semen in illis minus prolificum praeparatur. Hoc enim inter alia confirmat historia, a ROLFINK. *tract. de partibus genitalibus, part. 1. cap. 5.* relata: Scilicet vir quidam in magno honore habebatur a mulieribus, quoniam in venereo duello *se strenuum exhibere poterat* militem, & tamen testes nullos habere videbatur. Spem quoque concipiebant ancillae non coniugatae, illum sic fore sterilem, neque se impraegnatum iri. Cum vero ad supplicium tandem propter varia crimina ductus & decollatus esset, prosector, testes in inguine reconditos, observavit. Argumento hoc est, addit dictus auctor, *Testicondos* salaciores esse reliquis, quibus testes sesquipede longius extra abdomen propendent. Item BARTHOLOMAEUS CAROLINUS, Monspeliensis Academiae Anatomicus, in suis historiis recenset observationem de iuvene 22 annorum, de quo parentes, quoniam natura testiculi in illo deficiebant, dubitarunt, an ad matrimonium, an ad munus ecclesiasticum aptus sit. Medicus vero matrimonium commendavit, in quo complures quoque genuit filios. B. MOEBIUS, qui hancce allegat quoque historiam, in *fundamentis medic. physiologicis, pag. 464.* addit, quod hic iuvenis dubio procul testes, in abdomine latent, habuerit. Certum ideo est, testicondos coire & generare posse. Hinc, quando talis testicondus a virgine, vel meretrice de crimine stupri & impraegnationis accusatur, atque vel ad matrimonium, vel ad infantis sustentationem condemnari debet, semper videndum, an pro excusatione & defensione sua, sufficienti argumento generandi impotentiam ex vacuo scroto, & plenario testiculorum defectu probari possit. Si enim non est castratus, id quod cicatrix in inguine & scroto comprobabit, tunc testicondus esse

esse dicendus est, hincque ad generationem aptus praesumitur.

C A P. XVI.

D E

IMPEDIMENTIS COEUNDI, ET GENERANDI EX PARTE MULIERIS.

*Quomodo potentia coeundi turbetur in
sexu sequiori?*

Debitum coniugale, vel coitus, turbatur & impeditur etiam culpa foeminarum variis modis. 1) Quando tanta corporis infirmitate correptae sunt, ut debitum coniugale praestare nequeant, vel propter latentem aegritudinem cognosci non possint. D. SIMON, *de Impotentia Coniug. Cap. VI. §. 6.* Quando prolapsus uteri & vaginae adest. ZACCHIAS, *L. 3. T. 1. Q. 2.* & HEMMING. *de divortii caus.* Nam uterus, ita laxatus, & in situ suo mutatus, mentulam commode recipere non potest. Obex enim illi ponitur insuper vel globulis, vel annulis, vel pessariis, pyri formam habentibus, vel unculis, quibus machinis uterus intus in corpore sustinetur. 2) Ob matricem penitus destructam, vel deficientem. 3) Huc pertinet fluor albus, ac fluxus mensium nimius & continuus. Ita enim non tantum gratia coitus & appetitus venereus extinguitur, sed etiam mariti corpus variis obnoxium morbis redditur. Vid *Casum 36. Centur. 2. medicin. forens.* ZIRTMAN. Accedunt 4) ulcera sordida, foetida, cancroia, maligna, uteri, vaginae & pudendorum, quae non tantum voluptatem foeminae tollunt, sed in marito nauseam ad exhibendum debitum coniugale creant, coitumque

que infimul ipsum dolorosum & periculosum reddunt. Hinc non sine ratione a nonnullis Canonistis coitus cum tali impura pro peccato habetur. 5) Huc pertinet conformatio hermaphroditica, sive clitoridis nimia elongatio, vel praeternaturalis huius organi incrementa. ZACCHIAS, *L. 7. tit. 1. Qu. 9. & L. 3. tit. 1.* item D. SIMON. *Cap. VI. §. 6. n. 3.* 6) Impotentiam conciliat, si propter naturalium nimiam latitudinem mulier cognosci minime potest. SANCHEZ *de Matrimon. Tom. 2. lib. 7. Disput. 92.* Quo suo modo pertinet ruptura perinaei, a partu difficili facta, & male curata. Secus vero est, si foemina semen recipere potest, sed non continere, quia tunc consummatur matrimonium & coniuges una caro efficiuntur, foemina autem modo sterilis est. 7) Quando foemina clausa & imperforata existit, aut nimis arcta est, ita, ut nec mulier fieri, nec aliqua arte iuvari possit, notante ULPIANO, *lege 14. §. 7. ff. de Aedit. edict.*; & ZACCHIA, *Lib. 2. tit. 3. Qu. 13. n. 23.* Fiunt imperforatae aliquando natura, aliquando causa superveniente, ex aliquo ad-quisito morbo, ut ulcere, aut inflammatione indurata ad os uteri.

Consistant vero eiusmodi vitia 1) in labiorum vulvae coalitu. 2) In connexionione nympharum. 3) In connexionione Caruncularum myrtiformium firmiori, vel nimia hymenis soliditate, ubi Carunculae myrtiformes fortioribus atque solidioribus inter se invicem coniunguntur ligamentis, qualia exempla occurrunt varia apud chirurgiae scriptores. In eiusmodi statu probe attendendum, an malum sit sanabile, an vero non: Si est sanabile, tunc matrimonium non dissolvitur; Si non est sanabile, matrimonium utique dissolvendum. Minus sanabile malum autem est, quando vagina uteri in superiori parte circa orificium uteri internum clausa existit, vel quando orificium vaginae clauditur crassa quadam carnosa substantia.

Nam

Nam eiusmodi mala manu Chirurghi haud tractari possunt. Quando vero arctitudo dependet a membrana quadam tenui, tunc sectio concedenda. Eiusmodi enim operatio & sectio in malo exiguo neque inflammationes, neque exulcerationes periculosas atque lethales efficere potest. In Causa autem, ubi foemina eiusmodi operationem & sectionem permittere non vult, matrimonium utique dissolvendum.

Hic non movebimus quaestionem, an mulier arcta incisionem pati respectu mariti obstringatur? *SANCHEZ de matrim. 7. Diss. 93.* & alii, hoc affirmant, ex hac ratione, quoniam in matrimonio uxor ius sui corporis transtulit in virum. Interim probe semper distinguedum inter clausuram plenariam & arctitudinem. Clautura enim fit, uti dictum fuit, vel quando latera vaginae cohaerent plane, vel quando aditus ad vaginam per membranam solidam carnosam, in medio tantum exiguo hiatu perforatam, clauditur.

Arctitudines vero non uno sese habent modo ad omnes mentulas. Sic v. g. mentula nimis crassa non intrare potest in antrum virginis, natura arctum, & mentula debilis ac minus robusta vincula virginalia quoque dissolvere non potest. Hoc confirmat exemplum *medicinae forensis Lipsiensium Cent. 6. casu. 29.* ubi mulier, aliquo modo arcta, a marito debili non poterat cognosci. Medicus, & iuratae obstetrices, innocentem hancce pro clauia habebant, Consistorium, nixum hoc fundamento, matrimonii rescissionem suscipit, mulier autem, a marito relicta, admittit alium, qui eam uno coitu sine molestia impraegnat. Foemina, a iudicibus quaesita, cur alii corpus subiecerit, respondebat, quod hoc fecerit ideo, quoniam inhabilis ad matrimonium fuerit declarata. Commendo hac occasione monitum *Cl. STRYKII de iure sensuum, dissert. 1.*

Cap. 1. thes. 55. quod nempe in casu dubio, ne fallatur magistratus, uterque sexus sit inspiciendus ut proportio appareat.

An denique, propter sterilitatem coniugum, a liosve casus fortuitos, matrimonium sit dissolvendum, fuse pertractavit D. SIMON, *l. c. Cap. 7.* ad quem benevolum lectorem remitto.

C A P. XVII.

D E

MORBIS FICTIS, SIVE SIMULATIS.

1. Qu. *An, & quare detur morborum simulatio?*

VArii dantur casus, in quibus homines malitiosi certos morbos simulant, ac variae huius simulationis sunt causae, quae a IO. BAPTISTA SYLVATIC. in *Lib. de his, qui morbum simulant, Cap. 2.* ad tria potissimum capita reducuntur. Nempe alii simulant morbos propter timorem, alii propter verecundiam, alii propter lucrum. Hinc accedit quartum hominum scelestissimorum genus, qui propter sanctimoniae opinionem morbos fingunt ecstáticos, aliosve convulsivos dum nempe pietate prophetica se celebres reddere conantur, quo pertinet enthusiasmus, vel Coorea S. Viti.

Qui ex timore fingunt morbos, vel tormenta declinare, vel poenas corporis afflictivas evitare student. Hinc se mente captos, aut insanos fingunt, argum. *L. congruit. §. furiosi & L. seq. ff. de off. praesid.* Alii ad onera effugienda furentes se simulant, ut notatur *per L. observare. ff. de curat. furios.* Alii ad immunitates (bu-

nendas, aut ad coadiutores sibi in curis animarum ad-
fiscendos morbos fingunt. Alii hoc faciant, ut in iudi-
cio comparere non cogantur, aut ut a carceribus liberen-
tur. Sunt & alii, qui propter igniaviam, mendicare,
quam laborare malunt, & aliorum misericordiam sibi con-
ciliare; hinc varios morbos fingunt, de quibus vero de-
inceps. Huc pertinet tandem ficta impotentia, virgini-
tas, impraegnatio & partus.

2. Qu. *An, & quomodo morbus fictus a vero sit
distinguendus?*

Sicuti omnes morbi ex certis signis apparent: Ita
fere impossibile est, morbum diu simulare, imprimis il-
lum, qui in sensus incurrit, & signa habet evidentiora
& illum, qui febrim coniunctam habet, & acutus est
atque periculosus. Plerique morbi ficti sunt interni, rarif-
sime finguntur externi, exceptis paralyfi membrorum,
& ulceribus chronicis articularum. Quoniam vero eius-
modi hominum nefandorum malitia reprimenda est, ideo
Iurisconsulti Medicorum implorant iudicium, ad quos
hocce negotium quoque primario pertinet.

Artificium autem simulatos morbos manifestandi se-
quentibus comprehenditur. 1) Probe annotanda est per-
sonae conditio, status & mores, an v. g. de igniavia sit sus-
pecta, an in iudicium traenda, an tormentis subiicienda,
&c. 2) Morbi ficti historia conferenda est cum historia
morbi veri, dispiciendum nempe, an omnia signa pa-
thognomonica infimul adsint. 3) Examinandae sunt cau-
sae, habitus corporis, aetas congrua, dispositio haere-
ditaria, vita ante acta, morbi antecedanei, morbi duratio,
tempus, quantitas, modus, subiectum, in quo morbus
primario existit. 4) Conclusio formanda ex symptomati-
bus adiunctis & supervenientibus: Nam omnis morbus
sicuti

ficuti dependet a certis causis; ita etiam certis conco-
mitatur symptomatibus. 5) Concludendum ex difficilio-
ri, vel faciliori medicamentorum admiffione atque effe-
ctu. 6) Ad detegendas imposturas multum quoque con-
fert exploratio pulsus, & urinae inspectio. Pulsus enim
signum est motus cordis, hincque statum & motum san-
guinis manifestat. A sagacioribus quidem ipse pulsus potest
mutari atque turbari per vincula & ligaturas, quibus
membra, brachia & pedes constringuntur. Hinc pulsus
non tangendus tantum in loco ordinario, hoc est, in car-
po, sed & circa tempora, alibique, porro pulsus muta-
tur per affectus, item usu remediorum volatilium, quæ
massam sanguineam exagitant atque rarefaciunt. Ast eius-
modi pulsus diu non durat, quoniam ipsa causa mox ces-
sat. Videndum quoque, an in pulsu vehementi, duro
& celeri insimul sint signa alia februm, v. g. calor
excessivus totius corporis, rubor faciei, somnus de-
negatus, appetitus prostratus, lingua arida, sitis, &c.
ex quibus indiciis, collective sumptis, facile morbus ve-
rus a ficto distinguitur. Tandem urina quando examinanda
venit, in praesentia Medici erit emingenda, ne addita-
mentis adulteretur. Inspectione vero eiusmodi urinae,
iuxta communem methodum, reflectendum partim ad
quantitatem, partim ad consistentiam, partim ad colores,
odores ac denique ad contenta. Sic interdum, teste ZAC-
CHIA, *Q. M. L. lib. 3. lit. 1. Qu. 2.* loco urinae osten-
ditur vinum, hydromel, vel urina sanguinolenta reddi-
tur, usu ficus indicæ & cantharidum, vel assumptorum,
vel extus applicatorum, quod tamen sine vitæ periculo
interdum vix fieri potest.

3. Qu. *Quinam morbi in specie per fraudem
simulantur?*

Varii, & nominatim *febris, ulcera, cachexia, stultitia,*
R 2 *dolor,*

dolor, syncope, apoplexia, epilepsia, ecstasis, obsessio.
 Nemo vero malitiosus tanta temeritate est, ut eos simulare audeat morbos, qui cum vitae periculo coniunguntur. Et haec est ratio, quare rarissime simuletur 1) *febris*. Quicquid tamen sit, febris interdum saltem fingitur, teste ZACCHIA, L. 3. tit. 1. quest. 3. quae promovetur *torpedine & cantharidibus*. Est enim torpedo piscis Insulae Zeilan, qui, manu apprehensus, in illo febrim accendit, qui eum tetigit. Huc pertinet, iuxta RUELLUM, *de natura stirpium* L. 3. Cap. 107. & MATTHIOLUM, *in Dioscoridem* L. 4. Cap. 64. semen *Alterci* (est species *Hyoscyami*) quod epotum non tantummodo febrim commovet, sed & mentem turbat, & quasi phreneticos homines facit. Iuxta SYLVATICUM, L. c. febrim corripuntur illi, qui *cornuti scarabaei oleum coctum* pulsibus, vel *alium* in ano applicant. Huc Pertinent omnia rarefactiva remedia calida ignea, aromatica, quae massam sanguineam expandunt & commovent, eamque calore suo accendunt. FORTUNATUS FIDELIS, *Lib. 2. de relationibus medic.* Cap. 2. huc refert decoctum *Mandragorae* cum vino, quod tamen tantummodo narcoticum est, & stuporem, imo & delirium praestat, quo pertinet & *semen Daturae verae Indicae*, item *opium*, ac omne genus *solani*, quae stupefacientia & narcotica sunt remedia, de quibus vero alibi. Notandum vero, quod eiusmodi simulata febris minime constans sit, & se habeat, ut ephemera, hoc est, spatio 24. horarum, vel, iuxta nonnullos, trium dierum ad summum finiatur. Quae vero febris alius radices egit, diutius durat, & non facile cedit remediis adhibitis, illa simulata vix dici potest. Commendandum ideo examen omnium circumstantiarum, quae partim in sensus incurrunt, partim sollicita indagatione eruuntur.

Finguntur 2) *ulcera*, quae corrosivis & urentibus remediis

mediis producuntur, quo pertinent & tumores, imprimis inflammatorii. Sic v. g. GALENUS, *Lib. de morbis fictis*, historiam refert de servo quodam, qui, cum domino suo longum iter facere noluit, per *Thapsiae* applicationem tumorem pedis excitavit. Item historiam narrat PARAEUS, *L. 24. Cap. 18.* de cancro mammarum, singulari artificio simulato, splenis vaccae frusto nempe mammis perbellae adaptato & agglutinato, quod, dum ex fusco rubram & fungosam refert substantiam, cancrum verum aemulatur. In eiusmodi ulceribus fictis consideranda & lynceis oculis perlustranda est eorum uatura, & materiae extillantis conditio, an pus, an ichor, an faecies sit. Considerari porro debet tota Corporis dispositio an cachectica, an cacochymica sit. Oriuntur enim plerumque eiusmodi ulcera ex sanguinis impuritate. Tentanda quoque sunt debita medicamenta. Si enim ulcera a laesione externa dependent, non vero ab impuritate sanguinis, facile sanantur. Ulcera contra maligna, & ex sanguinis vappescentia atque corruptione orta, difficillime consolidantur.

3) Simulatur interdum *cachexia*, ubi color faciei vividus mutatur in lividum, albidum pallidumve. Quando vero faciei color malitiose adulteratur, videndum, an reliqua quoque signa huius morbi consentiant, qualia sunt appetitus prostratus, ventriculi dolor, tumor pedum, obstructions atque dolores hypochondriorum, &c. Fingitur autem & pingitur facies fuso ex pigmento terreo, umbra dicto, item radice curcumae, quo modo mentiuntur imprimis cachexiam ictericam. Porro hoc suscipitur suffitibus ex sulphure atque cumino, cuius decoctum etiam haustum idem praestat, testante DIOSCORIDE *L. 3. Cap. 60.* Talis vero fucus, externe applicatus, lotionem, aqua hordei cum aceto, aliisque lixiviiis abstergentibus facta, facile tollitur.

4. Si-

4.) Simulatur quam frequentissime *insania*, & virorum sapientum quoque prostant exempla, qui hoc fecerunt, ob laudabilem finem, uti Davidis inania simulata in sacris, & Ulyssis in profanis historiis memoriae prodita est. Quando vero eiusmodi morbus fictus examinatur, investiganda est eius essentia. Est enim duplex genus deliriorum: Unum acutum, cum feбри & inflammatione coniunctum, quo pertinet *phrenitis*, *paraphrenitis*, *cynanthropia*, sive *rabies canina*, vel *hydrophobia*, aut *lycanthropia* & in Apulia contingens *tarantismus*; alterum chronicum, *mania* & *melancholia*. Primum genus vix simulatur, ob multarum circumstantiarum concurrere, quo facile ipsa vita periclitatur; secundum vero frequentius. Est vero melancholia delirium, cum tristitia & metu coniunctum, in quo aegroti hominum, praecipue gaudentium & laetantium, consortia fugiunt, intra se loquuntur, suspirant, & lacrimas fundunt sine causa manifesta, dubitant de vita aeterna, vix dormiunt, & alimenta desiderant. Maniaci contra sunt furiosi, & in perpetua actione constituti, fortes insimul aut potius audaces, cum iracundia alios laedunt. Melancholici vero sibimet ipsis manus violentas applicant. CELSUS, a MENOCHIO, L. 6. *praef.* 45. n. 3. citatus, ita maniacos & melancholicos describit: Ex phreniticis, inquit, alii hilares, alii tristes sunt alii intra verba desipiunt, alii violenti sunt. Datur in super tertium stultorum genus, quod constituunt *amentes*. Hi tolerabiles sunt, neminem laedunt, interdum clamant, mox corpus inepte commovent, variis cum gestulationibus saltant, confuse loquuntur, & verum ac perfectum rationis usum non possident. Horum, iam recensitorum, morborum causae sollicite quoque considerandae sunt, videndumque an malum sit haereditarium, an productum a febribus intermittentibus diuturnis, aliave vitcerum chronica & prava dispositione, ut cachexia, obstructione hypochondriorum hepatis atque lienis. Om-

nis enim melancholia & mania morbus est, qui non ex improbitate oritur, sed successive, intra notabile temporis spatium. Nec minus signa sunt lustranda. In omni enim delirio chronico facies pallet & livet, oculi sunt excavati, retracti, fixati, ac circulo fusco circumducti omnesque molestias perferre possunt delirantes. In specie autem maniaci nudo corpore iniurias aeris frigidioris non sentiunt, omnia insuper vestimenta dilacerant. Sic & ex insaniendi modo veritas apparet. Qui enim revera delirant, ut plurimum circa unum obiectum semper sunt occupati, & de hoc loquuntur, v. g. se mortuos esse putant, vel passeres in cerebro sibi fingunt, se principes esse affirmant. Delirantes vero ficti varia confuse miscent. Tandem vires medicamentorum in tali subiecto sunt tentandae. Nam veri maniaci & melancholici a purgantibus & vomitoriis fortioribus, in notabili dosi exhibitis vix moventur: Quando vero minor dosis medicamentorum leniorum exoptatum praestat effectum, tunc merito eiusmodi insania pro ficta erit habenda. De insania plura in egregia Celeb. THOMASII *dissert. de praesumptione furoris atque dementia, Resp. Sperlette*, legi merentur, quam ICtus pariter ac Medicis perlegendam commendo.

5) *Dolor* fingitur frequentissime ab iis, qui fraudulenter, se aegrotare, simulant, quod figmentum etiam quam optime succedit, eum nemo dum dolore iudicare valet, nisi, is, qui dolor sentit. Ne ergo Medicus prudens, ad examinandum vocatus, decipiatur, sequentia consideranda ei incumbunt. 1) Pars, quae dolet. 2) Causa doloris. 3) Doloris species & duratio. 4) Symptomata & effectus doloris. 5) Remedia adhibita, vel adhibenda. Partes enim, quae dolere simulantur, sunt vel caput, vel thorax, vel abdomen, & in illo ventriculus, intestina, renes, vesica &c. Partium enim externarum dolores rarissime finguntur, partim, quoniam iudices eiusmodi dolo-

dolores non curant, partim quoniam, utpote ab obstructione vasorum sanguiferorum & lymphaticorum dependentes, vel ex tumore rubente & calente, vel tumore aquoso & pallente, facili negotio dijudicantur.

Partium, supra recensitarum, dolores insuper specialibus concomitantur semper symptomatibus, v. g. in capitis doloribus adsunt vigiliae, inquietudo, tristitia, vertigo, febris, imo interdum delirium. In doloribus pectoris observatur tussis, respiratio difficilis sputum cruentum & purulentum, &c. In dolore ventriculi adest appetitus prostratus, ructus, vomitus, lipothymia. In dolore intestinorum sese manifestat flatulentia, strepitus in abdomine, diarrhoea, aut interdum alvi extraordinaria obstructio. Dolentibus renibus & vesica, praeter iam recensita symptomata, ut sunt vomitus & nausea, iungitur ardor, rubor & sedimentum turbidum atque cruentum urinae, aut urina plane non evacuatur, aut tantum guttatim summis cum conatibus excernitur. Omnes hi iam recensiti dolores insuper plerumque non sunt periodici hoc est, certo tempore recurrentes, sed constantes potius, & nocturno tempore maxime exacerbantur.

Dolorum species variae sunt. Etenim ratione gradus sunt dolores vel vehementes, vel mediocres, vel leves. Haec distinctio in medicina legali primario locum habet quando v. g. homo propter dolores ex carceribus est eximendus, vel ab oneribus liberandus, vel quando ei concedendae sunt certae immunitates. Levis enim morbus non impedit hominem, quin actiones suas exercere possit, *per L. quaesitum ff. de re iud.* & levis morbus non est dignus nomine morbi, argumento *L. 1. §. sed sciendum ff. de aedilitio edicto.* Porro doloris duratio est vel longa vel brevis. Raro vero dolores, exceptis doloribus maximorum & evidentissimorum morborum, diu durant.

Hinc

Hinc si quis de dolore quodam conqueratur, & iam per aliquot dies eos se tollerasse affirmat, nullo apparente evidente symptomate, huic fides non habenda, monente ZACCHIA, L. 3. tit. 3. Qu. 4. Diu autem durantes dolores alios morbos producant periculosos atque lethales, ut inflammationes, suppurationes, paralyfes, apoplexias contracturas, &c. Sic porro videndum, an dolor sit gravativus, pungitivus, pulsatilis, rosivus, tensivus, & an talis dolor in hac vel illa parte, ab hac vel illa causa ortus, sit possibilis. Insuper attendendum, an adsint etiam necessaria symptomata. v. g. Ubi dolor, ibi imbecillitas & virium lapsus, vel excessivus calor, vel extremorum frigus, pulsus irregularis, sitis aucta, appetitus & somni defectus, urina turbata. Quando hæc non adsunt, dolorem vehementem non adesse, concludendum. Tandem proponenda sunt & applicanda remedia. In doloribus enim vehementioribus aut larga venae sectio instituenda, aut cauteria, vesicatoria, scarificationes applicantur. Si aegrotus talia admittere non vult, de existentia dolorum dubitandum. Tentanda quoque sunt alia mitiora, qualia sunt bezoardica, cephalica, pectoralia, stomachica & carminativa, uterina quoque. Si post applicationem horum, cum anodynis mistorum, remediorum status morbi non mutatur, hoc est, vel imminuitur, vel gravior redditur, de morbi veritate dubitandum.

6) Simulantur morbi sensuum & motuum, quo pertinet simulata *syncope, apoplexia, epilepsia, ecstasis*.

Syncope gravior est *liothymia, eine starcke Obnmacht* in qua subito motus & sensus cessant, facies pallet, pulsus quoque, tum cordis, tum arteriarum, immo & respiratio, vix percipitur. Nam cessat in hoc morbo circulatio sanguinis. Quoniam vero hæc signa essentialia vix simulantur, ideo talis morbus fictus statim a medico dignoscitur. *Apoplexia* cum *syncope* quoad signa fere convenit. Nam sensus & motus cessant, facies rubet in-

terdum, nec pulsus, nec respiratio plene extinguuntur. Ast quoniam apoplexia vel in mortem, vel in perpetuam paralyfin huius vel illius partis, vel in hemiplexiam vel in mutitatem, surditatem, coecitatem, aut mentis stupiditatem, resolvitur ideo in ipso eventu veritas, aut falsitas, apparebit. Nil dicam de remediis, in syncope & apoplexia applicandis, qualia sunt venae sectiones, cauteria ignea, sive inustiones partium, vellicationes, verbera & urticationes, sternutatoria, errhina volatilia, quae quando in sicca applicantur syncope & apoplexia, immo ipsa *passione hysterica mulierum*, facile eiusmodi malitiosum hominem excitare possunt. Impossibile enim fere est, horum vim arte reprimere, & corpus insensibile reddere.

Fingitur *epilepsia* interdum, quae probe examinanda, imprimis in motibus ipsis, videndumque, an convulsio talis sit tantummodo antrorsum, an retrorsum, uti in opisthotano & emprosthotano, an adsit talis membrorum rigiditas & motus vehementia atque constantia, qualis in epilepsia vera adesse solet, an os spumescens cum eiulatu adsit, an medicamenta errhina fortiora applicata morbum mutent, an etiam causa adsit adaequata huius morbi, immo an reliqua signa consentiant, v. g. an adsit tumor faciei durante paroxysmo, item & pulsus mutatio. Vid. FRIDER. HOFFMANN in *medic. consult. parte 1. decad. 11. cas. IV. de epilepsia simulata evitandae torturae causa dignoscenda*, pag. 67.

Ecstasis ab hypocritis fingitur ad homines decipientes, & sanctitatem nominis sibi conciliandum. Vulgus enim, fraudis nescius, raptum illum, non adeo visui frequentem, tanquam rem supernaturalem & miraculosam admirans, eos veneratione dignos iudicat. STENTZEL de *philtris rite examinandis & diiudicandis* §. XXI. Notabile est ZACCHIAM, utpote Romano catholicum, deridere eiusmodi homines credulos, qui ita decipiuntur,
Inquit

Inquit enim, *L. 3. tit. 2. Qu. 7. num. 8.* Vidi ego mulierem mihi satis notam, quae se, ubi frequens hominum coetus in templis sacrisque locis convenisset raptam in ecstasin effingebat, omnium cum admiratione. Stabat estensis brachiis, in crucis modum, palpebris immobilibus, oculis fixis, & per horae spatium ac ultra eo in actu perseverabat. Interdum, veluti ad coelum volatura & in aerem se elevatura, corpus attolebat, illud mirum in modum extendens. Sed admirationem omnem superare mihi visum est, quod vultum in mille colores vel ictu oculi commutaret: Nam modo rubescebat, & quasi ardore quodam incendi videbatur, modo adeo pallescebat, ut quasi emortua langueret, denuo ac dicto citius, rubore perfundebatur, ac denique, veluti animo deficiens, ad seipsam redire simulabat, ita, ut circumstantes omnes eam, divino raptu prehensam, pro sancta venerarentur, & ad illius vestimenta, devotionis ergo tangenda, quaecumque mulierculae & homunciones aderant, turmatim accurrerent, non sine mei ipsius risu, & multo maiori, ut credo, ipsiusmet foeminae derisu quam ego quidem intus & in cute agnoscebam. Erat autem Sicula.

Ante biennium fere etiam in Novellis publicis curiosa exstabat observatio duorum sacerdotum in Gallia, qui in Missa, & imprimis in ipsa elevatione, ambo cataleptici redditi sint. Praesentes omnes dicebant, hoc esse miraculum, Medici vero vocati contrarium demonstrabant,

Fingitur interdum *obsessio*, vel per malitiam vel simplicitatem & morbum. Qui autem veram obsessionem a falsa distinguere cupit, ille ad sequentia respicere debet. 1) Obsessi veri non solum per os, sed & per aliam partem voce articulata & distincta sermonem proferre possunt. 2) Colloquia instituunt lingua exotica, quam tamen nunquam didicerunt. Hoc signum, utpote praecipuum & pathogno-

monicum, non sine ratione indicat Beatus noster WEDELIUS, in *Pathol. sua dogmatica, Sect. II. Cap. 7. p. 269.* 3) Cogitationes aliorum hominum interdum manifestare possunt. 4) Sciunt ea, quae extus aguntur. 5) Varia extraordinaria suscipiunt, quae contra leges sunt naturae. Quod vero blasphemias attinet, notandum, eas non esse signa genuina obsessi. Omnes etenim delirantes, quales sunt phrenitici, melancolici, imprimis vero maniacy, hocce vitio plerumque laborant.

C A P. XVIII.

DE

MORBIS DISSIMULATIS, SIVE CELATIS.

Celantur, sive dissimulantur morbi aut ad commodum impetrandum, aut ad damnum avertendum: alii enim dissimulant morbos, qui, quando apparent, matrimonium impediunt, quo pertinent impotentia coeundi & generandi, virginitas destructa & amissa, vel cum impraegnatione coniuncta; Alii dissimulant morbos, ne removeantur a muneribus publicis, vel a societate quoque humana escludantur, quo pertinent imprimis morbi contagiosi. De impotentia Coniugali, virginitate, impraegnatione, immo partu ipso dissimulato egimus iam alibi: In praesenti primario examinandi veniunt morbi contagiosi, qui per certa signa a Medicis dignoscuntur:

1. Qu. *Quid contagium sit, & quoniam morbi contagiosi sint dicendi?*

Contagium est venenum quoddam destructivum, quod, ab uno homine in alium traslatum, similes ibi morbos

bos praestat. Communicatur autem vel per immediatum contactum, vel per aërem, vel per vestimenta, vel per supellectilia, vel per mercimonia, aut res promercales. Omne eiusmodi contagium virulentae est naturae, vimque habet agendi in corpus humanum, & eius partes destruendi. Agit nempe contagium in spiritus, sive fluidum nerveum, quod ita suffocatur, extinguitur & motum suum naturalem amittit; agit in humores, qui ita corrumpuntur, & putredine afficiuntur; agit in partes solidas, quae contabescunt, corroduntur, inflammantur, exulcerantur ac sphacelo enecantur. Huc pertinent pestis & morbi, pestilenciales dicti, ut variolae, morbilli, dysenteria, febris Hungarica atque petechialis, purpura. Nec minus contagiosi morbi sunt scorbutus, rabies, phthisis & febris hectica, lepra, elephantiasis, scabies, omnis generis lues venerea. Omnes hi morbi recensiti, cum suis speciebus, sunt contagiosi, aliosque inficiunt. Et sane non sine ratione *Levitic. Cap. 13. 14. 15.* ubi de contagio agitur, Divinum Numen varia praecepit, quae, ad adhibendam cautionem atque diligentiam, illis necessaria sunt qui in societate cum infectis vivunt. Commendantur simul lotiones & balnea. Per lotiones enim salia maligna (contagium enim, vel malignitas, consistit primario in salino destructivo principio, consentiente I. A. WEDLIO, in dissert. *de Contagio*) eluuntur, absterguntur, extinguuntur. Huc pertinet ea immundities, quae ex contactu mortuorum oritur, de qua B. GACKENHOLTZIUS, Prof. olim in Acad. Helmstad. eruditum schediasma conscripsit.

Omnes morbi contagiosi vel acuti sunt, vel chronici. Ad acutos pertinet 1) *Pestis*, quae febris est acutissima, summe maligna atque contagiosa, ideoque brevi tempore homines extinguit, dum sal virulentum, summe volatile atque acerrimum, subito corpus penetrat, atque pervadit massam fluidorum, eorumque circulum.

culum destruit & spiritus suffocat. De hac vero deinceps agendum. Haec pestis in mitiori gradu generat morbos, vel febres alias malignas, quo pertinent.

2) *Variolae*, pestis illa infantium satis funesta. Sunt vero exanthemata, sive pustulae purulentae, cutem profunde exedentes, cum febris continua acuta coniunctae. Et quod sint contagiosae, non tantummodo omnibus notum est, sed & confirmatur per illam, praesenti seculo inventam, infectionem, de qua inter alia legi meretur tract. de hac doctrina editus celeberrimi VATERI, fil. wittebergens.

3) *Morbilli* qui maculae sunt rubicundae, plerumque siccae, non nihil tumidae per totam corporis superficiem citra suppurationem efflorescentes, cum febris acuta, pruritu & ardore coniunctae.

4) *Dysenteria*, quae est febris admodum maligna, contagiosa, acuta & continua, cum intestinorum, imprimis tenuium, hinc & crassorum, dolore intollerabili, inflammatione & exulceratione coniuncta, cui accedit insuper diarrhoea torminosa, tenesmus, crebrior evacuatio materiae, vel cruentae, ut in rubra, vel purulentae, ut in alba.

5) *Febris Hungarica* petechialis & anginosa. Haec a patria Hungaria, ita dicitur, item & castrensis, quoniam inter milites imprimis grassatur. Est febris acutissima, in cuius principio statim vehementissima apparent symptomata, qualia sunt horror & subsequens aestus inefabilis, lassitudo, anxietas praecordiorum, inquietudo, intollerabilis capitis dolor, item & dorsi, tertio, vel quarto die accedit delirium phreniticum, inflammatio colli, in plerisque maculae apparent rubicundae purpureae, interdum lividae & nigrae, parvae & magnae, quae nihil aliud sunt, quam carbunculi pestilenciales minores, accedit interdum etiam perpetuus sudor, sive calidus, sive frigidus, & tunc haec febris vocatur sudor Anglicus. Vid. celeberr. ZWING. *theatr. praxeos medicae*, prag. 323.

6) *Purpura*, five febris miliaris. Vid. D. HAMILTON Angl. tract. *de febr. miliar.* Est febris maligna, puerperis, primis post puerperium diebus maxime, immo & infantibus iunioribus, exitiosa, quae sese manifestat maculis rubicundis, paulo post purulentam materiam contrahentibus, interim tamen circulo rubicundo costanter munitis, & grana milii magnitudine repraesentantibus. Quando vero nulla rubedo circa pustulas miliares apparet, dicitur purpura alba, in qua vehementia malignitatis aucta magis est. De purpura scorbutica, utpote chronica, nihil hic dicendum. Nam huc non pertinet.

7) *Rabies canina* etiam febris est maligna, acuta, cum angina, vel colli inflammatione, coniuncta. Nam saliva adeo corrosiva redditur, ut deglutitio absque summa molestia praestari nequeat. Ideo nec edunt, nec bibunt hoc morbo affecti. Quarto, vel quinto die delirant, & septimo plerumque moriuntur. Oritur hic morbus a morfu canis rabidi, hincque cynanthropia dicitur.

Omnes hi morbi febres sunt acutae & contagiosae, a miasmate, vel uti veteres Chymici locati sunt, a contagio mumiali, hoc est, animali ortae, quarum signa sunt horripilatio, aestus, sitis aucta, appetitus imminutus, lassitudo, dolor capitis & dorsi, agripnia, five somnus denegatus, delirium, anxietas praecordiorum, convulsiones, exanthemata, quae omnia spatio 5. 7. 9. 15. vel 21. dierum plerumque contingunt, & hoc temporis decursu vel finem vitae faciunt, vel successive cessant, & morbo finem imponunt.

Ad morbos contagiosos chronicos referri potest & debet 1) *Scorbutus*, morbus, qui in Germania inferiori, Frisia, Holsatia, Pomerania, Holandia, Dania, Svecia, Norwegia, primario grassatur, & in cacochymia, umorumque corruptione & putrilagine consistit, ex qua mil-

millena alia mala oriuntur, uti sunt stomacace, five scorbutus oris, foetor & putrilago gingivae, maculae & exanthemata crurum, dorsi, pectoris, vel rubicunda, vel fusca, vel purpureo nigricantia, quo pertinent tubercula urentia, erysipelas, ulcera pedum chronica foetida, cum tumore oedematola duro renitente coniuncta, taceamus alia scorbuti diagnostica signa, ab illis, qui scorbuti historiam pertractarunt, allegata. Nam scorbutus plurium affectuum syndrome potius, quam unus aliquis morbus dici meretur.

2] *Phthisis*, quae exulceratio pulmonum est, coniuncta cum feбри lenta hectica, & successiva totius corporis contabescencia, tussi purulenta, sputo cruento, respirationis difficultate, &c. Phthisin enim non tantum contagiosam, sed & haereditariam esse, testatur quotidiana experientia.

3) *Scabies* est exulceratio cutis contagiosa. Species huius morbi sunt *tinea*, scabies humida, ulcerosa, squamosa & crustosa, totam cutem capitis capillatam corrumpens atque corrodens, cum doloribus pungentibus atque rodentibus, capillorum fere plenario defluvio, qui morbus a notabili & eminenti humorum acrimonia & corruptione profiscitur. Huc pertinet a ZACHARIA, *Lib. 3. tit. 3. Qu. 5.* citata *Alopecia*, quam particularem lepram vocat, item *ophiasis* & *achores*. Est vero alopecia affectus cutaneus, five capillorum defluvium, non tantum in capite, absque manifesta exulceratione, sed & in barba, pudendis, dependens a corruptione humorum, & acredine succorum, glandulas subcutaneas, five radices & bulbos pilorum in cute corrodente. Ideo citatus auctor alopeciam carnis superficialis corruptionem vocat. *Ophiasis* etiam est eiusmodi capillorum profluvium, quando capilli decidunt in linea, a temporibus per regionem occipitis ducta, quo pertinet & *area*, quando tale profluvium capillorum hinc inde,

inde, areatim quasi, in capite contingit. Non sine ratione ZACCH. l. c. ex sententia ibi allegatorum Medicorum, inquit, quod eiusmodi homines ad elephantiasin & lepram sint dispositi; tale enim profluvium capillorum character est malignitatis, & contagii chronici. Hinc in hecticis, & venereis affectibus, item febribus malignis, leprosisque subiectis contingit. Achores, sive crusta lactea, etiam a ZACCHIA citatur, sed fatetur infimul, quod sit morbus, manans ex lactis vitio nutricum. Confirmatur hoc quoque quotidiana experientia. Ergo morbus est non adeo malignus atque contagiosus, immo tantummodo infantibus, recens natis, proprius, ac facile curabilis. Hinc Icti huncce morbum non curant. Ad species scabiei insuper referri debet *psorophthalmia*, sive scabies oculorum, quo pertinet *lippitudo* oculorum, sive exulceratio palpebrarum in extremitatibus costans & chronica, item *pu dendagra*, sive scabies pudendorum. A ZACCHIA quidem non citatur hic *gutta rosacea* faciei. Haec enim exulceratio totam faciem inflamat, corrodit & turbat, hominemque omnibus nauseosum reddit, & revera quoque semina malignitatis in se continent, imprimis, quando componitur ex variis furunculosis, callosis atque confluentibus, quippe quibus profunde cutis corroditur, haud secus fere ac in *herpete*. Huc denique pertinet *serpigo*, scabies sicca farinacea, non adeo maligna, faciem circa mentum imprimis contaminans.

Datur & alia scabies furfuracea, aspera ac pruriginosa, *psora* dicta, quae, quando in capite existit, *porri-go* salutatur. Huius oppositum est *scabies umida*, crustosa, profunda & maligna, quae consistit in pustulis maioribus, quae, quando aperiuntur, copiosam materiam purulentam fundunt *Lepra Graecorum, sive elephantiasis Arabum*, ab HAFENREFFERO, lib. 1. de morbis cutis cap. 15. ad genera scabiei refertur, nec immerito. Est enim

T

foeda

foeda scabies, in qua pedetentim corporis partes cum foetore cadaveroso emoriuntur. Hinc a quibusdam dicitur morbus S. Lazari. Affectus hic adpectu horrendus, profunde cutem, & subiacentem carnem, diversis in locis corrodit, depascit, findit atque ulceribus exasperat, quae ulcera non cutem furfuraceam reddunt ut in psoa, nec ad instar granorum milii sese habent, uti in herpete miliari, sed crustae hae se habent ad instar squamarum piscium, pallidi, cinericii & subnigricantis coloris, quibus ablatis caro cruda & rubicunda conspicitur. Interim hic morbus tanto pruritu aegrotantes molestat, ut vehementissima frictione non extinguatur, & quo magis scalpunt, eo magis exulceratur cutis, ungues ceteram summa aspredine contaminantur, id quod extremam massae sanguineae acredinem indicat *Graecorum lepra, vel Arabum elephantiasis*, graece βαρυπιασμός dicitur, quoniam homines, hoc malo afflicti, Satyris similes fiunt vultu. Ob rugarum frontis similitudinem quoque vocatur *leontiasis*, cum leones similiter corrugatam frontem possideant. Est scabies vel totius corporis, vel certae eius partis, maligna, sicca, solida, squamosa, vel alba, vel livens, coniuncta cum tumore partium cancroso, breviter, tota cutis pellem elephantis repraesentat. Hic morbus dum quoque in extrema sanguinis dyscrasia, & succorum nutritiorum, ad necrosin dispositorum, habitu consistit, & tota machina destruitur, & homo *insensilis* & stupidus quasi redditur, adeo, ut vix puncturam acus sentiat.

Lues venerea, cum his fere conveniens, a nonnullis dicitur scabies Gallica. Est morbus admodum virulentus, qui a pudendorum ulceribus initium ducens, brevi tempore per totum corpus diffusus, omnes fere partes corrodit, ipsaque viscera interna, totamque massam sanguineam corrumpit.

Affectus

Affectus venerei quidem omnes species sunt huius venereae, interim tamen nonnulli morbi venerei luem veneream praestant tantum particularem, alii contra vero totalem.

Particulares venerei morbi, a congressu impuro orti, sunt 1) *Gonorrhoea virulenta* utriusque sexus, quae est in sexu masculino urinarii ductus, caruncularum feminalium & prostaticarum exulceratio, quae interdum satis diu durat, & in fistulas quasi commutatur. Hinc materia, quae ita exstillat, neutiquam pro semine habenda, sed pus, vel sanies est, prorumpens ex meatu urinarii glandulis, & ductibus minoribus. In sequiori sexu quando gonorrhoea contingit, exulceratur vagina uteri, corroduntur lacunae, glandulaeque, in plicis vaginalis delitescentes, & in nymphis existentes 2) *Caruncula urethrae*, sive carnositas penis, ex gonorrhoea antiqua, neglecta & non recte curata, oritur, ac non tantum urinae, sed & seminis exclusionem impedire solet. 3) Contingunt *ulcera praeputii, glandis atque fraeni* quae ulcera postea praestant. 4) *Phimosi veneream*, sive *vesiculam crystallinam*. Intumescit enim praeputium tumore quodam pellucido, in principio molli, quasi oedematoso, qui tractu temporis solidescit, & callosus redditur. 5) *Tumor testium*, sive *testiculus venereus*, aut *hernia venerea*, oritur quoque a congressu impuro, ubi salacidum, malignum, causticum, venereum, non tantummodo vasa testium & epididymidum corrodit, sed & fluida, inibi existentia, in specie massam seminis, coagulat. Hic tumor in principio cum inflammatione coniungitur, & dolore interdum satis enormi homines excruciat, in aliis contra in scirrhum mutatur, irresolubilem fere. 6) *Bubo venereus* est tumor glandularum inguinalium, qui quando *verus* est, ad inflammationem & suppurationem inclinat, cum salutari tamen eventu.

Virulentia enim ita educitur. *Spurius* autem in scirrhotate harum glandularum inguinalium magis consistit.

Luem veneream totalem signant sequentes morbi. Nempe consurgunt 1) ulcera, per universam cutem erumpentia, crustosa, nigricantia, quae optimis quoque remediis, externis & internis, exceptis mercurialibus, resistunt, & averruncari nequeunt, sed potius cutem de die in diem ita profunde erodunt, ut, post eorum curationem, foveae, in cute relictæ, observentur, haud secus uti fieri solet post curationem variolarum infantium, unde quoque hic morbus *variola magna* dicitur.

2) Ulcera contingunt narium, sive *Ozaena*, quando nempe a sale maligno corroduntur tubuli narium cartilaginei & ossei a carie, & tunica narium pituitaria exulceratur. Sequitur ideo foetidae & saniosae materiae constans stillicidium, loquelae turbatio, & in fine partis prominentis narium casus atque turbatio.

3) Oriuntur in lue venerea totali *apbthae* venereae, sive ulcera oris gingivae, palati, linguae, tonsillarum, imo ipsius uvulae. Haec ulcera non tantum diu durant, sed de die in diem maiora capiunt incrementa, communi gargarismatum usui resistunt, in superficie gryseo & viridi colore notantur, ac tandem uvulam plane consumunt palatumque hinc inde exedunt atque perforant.

4) Huc pertinet *alopecia*, *ophiasis*, *areaque* venerea, quae dum in elephantiasi atque lepra affectis simul contingit, nobis indicat, quod lepra veterum & lues venerea recentiorum parum, vel nihil a se invicem differant.

5) In lue venerea totali porro contingunt *rbagades* labiorum, mammarum, ani, manuum atque pedum, quae ulcera sunt sicca, interdum etiam humida, rimosa, oblonga, pruriginosa, odoris foetidi, coloris subnigricantis, vel viridescentis. Cinguntur quoque callo; nam callositas in omni genere ulcerum venereorum admodum solennis est.

6) Ver-

6) *Verrucae* venereae, vel humiles atque depressae, vel pendentes, vel certam figuram repraesentantes quoque, solennes sunt, quales iunt *ficus*, *mori*, *cristae*. Harum excrescentiarum venerearum sedes, partes imprimis sunt genitales, perinaeum & anus.

7) *Gummata Gallica* nodi iunt, circa tibiam, item in capite, aliisque partibus tendinosi, ac carne denu-
datis, excrescentes, hincque cum ossibus firmiter plerumque cohaerentes, & in fine cariem praestantes. Continent in se crassam quandam solidamque materiam, ac homines intolerabili dolore afficiunt. Interdum mutantur in ulcera sordida, cum carie ossium coniuncta.

8) *Tortura nocturna* sunt dolores venerei nocturni saevissimi, vel in capite, vel circa articulorum internodia existentes, qui homines miseros horrendo & infabili modo excruciant quam crudelissime. Hi dolores plerumque comites sunt aliorum, supra iam recensitorum, morborum & tandem mutantur.

9) vel in *carie*m, sive ossium corrosionem, vel in *tabem*, & *hecticam* veneream.

10) Ad morbos venereos denique referri potest *aegilops*, sive glandulae lacrimalis minoris intumescencia & exulceratio, id quod propria mea observatio in praxi mihi confirmavit.

2. Qu. *An dentur morbi haereditarii, & an illis, qui tali morbo laborant, matrimonium sit interdendum?*

De existentia morborum haereditariorum dubitandum non est, & quod in semine parentum morbosa dispositio delitescat, confirmant, inter alia, familiae podagrica, hectica, phthifica, calculosa, epileptica, melancholica, &c. An vero illis, qui ex tali familia originem ducunt, vel revera iam tali morbo laborant,

ma-

matrimonium fit interdicendum, quae res est, quae a nonnullis affirmatur, ab aliis contra negatur. Qui negativam amplectuntur sententiam, statuentes nempe, quod illis sit matrimonium concedendum, dicunt 1] quod rarissime desideretur persona, vitio quodam evidenti laborans, & quod potius affectus amaris per repraesentationem eiusmodi vitii pereat 2] quod morbi haereditarii non semper ex necessitate quadam physica propagentur in liberos, quoniam rarissime personae unius constitutionis & temperamenti per matrimonium uniantur, hincque morbosa dispositio unius corrigatur & superetur per prosperam valetudinem alterius conjugis, nempe, quod & circumstantiae educationis, alimenta, vitae genus, &c. possit invertere & emendare leve eiusmodi vitium conatum. Sed respondemus ad primum, quod pro dolor! auri sacra fames, dum mortalium possidet pectora, etiam gibbosam, claudicantem, epilepticam ac melancholicam, aliove morbo defecdatam, possit amabilem reddere, & cum in coniugium ducitur & pro coniuge agnoscitur, etiam alter coniux obstringitur ad debitum conjugale, illi praestandum. Ad secundum si respondere volumus, notandum quod semel in femine latitans parva dispositio incorrigibilis fit per victum, & vitae mutationem, medicamenta, educationem etc. Et cum homines, morbo quodam detestabili, incurabili & haereditario laborantes, vix in republica sint tolerandi; Item illi, in quibus sana mens non existit, vel illi, qui ob morbum perpetuum, & vitia corporis, muneribus reipublicae praeesse vix possunt, onera reipublicae fiant, quae ab aliis panem & sustentationem expectant: Ideo consultius est, eiusmodi personis, in specie ad melancholiam & maniam ex haereditatis vitio dispositis, matrimonium interdicere, quam permittere, ut stolidorum numerus in republica augeatur.

C A P. XIX.

D E

P E S T E .

AD morbos dissimulatos revera pertinet *pestis*, cuius exploratio admodum necessaria est, quoniam integra salus universae reipublicae facillime alias periclitatur. Invaluit vero mos, homines, peste suspectos, extra moenia urbium per aliquod temporis spatium, aliosque detinere, uti hoc communissime observatur apud Venetos,

1. Qu. *Quam diu homines, de peste suspecti, e republica sint excludendi?*

Tempus ordinarium sunt 40. dies quod tempus *Quadragesima*, Italice *Quarantina* dicitur. Hoc tempus a nonnullis ad plures quoque dies extenditur, sed praeter necessitatem. Pests enim est morbus acutissimus, ac extreme malignus, qui diu in corpore vivente non delitescit, sed brevi tempore vires suas exercet, seseque manifestat. Et quoniam dies quadragesimus omnium morborum acutorum finis est, & contra omnium chronicorum morborum principium, iuxta regulas Medicorum, ideo pro peste experientia, quadraginta dies in hominibus omnino sufficiunt.

2. Qu. *An semper tempus quadraginta dierum in suspectis hominibus accuratissime sit observandum?*

Respondendum negativae. Nam venenum pestiferum 1) possidet celerrimam activitatem, & immensam penetrationem; ideo corpora infecta subito laeduntur,
& ab

& ab eo destruuntur; 2) sola expiratione, dum corpora & vestimenta per aerem transferuntur, effluvia contagiosa extinguuntur, diffiantur & annihilantur, imprimis si 3) congrua diaeta, & convenienti remediorum applicatione corpora mundificantur, quo pertinet pilorum derasio, suffitus, bezoardicorum & antiputredinorum remediorum usus, &c. Ita apud Venetos tractati homines in Nosocomis veniam quadragenae impetrare possunt, ne, iusto diutius prolongato termino, in negotiis suis turbentur ac molestantur.

3. Qu. *Quid sit statuendum de rebus promercalibus, vel mercimoniis, quae ex locis ac regionibus, de peste suspectis, adportantur?*

Haec quaestio altioris est indaginis. Venenum enim pestiferum, utpote salinum volatile, varia corpora intrare, cum illis coniungi, & satis diu in poris quiescere & detineri potest, teste experientia. Inprimis autem hocce venenum facillime recipitur & detinetur a corporibus villosis, ex lino, serico, lanugine, gossypio paratis, uti sunt suppellectilia, tegumenta, vestes, indusia, stragula ex plumis, corium villosum, cannabis. Huc pertinent chartacea, litterae, libri imprimis ex antiquis & suspectis bibliothecis asportati. Quae vero merces tuto admitti possunt, iuxta ZACCHIAM, *Lib. 3. tit. 3. qu. 4. num. 29.* sunt frumenta omnis generis, aromata, fructus, carnes recentes, vina, aceta, olea, quae suspicionem nullam habent, & contagium non suscipiunt. Ast an haec omnia recte sese habeant, merito dubitamus. Si enim in consiliis pestis sebum interdictum est, etiam oleum & oleosa suo modo suspecta sunt. Ob viscositatem enim facile venenum pestiferum recipiunt. Fructus item & carnes, sive recentes sive muria conditae, & fumo induratae, dum ad fermentationem & putredinem
incli-

inclinant, tutius non admittuntur, quo pertinent quoque dulcia & saccharata, utpote aequae fermentificae. Metalla iuxta ZACCHIAM, & ex metallis paratae monetae non suspectae habentur. Sunt enim metalla corpora solida densissima, quorum pori ad recipiendam virulentiam pestiferam minus apti existunt: Interim RANCHINUS, *de purg. rer. infect. secl. 5* cum ZACCHIA non consentit, & sequentia experimenta in contrarium adducit, ubi aes, allio, atque abinthio tritum, & ferrum, moscho tractatum, diu servant odorem. Hinc concludit, metalla quoque posse recipere venenum pestiferum, cum monetae plerumque undique a viscositate sudoris humani perfusae atque tectae deprehendantur. Tutius ideo mundificantur lotionem, aceto facta, iuxta leges consiliorum pestis, vel, quod adhuc tutius est, igne depurantur. Sacculi autem & funes, sive ex lino, cannabe, lana, bombace, &c. tutius comburuntur, quo pertinent & ex iunco, stramine, arundine, & ex huius generis materiis composita corpora. Pestem etiam faciunt terrae motus praecedentes. Vid. RAMAZZINI *de terrae motu*, inundationes, strages hominum non sepulorum in bello, vita hominum licentiosa, libidinosa, morbi brutorum contagiosi, vestimenta acutensilia infecta domus contaminati, commercium infectorum.

4. Qu. Quanam sint signa pestis?

Non omnis morbus malignus, citissime homines ex vita eripiens, pro peste semper habendus, sed expectanda potius sunt in omni epidemico morbo signa pestis pathognomica, quae sunt *vibices*, *carbunculi* atque *bubones*. Sunt vero vibices tumores oblongi, solidi, rubentes atque urentes in partibus musculosis, citissime ad necrosin inclinantes. His parum absimiles sunt carbunculi, sive tales tumores adentes inflammatorii,

lati & rotundi, quoque citissime ad necrosin tendentes. Dolor enim est ardens ad instar prunae. Adest extrema rubedo. In hisce tumoribus insuper succedunt vesicae plures, vel una lata succrescit, & brevi post pars, a carbunculo affecta, sensum amittit, & caederosam nigredinem induit. Bubones plerumque glandulas inguinales & axillares occupant, quae glandulae, cum dolore, fere intolerabili, & tumore notabili, brevi temporis spatio purulentam praeparant materiam, maxime corrosivam, citissime educendam. Non negandum vero, quod, proh dolor! durante pestilentia detur confluxus omnium morborum malignorum. Alii enim homines ex improvviso interficiuntur, sine praevio alio morbo, alii dysenteria, alii petechiis nigricantibus corripuntur, alii carbunculis externis, vel internis, bubonibus & vibicibus intereunt. Nam corripuntur febris acutissima, coniuncta, cum subitanea vigoris extinctione, accedunt capitis intollerabiles dolores, summus ardor, & delirium phreniticum.

5. Qu. *Quid sit agendum in peste, ad vehementiam huius mali vel declinandum, vel extinguendum?*

Ante omnia a Deo inchoandum, & eius immensa misericordia voce supplici veneranda, ut malum hocce futurum & istans vel declinetur, vel praesens imminuatur & extinguatur. Animus debet esse tranquillus, fortis, ac homines fiduciam ponere in Deo, ne terrore percellantur, deinceps regulae diaeteticae accurate observandae. *Universa enim pestis cura praeservativa consistit in convenienti usu sex rerum non naturalium*, inter quas primas obtinet aer. Per aerem enim, tamquam per veiculum contagii, pestis affertur. Hinc aer purificatur duplici modo 1) per motum 2) per destructionem inibi existentium effluviolorum. Aer revera suo modo

modo putrescit, quando non commovetur, sicuti hoc fit in angulis & angulosis locis atque plateis, imprimis illis in quibus pauperes in copia habitant, qui regulas puritatis & decori in vita non observant. Vid. MERCUL. *de pest. Cap. 15.* & DEUSINGIUM *de peste part. 4. sect. 1. Cap. 1.* Huc pertinent loci, ad quos neque venti, neque radii solares pertingunt. Aer inquinatur a putredine fimi & stercoreis, corruptioneque animalium mortuorum, quo multum conferant fullones, qui per putredinem corium praeparant, item effluvia caemeteriorum quae ideo extra moenia urbium constituta esse debent, adeo, ut magistratus sepulturam in templis, vel eorum peripheria, merito ubique interdiceret deberet. Jure porro omnes cryptae sub terra, tempore pestis non aperiuntur. Nam a vaporibus malignis, inibi inclusis, virulentis, in momento homines suffocantur, teste experientia, quae suffocatio quidem ab imperitis ab anhelitu basilicorum, inibi existentium derivatur, a prudentioribus tamen merito vaporibus malignis tribuitur. Vide CONNOR *de antris letibiferis.* Aerem depurare tempore matutino convenit (nam nocturnus semper maxima effluviolorum copia repletus existit) Hoc fieri potest 1) per ignem. Ignis enim comburit & destruit effluvia nociva. Comburenda vero sunt imprimis bituminosa & fragrantia ligna, ut lignum iuniperinum, cum fructibus, cuius locum supplere potest lignum pini & pinastri, abietis, aloes, rosis marini, nerulinum, item cortex chaccarillae, &c, quo pertinent suffitus ex gummi animae, tacamahaca, thure, &c. Multum quoque confert ad aeris depurationem tormentorum bellicorum crebrior explosio. Per talem enim sonum vehementem aer non tantum agitur, sed & per ignem & tumum: effluvia destruuntur nociva, consentiente ZACCHIA, *l. c.* qui insimul varios ibi allegat huius sententiae auctores & imprimis UNZERUM nostrum, Hallensem quondam Medicum

dicum percelebrem, in *antidoto pestis*. Denique per sonum campanarum aer commoveatur, & pestilentialibus effluviis ita tantisper purgatur. Non inane quoque consilium est, quando commendantur amuleta, quae per vim magneticam aerem particularem, corpora humana ambientem, purificant, quo pertinet radix plantaginis atque colchium, a B. nostro WEDELIO iterum revelatum, magnes arsenicalis Chemicorum, bufones exsiccati, vel de collo gestati, vel in aedibus suspensi, quae corpora omnem virulentiam, per aerem circumfusam, recipiunt. Laudandum quoque experimentum sequens, a nonnullis Chemicis inventum: Recipitur nempe later, in igne candidus redditus, hic solutione vitrioli perfunditur, fumusque excitatur ita in aedibus, hoc facto later deportatur extra urbem, vel domum, & terra tegitur. Ita enim vel per fumum aer particularis depuratur, vel later magnetice recipit effluvia maligna. Quotidie vero hocce tamen reiterandum. Iuvat denique, aquis odoriferis, atque destillatis, item aceto rutaceo rosaceoque pavimenta conspergere, aeremque particularem depurare. Durante peste selectus quoque alimentorum faciendus, & vitanda omnia: quae facile in corpore nostro putrescunt, cepae vero & allium, tempore pestis, laudantur. Imprimis autem commendandum vinum, sale mixtum. Sal enim sanguinem a corruptione praeservat, & vesperi cum hoc vino tantum pulveris cretae miscetur, quantum cuspide cultelli capitur. Hoc experimentum in peste Ratisbonensi multos a peste praeservavit. In somno atque vigiliis, motu atque quiete moderatio certa servanda, ne corpus debilitetur, & ad ita concipiendum morbum aptius reddatur: Evacuationes vero naturales, alvi imprimis atque urinae, liberae sunt servandae: coitus autem a ZACCHIA interdicitur, fortassis quia debilitate sanguinemque exagitat *l. c.* enim & quidem num. 15. inquit quod ab eo, coitu nempe, non modo

modo in tantum; sed in totum plane abstinendum fit, & quod ideo ascendae sint tempore pestis, ex civitate omnes meretrices) loquitur de republica Romana, ubi alias publice tolerantur). E re est insuper crebriorem salivae excretionem promovere. Hinc laudanda sunt masticatoria, inprimis balsamica, ut zedoaria, cubebae, myrrha, baccae iuniperi, cortices citri, &c. Saliva enim primario virulentiam facile recipit. Qui tempore pestis fonticulos quoque gerunt, illos a peste immunes manere, experientia confirmatur, purgantium vero & balneorum usus non commendatus, quoniam massa sanguinea inde exagitur. In animi denique passionibus moderandis unusquisque diligens sit oportet. Metus, prae omnibus, & tristitia abdicanda. Meticulosos enim, prae reliquis omnibus, pestem incurrere non tantummodo testatur PLATERUS atque FORESTUS, sed & fusissime demonstravit celeberrimus RIVINUS, in tractatu de peste Lipsiensi.

C A P. XX.

D E

VENENIS ET VENEFICIIS.

Venenandi crimen gravissimum est, & gravius simplici homicidio, in quo nobilis deprehensus ab ignobili non distinguitur, sed a iudicibus eadem poena afficitur. ZACCHIAS, L. 2. tit. 2. Q. 1. Medici autem venenorum perfectam habere debent notitiam, dum ab eorum iudicio dependet veneni inquisitio, & quia determinare debent in foro, an quis ex veneno perierit, nec ne? Iuxta CARPZ. enim part. 1. Qu. 21. praxeos criminalis, non sufficit veneficii confessio, sed requiritur insimul Medici iudicium, an venenum sat potens fuerit ad
inter-

interficiendum, aut eiusmodi damnum inferendum, item an revera exhibitum sit, ubi ideo ipsius rei confessio irrita evadit, quando Medici deponunt, veneni quantitatem & qualitatem non fuisse aptam ad occidendum.

1. Qu. *Quid sit venenum?*

Est venenum late sumptum tale corpus sive naturale sive artefactum, quod corpori humano adplicatum sanitatem laedit ob vim suam, qua gaudet, insitam.

Dividitur venenum in *Mortale* seu *proprie tale*; & *non mortale* seu *improprie tale*; *Mortale* dicitur, quando ex eius adplicatione mors consequitur; *non Mortale* vero appellatur, quando ex eius adplicatione mors non consequitur, sed quod tantum insignem laesionem corpori adfert.

Venena *Mortalia* iterum duplicis sunt generis: 1) *Acuta*, quando mortem citam inferunt: 2) *Chronica*, quando mors, quae insequitur, est lenta.

Modus agendi horum venenorum est diversus. Alia agunt corrodendo, alia inspissando seu inviscando, alia suffocando, alia contractiones vasorum impediendo, alia ob solam duritiem atque figuram acutam, qua gaudent, alia modo adhuc plane incognito vim suam exerunt letiferam.

2. Qu. *Quotuplex est modus applicandi venena?*

Modus applicandi venena duplex est: Primo enim vel cum cibo & potu, immo ipsis medicamentis, miscentur; secundo extus applicantur per tela, unguenta, balsama, pulverem de cypro, sternutatorium, suffitus, vel denique clisteribus miscentur.

3. Qu. *An venena, exstus applicata; tanta celeritate agere valeant, quanta per os assumpta?*

Nonnulli sunt in ea opinione, quod exausta venena,

na, dum a visceribus resolvuntur, citius agere valeant, quam extus applicata, haecque multum de virtute sua deponant, priusquam ad interiora penetrare valeant. Ast, quod haec regula de extus applicatis non sit universalis, confirmatur 1) moribus viperarum, canum rabidorum, scorpionum, & puncturis tarantularum. Haec venena, extus illata, summa celeritate agunt, horrenda symptomata excitant, & hominem vel mox extinguunt vel enormiter laedunt. 2) Mercurius currens, sive argentum vivum, intus datum venenum vix nominari potest. Propinatur enim ad libras aliquot in horrendo illo morbo, miserere mei dicto. Quando autem ad uncias duas tantum unguentis miscetur, & sine regimine, praeviaque praeparatione, extus applicatur, v. g. in morbis venereis, aliisque rebellibus, fere lethalem excitat oris & colli inflammationem, ac gangraenosam exulcerationem, nec minus dolores capitis intolerabiles, convulsiones, suffocationes, dysenterias, &c. 3) Succus hellebori, extus applicatus, cum sagitta, venenum est, teste veterum experientia, intus vero dari potest maiori in quantitate, ut medicamentum purgans: Nam extus applicata venena citius & immediate cum fluidis vitalibus miscentur, lympham nempe, sanguinem, & fluido nerveo; hinc non alterantur ita, quemadmodum alterari possunt deglutita venena, quae, quando ad ventriculum deferuntur, interdum ibi deprehendunt tantam viscosarum cruditarum copiam, qua virulentia supprimitur, obvelatur, & notabiliter imminuitur, immo plane extinguitur, hoc confirmantibus, inter alia, quartanariorum observationibus, qui a fortissimis vomitoriis non commoventur, immo granum unum alterumve arsenici crudi perferre possunt absque omni iniuria, quod tamen in aliis lethalia praestat symptomata.

4. Qu. *Quenam sint venena dicenda?*

Venena omnia desumuntur ex triplici regno, & quidem 1) minerali. Venena vero pleraque mineralium salia possident corrosiva; hinc eo momento, quando ad ventriculum & intestina deferuntur, aculeis suis acutissimis haec partes corrodunt atque inflammant, subtilissimis suis spiculis nervos penetrant, eosque convellunt, &, dum ventriculus copiosissimos possidet nervos, qui cum toto genere nervoso commercium exercet, ideo hoc sal subtile, nervoso fluido mixtum, subito per totum corpus diffunditur, convulsiones & spasmos praestat, totamque oeconomiam animale[m] turbat. Vid. Cel. HOFFMANN. *dissert. de erroribus circa venena*. Huc pertinent spiritus acidi, ut *aqua fortis, aqua Regia, spiritus salis, sulphuris, nitri & vitrioli, oleum vitrioli*: Hi spiritus acidi quidem, in se spectati, venena non sunt, sed potius medicamenta dici possunt, imo aliis medicamentis miscentur, quemadmodum hoc confirmat elixir. Vitrioli Myns. elix. proprietatis cum acido, tincturae rosarum, & fluorum cordialium vel cum spiritu salis, sulphuris, clystio antimonii, spiritu vitrioli philosophico paratae, item dulcificantur, vel potius diluuntur, spiritu vini; *ast quando spiritus acidi uno praebio, sive una dosi & vice, assumuntur in notabili & excessiva quantitate, tunc corrodunt ventriculum eumque cum cardialgia inflammant, item quando in excessiva dosi per temporis decursum continuantur, tunc visceribus nocere, & sanitatem invertere possunt*. Hoc probe notandum, quando de virulentia horum spirituum quaestio oritur, quale exemplum reperitur in Cel. VALENTINI *novell. medico-legalibus, casu 29. a pag. 588. usque ad 617*. Ubi iudicia diversa, cum rationibus tam dubitandi tum decidendi, reperiuntur *de spiritus vitrioli, mane & vesperi in cochleari spiritus vini propinati efficacia, & an unciae 2. huius spiritus, intra 3. septimanas datae, de die ad guttas*

tas 20. vel 25. causa fuerit mortis uxoris Meyeri inquisiti?

Huc pertinet *mercurius sublimatus* corrosivus, *mercurius praecipitatus* ruber non edulcoratus, qui spiritus acidissimos corrosivos, concentratosque in se continent; hinc data ad granum unum alterumve venena sunt mortifera, praesertim in subiectis tenerioris texturae, & debilioris ventriculi. Item *turpetha mineralia*, ut *album* & *flavum*, quae quidem a nonnullis laudantur, ut vomitoria, ast non sunt tuta remedia, & potius venena dicenda. Legi merentur hac occasione ea, quae exstant in Cel. HOFFMANN. dissertat. *de medicamentis inseguris*, item *de purgantibus minus usitatis*. *Mercurius dulcis*, vel non rite praeparatus, vel aucta dosi adhibitus. Est quidem mercurius dulcis remedium notissimum, sed cum prudentia semper in praxi applicandum. De hoc sequens fert iudicium PONTKOE, *fundamentorum medicorum* p. 64. Mercurius qui dicitur dulcis non ita dulcis est ut creditur, cum magna quantitate sumtus in venenum permutari possit. Quo itaque sine metu noxaeque assumi possit mercurius dulcis, necessarium est, ut debito modo non tantum praepararetur, sed & caute & circumspicte adhibeatur in dosi, & forma imprimis pilulari, non vero pulverulenta. Mercurius enim dulcis, sub forma pulveris exhibitus ad grana XV. adolescentem XV. annorum, sexto post haustum die, necesse testatur Dn. D. WAGNITIUS, in *meditatione medica curiosa de mercurio dulci pulverato*. Quedlinburgi 1703. FRIDER. HOFFMANN, in *med. consult. part. 1. decad. 11. cas. V. de infelici operatione mercurii dulcis in puero XII. annorum*.

Vitrum antimonii, flores antimonii, crocus metallorum sunt quidem remedia emetica, nunquam tamen in substantia danda, id quod quidem circumforanei & mulomedici, pro dolor! non observant. Ex hisce parata infusa vina emetica, oxyfacchara, saepae, syrups emetici quoque a

Medico rationali, quantum fieri potest evitantur. Nam fortissime agunt, enormiter & excessive vomitum excitant, & dum vomitus convulsio ventriculi est, facile in vomitu tali cholera iungitur cum convulsionibus, anxietatibus aliisque funestis symptomatibus, a quibus miseriusmodi homines vel intereunt, vel enormiter laeduntur, & Medici tales imperiti fiunt veri artifices morborum, imo plane mortis, in re publica non tollerandi.

Arsenicum album, flavum, rubrum, smalta item, cobalthum & arsenicum fixum, vera venena sunt.

Cobalthum enim officinarum nihil aliud est, quam fuscus pulvis, adeo venenosus & corrosivus, ut in nulla catha possit contineri, & quoniam muscas, aliaque insecta enecat, & ex Misnia in primis, affertur. De his Vid. Scriptores materiae medicae, SCHROEDERUM, HOFFMANN. in *clave Schroederi, ETMULLERI commentar. in Schroeder. VALENTINI, in Musaeo & aurifodina medica.*

Arsenicum est cobalthum sublimatum, sive flores cobalthi. Quando nempe minera cobalthi funditur, fumus candidus, pulverulentus, in camino colligitur; Pulvis talis candidus colligitur, & nova fusione mutatur in vitriformem substantiam.

Arsenicum flavum & rubrum ex albo paratur, addendo certam quantitatem sulfuris. Vid. HOFFMANN. supra citatam Dissert. de erroribus circa venena. Ideo quoque non adeo corrosiva sunt venena, sicuti album.

Auripigmentum cum arsenico flavo a plerisque confunditur, sed false, teste HOFFMANN. l. c. Est enim minera nativa, pictoribus usitata, allata ex Austria, & meridionalibus regionibus. Corrosivitatem quidem possidet, ast non tantam, quantam arsenicum flavum.

Smalta dum paratur ex minera cobalthi, etiam vitulentum est remedium. Extinguitur quidem sal cor-

rosi-

rosivum ab additamentis, arena nempe & sale alkali, sed ideo non in totum aufertur.

Arsenicum fixum, a nonnullis Chymicis laudatum, omnem suam virulentiam non deposuit, sive sit paratum nitro, sive antimonio. Hoc confirmat vis caustica, quam in ulceribus callosis exercet. Applicatum enim ibi cal- lum destruit, haud secus, uti alia corrosiva, *Butyrum antimonii*. *Crystalli Lunae*, *Lapis infernalis*, quae omnia ad venena corrodentia referri debent.

Antimonium crudum a plerisque pro veneno habetur, ex hac ratione, quoniam multum de arsenicalibus particulis ramentisque sulphureis metallicis imperfectis comprehendat. Vid. CELEB. & ILLUSTREM STAHLIUM, in *observation. Mens. 6. cap. 1.* Et, quod etiam sal arsenicale volatile in antimonio sit contentum, ego in dubium non voco, quoniam hoc tot processus chymici confirmant & ad oculum ostendunt: Ast, quamvis ex antimonio parata nonnulla in censum venenorum subeant, tamen ipsum *antimonium venenum dici non meretur*, id quod dudum ostendit WILLIS. in *pharmacia rationali*, & KUNKELIUS, in *Laborat. chymic. Cap. de antimonio*, qui contracturam ipsam pulvere antimonii crudi, in substantia ad grana 25. dati, vel morsulis suis mixto, felicissime curavit, & vim medicinalem antimonii non tantum in aliis, sed & in proprio suo corpore tentavit & expertus est. Terra enim mercurialis, in antimonio crudo existens, est inguit corrosivitate salium casticorum. Quando vero haec destruitur, sive fusione, sive calcinatione, sive sublimatione, tunc hocce sal antimonii corrosivum & arsenicale, a vinculo suo mercuriali liberatum, vomitorium & venenum fieri potest, quo pertinent *regulae antimonii*, *vitra*, *flores*, *croci*, *calces*, ex antimonio parati, *mercurius* item *vitae* dictus, qui, quando non perfecte edulcoratur, *mercurius mortis* fieri solet, ac denique *bezoardica mineralia*, *antimonia diaphoretica*, sive

cum, five sine igne parata, & *sulphura*, five *aurata*, five *cordialia*, quae omnia, si non ab experto & exquisito Chymico physico elaborantur, veneni naturam non deponunt.

Saccharum Saturni, five ex litargyrio, five minio, five cerussa five plumbo calcinato paratum, remedium quidem est astringens, immo in inflammationibus & fluxionibus proficuum: Interim tamen maxima cum cautione in usum vocandum D. D. ERNDL. in *sua dissertat.* pro loco habita Lipsiae, cuius titulus est: *Diss. med. ex Veneno salutem sistens*, inquit thes. 21. nullum est dubium, lenta illa Gallorum Italarumque venena, quae *la poudre de succession* communiter appellantur, saturninis eiusmodi concretis suam debere originem. Nam potentissime adstringunt, & obstructions alvi pertinacissimas praestant, vasaque spermatica quoque constringendo impotentiam efficiunt. Et paulo post inquit: *Novi quendam Chymicum, qui labores chymicos sumptu cuiusdam magnatis dirigit, hic iussu patroni sui, (nescio an laudabili, an vero illaudabili ausu) multum in exantlatis & moderandis venenis sudoris profudit, temporisque consumpsit, hic ipse fassus est, quod ex saccharo saturni, additione volatilis cuiusdam corrosivi, possit parari lentissimum venenum, quod, canibus v. g. propinatum, eos insensibiliter, citra omnia violentiora symptomata, post decursum aliquot septimanarum, aut mensium enecare soleat, contabescantibus animalibus successive, dum vasa viscerum constringuntur.* Sic & vinum, litargyrio adulteratum, virulentum redditur. Vid. cel. ZELLER. Tub. *Docimasiam vini, litargyrio adulterati*, item STOKHUSII *de Litargyrii fumo noxio*, & exinde nato morbo metallico. Hic auctor probare satagit, morbum hunc neque fieri a mercurio, neque arsenico, sed unice ab exhalationibus saturni, & fumo dulci.

Pos-

Possem hifce iam adductis, ex regno minerali defumtis, & per artificia chymica paratis venenis alia addere: aft, cum in institutionibus omnia fint in compendio tractanda, etiam hic ampliffimam de venenis doctrinam integre exhaurire non poffum. Fortaffis fele offeret alia occasio, de his ex instituto agendi. Hoc modo addam in praefenti, quod varia dentur remedia, ex *antimonio*, *mercurio*, *aere*, *vitriolo*, aliisque mineralibus parata; quae, quando non rite applicantur, five intus, five exterius, vel quando in malignorum hominum manus incidunt, vitae laefiones praefare poffunt, quo pertinent *calx aeris ufta*, *calx aeris per corrosiva*, *flos aeris*, *limatura aëris*, *vitriolum album*, *crystalli lunae*, *lapis infernalis*, *vitriolum factitium*, *aerugo* (*Grünspan*), *Guilla Paracelfi*, *mercurius vitae*, *bezoardicum minerale*, &c. Item *cosmetica*, v. g. *mercurius cosmeticus*, *magisteriave* alia cosmetica, ex *marcafita*, *talco*, &c. fabrefacta, & corrosivis spiritibus elaborata. Haec in facie, collo, manibus, mammis, imo, iuxta praefentem confuetudinem, in dorfo, & fcapulis denudatis, applicata, venena fieri poffunt, quae fucceffivam contabefcentiam, coecitatem, oris foetorem, gingivae putrilaginem, dentiumque nigredinem inducunt. Et dolendum, quod virgines & foeminae, a fuperbia & voluptate feductae, fibi ita manus violentas applicant, fuamque vitam & fanitatem laedunt. Sic etiam adhuc ad venena mineralia pertinent *vitrum contufum*, *fpicula adamantis*, *crystalli montanae*, *alumen pulmofofum*, *calx viva*, *gypfofum*, *lapis armenus*, *lapis lazuli*, *realgar*, *carbo fofoilis venis arfenicalibus foatens*. Dantur tandem & fubtiliffima venena alia, paucis hominibus tamen modo nota, quae nocere poffunt. Sic, teffe ZACCH. T. 2. tit. 2. Q. 2. Clemens feptimus Pontifex maximus, toxico fumo facis venenatae interit, & ZIEGLERUS, in notis, refert, quod vefpilio per pulverem, in plateis difperfo, peftem excitaverit, quae ul-

tra mille homines ex numero viventium exturbavit. Haec venena sine dubio a chymicis espertissimis sunt parata. Imo errorem non erramus, quando asserimus, quod etiam *aër* certo respectu inter venena locum quendam sibi vindicet. Hic enim, quando v. g. cani vena quaedam aperitur, & per aperturam facta portio eius ope tubuli inflatur, mortem citam, teste experientia, inducit.

Ex vegetabili regno desumpta venena duplicis sunt generis: nativa atque artefacta. Nativa partim sunt corrosiva partim vaporosa atque narcotica, hoc est, talia, quae particulis suis subtilioribus, stypticis, vasa cerebri constringunt, & fluidorum, inibi contentorum, motum sistunt; hinc stuporem & somnum profundissimum atque lethalem inducunt, vel vomitum & choleram praestant. Huc pertinet, iuxta auctores, *coronae Imperialis* copiosior vapor. *Solanum*, quoad omnes suas species, imprimis *Solanum furiosum*, sive *Belladonna*, *poma amoris*, *mandragora*, *Semen dativae* seu *Solani Indici spinosi*, *hyoscyamus*, *crocus* & *opium*, largiori dosi data, non tantum vomitum excitant, sed & stuporem ac somnum lethalem efficiunt. Item huc pertinent succiacres *Tithymalorum*, *Euphorbiorum Apocynorum*, *Thymelaearum*, *Aconitum*, cuius radix atque succus ex floris nectario, acerrimus est, *Colchicum*, *Taxus*, *Lolium temulentum*, *Anacardium*, *Anemone*, *Apium risus*, *Clematitis*, *Cyelaminum*, *Dracontium*, *Flos Africanus*, *Nigella sylvestris*, *Oleander*, *Rannunculi*, *Thapsia*, *Oenanthe api folio*, *succo viriso*, *Mezaereum*, *Laureola*, *Semen Psyllii*, *Spongia Cynosbati*, *Agaricus*, *Viscum*, *fungi venenati*, qui subito, spatio unius horae, intolerabiles abdominis excruciatibus, vomitum, choleram, vertiginem & deliria excitant.

Cicuta, quam Graeci *κρόνοειον* appellant, maior, minor *Petrolesino* similis, aquatica *Gesneri*, & *napellus* flore

flore inprimis caeruleo, veterum erant primaria vene-
 na. Hinc succus cicutae inspissatus semper olim Athe-
 nis asservabatur in poenam hominum. Venena vege-
 tabilium hoc quoque praecipuum prae reliquis possident,
 quod quam commodissime dari valeant; nam eorum fa-
 lia, in viscoso terreo principio involuta, delitescunt,
 hincque acredinem notabilem non possident, & nauseam
 in organo gustus non excitant. Huc referri debent, ut
 insipida venena, *vina venenata croco metallorum, vitro,*
floribus & regulo antimonii, item vina lithargyrio adul-
terata & dulcificata. Non ita diu est, quod certum
 quoddam ex regno vegetabili innotuit exoticum sub no-
 mine *ligni Panava*, quod, uti communis fert fabula, in
 morbis chronicis curandis, febribusque intermittenti-
 bus depellendis, magnae esse solet efficaciae. Hoc enim
 remedium largiter vomitum excitat, alvum evacuat,
 sudorem expellit, saporis est caustici, instar *granorum*
zilli. Haec sane, dum caustica sunt, remedia venena
 dici possunt, quando, largiori dosi propinantur, haud
 secus, ac alia vomitoria & purgantia fortiora, ut *esula, hel-*
leborus albus, elaterium, quorum usus inter Medicos
 recentiores iam cessavit fere penitus, quoniam facile
 hypercatarsin post se relinquunt. Hisce iungitur merito
 semen ricini, cataputiae, nux vomica, iris horten-
 sis, *helleborus niger, asarum, colocynthis scammonium,*
gummi de Peru, quae sane gradu tantum a venenis dif-
 ferunt. Et quamvis a nonnullis auctoribus talia, ut pro-
 fus in se bona incontaminata & innoxia salutantur; vid.
 Celeb. VATERI *Physiologiam experimentalem, pag. 838.*
Cap. de venenis: tamen ipse auctor fatetur, quod ma-
 xime activis qualitatibus, prae omnibus aliis corporibus,
 praedita sint, quarum respectu etiam in minori quanti-
 tate brutis non minus ac homini, nisi rite & prudenter adhi-
 beantur, noxam, imo mortem afferant. *Toxicodendron,*
Nerion Hydropiper plantae sunt suspectae, urunt enim
 cutim.

Deni-

Denique his addenda venena illa emmenagoga, sive foetum & menses pellentia, quo pertinet *sabina artemisia*, *euphorbium*, imo *sagapenum*, & his similia alia, ex quibus pocula partim impotentiae, partim abortionis conficiuntur.

Ad classem venenorum vegetabilium artefactorum pertinent *cineres ustorum vegetantium*, *alkali inde factum*, *idem cum calce saxi vsti igneam redditum*.

Animalium venena quoque in potestate hominum sunt, & malitiosus illis pro lubitu uti & abuti potest. Exempli loco fit pulvis *cantharidum*, *bufonum*. Sic (quemadmodum relationes testantur anglicanae de iam ubique fere inter eruditos nota variolarum insitione), quando purulenta materia variolarum, ab uno homine infecto collecta, per turundines naribus applicatur, excitatur hic morbus, quemadmodum ille quocumque praevia vulneratione circa carpum, & applicatione huius materiae purulentae inoculatur. Et credibile sane est, quod applicata talis materia in ano atque pudendis similem effectum praestat. Si enim virulentia venerea per pudendorum applicationem in congressu; & per salivam in osculis transplantatur, non video, quid impedire possit eo modo institutam variolarum transplantationem. Salia enim virulenta peregrina, volatilia & corrosiva, etiam hic agunt, si modo immediate corpori applicantur, & cum sanguine commiscantur. Venena talia animalium, cum corpore humano mixta, turbant motus sanguinis naturales, humores vitales destruunt, & ad putredinem disponunt, imo inflammationes lethales producant, quo pertinent *araneae* etiam nostrates, quae haud necus, ac illae quae in regionibus calidioribus reperiuntur, quales sunt *tarantulae Apuliae*, succum virulentum, acrem, corrosivum atque volatilem possident. *Bufonum* animalium illorum aspectu horridorum, in locis subterraneis impuris, squalidis, nutritorum,

pum, pulvis teste MONCOYS, in suo itinere exterius in capite applicatus, non tantum vesicas, sed & deliria infert. De canis rabidi veneno alibi iam dictum fuit. Hoc, solo morfu communicatum, interdum per aliquot annos in corpore delitescere potest, donec ex improvise, solo motu corporis excessivo, agere incipit, quae quid in rustico pagi Dorndorf observavi.

Viperæ, serpentes, lacertæ, sive salamandræ, scorpiones, nec non omnia insecta succo virulento prædita, moribus atque puncturis homines laedunt, & virulentam salivam, vel venenosa excrementa, ita humano corpori communicant.

Cantharides autem, scarabaei isti splendentes, & quasi deaurati, in Germania nostra ubique communes, apprime continent sal volatile acerrimum causticum. Si enim modo exterius cum emplastris applicantur, partes adurunt, & vesicam excitant, quando vero improvide dantur intus, sive in pulvere, sive in essentia, sive in vino hifce tincto, non tantum ventriculum & intestina inflammant, sed & ardorem urinae, mictum cruentum, & spasmus penis, sive dolorosam penis erectionem, producunt, imprimis, quando dosi aucta propinantur. Similis virulentus effectus expectandus a *stynco marino, pulvere millepedum & nucleis*, sive fructibus, *anacardinae*, quae alias, ut aphrodisiaca, laudantur. Imo pertinent & huc *Aspis, cerastes prester, seps, scorpius, buprestis, stellio, salamandra, lepus marinus, stellae pastinaca marina, partes animalium*, ut v. g. ova, humores, carnes omnino putrefactae.

ZACCHIAS denique ad venena refert animalia venenosis cibis nutrita, item animalia venenosis sagittis vulnerata. De his posterioribus suo modo assertio auctoris concedi potest. Venenum enim ante interitum circulatione sanguinis per corpora animalium diffundi potest. Prior vero sententia merito in dubium vocatur. Dum enim in omnibus animalibus alimenta invertuntur, & in

forma destruantur, ideo ipsa virulentia per vim ventriculi extinguitur, & si virulentia nutrimenti non agit in ventriculum, intestina & sanguinem animalium, multo minus agere potest in carnem, & reliquam substantiam, postea comedendam. Et, quod maximum, quotidiana observatio contrarium docet. V. g. anas & trutta comedunt bufones, gallina araneas, & alia insecta: attamen carnes horum animalium nullam virulentiam possident, cum contra vegetabilia, ovulis & excrementis insectorum contaminata, & ab hominibus deglutita, choleram lethalem excitare soleant. Qui plura, quae historiam venenorum illustrent, legere cupit, evolvat IO. IAC. WEPFERRI *Histor. Cicut. Aquatic. Bas.* 1716. IO. LINDESTOLPE *de Venenis cura* CH. GOD. STENZELII Lips. 1709. huiusque *Toxicolog. Patholog. Medic. Vitemb.* 1733. RICHARD. MEAD. *Oper. Medic.* Tom. II. Goetting. 1749. Brogianum *de ven. animantium.* Florentiae 1752. IO. FR. CARTHEUSERI *Diff. de Venenis* Francof. 1741. JO. ADR. SPROEGEL *Diff. qua experimenta circa varia venena in animalibus vivis instituta* proponit, Goetting. 1753. IO. HOLLAND. *Diff. de venenis ex animalibus rabidis.* Lugd. seqq. Batav. 1734. HERM. BOERHAV. *Instit. Medic.* §. 1136. seqq. MICH. ALBERTI *Jurispr. Medic. nec non Comment. in Constit. Crim. Carolin.* Halae 1739. P. m. 131. seqq.

5. Qu. *Quales sint effectus venenorum?*

Omnia venorum genera, ad ventriculum delata, in illo cardialgias, nauseam & vomitus, gangraenam, sphacelum, putredinem ac tumorem totius corporis, huius convulsiones praestant; ad intestina vero promota, ibi tormina atrocissima, diarrhoeas, vel etiam interdum alvi constipationes, alvum cruentam, intestinorum inflammationem, magis vero in tenuibus, quam in crassis efficiunt. In thorace produciunt spasmos diaphragmatis, & muscu-

muscolorum intercostalium, singultus, respirationes difficiles. Imo ipsum cor insimul afficitur, ideoque eius muscoli in systole cordis enormiter contorquentur. Hinc oriuntur in principio palpitationes cordis, anxietates praecordiales, syncope, sudores frigidi, & in fine pulsus debilis, celer & intermittens. Facies denique vel extra ordinem pallet, vel interdum enormiter tumet cum livore. Si vero venena ad cerebrum deferuntur, item ad nervos & membranas cerebri, tunc irregulariter fluidum nervosum commovent, circulumque spirituum turbant. Inde sequuntur inquietudines, deliria, convulsionem & epilepsiae.

6. *Qu. An effectus, iam recensiti, semper sint effectus veneni, an vero eiusmodi symptomata etiam sint aliis morbis, sponte in corpore natis, communia?*

Operosum quidem, atque satis difficile est semper, absolute determinare, an haec symptomata sint de veneno, an vero ex aliis morbis nata, id quod confirmat CONDRONCHIUS, in *methodo testificandi*, cap. 6. SILVATICUS de *morbis simulatis*, cap. 21. & FORT. FIDEL. de *relation. Medicis*. Lib. 4. Sect. 3. cap. 1. quo pertinet celeberrimus. HOFFMANNI *dissert. de conversion. morbi benigni in malignum*, ubi de generatione veneni in corpore humano agitur. Et sane non sine ratione dubitant magnae famae & experientiae Medici, an dentur signa specialia veneni, quibus mediantibus venena ab aliis morbis distingui queant. Cacochymia enim & cachexia, sponte in corpore natae, vel ab erroribus dietae promota, similes interdum effectus praestant, quemadmodum sunt v. g. erectiones, dolores, cardialgiae, item inflammationes ventriculi, febres, deliria, &c.

7. *Qu. Quomodo praesentia veneni in corpore humano possit dignosci?*

Signa, quae praesentiam veneni in corpore humano indicant, desumuntur ex circumstantiis, quae ante assumptionem, in assumptione & post illam observatur. Sic. v. g. quando homo ceteroquin sanus, qui alias, iuxta regulas diaetae, optime vixit, ex improvise in morbum incidit, quem concomitantur gravissima symptomata atrocissima, insolita, ac nullo morbo ordinato solemnia, immo, quando hoc fit eo tempore, quo morbi epidemici maligni non grassantur, tunc praesumitur, quod hi subitanei, extraordinarii & vehementissimi affectus etiam nati sint a causa quadam extraordinaria; haec sunt circumstantiae ante assumptionem veneni, non contemnendae. In assumptione quoque nonnullae circumstantiae contingunt, quales sunt odores, colores & sapes. Hinc quando odor alimentorum adfuit ingratus, saporque nauseosus, adesse suo modo potest praesumptio veneni, in specie, quando, post deglutitionem talis virulentae materiae, fauces & organa deglutitionis molestantur, ac cum dolore afficiuntur, item, quando post assumptionem statim nausea oritur, vel sequuntur cruciatus ventriculi & intestinorum, ructus ingrati, singultus, vomitus, diarrhoea dolorosa, renum & vesicae dolores, urinae ardores, pallor faciei, intumescencia abdominis, & reliquarum partium, motus impotentia, oscitationes & pandiculationes, cardialgia, deglutitio difficilis, vomitus ac diarrhoea sanguine mixta, tumor, ac cruentatio faucium, & dolor, tenesmus, ani procidentia, pulsus debilis ac celer, tremor artuum, cholera, colica, dysenteria, livor corporis partium, & febris. In fine iunguntur sudores frigidi syncoptici, inflammationes gangraenosae, & maxime dolorosae partium internarum, deliria, convulsiones,
lipo-

lipothymiae, pallor faciei, labiorum & unguium livor, cuticula ubique separatur &c. ac tandem mors.

Post mortem in cadaveribus varia extraordinaria apparent & insolita, qualia sunt tumor abdominis, ventriculi & intestinorum maxima inflatio: Maculae etiam deprehenduntur lividae in dorso & pedibus. Aperto cadavere similes maculae cadaverolae conspiciuntur in ventriculo & intestinis, item & in aliis visceribus, v. g. pulmonibus, hepate, liene, renibus, &c. Ventriculus & intestina interdum perforata sunt a veneno, imprimis corrosivo, item in plicis ventriculi, praeter liquamen corruptum, foetens, nigricans atque sanguinolentum, separata & veluti decorticata simulque cruenta interna ventriculi tunica offenditur, liquidis ventriculi imatans, maculae sanguine tinctae ac vasa venosa sanguine turgescentia super ventriculo & super intestinorum canali conspiciuntur, reperiuntur interdum nonnulla ramenta de substantia veneni, quemadmodum hoc in duobus subiectis ab arsenico interfectis, observare mihi licitum fuit. Cor deprehenditur quoque flaccidum & corrugatum, ac notabilis in ventriculis cordis existit sanguinis congruescentia. In capite, imprimis in arteriis carotidibus, venisque iugularibus, magna & extraordinaria sanguinis coagulati copia plerumque deprehenditur. Dum enim a venenis convellitur & constringitur cerebrum, sanguinis circulus per haec vasa impeditur. Quam maxime vero rite lustrandae sunt istae viae seu cava, quibus venenum, dum fuit deglutitum, applicatur, & quae sunt *gula, oesophagus, ventriculus atque intestina*. Ad quae potissimum, si haec cava inspiciuntur, sit attendendum satis nervose b. IO. ERN. HEBENSTREIT in *Antrop. Forens.* p. m. 521. seq. exposuit. Notatu maxime sunt digna, quae ibi reperiuntur, sequentia: *Interea, inquit, quanta unquam fieri potest industria contenta ventriculæ ad inveniendam veneni cuiusdam particulam, exploranda sunt.*

sunt. Colliguntur ista omnia in vase figulino vel alio; evacuati ventriculi superficies inspicitur, & si quid forte pulveris est, quod intra eius plicas deprehenditur, studiose corraditur, ut experimentum unum vel alterum cum illo institui possit, & primum quidem in ipso iudicis conspectu portio liquidi istius, quod in ventriculo repertum est, in cochleari ex lamina ferrea, stanno obducta, desiccatur supra carbones, desiccata massa accenditur, tunc enim, si arsenicale venenum fuerit sive arsenicum album vel cadmia ista fornacum, in quibus cobaltum funditur, utpote quibus duobus pleraque veneficia perficiuntur, fieri aliter requirit, quam quo fumus exsurgat caerulejens, ac factor alii similis diffundatur, qui arsenico ita est proprius, ut iudicium hoc fallere nunquam possit. At, si auripigmentum datum esset, accederet flamma carulescens ex desiccata massa atque accensa proveniens. Praeterea, si arsenicale est venenum, cupro maculam inurit nigram indelebilem, & particula eorum, quae vel a vivo homine vomitu reiecta, vel in eius ventriculo reperta sunt, cani data suam vim deleteriam, enecto illo, subito monstrabit. Consultum est, reperti intra ventriculos pulvisculi, quantacumque etiam esse possit, particulam corradere, & tanquam corpus delicti actis inserere quo experimentum a Facultate quadam Medica, si illius decreto opus est repeti possit & fieri quidem illud propterea etiam fas est, quo reperta in ventriculo res cum ista, quae apud suspectum de veneficio hominem inventa est, comparari iudicarique possit, an eadem sit utpote quae comprobatio ad comprobandum crimen haud parum conferre poterit. Quod si autem venenum aliquod arsenicale per sua signa sese haud prodit, tentanda sunt alia experimenta; ideoque si mercurius sublimatus vel praecipitatus datus est, liquida ventriculi instillato alcalico liquore mutabunt colorem, & tingentur ex luteo; si acidum venenum est ex instillato alcali, & vicissim, si alcalicum

calicum venenum fuit, ex instillato acido, quaedam exorietur effervescentia.

Non vero tantum de defunctis, & per venenum extinctis subiectis, sed & de illis simul, quia venenis non perierunt, & tantum in morbos inciderunt chronicos, vel tales, per quos ad actiones humanas & civiles inhabiles redduntur, interdum quaestio oritur. In hac quaestione solvenda Medicus semper cautus esse solet. Arduum enim est, determinare, an quis a veneno aegrotet, an vero ex alia causa? Sic. v. g. 1) impotentia & sterilitas a medicamentis, velpotius venenis, promovetur, id quod omnes concedunt, e. g. per saturnina, atque emmenagoga fortiora, aliaque similia. Interim tamen talis effectus ab alia causa quoque oritur v. g. nimia voluptate, erroribus diaetae, item a morbis, in corpore sponte natis 2) Ulcera in facie, & aliis cutis partibus, sordida & crustosa, maculae item, cum ingenti capitis dolore, defluvio capillorum, artuum tumore, nodis, & tortura, non tantum a venenis, sed & a lue venerea, scorbuto & arthritide quoque producuntur. Hinc in diiudicando cautus debet esse Medicus.

C A P. XXI.

D E

NECESSARIA CADAVERUM INSPECTIONE.

1. *Qu. An in genere necessaria sit inspectio cadaveris occisi?*

UTique necessaria est, ut appareat, an quis ex percussione, vel vulnere, vel alia laesione, obierit, nec ne. Hancce inspectionem 1) S. Scriptura haud ob-

obscure praecipit, ne inultus maneat sanguis, temerariae effusus. Extat enim Exod. 21. v. 12. Levitic. cap. 24. v. 17. Numer. cap. 35. v. 16. 35. Qui hominem percusserit, ut inde moriatur, morte morietur. Quod si enim INDE, sc. ex plaga, vel contusione, vel vulnere illo, mortuus non fuerit, consequentia e contrario petita, illum morte mori non debere, clarum est. Reperitur quidem particula INDE non in versionibus; Sensus tamen Textus huius clarissime hanc connexionem exhibet. Id quod Celeb. STRYK in *Programm.* 1691. edito, fusius exposuit 2) LL. publicae ad inspectionem cadaveris Magistratum obligant, praecipue *Const. Crim. Carol. V. Art. 147. & 149.* qui articuli fundamenta sunt legalis inspectionis 3) Praecipiunt itidem LL. statutariae omnes. Nam Magistratus loci cadaver defuncti, vel occisi, vi officii sui, nemine etiam postulante, nulloque accusante, etiam si delinquens aufugerit, a Medicis, Chirurgis, & Scabinis diligenter inspici, & vulnerum quantitatem & qualitatem notari, curare debet. Inspectio eiusmodi cadaveris adeo necessaria est, ut omissa ea, nihil certi de reo statui possit, ob defectum certioris indicii, an occisus a vulnere mortuus sit nec ne, & an tale vulnus simpliciter lethale fuerit. Innuit hoc CLASSEN. in *Comm. ad C. C.* ubi inquit *Si inspectio, quae ad corpus delicti spectat, omittatur, ob defectum certae scientiae, an vulnus fuerit lethale, nec ne? poena ordinaria statui nequit. Quippe quae nunquam decerni potest, nisi facta prius diligenti cadaveris inspectione.* Hinc etiam multi homicidae ordinaria poena non puniuntur, ob culpam, vel negligentiam Iudicis, qui vel plane omisit cadaveris inspectionem, vel non legitime, & legaliter, in isto actu processit. Eiusdem tenoris sunt, quae CARPZ. in *Praxi Crim. P. I. Qu. 26. n. 30.* habet, ubi inspectionem cadaveris partem necessariam inquisitionis nominat. Nam nobis non solum de homicidio constare debet, sed

etiam

etiam de omnibus qualitatibus & circumstantiis homicidii, & praecipue occisum ex percussione aut vulnere inflictio obiisse.

2. *Qu. Si quis de repente, telo lethifero vulneratus Obierit, an & tunc ipsa sectio necessario ad vulneris letalitatē determinandam requiratur?*

Verum quidem est, si quis percussus de repente moriatur, quod ibidem nec error diaetae, nec imperitia, aut incuria Chirurghi accusari possit. Hinc Icti, inprimis STRYK *de I. S. diff. l. c. n. 23.* cum aliis ibi citatis, BRUNNEM. OLDEKOP. MENOCHIO, MASCARDO, inspectionem necessariam esse negant, cum, ex vulnere discessisse hunc, praesumatur. Verum salva tot Viror. Celeb. auctoritate illis subscribere non possumus. Nam vulneratus ex inflictio vulnere solo interdum non moritur, sed ex alia causa simul, v. g. per morbum quendam latentem & fieri potest, quod terminus fatalis cum tempore illius vulneris coincidat, aut hoc brevi post excipiat. Vid. BOHN. *Off. Med. P. 2. C. 4. p. 588.* Eiusdem sententiae est Cl. VALENTINI, in *ff. Med. Legal. P. alt. Introd. Tb. 8.* qui notabilem historiam refert, quod quidam a pollice ab instante in pectus impacto, examinis corruerit, in cuius sectiones Empyema, a longis temporibus ibidem latens, a contusione tali ruptum, causa mortis fuit. Haec itaque repentina mors a morbo latente potius producta fuit, quam a laesione. Sic a levi ictu scuticae, in manum, vetula quaedam repentine perit, quam tamen non tam ab ictu, quam apoplexia, mortuam esse, Colleg. Med. Augustanum ostendit. Vid. VALENTINI *l. c. p. 36. 37.* Tutissimum itaque est, immo absolute necessarium, cadaverum sectionem instituerē, ut veritas causae magis evidenter appareat.

3. Qu. Quacnam personae ad inspectionem legalem
sint necessariae?

Const. C. Carol. V. Iudicem, cum duobus Scabinis, Actuarium, & unum vel plures Chirurgo, ad hunc actum exposcit. Vid. Art. 149. De personis politicis, ad hunc actum deputandis, non sumus solliciti; sed tantum de Medicis. Necessè enim est, ut in omni inspectione Chirurgi, seu, quod magis est, Medici (nam Chirurgis solis vix creditur, vid. Cel. & Illustr. LUDOVICI, in *Comment. ad C. C. C. V. Art. 147.*) adhibeantur, quorum iudicium requirendum, an lethale, an vero non sit vulnus inflictum. Eorum quoque sententia standum, & duobus, vel tribus Medicis hac in re magis creditur, quam decem, & viginti testibus non Medicis. CARPZ. *l. cit.* nempe in *Praxi Crim. n. 43.* Medici vero & Chirurgi (non Balneatores, non Barbitonfores & Pharmacopaei) sint in Anatomia periti & exercitati. Vid. IOH. HADRIAN. SLEVOGI. *diss. de vulnorum exploratione.* Anatomia enim fundamentum est legalis inspectionis. Anatomici soli partium laesarum situm, connexionem & usum norunt; hinc functionem turbatam describere, & quantitatem, qualitatemque vulnorum determinare possunt. Eiusmodi artificii, vel Anatomico, in sua arte creditur, consentientibus LL. legumque DD. Vid. STRYK *de I. S. diss. l. c. 2. n. 20.* Cum autem Chirurgi, in Anatomia versati, rarissimi sint imprimis, degentes in Germania; ideo etiam haud accuratum iudicium de quantitate & qualitate vulnorum ab illis expectare possunt iudices. Et consuetudo, quae vim legis habet, ubique recepta, obtinuit, ut Medici, imprimis Doctores, Licentiati, non bullati, sed legitime promoti, vel Physici iurati, in inspectione cadaverum adhibeantur, utpote qui sine Chirurgis, non vero exclusis plane his, lethalitatem determinare possunt. Medici

dici enim, imprimis promoti, publica habent eruditionis, doctrinae, & experientiae testimonia, hincque illis, ob depositum in promotionis actu iuramentum certior fides habenda Vid. *Resp. F. L. M. in ZITTMANNI Medicina Lips. for. C. 2. Cas. 34. & 61. It. WELSCHIUM in Renunciatione Vulner. lethal.*

4. Qu. *An Medicus solus, sine Chirurgo, inspectionem legalem instituere valeat?*

Utique Medico soli munus inspectionis legalis concedi potest. Nam finis per omnia obtinetur, legitima scilicet lectio, & inspectio, & genuina depositio, vel relatio speciei facti, cum sufficienti de ea iudicio. Vid. *BOHN. de Renunciat. Vulner. lethal. c. 8.*

5. Qu. *An senior, vel iuvenis Medicus ad testificandum, & inspiciendum sit adhibendus?*

Perinde est, dummodo senior iudicio abhuc polleat nec in ipsa senectute iuvenis in eruditione existat.

6. Qu. *An postulari debeat ille Medicus, & Chirurgus, qui vulnerato vivo medebantur?*

Si haberi potest alius, non. Nam, quando de lethalitate vulnere per accidens quaestio oritur, in propria causa testari non possunt.

7. Qu. *An Medici ad singulos eiusmodi actus, in specie inspectionem, sint iuramento confirmandi?*

Iurati Medici in *Constit. Crim. Carol. V.* requiruntur Art. 59. cum testibus non iuratis, secundum Axioma iuridicum, non credatur, nec peritis, quoad effe-

Etum Iuris, & sine iuramento, hinc nec Medicis, ne in favorem renunciaſſe videantur, fides plenaria adhibeatur. Quod ſi tamen Medicus in Doctorem, vel Licentiatum, promotus fuit & iuramentum ſolenne in promotionis actu iam praestiterit, vel ſi ab initio officii ſui iuraverit, vel ſi ad cadavera inſpicienda in ſpecie vocatus fuerit, & ſub primo actu iuramentum dixerit, illud reiterare non tenebitur, ſed primum ad omnes actus extenditur. Ita iudicat CLASSEN & LUDOVICI, in *notis ad C. Crim. Art. 147. & 149 BRUNNEM. in Proceſſ. de Teſtibus c. 20. num. 63. CARPZ. loc. cit. n. 40. STRYK de I. S. l. 1. n. 30.* Conſultum autem eſt, iuxta mentem poſterioris, n. 32., ut qui ab initio officii iuravit, in actu inſpectionis admoneatur iſtius iuramenti, ad maiorem curam in inſpiciendo abhibendam. De Chirurgis itidem erit iudicium, ut in actu inſpectionis admoneantur iſtius iuramenti. De eruditis tamen Chirurgis hic ſermo eſt. Imperitis autem, licet centies iuraverint, fides nunquam erit adhibenda. Per iuramentum enim eiufmodi imperitus & rudis non emendatur, & falſe obſervata numquam per iuramentum vera evadunt, ſicuti recte iudicat BOHN. *Lib. de Off. Med. p. 444.*

8. Qu. Num unus, vel plures Chirurghi & Medici ad inſpiciendum cadaver requirantur &, cuius, ſiſtis oriatur, plus credendum?

Unus quidem expertus Medicus ad inſpectionem cadaveris ſufficit; quando vero plures adſunt, tunc & melius, & evidentius inſpectionem peragere poſſunt. Plus enim vident oculi, quam oculus, & alter alterum iuvare poſteſt. Hinc *Conſt. Crim. Carol. V.* plures, ſi haberi poſſint, Medicos requirit. Interim tamen unus ſufficit. Unus etiam Chirurgus, abſque Medico, ſufficeret, ſi de eius peritia hac in re conſtaret. Sed

cum

cum eiusmodi Chirurgus in Germania rara sit avis, vix Chirurgo soli hoc officium committitur, sed Medicus semper addi solet, & debet) vid. LUDOV. *Comment. ad Const. Crim.* ne Inquisitus aniam habeat dolendi, & conquerendi, aut de imperitia Chirurghi, aut de inspectione ob absentiam Medici, minus legali. Medici autem, qui actui inspectionis interesse volunt, sunt requisiti, rogati & vocati. Interim aliis curiosis Medicis non praeccluditur occasio aliquid addiscendi in eiusmodi casu, sed, passive sese habeant, & spectatores agant, non Inspectores. Contingit tamen interdum quod, si unus Medicus a Magistratu ablegetur, a parte rei, vel inquisiti, alius adhuc ad rite inspiciendum cadaver invitetur, quod Iure propitio fieri potest. Illius enim auctoritati nihil detrahitur, cum in re, sanguinem humanum concernente, omnem respectum, & auctoritatem, seponere debeamus, nec in re tam ardua nimis cauti, ac providi, esse queamus. Medici tamen hi in inspectione amice consentiant, in relatione non varient, speciem facti unanimiter referant, cum ante oculos ipsorum sit positum cadaver, quod tamdiu inspicere valent, donec in descriptione vulneris consentiant. Quando autem hi duo, aut tres, vel plures, a Magistratu simul requisiti, postea in iudicio de vulneris qualitate, & effectibus, dissentiant, tunc, iuxta STRYK. *l. c. n. 21.* standum a parte peritioris. Ast, cum difficile sit, peritiam unius prae altero dignoscere, plerumque integris Collegiis & Facultatibus, Medicorum horum lis ad decidendum committitur. Vid. MAUCHART *in diss. de Medico Legali Inspect.* & b. Auctor *in Diss. de Cadav. Inspect.*

9. Qu. *Quaenam sint requisita Medici inspicientis & deponentis?*

Sunt sequentia 1) Peritus sit. Peritia vero consistit
in

in exacta notitia partium corporis humani. Noscat enim oportet eiusmodi Medicus omnium partium denominationem, situm, connexionem, structuram & usum. Hinc optimus Anatomicus est etiam optimus Medicus deponens. 2) Conscientiosus sit, pius & vir probus. Rationem enim reddere debet, & iuo tempore de hac actione coram summo tribunali Dei omniscii, qui sanguinem humanum, innocenter effusum, non inultum finet. 3) Sit laboriosus. In inspectione enim omnem diligentiam adhibere debet. Singula necessaria notet, summa cum circumspectione, & in relatione, observata sua describat, non obscure, sed perspicue, iuxta, LL. artis, neque nimium concise, sed pro rei necessitate. 4) Honestus insuper sit, nec lascivis oculis, impuris manibus, indicenti ioco, verbisque obscuro tractet, id, quod cum verecundia rimandum.

10. Qu. *Quomodo inspectio ipsa sit suscipienda?*

Ad inspectionem legalem rite perficiendam varia requiruntur. 1) Illa, quae ante inspectionem, 2) quae in ipsa inspectione, 3) quae post illam sunt necessaria. Vid. VALENTINI ff. *Med. Leg. Part. 2. in Introd. Tb. 5.* & BOHON. *de Renunciat. Vul. lethäl. p. 10.* Ante inspectionem 1.) est tempus, ubi quaeritur, quando inspiciendum cadaver. Responderetur: Satis tempestive, brevi tempore post mortem vulnerati, pro declinanda putredine superveniente. Hinc *Constitutio Crim.* etiam praecipit, ut fiat inspectio ante sepulturam. Putredo enim mutat 1.) formam cadaveris, & laesionem, & in tali casu etiam Medicus peritissimus fugillationem vulnerum, a fugillatione cadaverola, necrosin cadaverosam, a necrosi vulnerum, distinguere non potest. 2) Nec Medicus eiusmodi putridum corpus, cum dispendio

dio sanitatis, ac propriae salutis, inspicere tenetur. Vid. BOHN. *de Off. Med. P. 2. p. 582.* qui in duplici casu, ob foecorem, iectionem postulatam renuit. 3) Talis inspe-ctio nullius est usus. Nam Medicus, & Iudex, finem suum, scilicet exactum iudicium de lethalitate, assequi non potest. Interim tamen contingit, ut post sepulturam, si forsan illa antea neglecta, vel illegaliter peracta fue-rit, inspectio occisi & effossi corporis instituatur. Hoc fieri potest tamen tantum in certis casibus, imprimis ad detegendas fracturas in ossibus, praesertim capitis, mol-lio- res vero partes citissime corrumpuntur. 2) Ad in- spectionem legalem requiritur locus commodus, satisque lucidus, & si fieri potest, illa magis instituenda in li-bero aere, quam clauso conclavi. Imprimis autem evi-ter-er enormis hominum confluxus, ne turbetur Medi- cus in suo opere. 3) Aliae circumstantiae ante inspectio- nem sunt examinandae, scilicet nomen & aetas occisi, constitutio naturalis, & praeternaturalis, ante, vel post vul-nerationem. Arma, quibus laesus vulneratus fuerit inquiren- da sunt, si fieri potest, & inspicenda, ictus vehementia inda- ganda, item & situs corporis, qui in ipsa vulnere obti- nuit, examinandus, item locus, ubi laesus post vulnus pro- cidebat, investigandus, an ibi eminentia quaedam dura, nec ne? Examinandum porro est, num laesus morem gesserit, iis quae a Medico, vel Chirurgo, fuere prae- cepta, an subito succubuerit, & quanam symptomata ipsi mortem acceleraverint, an Chirurgus & Medicus sero auxilium tulerint, an vulneratus isto tempore quo ipsi vulnus fuit inflictum, in animi affectu constitutus velebrius fuerit. Diaeta quoque ante & post percus- sionem accurate indaganda. Adstantium Chirurgorum & Medicorum solertia, & methodus medendi inquirenda. Tempus denique mortis probe investigandum, ob effi- cacia- m dierum Criticorum. Vid. KNAUTH *diff. Inaug. sub. Praesid. Ill. WEDEL de efficacia dierum Criticor. in vul-*

Vulneribus. Eiusmodi circumstantiae inspectionem non tantum exactiorem faciunt, sed & postea ad melius diiudicandum vulnus, & de lethalitate promptius ferendum iudicium plurima subministrant argumenta. Vid. PERILL. VAN SWITEN *Commentar. in Boerb. Aphorismos* §. 153. Examen eiusmodi circumstantiarum etiam exposcit C. G. C. V. *Art. 147. 4*] Curet Medicus inspectioni destinatus, ne ante adventum suum Chirurgus initium inspectionis, & imprimis sectionis, faciat. Hoc ipso enim dubius redditur Medicus, an ita sese res ante inspectionem & sectionem habuerit? 5.) Ante sectionem profunditas vulneris neque stilo, neque ipso secante, vel pungente instrumento investiganda. Profunditas enim vulnerum nihil facit ad rem, & ipsa sectio profunditatem vulnerum manifestare potest, & debet, & quod maximum vulnera nova ira fieri possunt. Attamen comparatio vulneris & instrumenti laedentis institui potest.

II. Qu. *Quaenam in ipso inspectionis actu sine observanda?*

Ad legalem inspectionem sectio legitima & anatomica requiritur. Non enim sufficit sola externa contemplatio vulneris, vid. VALENTIN. *ff. Med. Legal. P. II. sect. 1. c. 6.* sed requiritur sectio sufficiens, quae absolute necessaria est, quod si tamen factum ipsum plane obvium & evidens fuerit, id est, causa mortis certa iam in superficie adparet, v. g. si infanti gula praescissa fuerit, aut si caput gladio bipartitum fuerit tunc prolixa sectio non requiritur. Inspectio autem, vel lustratio necessaria est. Sectio ipsa more Anatomicorum suscipienda est, provida & suspensa manu, ne vulnera prius efficiamus, quam investigemus, monente LOHN. *Off. Med. P. 2. p. 593.* Commendat quoque hic Celeber-

herrimus auctor, ut Medicus conscientiosus inspectionis director, propriis manibus sectionem administret. Praestat enim manus, quam conscientiam cruentare & contaminare. Sectio etiam instituenda usitatis cultris anatomicis, non aliis. Querela enim saepe oritur a defensore rei, quod instrumento inepto, quo facile partes incidi, & vasa amputari queant, ad arduum eiusmodi negotium Medicus, vel professor, fuerit usus. Sic apud VALENTINI, in *ff. Med. Legal. P. II. Sect. 1. Casu 8. sectio*, novacula instituta, nullitatis fuit accusata. Nam Medicum adhibita novacula arteriam subclaviam incaute disseccasse putarunt. Porro non solum pars vulnerata & laesa sectione est aperienda, examinanda, eluenda, spongiis mundificanda, & abstantibus Scabinis demonstranda, sed & ceteri ventres & cavitates sunt disseccandae & aperiendae, quia occisus non a vulnere forsitan, sed ab alio quodam morbo latente perire potuit, notante hoc VALENTINI, *l. c. in Introd. tb. 7.* Imo BOHN. in *Officio Med. p. 590.* aliquot exempla laesionum internarum partium refert, absque externis violentiae signis. Hinc aperitio omnium cavitatum interdum requiritur, imprimis, si causa mortis sufficiens nondum inventa sit alias Advocatus occisoris occasionem arripit totum inspectionis actum velut imperfectum reprobandi atque irritum faciendi. Vid. *Select. Med. Francof. Tom. I. Vol. III. p. 158.* In ipsa inspectione Medicus notet & conscribat, quae viderit, aut conspexerit, aut aliis dictiter, Actuatio nempe, ea, quae annotanda, & de Specie facti, ac qualitate vulneris, consignanda fuerunt. Memoria enim labilis est vel evenit saepius, ut, inter inspectores, lis oriatur, an hoc, vel illud, in vulnere ita sese habuerit? Quod si sub ipso inspectionis actu haec annotata fuerint, nulla dissensione, aut altercatione, opus erit.

12. Qu. Quanam tandem post inspectionem
sint facienda?

Concipienda & extradenda est relatio, seu depositio, in cuius forma sequentia sunt annotanda 1) Quod Medicus & Chirurgus sit requisitus, & a quonam. 2) Quibus praesentibus facta fuerit inspectio. 3) In quonam loco, & quo tempore, inspectio facta sit. 4) In relatione nomen & aetas occisi, interdum quoque statura notetur. 5) Tempus vulnerationis, & tempus mortis, observetur. 6) Diaeta, medicamenta, & tempus applicationis medicamentorum, aliaeque circumstantiae non sunt omittendae. 7) Quomodo corpus externe se habuerit. Notandae enim sunt, iuxta C. C. Carol. V. l. c. omnes plagae, livores, tumores, vulnera, ictus & contusiones, fracturae in singulis regionibus. 8) Quanam partes laesae, laceratae, ruptae, fractae, dissectae, & quomodo fuerint. 9) Genus vulneris, figura, longitudo, latitudo & profunditas consignanda est. 10) Quid intus vulneratum, & quae viscera, quae vasa. 11) Sanguinis effusi quantitas vel aestimanda, vel ponderanda, & alia materia, in cavitatibus inventa, denominanda. 12) Ubi cruor haesit, ubi festucae in capite. 13) Status viscerum reliquorum rimandus. 14) Tandem iudicium de vulnere addendum, cum rationibus cur illi ita sentiendum sit annexis anatomicis, physiologicis, pathologicis, chirurgicis, ubi consulendi sunt, ZITTMANN. in *Medicina for. Lips.* BOHN. in *Officio Med. & in Tratt. de Renunciat. Vulner. lethal.* WELSCHIUS, de *Renunciat. Vulner. lethal.* AMMANN. in *Medicina Critica, & Praxi Vul. lethal.* VALENTINI in *ff. Med. Legat. & Nov. Med. Legat.* FORTUNATUS FIDELIS in *Tr. de Relat. Med.* ZACCHIUS in *Qu. Med. Legat.* ALBERTI in *System. Iurispr. Med.* GLANDORP in *Speculo Chirurg.* BAIER. in *Introd. in Medicin. Forens.* GERICKE in *Diss. de Renunciatione Vulnerum.*

gerum. SNELLEN. in *Diss. de Lethalit. vulnerum, eorumque renunciationibus*. FELTMAN *de cadavere inspiciendo*, alique plures, ubi casus praesens semper cum aliis est equiparandus, ne hallucinetur in iudicio Medicus. Non enim praecipitanter rem maximi momenti in chartam coniiciat, sed praemeditato consilio, & sufficienti rationum & argumentorum numero. Iudicium enim medicum semper de qualitate vulnerum expectat Iudex, quod fundamentum est omnis inquisitionis & talis processus criminalis, Vid. CARPZ. in *Praxi Crim. P. 1. Qu. 26.* non tamen inutili prolixitate. Quod si vero talis casus Medico nimis arduus videtur ad Facultatis cuiusdam Medicae iudicium seu sententiam provocare, suamque suspendere poterit. Praeterea ut Medicus Advocato occisoris omnem occasionem, inspectionis actum irritum reddendi, praescindat, necesse est, ut semper in concipiendo ita dicto Viso reperto, ad sequentia probe adhuc attendat, nimirum ne talia in iplo proponat, quae 1) contradicunt iis, quae in ita dicta Registratura continentur, imprimis, quando concernunt essentialia delicti circumstantias; 2) quae sunt superflua, omis- sis necessariis; 3) quae sunt magis obscura; 4) quae sunt manifeste falsa, & quae cum natura rei stare nequeunt.

C A P. XXII

D E

VULNERUM LETHALITATE.

1. Qu. *Quid per vulnus intelligendum?*

Vulnus significat alias solutionem continui partium molliorum ab instrumento acuto, & contradistin-

guitur ulceribus, rupturis, &c. In Medicina legali autem sub se comprehendit omnem laesionem externam, cum violentia factam, continuitatem partium solventem, sive illa sit *contusio, punctio, sectio, plaga, fractura, distorsio, luxatio, percussio capitis, thoracis, dorsi abdominis, &c.* quae omnia vulnera dicuntur, quando de lethalitate quaeritur.

2. Qu. *Quid per Tó lethale sit intelligendum?*

Lethale est id, quod mortem infert effectu suo inseparabili. Confunditur cum insanabili, sed false. Non enim omne insanabile statim mortiferum est. V. g. pars externa amputata per se non restituitur, uti auris, nasus, digitus, pes. Phthisis & hydrops interdum existit malum insanabile, non vero statim mortiferum est. Nec omne quod mortem infert, insanabile statim dicendum. Nam per incuriam Medicorum, Chirurgorum, errores aegrotantium & adstantium, &c. vulnera efficiuntur lethalia quae alias sanabilia existunt. Nec omne id, cuius pedissequa mors est, lethale, sive mortale, appellandum, ut communiter vulgus, imo prudentiores, qui in hoc genere non sunt versati, volunt. Sed id demum *lethale dicitur, quod revera per se, sua natura, & ut tale, consequentis mortis causa existit, id est, quod tollit requisita ad influxum liberum sanguinis in cor & expulsionem sanguinis recepti ex corde.* Hinc in Scholis medicis distinguitur inter vulnus 1) per accidens lethale 2) inter vulnus ut plurimum lethale. 3) Inter vulnus simpliciter & absolute *lethale.* Vid. AMMANNI *Praxi Vult. lethal.* Per *accidens lethale* est id, quod curari potuisset, nisi hoc, vel illud intervenisset, quod tamen non essentiale isti laesioni fuit, sed accidentale, vel committendo, vel omitendo, advenit. Vel vulnus per accidens lethale est id, ex quo, ut tali, nullus vulneratorum perit. *Ut plurimum*

lethale, vel *frequenter lethale* est quod saepius ex se male cedit, non tamen semper, aut saltem tardius quoque hominem interficit. Dicitur etiam *periculosum*. *Per se lethale* dicitur, quod immediate hominem ex vivis aufert, seu inter quod & mortem nulla alia causa reperitur. Hoc per se lethale saepius aequiparatur & coniungitur cum *necessario*, seu *simpliciter & absolute lethali*, sed perperam, quemadmodum BOHNIUS *de Renunciatio. Vuln. lethal. P. 31. & 32. de Off. Med. P. I. c. 5.* monet, cum absolute & necessario lethale quidem per se lethale dici mereatur, sed per se lethale non statim ex necessitate, & sic absolute lethale existat. *Simpliciter & absolute lethale* ideo est id, quod, omnem medelam effugiens, semper, brevi tempore, vitam aufert, & omnem Medici & Chirurgi curam excludit. Hi termini quidem in Medicina legali sunt recepti & usitati. Ne vero confusio oriatur, & Ictis, ac defensoribus Advocatis occasio detur, sinistre Medicorum renunciaciones, interpretandi & distorquendi, ideo, iuxta monitum BOHNI *l. c.* vulnera potius distinguenda sunt 1) in per se, & 2) per accidens lethalia. In certis vero casibus addi potest terminus absolute lethale. Vid. ZITTMANNI *Medicina forens. p. 700. & seqq.* ubi notabile reperitur responsum.

3. Qu. Itaque, quodnam vulnus in genere lethale per se fit dicendum?

In renunciacione non adeo attendendum, an vulnus huius, vel illius organi in genere ab Auctoribus lethale dicatur; sed potius examinandum, an hoc praeciens & individuale vulnus, de quo questio est, de quo iudicium ferre debet Medicus, sit lethale, an non? Nullius enim partis corporis humani vulnus, secundum nonnullos, in genere lethale dici potest; sed, pro diversitate,

tate, & vario laesionis modo, in hoc individuali subiecto taliter, vel taliter pronunciarī debet. Hinc, juxta sententiam certorum Autorum, nec cordis, nec cerebri, nec ventriculi vulnera in genere, sine omni respectu, simpliciter & absolute lethalia aestimari & dici debent, nisi profundiora fuerint, cum superficialia ad mortem non semper tendant, quemadmodum observationes confirmant, & confirmarunt olim. Deinde nec auctoritas venerandorum nostrorum in arte Patrum, HIPPOCRATIS, GALENI, CELSI, aliorumue neotericorum iententia, renunciatio & casus, pro regula lethalitatis absolute est statuendus, aut coeco consilio obtemperandum. Eorum enim auctoritas & experientia non semper sufficit ad arduum hocce negotium expediendum. Agitur hic de vita Inquisiti, vel rei. Ideo in eiusmodi renunciatione potius omnes circumstantiae probe sunt examinandae, & iudicium ferendum postea de specie facti, de casu hoc individuali, iuxta principia anatomica physiologica, pathologica & chirurgica. Hoc facto experientia aliorum in subsidium vocanda, & auctoritate eraditorum renunciatio confirmanda. Generalis itaque regula, ad cuius normam vulnus in genere lethale dici meretur, & ex qua speciales regulae formari possunt, est haec: *Quodcumque vulnus corporis nostri machinam hydroaerico pneumatico vitalem laedit, eiusdem oeconomiam turbat, ut vel in momento, vel post aliquod tempus, illa tollatur, & cui ruinae subvenire nemo potest, seu quod tollit requisita ad influxum liberum sanguinis in cor & expulsionem sanguinis recepti ex corde, illud mortale, sive lethale, dicendum.* Minor propositio ex specialibus casibus desumenda, & postea conclusio formanda. E. hoc speciale. Rite hinc omnia sunt perpendenda, antecedentia, concomitantia & consequentia, ut subsumptio recte inferatur. Cum autem a parte laesi praecipua sumatur indicatio, & ad lethali-

tatem

tatem per se, aut absolute talem, pervenire velimus, lustremus ipsas partes corporis nostri. Distribuuntur autem, secundum notam Hippocratis divisionem, in continentes, contentas, & impetum facientes. Sub istis intelliguntur partes solidae, ut cor, pulmones, ventriculus, vasa &c. Sub illis humores, ut sanguis, chylus, bilis, urina, &c. Sub his spiritus, vel fluidum nerveum, qui sunt motores corporis nostri, & praesides actionum, quae in economia nostra peraguntur. Ex hac divisione partium fluunt regulae aliae speciales, & lethalitatem indicantes, & quidem prima haec: *Quodcumque vulnus influxum nervosi liquidi a cerebro in cor intercipit, illud lethale est dicendum.* Locum haec regula invenit in vulneribus venenatis, capitis, cerebri, cerebelli, spinalis medullae. Nam ibi spiritus elaborantur, secernuntur & distribuuntur, quae lethalitas etiam mox se manifestat per subsequentem *ἀναιδνοσίαν*, stuporem, apoplexiam, epilepsiam, vomitum. Haec regula etiam applicari potest ad vulnera nervorum praecipuorum.

Secunda regula specialis est: *Quodcumque vulnus enormem effusionem humorum vitalium praestat, sive uno impetu, sive successive, & quidem in loco inaccessibili, cui medicamenta styptica aliaque balsamica necessaria, non possunt applicari, illud lethale est.* Nam tollit circulationem sanguinis & humorum. Circulationem sanguinis principium esse vitae, & sanitatis praesidium, omnes concedunt. Vid. ILL. BERGER. *diff. de Vita & morte*. Haec vero fieri non potest sine sufficienti sanguinis quantitate, quae vasa convenienti modo replere & impellere debet. Hinc sacer Codex, *Deut C. 12. v. 23.* sanguinem etiam animam esse, affirmat. Quando itaque arteriae & venae, earumque rami maiores imprimis, laeduntur & secantur, vel in totum, vel in tantum, in loco inaccessibili, lethalitas absoluta & momentanea sequitur. Vulnera enim arteriarum ubique difficil-

cillime coeunt. Nam sunt in perpetuo & notabili motu. Hinc interdum in locis extremis quoque lethalitatem inferunt. Huc pertinent & vulnera ductus thoracici, & choledochi.

Tertia Reg. Specialis haec est: *Quodcumque vulnus corporis nostri organon, vel partem, ad vitam simpliciter necessariam notabiliter atque profunde laedit, eiusque actionem sufflaminat, vel tollit, per se lethale est dicendum.* Hinc vulnera cordis, cerebri, ventriculi, intestinorum, hepatis, lienis, renum, diaphragmatis, iuxta HIPPOCRATEM, *Aph. 18. S. 6.* mortalia pronunciantur, id quod CELSUS confirmat, *Lib. V. de Re medica c. 26.* Hac tamen pronunciata cum grano salis semper sunt intelligenda. Nam levem laesionem organa talia interdum perterre possunt.

4. Qu. *Quaenam circumstantiae porro ad To per se lethale pertineant?*

Circumstantiae hae sunt sequentes 1) *Vulneris* quantitas, qualitas, & figura. 2) *Partis* laesae textura, situs & usus 2) *Vulnerati* aetas, & dispositio naturalis corporis, morbi eius antecedentes, & praesentes, ac tandem supervenientia symptomata, quae omnia periculum variant.

Ratione quantitatis *permagnum vulnus* secundum trimam dimensionem saepissime mortale esse solet. Nam ita enormiter structura, & actio organi laeditur, magna haemorrhagia sequitur, & consolidatio difficillime procedit.

Angusta vulnera, profunda tamen, quoque periculosa sunt, imprimis si dilatari non possunt. Nam sanguis & pus, item & alia materia, ibi stagnans, corruptionem praestat. Hoc applicari potest ad vulnera cranii, capitis, thoracis, & abdominis,

Ratio-

Ratione qualitatis notandum, vulnera, cum confusione, & dilaceratione facta, pessima esse. Nam habent, statim gravissima symptomata, nempe inflammationem, convulsionem & *ἔκρωσιν* Puntim vero & caesim facta fibras aequaliter segregant. Hinc eiusmodi symptomata non sequuntur.

Vulnera sclopetorum & tormentorum bellicorum, contundunt, dilacerant, & adurunt partes. Hinc statim ad *ἔκρωσιν* disponunt. Ergo prae reliquis sunt lethalia.

Vulnera instrumentorum venenatorum inflictu etiam minimo lethalitatem inducunt. Nam venenum ita immediate sanguini communicatur, & vehementius in illum agit, quam venenum ore assumptum. Nam, sicuti alibi iam dictum fuit, in ventriculo, & intestinis a viscositate, ibi existente, venena tantisper alterantur, & in activitate sua imminuuntur, id quod **REDI**, *In Observ. ad Dn. MAGALOTTI scriptis*, fusius ostendit.

Ratione figurae vulnera rotunda aliis periculosiora iudicantur. Nam latera eiusmodi vulnerum magis a centro distant hincque difficillime coeunt, quae observatio tamen magis ad *πρόγνωσιν* in vivo homine pertinent. Simile quid dicendum de vulneribus, cum imminutione substantiae coniunctis, quae etiam difficillime reunionem admittunt.

Ratione texturae vulnera membranarum partium, tendinosarum, nervosarum, item ex meris vasculis coagmentatarum, periculosiora sunt, quam musculosarum partium vulnera, quia, propter graviora symptomata, difficillime consolidantur. Hoc applicari potest, & debet, ad vulnera diaphragmatis, in centro nervoso, vesicae in fundo, lineae albae, vel etiam circa *ἀπονεύρωσες*

Ratione situs vulnera, quibus medicamenta immediate applicari non possunt, lethalia fiunt. Ex hac ratione censentur lethalia vulnera ventriculi, intestinorum, lienis, renum, pulmonum, &c. Ob situm quoque

in convenientem vulnera nonnulla fiunt lethalia, imprimis, quando hae partes comprimi non possunt. Hinc vulnera vasorum colli, iugularium atque carotidis, axillarium, brachialium, & cruralium in partibus supremis mortem inferunt. Vulnera in loco abdito, quo oculus Chirurghi, eiusque manus pertingere non possunt, imprimis, si externe nulla vulneratio incurrat, lethalia plerumque sunt, & fiunt. Huc pertinent vulnus plexus choroidaei, vulnera meningum, vasorum durae, & piae matris, a sola capitis contusione, sine cranii laesione. Nam etiam non laeso cranio vasa interna rumpi possunt. Moritur igitur vulneratus ex sanguine putrescente.

Ratione usus omnium maxime lethalia fiunt vulnera in partibus nobilibus, et ad vitam simpliciter necessariis. Hinc vulnera cordis, &c. ex supra dictis sunt lethalia. Nam turbant enormiter oeconomiam corporis. Nec reliquae circumstantiae, supra allegatae, subiectum vulneratum concernentes, sunt negligendae, ut aetas, dispositio naturalis, & praeternaturalis, animi affectus, &c. De lethalitate enim semper quaeritur in subiecto individuali, Caio, Titio, Sempronio &c. Hinc si Caius vulneratur lethaliter, nihil obstat, nec excusabit reum quod, infans fuerit, vel individualem conditionem habuerit, quae eum disposuerit, ut facilius ad mortem laedi potuerit. Auget potius illa conditio letalitatem, quia concurrat ad immediatam mortis causam. Valet hic quod alias de contractu ex *L. 19. ff. de. R. J.* Icti proponunt: Qui cum aliquo contrahit, non est, vel non esse debet ignarus conditionis eius, cum quo contrahit. Simili modo, qui laedit infantem, vel senem, vel morbosum scire debet, se eiusmodi subiectum vulnerare, quod ex hoc vulnere perire potest, praesertim, cum in re illicita sit constitutus percutiens, omnem eventum hinc voluisse censetur, ex tali actu illicito provenientem.

Ratio-

Ratione aetatis si percussus fuerit infans, aut puer tenerioris texturae, illa laesio semper erit maior, & periculiosior, ob partium corporis mollitiem, & sic minorem resistantiam. Imprimis autem laesio capitis minima, ob mollitiem cranii, evadere potest lethalis. Accedit & hoc, quod in infantium capitibus vulneratis non possit institui trepanatio, quae, ad sanguinem, sub cranio latentem, educendum, unicum est remedium. In senili aetate etiam omnes laesiones sunt periculosiores, partim ob spirituum defectum, & nervorum debilitatem, partim ob sanguinem crassiorem. Hinc facile sequuntur gravissima symptomata, apoplexiae, ἀνείσθησια, convulsio, inflammatio, ἄνευρωσις.

Dispositio certa corporis etiam lethalitatem praestare potest, v. g. Cranii extraordinaria constitutio, & subtilitas, partium internarum extraordinarius situs, imo inversus plane. Vid. HOFFMANNI *diff. de Inversione cordis*. In statu morboſo, v. g. hectica, phtisi, obstructionibus lienis, hepatis hydrope, vulnera, etiam minima, & alias vix lethalia, lethalia fieri possunt, & causam mortis immediatam constituere. Nam eiusmodi personae per se sunt debiles, & vitia sanguinis augent vehementiam symptomatum, ideoque lethalitatem. Vid. celeb. BOHN. *de Lethalitate Vuln. Ed. nov. p. m. 47* qui solide ibi ostendit morbos antecedaneos lethalitatem vulnerum non tollere, & argumenta contradicentium ibi destruit. Interim tamen omnes circumstantiae probe ponderandae, ne fiat iniuria. Vid. & PERILL. VAN SWITEN *Commentar. in Aphorism. Boerbau. §. 172. p. m. 280. seqq.*

Animi affectus, ut ira, terror, &c. si accesserint in vulnere, per se lethali, et lethaliitati nihil derogare possunt. In vulnere autem non lethali per accidens illud lethale reddunt. Quando vero dubia est lethalitas, absolutam lethalitatem non inferunt, cum credibile sit, quod non vulnus, sed potius animi affectus, imme-

diata mortis causa exititerit, iuxta notam in iure regulam, quod nempe in statu dubio semper mitior sententia sit ferenda.

Symptomata quod attinet, ex eorum congerie, & pluralitate, & vehementia in homine, aduc vivo, concludunt Medici, tale vulnus esse lethale, & contra, vulnus, gravioribus symptomatibus destitutum, non lethale, & contra, vulnus, gravioribus symptomatibus destitutum, non lethale ordinarie praesumitur. Si vero de symptomatibus vulnerum post mortem vulnerati quaeritur, tunc magna disputatio plerumque oritur inter Medicos, & causarum patronos, de quaest. nempe, an vulneratus ex symptomatibus potius, an vero ex vulnere perierit? In tali casu symptomata probe sunt examinanda, & distinguenda. Nam sunt triplicis generis Vid. celeberr. BOHN. *L.c. p. 53. & seqq.* 1) Quaedam symptomata a vulnere ipso, & parte laesa oriuntur, hincque inseparabilia fere sunt a vulnere, V. g. stupor, stertor, epilepsia, *convulsio*, delirium, vomitus, sunt effectus laesionum capitis. Et porro vomitus, singultus, nausea, in ventriculi vulneribus semper observantur. Si ideo eiusmodi symptomata statim post laesionem observantur, & ad ultimum vitae terminum usque perdurant, tunc genuinae istius vulneris sunt filiae. Hinc aequae lethalia sunt, ac vulnera ipsa, cum sint effectus vulnerum, 2) Quaedam contra symptomata rarissime contingunt, & fere nullum habent commercium cum vulnere, nec ex vulnere oriuntur, sed ex alia causa, v. g. si in vulnere capitis oritur gangrena in pede, aut quando in vulnere vesicae oritur pleuritis, aut in vulnere abdominis apoplexia. Si ex eiusmodi symptomate aeger moritur, non moritur ex vulnere. Nam eiusmodi symptomata cum laesionibus nullam fere habent connexionem. 3) Quaedam symptomata dicuntur media. Possunt saltem originem ducere ex vulnere partim, partim ex alia causa.

Haec

Haec symptomata maximam in renunciando pariunt difficultatem, id quod BOHN. *l. c.* confirmat, qui infimul ibi argumenta contradicentium exposuit. Optimo ideo hic iudicio opus est. Nam regulae generales hic non semper applicari possunt ad singula individua.

5. Qu. *An non aliae circumstantiae, v. g. a telo lethifero, & tempore mortis desumtae, ad lethalitatem per se talem, quid facient?*

Officium Medici quidem exposcit, & de his ex adstantibus quaerere, instrumentum laedens oculis usurpare, tempus laesionis, insequentium symptomatum, imo mortis indagare, vulnerisque externam figuram considerare, Nullum tamen horum ad absolutam lethalitatem determinandam quid coferre potest. Praesumptio equidem est, quod gladio acuto, aut baculo grandiori, gravior laesio fieri possit, quam alio instrumento levi, & minus acuminato. Sed potest etiam levis tantum percussio fieri grandiori instrumento, secundum vires percutientis, ut non adeo notabiliter, multo minus ad lethalem usque, percussus vulneretur, & contra quando quis levi alio instrumento, magna quidem cum vehementia moto, percutitur, percussio talis lethalis evadere potest. Hinc ex solo instrumento laedente non desumitur argumentum lethalitatis per se, sed ex inspectione id demum innotescere debet. Haec autem si negligenter instituitur, in ancipiti relinquitur, quousque penetraverit instrumentum lethiferum, aut quamnam partem, & quomodo laeserit. Telum ideo lethiferum non semper certi quid in lethalitate determinare potest, quemadmodum ex instrumendo, alias non laedente, non statim quis argumentari potest ad lethalitatem per accidens. V. g. sola manu alterius caput quis feriat, commotio cerebri lethalis exinde fieri potest, & laesio haec erit
letha-

lethalis. Sic si quis percutitur circa regionem epigastrii, praesertim circa scrobiculum cordis, statim sequitur asphyxia, respirationis interceptio, imo mox ipsa mors. Quis itaque dubitat de lethali hac laesione? Item si quis ferula, aut parvo baculo, caput hominis tenerrimae constitutionis laedit, laesio fieri potest lethalis. Nam percussio non diiudicari debet, nec potest, ex instrumenti quantitate, & qualitate, sed vires percutientis primario effectum praestant. E. g. Milo Crotoniensis, athleta robustissimus, in certamine Olympiaco taurum ictu nudae dextrae iugulavit, & Simlon maxilla cariota asini mille Philistaeos.

An vero Inquisitus, qui instrumento non lethifero hominem vulneravit, & interfecit, ordinaria poena puniendus sit, Medicus non determinat, sed hoc Ictis relinquendum.

Ex tempore mortis, mox insequentis, lethalitatem plerumque concludere solent Icti. Dicunt enim, naturam ipsam demonstrare per breve temporis spatium, percussum ex vulnere mortuum esse, ut CARPZ. in *Praxi Crim. P. I. Qu. 26. n. 9.* MASCARD. *de Probat. Concl. 1079. n. 5.* BRUNNEMANN. *Proc. Crim. Inqu. C. VII. n. 27.* FELTMANN. *de Cadav. Inspect. C. VI. Th. 7.* STRYK. *de I. S. Diff. 1. C. 3. n. 23.* Dolendum vero quod in termino constituendo admodum inter se sint dissentientes. Nonnulli enim ad duos, vel tres dies, alii octo, alii decem, alii ad aliquot menses, imo annum, imo triennium, lethalitatis terminum extendunt, teste FARINACEO, in *Praxi Crim.* CLASSEN. in *Not. ad Const. Crim. Carol. V. art. 147.* CARPZ. *l. c. n. 90.* Sed dissensus Ictorum in hac materia indicat, quod a tempore non tutum formetur argumentum, imprimis, cum non praesumptiones, sed probationes in criminal. a LL. desiderantur, iuxta *L. fin. C. de probat.* Quemadmodum enim ex tarditate mortis non semper concludi potest, quod vulnus sit per accidens

dens lethale; differunt enim subiecta, differunt circumstantiae, quae sane infinitae sunt: Ita ex celeritate mortis non possumus concludere absolutam lethalitatem, monente celeberrimo BOHNIO, *l. c.* & ILL. WEDELIO, in *dissert. de Fundamentis lethal. Vuln.* V. g. pinguedo obstruere potest vulnus vasorum, cuius haemorrhagia alias lethalitatem momentaneam praestat, & sic tantisper mors differtur, non vero aufertur. Vid. SCHOEFFERI *diss. de Haemorrhagia Vuln.* C. 2. ABRAH. VATERI in *diss. de vulnere cerebri sclopetario septima hebdomate absolute lethali Vitemb.* 1722.

C A P. XXIII.

D E

LETALITATE VULNERUM SINGULORUM
ORGANORUM CORPORIS HUMANI.I. Qu. *Quid statuendum sit de vulneribus capitis?*

Distinguuntur vulnera capitis in *Externa* atque *Interna*. *Externa* audiunt quae tantum laedunt externa; *Interna* vero vocantur, quando penetraverunt ad contenta in calvariae cavo.

Ad vulnera capitis externa pertinent vulnera integumentorum communium, cranii, ad vulnera vero capitis interna referuntur vulnera durae, & piae matris, cerebri, cerebelli & spinalis medullae.

Sub vulneribus integumentorum comprehenduntur vulnera cutis, sive in parte capillata, circa verticem & regiones sincipitis, sive in occipite, sive in fronte, sive circa tempora. De his notandum, quod talia vulnera non sint lethalia, & se habeant, ut levia carnis vulnera, sicuti

Chi-

Chirurgi nostri loquuntur. Interim tamen haec vulnera non sunt vilipendenda, innumera enim habemus exempla, quae docent, haec vulnera pessimos saepe posse producere effectus propter propinquitatem musculorum, tendinum, futurarum, perioesti, nervorum, vasorum, cerebri.

Vulnera cranii, quae penetrant vel externam tantum, vel externam & internam laminam simul, quoque non sunt lethalia, quo pertinent fracturae, fissurae & contrafissurae cranii. Hae enim laesiones omnes ad vulnera simpliciter lethalia non pertinent, docente hoc ratione, & confirmante experientia. Cranium enim est murus, & munimentum cerebri, iniurias removens. Ideo ad vitam simpliciter necessarium organum non est, adeoque vulnus eius, utut profundum, vitam hominis per se non tollit, remedia potius admittit, symptomata per se lethalia non efficit, multo minus causa esse potest immediata mortis. Sic TULPIUS, Medicus celeb. olim Amstelodam. fracturam cranii ingentem sola trepanatione curavit. Vid. *Observat. eius, L. I. c. 14.* Et quamvis quamplurimi reperiantur, qui trepanationem periculosam, & difficilem operationem vocant; tamen infinita exempla non tantum, sed & ipsa ratio anatomica eius cernitudinem & excellentiam confirmat. Vid. BOHN. *diss. de Trepanationis difficultate.* Sic & fungos cerebri, ex vulnere cranii, & meningum, post trepanationem natos, absque metu, excidi posse, testatur COWPERUS, in *Anatom. Corp. hum. fig. 8.* Vid. *Acta Erud. Lips. anno 1699.* Hancce de vulneribus cranii sententiam confirmant plures observationes aliae. Sic in Dn. MANGOLDT *Med. Prof. in Acad. Rintelens. dissert. de Vulner. lethal.* reperitur sequens Historia: Vir generosus, cuius caput, ante aliquot annos, acinace in Hungaria vulneratum, atrocissimis capitis doloribus vexatus fuit, ob cavitatem cariosam, stilum maiorem ad duos digitos transversales admit-

admittentem, in concursu futurarum, coronalis & sagittalis, natam. Hic ex consilio Professor. in Acad. Regiomontana, sustinuit trepanationem, & quidem primam prope dictum futurarum concursum, secundam vero, & tertiam prope futuram lambdoidaeam. Hisce tribus foraminibus demum in unum triangulare, singulari, ad hancce operationem confecta ferra, redactis, in conspectum veniebat fungus ingens cerebri, cum sanguine corrupto, intra meninges & cranium contento. Hoc vulnus autem postea consolidatum fuit, & sic æger felicissime pristinae sanitati restituebatur. Notabilem fracturam, imo comminutionem, in homine, per 40. annos superstite, speciali dissert. exposuit celeberr. Prof. SALTZMANN, *de homine vinorum venditore super quem insperato decidit dolii cuiuspiam ampla pars quod supra trabes elevari iusserat quodque illi subito fregit totum os frontis*. Sic & Dn. Dr. VOLLAND, *Med. Greusensis*, nobilem iuvenem, qui a casu ab alto fractura cranii, cum festucis laboravit, adhibitis debitis remediis felicissime curavit. Simile exemplum in puero octo annor. legitur in BONETTI *Medicina Septentrional. T. I. L. 1. Sect. 3.*

Vulnera musculorum temporalium, item vulnera, in fronte, supra orbitae oculi limbum superiorem, inflicta, a nonnullis quidem valde periculosa pronunciantur, ob arteriam, tendinem validum, & pericranium, sed absque sufficienti fundamento. Hinc merito illis contradicit BOHNIUS *Tr. de Vulneribus leth. p. 77*. Ubi exempla plura reperiuntur profundorum musculi temporalis vulnerum, felicissime tamen restitutorum. Non tamen negandum, quod fiant laesiones cranii aliquando lethales, & iuxta HIPPOCRATEM, nullum vulnus capitis, ne levissimum quidem, negligendum. Contingere autem solet, ut vulnera capitis lethalia fiant, 1) quando fissura, vel contrafissura, contingit. Vid. BOHN. *l. c. p. 80.*

§ 83. Imprimis vero, quando eiusmodi fissura coeca est. Et 2) Vulnera cranii fiunt periculosa, quando non dignoscuntur, nec remedia convenientia applicantur, vel applicari possunt. Nec fractura cranii semper lethalis erit, id quod confirmant antea allegata exempla, & imprimis maior fractura cranii minus periculum inducit, quoniam sanguis per maiorem fracturam citius educitur, quam per minorem. Quando vero, illaesa lamina externa, interna finditur, vel frangitur, imprimis in parte, læsioni opposita, qualia exempla BOHN *l. c.* refert, tunc cum PAWIO, *in Hippocratem, de Vulneribus Capitis p. 82.* infelices, ac infortunatos eiusmodi percussos proclamare possumus, quoniam plerumque nec ipsi sciunt, an, & in quo loco sint læsi, nec Medicus, & Chirurgus de hac re certior fieri potest, nisi eo tempore, cum omnia conclamata sunt. Et PARÆUS inquit, „ cum nullo certo signo fracturae cranii genus dignosci possit, si quando „ ex tali vulnere mors consecuta fuerit, venia dignum censendum esse Chirurgum. „ De fracturis cranii plura legi possunt in BERENGARII *speciali Tract. de Fractura Cranii.* Formamus hinc ex his iam dictis conclusionem hanc generalem; *Nullum vulnus externum capitis est, si subsistit in ossibus calvariae, quin curationem admittat, adeoque, si quis tali vulnere accepto moritur, ex vulnere per accidens lethali accubuisse peribetur. Interim tamen tale vulnus externum semper eo est periculosius, quo causa vulnerans profundius adacta plures partes calvariae externa, simul læserit.*

Vulnera cranii, per meningem duram, sive duram matrem, penetrantia, sunt quidem ambigua, & periculosa, sed non semper lethalia. Est quidem dura mater embolus cerebri, sive causa primaria motus fluidi nervosi, quae pressione sua fluidum nerveum a cerebro per nervos ad partes promovet. Hinc, quando motus durae matris, & sic eius actio læditur, tunc necessario mors sequitur

sequitur. Cum vero dura mater sit musculus, ideo eiusmodi vulnus consolidari potest, id quod ratio docet, & experientia confirmat. GLANDORP. in *Chirurg. Observ.* 4. expresse inquit, quod dura mater, quando, facta trepanatione, sub illa pus, aut sanguis, appareat, tutissime sit incidenda. Hoc confirmat BLANCARD in *Obs. Med. Phys.* C. 1. *Obs.* 27. Vulnera quoque duræ matris, per sectionem inflictæ, non adeo sunt periculosa, ac illa quæ cum contusione, & dilaceratione quadam contingunt. Nam ibi erit inflammatio levis, hic vero enormis, & sic per consequens symptomata longe contingunt graviora, cum quibus vulnerati plerumque moriuntur.

Vulnera sinuum duræ matris, imprimis maiorum, sunt lethalia. Etenim, iuxta PACCHIONIUM in *Tr. de dura matre*, concurrunt circa sinus, falcatum imprimis superiorem & laterales exteriores, tendines musculorum duræ matris, & quemadmodum omnium tendinum vulnera periculosissima sunt, ita longe vehementiora erunt hæc vulnera, in quibus simul 2) contingit enormis hæmorrhagia, quæ nullo remedio stiptico sisti potest. Hinc sanguis effunditur intra spatia duræ, & piæ matris. Cerebrum comprimitur, eius tonus destruitur, & vulneratus plerumque paulo post moritur. Interim MARCETTUS, in *Obs. Med. Chirurg. n. 4.* annotavit vulnus sinus falcati, ad corpus callosum penetrans, quod tamen gossypio usto, bolo Armena, sanguine draconis, & albumine ovi felicissime fuit curatum. Sed una hirundo non facit ver, & hoc exemplum non probat, quod ideo omnia eiusmodi vulnera sint sanabilia.

Vulnera cranii, per meninges in substantiam cerebri corticosam & medullarem penetrantia, sinibus sc. duræ matris ventriculisque & plexu choroidæo illaesis, ad vulnere, ut plurimum lethali, classem pertinent.

Hippocrates quidem omnia vulnera cerebri lethalia

lia pronunciat. *L. 6. aph. n. 18.* & certum est, quod cerebrum sit pars nobilis, imo nobilissima; spirituum animalium fons & origo, metropolis animae, interim tamen, quando vulnera cerebri non concomitantur gravissimis symptomatibus, & ita sunt comparata, ut remedia applicari queant, sanguisque extravasatus, & purulenta materia educi, tunc nonnullos evasisse, experientia testatur. Vid. AMMANNI *Medicina Critica, Cas. 46.* ill. BVCHNERI *Diss. de vulneribus cerebri non semper lethaliibus, Halae 1750.* Sic in Bibliotheca Borussica Regiomontana curicis monstratur telum, quo nobilis Colonelli caput & cerebrum erat vulneratum, quod tamen postea, cum salute aegri, per palatum exivit. Similiter prodigiosorum vulnerum cerebri exempla, cum substantiae effluxu, reperiuntur in SCHENCKII *observ. L. 1. n. 40. & 74.*

Vulnera cerebri profunda, sive cum fractura cranii, & particulis ossium acutis, per corticem & medullam cerebri penetrantibus adacta, sive cum ventriculorum, corporis callosi, septi pellucidi, plexus choroidaei, corporum striatorum laesione, sanguinis extravasatione, intumescencia, putrescentia, simpliciter, & absolute lethalia iudicatur. Nam 1) partis nobilissimae actio hic plane sistitur. 2) Gravissima symptomata efficiuntur, ut apoplexia, ἀπωμία, sopor, stertor, convulsio, vomitus, ἀνεσθησία, desipientia, spasmus, obtenebricatio oculorum, quae omnia in vulneribus capitis plerumque funesta sunt signa. 3) Non potest suppuratio fieri, 4) nec medicamenta sufficientia applicari, unde mors statim, vel brevi post, sequitur.

Vulnera omnia cerebellum insigniter laedentia vel & penitus destruentia esse lethalia, ratio docet, & experientia confirmat. Cerebellum enim primaria causa est motuum automaticorum, involuntariorum, & vitalium, mittit nervos ad cor, diaphragma, ventriculum, & in-

& intestina; dein cerebellum vulnerari non potest, nisi simul fiat insignis laesio cerebri ipsius, vasorum maiorum, musculorum &c. Ideo vix, salva vita, laedi potest. Experientia etiam hoc confirmavit, dum omnia animalia a vulneribus cerebelli, & spinalis medullae in principio, illico moriuntur. PERRAULT, *Mechanique de animaux*, P. I. C. 7. p. 403. & VIEUSSENS, in sua *νευρογραφία*, it. & BOHN. l. c. cap. de *Vulneribus capitis*, hoc experimentis tentarunt, nimirum aperuerunt capita animalium, sic dissecto & exempto cerebello, illaeso cerebro, & spinali medulla, statim omnia animalia extincta fuerunt.

Ex his iam dictis simul & sequitur, omnes quoque medullae oblongatae laesiones insignes mortem certo effectu producere, nam tota cerebelli substantia medullaris collecta abit in medullam oblongatam, ex qua postea nervi prodeunt.

Vulnera, intra nasum, & oculorum angulum maiorem per cranium in cerebrum penetrantia, lethalia sunt absolute. Laeditur enim tota basis cerebri, & cerebelli, laeduntur vasa sanguifera, colligitur sanguis in basi calvariae, qui terebra educi nequit, vulneratur origo nervorum, hincque in momento obmutescunt laesi, sensum & motum amittunt, redduntur apoplectici, & cum stertore, brevi post extinguuntur. Vid. FR. RUYSCHII *Observ. Anatom. Chirurg. Centur. Obser. 54.*

Graviores capitis contusiones, & vehementes cerebri commotiones, a quibus, illaeso etiam cranio, & dura matre, vel vasa sanguifera piae matris, plexus choroidei, cerebri rumpuntur, tubuli cerebri, & furculi nervorum radicales contorquentur, comprimuntur, vel praeternaturaliter laxantur, aut protenduntur, mortalia fiunt, & fieri possunt. Nam *ἀφωβία* ita producitur, teste HIPPOCRATE, *Sect. 7. aph. n. 58.* item surditas, sopor gravis, apoplexia, & mors ipsa, iuxta eundem HIPPO-

CRATEM, *L. 5. Epidem. n. 59.* Hoc assertum etiam confirmatur observatione HEINRICI ab HEHR. *observ. n. 12.* Singularis, & ad hancce thesin pertinens observatio reperitur in Dn. MANGOLDT. *diff. cit.* Nempe Civi Lubecensis in osse frontis ad sinistrum latus probe futuram coronalem urceo, cerevisia pleno, contusim laeditur, aeger sequentibus diebus, neglecto vulnere, ambulabat, in convivio hilariter compotabat, ast nono, aut decimo die post subito in apoplexiam, & convulsiones incidebat, die 12. autem moriebatur. Medicus, & duo Chirurghi in praesentia Magistratus cranium aperiebant (nam externe nihil notatu dignum reperiiebant) in cranio neque fracturam, neque fissuram, multo minus sanguinem coagulatum in regione contusa inveniebant, sed aliquot digitis transversis a loco laeso contrafissuram in interiori lamina cranii reperiiebant, iastar parvi semicirculi. Remota pia & dura matre cortex cerebri in sinistro latere magna copia purulentae materiae oppletus conspiciebatur, quae materia, cerebri medullam, usque ad basin, ultra os petrosum, corruerat. Testantur itaque, materiam purulentam arte medica tolli non potuisse, sed aegrum gravitati symptomatum ex necessitate succubuisse. An vero percussio, huius materiae purulentae causa fuerit, nec ne, vel an aeger potius, ante contusionem, dispositus fuerit ad talem cerebri suppurationem, ex sanguinis grumescencia spontanea fere natam, determinare noluerunt.

Vulnera principio medullae spinalis inflicta nec non alia vulnera profunda, spinali medullae inflicta, absolute sunt lethalia. Nam 1.) ex medulla hac spinali omnia capiti subiecta membra & plurima viscera quoad maximam partem suos nervos accipiunt, omnis ergo actio & cerebri & cerebelli in has partes tollitur. 2.) Simul vasa sanguifera magna ibidem haerentia laedi possunt, unde effusus sanguis facile in cranii cavum readscende-

re potest, 3.) Ea observantur symptomata, quae in vulneribus cerebri & cerebelli profundioribus adesse solent. Sequitur enim paraplegia, paralysis in organis inferioribus. Motus etiam spirituum ad cor, pulmones, musculos intercostales, & diaphragma turbatur, vel plane tollitur ideoque vulneratus mox vel suffocatus, vel convulsus, moritur. Ex hac ratione vulnus, cultro intra quartam & 5. colli vertebrae inflictum, septimo die aegro moriente, pro lethali habuit F. Lips. teste WELSCHIO, in *ration. vuln. lethal. c. 3.* Sic Iuvenis, apud TULPIUM, *L. III. obs. C. 27.* pugione in spinali medulla vulneratus, praevia alvi, & vesicae obstructione, & abdominis intumescencia, tertio die lipothymicus mortuus est. Simile quid dicendum de luxationibus & fracturis vertebrarum, vel colli, vel thoracis, vel lumborum, quae laesiones, quando spinalis medulla insimul laeditur, comprimitur, vel dirumpitur, absolute lethales esse solent. Statim enim sequitur paralysis, & brevi post ipsa mors. Vid. MAUGHARTI *Diff. de Luxat. Nuchae. Rintel. 1747.*

Ast non tantum enormia vulnera spinalis medullae sunt lethalia, sed & fortes contusiones, imo exiguae puncturae mortem inferre possunt, ob symptomatum vehementiam, spasmos nempe, & convulsiones, it. & gangraenosas inflammationes. Conf. BOHN. *de vuln. lethal. p. 116.*

Quod de vulneribus cerebri, cerebelli, & spinalis medullae dictum fuit, id etiam, suo modo, ad nervorum vulnera applicari debet, & potest. Hinc laesiones illorum truncorum nervosorum, qui organis vitalibus ministerium, motus, & sensus praestant, imprimis octavi paris, plerumque sunt lethales. Nam nervi hi vulnerati, imprimis plane dissecti, laedunt statim respirationem, pulsus cordis, ventriculi & intestinorum actiones. Hinc sequuntur spasmi in pectore & abdomine, vomitus item & spasmi organorum generationis. Et quamvis trunci hi nervosi, mox ab exortu suo vulnerati, per colli la-

tera

tera decurrentes, topica medicamenta admittant; haec tamen non sufficiunt ad spasmos, aliosque effectus funestos tollendos. Est quidem alias in vulneribus nervorum ultimum remedium nervi abscissio; Aft talis in eiusmodi casu, vulnerato nempe ramo maiori, non instituenda. Alias perit statim omnis sensus & motus in organis vitalibus, cordis nempe & respirationis. Et porro eiusmodi abscissio fieri exinde non potest, quoniam nervi plerumque profundius paulo latitant, imprimis circa vasa maiora. Patet hinc quod vulnera quae nervos ita dictos cardiacos dissecant semper sint absolute lethalia. Lectu dignissima sunt ea quae de horum nervorum vulneribus litteris mandavit Perill. VAN SWITEN in commentar. §. 170.

Vulnera nervosorum plexuum, imprimis profundiora, ex varia ratione lethalia evadunt. 1.) enim remedia commode applicari non possunt. 2.) turbantur actiones viscerum vitalium, & quidem notabiliter, & 3.) excitantur ab eiusmodi vulneribus dolores intollerabiles, spasmi, convulsiones, febres, deliria, quae omnium sunt periculosissima symptomata.

Quid vero de nervorum caudicibus, summitati humeri, & femori implantatis, eorumque vulneribus sentiendum sit, Medici, etiam oculatissimi, determinare noluerunt. Nostro vero iudicio eiusmodi vulnera utique vel ad lethalia, vel ad periculosissima pertinent. Nam 1.) ob situm topica seu externa remedia vix applicari possunt, 2.) Incisione remediis via parari haud potest, ob viciniam vasorum sanguiferorum, quae ita facile laeduntur. 3.) Nec amputatione membri, nec amputatione nervi, tuta hic suscipitur cura.

2. Qu. *Quid sentiendum sit de vulneribus colli?*

Missis vulneribus capitis, vulnera colli examinanda veniunt. Quatuor autem, praeter spinalem medullam, repe-

reperiuntur in collo partium genera, quarum vulnera frequentius funesta & lethalia esse solent, nempe vasa sanguifera, nervi, aspera arteria, vel trachaea, & oesophagus. Et quoniam hae partes arctius paulo inter se unitae existunt, ideo rarissime solitarie vulnerantur sed plerumque coniunctim. Hinc & lethalitas per concursum plurium laesionum maxime augetur.

Vulnera arteriarum carotidum, & cervicalium, venarum, item iugularium internarum, & cervicalium, propter haemorrhagiam enormem, lethalia evadunt. Nam 1.) sunt vasa maiora. 2.) Medicamenta hic applicari non possunt, v. g. styptica ex pharmaceuticis, nec ligaturae, & compressiones ex chirurgicis, ob metum suffocationis. Nec cauteria locum inveniunt. Et quamvis haec applicata sint interdum in tali casu, & vulnere colli (vid. BOHN. *de Vuln. letbal. p. 120.*) tamen, eschara paulo post recedente, non solum haemorrhagia recruduit, sed & post mortem in musculis a sanguine effuso notabilis corruptio observata fuit.

De vulneribus venarum iugularium externarum aliter sentiendum. Nam haec remedia, iam laudata, admittunt, nempe styptica, compressiones, & in casu vehementiori ipsa cauteria, & apud veteres more recepta erat harum venarum sectio. Cuius rei veritatem, certitudinem & usum propria experientia confirmarunt MAR US AUREL, SEVERIN. *Lib. de Medicina efficaci*, in specie HORNIUS, in *μικροτέχνη* RIVERIUS, in *Praxi* L. 1. c. 2. B TALDUS in *Methodo incidendi venam*. BLANCARD. in *Collect. Med. Phys. obs. 65*. Et veteres quoque ἀπρὸς πρὸς αὐτῶν arteriarum carotidum externarum susceperunt, quamvis non semper felici cum successu. Hinc concludendum, quod vulnera venarum iugularium externarum, imo & arteriarum externarum carotidum, imprimis minorum ramorum, certis sub conditionibus non semper lethalia sint dicenda. Vid. ALBERTI *Jurisp. Med. p. 445*.

Vulnera asperae arteriae, seu fistulae aeriae, diversimode contingunt, & contingere possunt, & quidem 1) fiunt externae incisiones, vel longitudinales, vel transversales, vel cum substantiae imminutione, ad istar semilunulae, quae, quando non sunt enormes, coalescere possunt, teste experientia, & imprimis notissima operatione chirurgica, quae *βρονχοτομία* dicitur. Interim post coalitum eiusmodi vulneris remanet semper raucedo. Quando vero 2.) aspera arteria plane abscinditur, adeo, ut pars abscissa, vi muscutorum, deorsum moveatur, tunc plerumque tale vulnus lethale est. Nam 1.) extremitates abscissae vix ac ne vix quidem coniungi possunt, neque per medicamenta, neque per futuras Chirurgorum. Ideo respiratio laeditur, inflammationes graviores oriuntur, vel etiam, propter excrementiam carnis, suffocatio fieri debet. 2) Facile simul diffecari possunt venae ac arteriae maiores, nervi paris vagi & intercostalis. Valet hinc semper haec regula generalis. *Vulnera asperae arteriae, quae ita sunt comparata, ut via maneat parula aeri in pulmonem non sunt per se lethalia.*

*Contusiones ipsae & percussiones circa laryngem, cartilagineam thyroideam, cricoideam & arytenoidaeas mortem inferre possunt, imprimis, quando, per violentiam illam, earum connexio ita turbatur, ut, sibi proprius adactae, seu arctius conniventes, glottidem, eiusque rimulam claudant, sicque & inspiratio, & respiratio prohibeatur. Cum vero illis diducendis haud suppetant remedia, excepta *βρονχοτομία*, ideo communissime mors sequitur, propter iubequentem inflammationem anginosam.*

Trachaea, sub claviculis, & in thorace recondita, *vulnerata* mortem post se trahit certissime. Nam 1.) respiratio totaliter laeditur, aer pulmones amplius non intrat, sed potius cavitatem thoracis, unde pulmones com-

pri-

primuntur, & non possunt distendi. Uti fieri debet in respiratione legitima, & sic brevi post sequitur suffocatio 2.) In eiusmodi vulnere nulla adsunt, vel applicari possunt medicamenta, quae coniunctionem labiorum vulnorum, & sic consolidationem praestare valeant, ideo necessario moriuntur hac ratione vulnerati.

Vulnera oesophagi cum sint alia maiora alia minora, alia longitudinaliter, alia transversaliter inflicta, alia oesophagum penetrent, intra collum constitutum, alia vero oesophagum, in thorace absconditum, alia plenariam oesophagi, alia vero partialem tantum eius abscessum sitant, ideo diversa de illis iudicia ferenda. Vulnera proinde exigua, & imprimis summitati oesophagi, in collo constituti illata, non dici possunt absolute lethalia. Nam 1) propter exiguitatem, tale vulnus neque lethalem inflammationem, neque dolorem vehementem efficit. 2) Per vulnus hoc elabentia alimenta, talia spatia non intrant, in quibus nocere, & putrescere possunt. 3) Per suturam non cruentam etiam iungi possunt. Hancce de vulneribus oesophagi theoriam ECHN. confirmat observationibus p. 522. Alia vero res est, quando oesophagus, in thorace delitescens, vulneratur. Tale enim vulnus absolute lethale dicendum. Nam 1) alimenta intrant cavitationem thoracis, ibique putrescunt, & inflammationem gangraenosam efficiunt. 2.) Medicamenta convenientia ibi applicari haud possunt. Vulnera transversalia oesophagi periculosa sunt, quam longitudinalia. Nam tunica musculosa oesophagi interior ex transversalibus, vel spiralibus potius, composita est fibris, unde hae fibrae, a se invicem separatae, magis recedunt, & difficillime coniunguntur. De gula, *plane abscissa*, nichil dicam, cum per se clarum sit, quod tale vulnus sit incurabile, & per consequens lethale. Neque enim sutura cruenta hic locum invenire potest. Vid. Ferill. VAN SWITEN l. 6. §. 170.

3. Qu. *Quid de Vulneribus thoracis sit statuendum?*

In thorace varia existunt organa, quorum vulnera certo respectu lethalia esse solent, nempe spina dorsi, costae, sternum musculi thoracis, & intercostales, pleura, mediastinum, cor, cum suis vasculis, & pericardio, thymo, arteria magna, arteriae, & venae mammae, arteriae, & venae intercostales, vena *αΐνος*, pulmones, cum suis vasculis, ductus thoracicus, diaphragma, nervi intercostales, phrenici, & octavi paris.

Vulnera musculorum thoracis, quando ad cavitatem thoracis non penetrant, non sunt lethalia. Quando vero cum aliqua latitudine, usque ad pleuram penetrant, tunc interdum fieri possunt lethalia. Nam succedit inflammatio pleurae, vel pleuritis, quae, mutata in empyema, vel in peripneumoniam, mortem inferre solet.

Vulnera exigua, ad cavitatem thoracis penetrantia, illa modo organis vitalibus, in thorace contentis, non sunt lethalia. Nam neque organa, ad vitam necessaria, laesa sunt, neque symptomata lethalia exinde fluunt. Quando vero eiusmodi vulnera sunt lata, adeo, ut aer externus majori in copia & notabili imperu cavitatem thoracis intrare valeat, tunc pulmones comprimuntur, respiratio difficillima redditur, & plerumque homo brevi post extinguitur. Et cum eiusmodi vulnus per futuram coniungi non possit, ideo lethale dicendum.

Hinc quoque *vulnera utrumque thoracis cavum penetrantia* & aerem admittentia semper sunt certo lethalia, si vulnerum orificia glottidis aperturam sua amplitudine superent, uti solide demonstravit van SWITEN l. c. §. 170.

Vulnera thoracis, cum fracturis costarum, lethalia fieri possunt. Sunt quidem ex Ictis GIURBA, *Consil.* 17. & GEPOLLA, *L. III. Consil.* 61. qui fracturas costarum non pro vulneribus lethalibus admittere volunt. Ast hi ce-
le-

leberrimi viri, seducti auctoritate HIPPOCRATIS, GALENI, & CELSI tale quid statuunt, quod tamen universaliter intelligi non debet. Nam costarum laesiones utique fieri possunt lethales. Lethales vero fiunt costarum laesiones; quando 1.) sunt fracturae plures, in minutas fibras solutae. 2.) Quando fragmenta intus latitant, quae per Chirurgum extrahi non possunt. Hinc enim oritur lethalis inflammatio, exulceratio, & empyema 3.) In fracturis costarum interdum aer spatia musculorum intrat, sicque thorax intumescit, & respiratio enormiter laeditur. 4.) Costae fractae difficillime restituntur, & per callositatem uniuntur. Nam costae sunt in perpetuo motu, & sic unio vix locum invenire potest. Porro depressae costae vix attolluntur, neque instrumentis, neque manibus. 5.) Et forte restitutae costae, & iterum unitae, in situ vix contineri possunt. Nam organa haec, ut iam dixi, sunt in perpetuo motu, & ex hac ratione consolidatio difficulter procedit. Concludendum itaque, quod fracturae costarum facillime fieri possint lethales, subsequente nempe inflammatione, suppuratione & empyemate.

Inter viscera thoracis primum locum occupat cor, cuius vulnera aut musculos cordis tantum, aut vasa coronaria aut ventriculos, sive cavitates, laedunt. *Vulnera cordis*, quando ventriculum alterutrum, aut utrumque penetrant, absolute, & statim sunt lethalia. Nam circulatio sanguinis ita in momento sistitur.

Vulnera, quae vasa coronaria cordis laedunt, quoque statim, vel brevi post lethalia fiunt. Nam 1.) enormiter sanguis funditur. Hinc incidunt vulnerati in lipothymiam. 2.) Sanguis spatia aliena intrat, v. g. pericardium. Hinc, quando pericardium repletur a sanguine, sanguis, ibi coagulatur, cor comprimitur, & sic motus cordis sistitur. 3.) Cum vasa coronaria sint mo-

tores

tores cordis, qui motum diastolicum cordis praestant, ideo laeditur motus cordis, & sic homo extinguitur.

Vulnera cordis, quae, intactis ventriculis, & vasis coronariis, tantum substantiam musculosam, & quidem in minima quantitate, laedunt, tamen lethalia fiunt. Dubitarunt equidem Medici de lethalitate vulnerum cordis in superficie ex hac ratione, quoniam cor sit musculus, vel machina musculorum, vulnera vero musculorum non sint lethalia, sed ita comparata, ut consolidatio possit expectari. Ast haec ratio in vulneribus cordis locum non invenit. Nam 1.) cor est musculus, in perpetuo motu constitutus. Ergo quemadmodum vulnera reliquorum organorum, quorum motus perpetuus est, difficillime consolidantur; sic etiam cordis. 2.) Singulis pulsibus notabilis quantitas sanguinis ex vulneribus cordis extillare debet, & ideo successively oritur lethalis haemorrhagia. Vulnerabatur hic Studiosus Nobilis. In cordis superficie laesio erat exigua, & sane vix notabilis, sed spatio trium horarum incidebat Studiosus ex improviso in animi deliquium, & statim vitata cessabat. 3.) Cum vulnerum symptomata immediata sint inflammationes, ideo tale symptoma in corde lethalitatem quoque praestare potest. 4.) Remedia non possunt applicari. 5.) Cor non laedi potest, nisi cum vulnere pericardii. Cum itaque vulnera pericardii lethalia sint, multo magis vulnera cordis minima, & superficialia, cum vulnere pericardii coniuncta, lethalia sunt dicenda.

Porro in tota superficie cordis plura filamenta sunt nervosa, ergo fieri aliter non potest, quam quod eveniat convulsio. Per convulsionem autem oritur agens turbatio motuum cordis, & vita salva ita persistere non potest. Porro per vulnerationem nervorum cordis nervi a se invicem separantur, & ita oritur paralyfis in certo musculo. Per eiusmodi paralyfin vero turbatur circulatio sanguinis cordis, & per consequens vita turbatur.

Haec

Haec sunt argumenta, quae ad oculum ostendunt absolutam vulnerum cordis lethalitatem, quam & ipse OVIDIUS, *lib. 1. de Pont. eleg. 3. v. 21.* agnovit, ubi inquit:

Afferat ipse licet cunctas Epidaurius herbas;

Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Quae prolata sunt de vulneribus cordis, argumenta, applicari debent ad vulnera auricularum, quae etiam omnia sunt lethalia dicenda.

De vulneribus pericardii Auctores non conveniunt. Alii enim omnia vulnera pericardii absolute lethalia pronunciant, alii vero sub conditionibus vulnerum pericardii lethalitatem admittunt. Quicquid tamen sit, vulnera pericardii certissime mortem inducunt. 1.) enim pericardium est membrana tendinosa nervosa. E spasmis & convulsionibus vulnera pericardii concomitantur. 2.) Quando pericardium vulneratur lympham pericardii effluit, cuius praesentia tamen ad motum cordis facilitandum absolute necessaria est. 3.) Quoniam pericardium in superiori parte cum vasis sanguiferis, arteria magna pulmonali, vena cava, & pulmonali cohaeret, hinc oritur ob truncos vasorum sanguiferorum sauciatos haemorrhagia lethalis; a parte inferiori vero cum tendinosa diaphragmatis parte iungitur, ideo diaphragma convellitur, & ab inflammatione pericardii etiam paraphrenitis, seu inflammatio diaphragmatis, lethalis oritur. 4.) Neque pericardium, neque cor vix vulneratur, quin & simul aliae partes vicinae vulnerentur. Hinc, ex complicatione & multitudine vulnerum, lethalitas per se sequitur.

(*) Ita b. Auctor de lethalitate vulnerum cordis atque pericardii indicat. Hodie vero multi Medicorum longe aliam de lethalitate vulnerum harum dictarum partium fovent opinionem, nimirum statuunt 1.) omnia vulnera cordis esse quidem periculosissima, tamen non semper subito nec certo le-

lethalia. Argumenta pro asserti huius veritate militantia nervose proponit laud. van SWITEN l. c. 2) non omnia pericardii vulnera esse lethalia, sed haec differre, prouti variis pericardii locis infliguntur. Quod si enim vulnera cordis non sunt omnia lethalia; ita nec omnia pericardii vulnera lethalia esse possunt.

Quae de vulneribus cordis dicta sunt, etiam applicari debent ad vulnera vasorum cordis communium, arteriae nempe *magnae*, arteriae *pulmonalis*, venae *cavae*, & venae *pulmonalis*. Horum enim vasorum vulnera absolute lethalia fiunt, & icti statim concidunt. Nam circulatio sanguinis in momento sistitur, sanguis ad cavum thoracis effunditur, & sic homo in momento suffocatur. Sunt quidem malitiosi Medici & Icti, qui eiusmodi vulnera, ut per accidens lethalia, defendere volunt, cum debili tamen argumentorum suppelectile. Dicunt enim 1) Vasa sanguifera non esse principalia, quod tamen absolute falsum est. Vasa enim sunt canaliculi, in quibus circulatio absolvitur. Ergo sunt organa, ad vitam absolute necessaria. 2) Dicunt non omnem sanguinis profusionem esse lethalem, & hoc argumentum in tantum concedendum, est hic non applicandum. Nam vasa, in externis partibus laesa, comprimuntur, & sic haemorrhagia sistitur; est talis compressio vasorum in partibus internis nunquam fieri potest. 3) Dicunt, sanguinem e cavitate thoracis educi posse. Est hoc non de omni quantitate, sed tantum de exigua intelligendum. 4) Venarum, & arteriarum vulnera coalescere posse affirmant. Est haec regula etiam tantum valet in vulneribus vasorum manuum atque pedum, nunquam vero applicari potest ad vulnera vasorum in partibus intrinsecis, sive ad vulnera capitis, thoracis, & abdominis.

Ob similem, supra allegatam, rationem haemorrhagiae, ex venis & arteriis subclavis, mammariusque vul-
ne

neratis, item vena *αζύγω*, dependentes, mortem citissime accelerant. Nam sanguis impetuose profunditur, cavitas thoracis ab eo repletur, circulatio sistitur, & vulneratus suffocatur. In eiusmodi vulnere quoque medicamenta applicari haud possunt, haemorrhagiam subito sistentia. De *Haemorrhagiis vulnerum* legi meretur Icti Excell. SCHOEPPFERI *Diff. Rostoch. habita de Haemorrhagia Vulneratorum, von Verblutung der Verwundeten.*

Vulnera & dilacerationes vasorum intercostalium, mediastini & sterni, in superficie huius organi interna, etiam lethalitatem praestant. Nam 1.) remedia necessaria hic non possunt applicari. 2.) Sanguis stillat ad cavitatem thoracis. Hinc motus cordis, pulmonum, & diaphragmatis impeditur. Et quamvis, per paracentesin, sanguis educi possit; tamen rarissime effectus speratus succedit. Nam dum vasa eiusmodi vulnerata sanguinem perpetuo fundunt, hocce vero stillicidium remediis fisti non potest, ideo vita quidem interdum ad aliquot dies prorogatur, plerumque tamen 5. vel 7. die satis cedunt laesi. Sanguis enim successive deficere incipit. Hancce nostram sententiam de vulneribus vasorum intercostalium confirmat BOHN. *l. c. p. 32.* propria sua observatione.

Pulmonum vulnera non quidem semper lethaliaprehenduntur, id quod quotidiana docet experientia *vid. HILDAN. Observ. Centur. 2. Observ. 32. Centur. 1. Obs. 46.* tamen omnia dici possunt periculosa, imo periculosissima, quod ex sequentibus patebit. Non vero sunt lethalia dicenda illa, quae in extremitatibus pulmonum fiunt. Nam 1.) haemorrhagia enormis non contingit. Vasa enim ibi sunt exigua. 2.) Sanguis ille, qui in minima & tollerabili quantitate, ex eiusmodi vulnere ad cavitatem pectoris exstillat, vel per vulnus dilatatum, vel per paracentesin, in interiori thoracis parte institutam, educi potest. 3.) *Vulnus ex collapsio pul-*

Ee

mone

none parvaque ac tenui respiratione servatur clausum, atque ipsa pulmonum substantia sensus exquisiti e pers facite haud inflammatione.

Moriuntur vero homines ex vulneribus thoracis & pulmonum 1.) quando vasa pulmonum maiora vulnerantur, & hoc fit propter enormem haemorrhagiam, quae nullo remedio sisti potest. 2.) Quando sanguis ex cavitate thoracis non effluit, sive per dilatationem vulneris, sive per suctionem, ore, aut instrumentis institutam, sive per paracentesin. Ideo sanguis, in cavitate thoracis existens, putrescit, putrescensque inflammationem gangraenolam & necrosin instituit. 3.) Quando rami maiores asperae arteriae simul vulnerantur. Ita enim aer intrat cavitatem thoracis, pulmones ab eo comprimuntur, & respiratio sufflaminatur. Ast quoniam bronchia, sive ramificationes asperae arteriae, undique a vasis sanguiferis pulmonum cinguntur, ideo vix asperae arteriae rami maiores laeduntur sine laesione maiorum vasorum sanguiferorum & tunc, ex duplici ratione, tale vulnus lethale evadit. 4.) Moriuntur eiusmodi vulnerati ex inflammatione pleuritica, & peripneumonica. Quando enim inflammatio coniungitur, & materia purulenta in suppuratione non per tussim evacuat, satis cedunt plerumque septimo die. Et quoniam inflammatio, suppuratio, effectus vulneris est, ideo cautus fit Medicus in sua renunciatione. Et quamvis eiusmodi vulnerati restituantur; tamen per totam vitam miserabiles esse solent, & valetudinarii manent. Oritur enim plerumque constans dispnoea & tandem phthisis, ex coalitu pleurae irregulari, & pulmonum.

Ductus thoracicus organon ad vitam absolute necessarium est. Hinc eius *vulnera* per se, & simpliciter lethalia dicenda, id quod & valet de receptaculo chyli lumbari. Nam 1.] motus chyli ad sanguinem intercipitur & ita partes alibiles ad sanguinem non deferuntur. Cef-

sant

stant ergo omnes effectus qui a chylo sanguine misto pendent, sanguis nempe & omnia fluida, item & solida ipsa, amplius non nutriuntur. Hinc, ex tali laesione, vel repentina mors oritur, vel incurabilis hectica acceleratur. 2.) Chylus intrat spatia aliena vel cavitatem abdominis, vel thoracis, ibique corrumpitur, putrescit & lethales inflammationes praestat, aut hydropem. 3.) vix potest laedi alveus chylosus quin & aliae vulnerentur partes, a quibus laesis mors consequitur.

Vulnera diaphragmatis probe distinguenda sunt. Alia enim partem musculosam, alia vero nervosam, seu tendinosam penetrant. Vulnera, parti tendinosae diaphragmatis inflicta per se lethalia pronunciantur. Nam 1.) Medicamenta non possunt applicari. 2.] Spasmodicae oriuntur contractiones, quae ipsam respirationem turbant, & enormiter laedunt, ac subsequente inflammatione, lethale oritur delirium paraphreniticum. 3.] Consolidatio non expectanda, partim ob motum constantem huius organi, partim quoniam hoc vulnus tendinum est. Tendines enim, ob soliditatem substantiae, difficillime reuiniuntur. 4.] partes abdominis cavo contentae vulnus diaphragmatis ingrediuntur, illud dilatant, in cavum thoracis traieunt, pulmones comprimunt, cordis actionem sistunt.

Vulnera vero, quae partem musculosam laedunt, imprimis in vicinia costarum, & insuper exigua sunt, periculosa tantum dicenda. Nam curam, quamvis difficillime, admittunt, hincque non absolute lethalia dicenda. Experientia enim 1.] confirmat, quod tale vulnus sit consolidatum vid. HOLLERIUS in *Commet. in Aphorismis*. 18. *Sect.* 6. *p.* 344. 2.] In eiusmodi vulnere medicamenta, extus applicata, ad vulnus ipsum successive deferuntur. Quando vero vulnera talia maiora existunt, mortifera sunt. 1.] ob respirationem enormiter turbatam. 2.] Ob inflammationem subsequen-

rem enormem. 3.] Oriuntur spasmi lethales, item & vomitus. 4.] Materia purulenta spatia aliena intrat, nec commode educi potest. Et 5.] quando vulnera talia diaphragmatis non in momento fiunt lethalia, tamen laesi moriuntur brevi post. 6.] quia ut observarunt Medici, v. g. PARAEUS, SENNERTUS, vulnera talia diaphragmatis interdum replentur a ventriculi, intestinorum, omenti, &c. notabili portione, quae partes ibi interdum plane cum diaphragmate coalescere incipiunt. Ast quoniam oritur situs & positus viscerum irregularis, ideo actio viscerum quoque turbatur, & plerumque post aliquot septimanarum, vel mensium spatia laesi moriuntur, vid. VAN SWITEN l. c. §. 170. *Contusiones fortes thoracis* fieri possunt lethales, ob contusionem diaphragmatis, imprimis, si fiunt circa scrobiculum cordis. Hae subito & in momento motum diaphragmatis, ad respirationem & vitam absolute necessarium tollunt, sublatam autem respirationem sequitur suffocatio. Lethalium concussionem thoracis & diaphragmatis exempla extant apud BOHN. l. c. p. 138.

Tandem *vulnera nervorum intercostalium*, & paris vagi, ad cor, pulmones, & diaphragma tendentium, lethalia fiunt. Organa enim vitalia motore suo destituantur.

4. Qu. Quid statuendum de Vulneribus abdominis?

Viscera, in abdomine contenta, quoque ad vitam continuandam necessaria sunt. Hinc eorum vulnera quoque lethalia fieri possunt, multis & infinitis modis. Ad viscera abdominis vero pertinent ventriculus, intestina, hepar, cum vesicula fellea, lien, pancreas Virtungi, & Aselli, mesenterium, omentum, vasa abdominis sanguifera, nervosa, lactea, renes, capsulae atrabiliariae, vesica

vesica urinaria, ureteres, vasa spermatica in sexu nobiliori, & in sequiori sexu uterus.

Vulnera ventriculi ab omnibus fere Medicis, tum antiquis, tum recentioribus, absolute lethalia pronunciantur, quoniam fere omnes illis moriuntur, & rarissime, vel nunquam, sanantur. Interim tamen dantur nonnulli, qui non omnia vulnera ventriculi lethalia esse statuunt, si nempe aditus detur manibus chirurgi, ut futura possint uniri. Assertionem vero probare volunt per exempla cultrivorum, tum Prussici, de qua Historia Becherus peculiarem edidit tractatum. Item Hallensis quidam anno 1691. die 3. Jan. cultrum declutivit, die 2do Augusti autem ei. anni iterum, cum ulcere abdominis, exivit culter deglutitus. Vid. Acta Erudit. Lips. anno 1692. mens. Decembr. Et sic quoque adhuc multa alia vulnerum ventriculi integre sanatorum exempla apud Auctores occurrunt. Vid. SCHENCKII *Observ. Med. rarior.* p. 348. ACT. ANGLICAN. N. 420. FABRITII *Diff. de Lethalitate Vulnerum Ventriculi* Helmstad. 1751. Praeterea vero simul est annotandum quod ista ventriculi vulnera, quae absolute sunt lethalia duplicis sint generis: alia mortem citam inducunt, nimirum ista, quae substantiam ventriculi, imprimis vasa, laedunt, alia vero mortem lentam inferunt, nempe ista, quae ita sunt comparata, ut contenta ventriculi per vulnus veniant, vel extra corpus ad abdominis cavum.

Vulnera orificiorum ventriculi semper lethalia esse solent, in primis vero vulnera orificii sinistri. Nam 1.] deglutitio impeditur. Est enim orificium superius continuatio, vel finis potius, oesophagi. Hinc in vulnere huius orificii alimenta non ad cavitatem ventriculi deportantur, sed potius ad cavitatem abdominis, ubi postea putrescunt. 2.] Circa illud orificium par notabile nervorum existit, qui nervi in eiusmodi vulnere necessario insimul laeduntur. Hinc lethalis oritur spasmus, vomiti-

vomitus, cardialgia, aliaque pessima symptomata. 3.] Circa orificium hocce vata adfunt sanguifera copiosiora coronaria nempe, quae vulnerata haemorrhagiam praestant lethalem. 4.] Ibi ventriculus coniungitur cum diaphragmate. Ergo phrenitis, convulsiones, singultus, respirationes difficiles, nullo remedio curabiles, producuntur.

Nec minus vulnera orificii sinistri, vel pylori, sunt lethalia dicenda. Nam in motu ventriculi peristaltico, qui constans & perpetuus est, chymus exprimitur ad cavitatem abdominis, nec defertur ad intestinum duodenum. Ergo imminuitur chylicatio, nutritio, & putrescentia insimul oritur in abdomine.

Vulnera ventriculi, in fundo, eiusque parte inferiore existentia, imprimis, si latiora sunt, etiam mittunt alimenta ad cavitatem abdominis. Ergo sunt lethalia. In summitate vero, si exigua sunt, interdum, quamvis rarissime, sanantur. Vid. CORN. CELS. *de medicin. libr. V. cap. 26. p. 302.*

Quando vero extra ordinem vulnera ventriculi consolidantur, tunc hoc fieri solet ex quadruplici causa extraordinaria occasionali. V. g. 1.) Hoc fieri potest, quando vulnera sunt minora, & quando per corrugationem ventriculi naturalem constringuntur, & clauduntur. 2.) Quando labia vulnorum ventriculi aut cum peritoneo, aut diaphragmate, aut musculis abdominis, coniunguntur & conglutinantur, quale quid factum fuit in rustico quodam, apud SCHENCK. *in Observ.* qui per vulnus epigastrii satis diu alimenta effudit, tandem vero integrae sanitati restitutus fuit. 3.) Quando portiuncula omenti vulnus tale ventriculi obstruit, & postea cum ventriculo coalescit. 4.) Quando labia vulnorum ventriculi cum abdominis integumentis per futuram chirurgicam iungi possunt. Cuius operationis possibilitatem

confirmat SCHENCKIUS in *Observat. Tit. de vulneribus ventriculi*.

Intestinorum vulnera an omnia sint absolute lethalia dicenda, disputant Medici, tum veteres, tum recentiores vid. FRANC. MERY *Disp. An intestinorum tenuium vulnus lethale. Paris. 1742.* ABR. VATERI *Diss. de Vulnerum in intestinis lethalitate. Vitemb. 1720.* Distinguntur vero vulnera intestinorum. 1.) In superficialia, & penetrantia. 2.) In magna, & parva. 3.) In longitudinalia, & transversalia. 4.) In vulnera intestinorum tenuium, & crassorum. Hinc superficialia, parva, recta, vel longitudinalia, ac crassorum intestinorum, periculosa quidem, sed non simpliciter lethalia a nonnullis, statuuntur. Penetrantia vero, & maiora, transversalia, ac tenuium, per se lethalia pronunciantur.

Admitti quidem possunt hae distinctiones in tantum, nunquam vero in totum. Moriuntur enim vulnerati a vulnere intestinorum tam exiguo, ut acu punctum esse videatur, propter inflammationem subsequentem, quale exemplum mihi notum est. Concludendum igitur, cum BOHNIO, in *Tr. de Vuln. lethal. p. 145.* & ipso HIPPOCRATE, in *Coacis*, vulnera quaecunque intestinorum, imprimis maiora, & gravioribus symptomatibus iuncta, per se lethalia esse dicenda. Nam 1.) omnia intestina, partim a flatibus & fecibus, partim chymosa substantia, perpetuo distenduntur, ac motu gaudent constanti peristaltico. Hinc vulnera eorum difficillime coniunguntur, & consolidantur. 2.) Communissime intestinorum vulneribus iungitur gangraenosa inflammatio, 3.) Chymus, flatus & feces ad abdominis cavitatem per hoc vulnus fluunt. 4.) Nec sutura, nec alia remedia, v. g. iniectiones, sufficientia, & convenientia satis, existunt.

Ex iam dictis ergo sequuntur haec corollaria: 1.) ista vulnera ubi intestinum tenue integre est dilatum, ibi,

ibi, ubi pyloro est satis vicinum, sunt certo lethalia; 2.) vulnera intestinorum crassorum, uti & tenuiorum in loco magis remoto a ventriculo, nec non illa quae non integre tubum intestinale discindunt, periculosa quidem semper sunt, non tamen absolute lethalia. vid. laud. van SWITEN l. c. 3.) Vulnera intestinorum, quae ipsis circa mesenterium sunt inflicta, ita ut vasorum notabiles rami vel trunci sint discissi semper sunt lethalia.

Vulnera mesenterii per se lethalia esse non solent. Nam constat hoc ex tenuissimis tunicis, quae perfossae facile consolidantur. Quoniam vero vasa varia in mesenterio existunt, ideo, ex laesione horum vasorum, vulnera mesenterii fieri possunt lethalia. Ad vasa mesenterii vero pertinent 1.) Nervi plexus nervosi abdominis, qui, quando vulnerantur, notabiles dolores, anxietates, convulsiones, singultus, vomitusque efficiunt. 2.) Vasa sanguifera mesenterica. Haec vulnerata lethalem, vel per se, vel per accidens, praestant haemorrhagiam. Nam vel sanguis in maxima effluit copia, & sic brevi post circulatio, & vita sistitur, vel sanguis abdomen replet, & dum putrescit, inflammationem viscerum abdominis praestat. 2.) Vasa lactea. De hiis vero nota, quod, quando unum horum vasorum vulneratur, tunc vulnus absolute lethale non sit dicendum. Nam 1.) Reliqui rami vasorum lacteorum tantam chyli quantitatem adducunt, quanta requiritur ad nutritionem, & vitae continuationem, 2.) Chylus liquor est, non adeo dispositus ad corruptionem, ut sanguis, & reliqua liquida. Quando itaque chylus exstillat in cavitatem abdominis, ibique colligitur, nullum alium morbum, quam hydropem, praestare potest.

Vulnera glandularum mesenterii, imprimis, quae centrum mesenterii glandulosum penetrant, fiunt lethalia. Concurrunt enim in hoc centro omnia vasa lactea. Ergo 1.) maxima debet fieri chyli profusio. 2.)

Gran-

Glandulae mesenterii sunt organa, quae chylum filtrant; eiusque fluiditatem, & divisionem promovent. Quando itaque hoc organon vulneratur, haec actio turbatur, & chylus crudus, ad nutritionem minus aptus, ad massam sanguineam defertur. Hinc nutritio enormiter laeditur. 3.) Ibi sunt copiosissima alia vasa lymphatica, quae lympham, ex inferioribus ascendentem, ad hunc locum deportant, quibus vulneratis oritur hydrops. 4.) Sunt etiam ibi vasa copiosissima sanguifera, & imprimis truncus arteriae meseraicae superior ibi existit, quo laeso oritur in momento lethalis haemorrhagia. 5.) Est in centro mesenterii plexus nervosus, cuius laesio vehementissima, & lethalia symptomata, dolores, inflammationes, anxietates, & convulsiones praestat.

Vulnera vasorum lacteorum secundi generis absolute sunt lethalia dicenda. Effunditur enim 1.) In momento omnis chylus & lympham, ibi in maxima copia existens, a qua effusione abdomen max intumescit, & hydrops acceleratur, imo nutritio laeditur notabiliter. 2.) Sunt ibi tendines diaphragmatis, qui necessario insimul vulnerantur. Hinc oritur in momento respirationis maxima difficultas, paraphrenitis, & paulo post mors. 3.) Ibi truncus arteriae magnae descendens existit, & vix receptaculum chyli vulneratur, sine vulnere insimul huius arteriae.

Pancreatis Virsungi vulnera inter non lethalia a BOHNIUS referuntur, ex hac ratione, quoniam pancreas non fit viscus, in oeconomia animali absolute necessarium, hincque vulnera, & aliae laesiones huius visceris, non turbent enormiter sanitatem. Et si lethalitas ex vulneribus pancreatis sequatur, illam potius iam laudatus auctor laesionibus vasorum tribuere vult. Ast an ratio haec decidendi sufficiens sit, iudicent alii. Ego ita iudico: Succus pancreaticus ad chyli elaborationem absolute necessarius est. Hic vero in vulnerato pancreate

neque elaboratur, neque secernitur, neque ad intestinum duodenum defertur. Ergo laeditur nutritio, sanitas & vita. Dein etiam laedi possunt vasa maiora per hanc glandulam dispersa, unde sanguis in cavum abdominis effunditur.

Omnia omenti vulnera etiam non dici possunt lethalia absolute, cum certum sit, quod portio notabilis omenti, quando extra corpus pendet, salva manente vita, & sanitate, possit excindi. Quodsi vero talia omenti vulnera coniuncta sunt cum enormi laesione vasorum gastro epiploicorum, vel omentum ex vulnere abdominis propendens inter angusta vulneris labia clausum, strangulatumque sit, ipsum vero vulnus dilatari, reponendae portionis elapsae causa, nequeat, omnino lethalityatem absolutam inferunt, vid. HEBENSTREIT l. c. p. m. 540.

Hepatis vulnera, distinguuntur in vulnera substantiae, & vasorum. Priora per accidens lethalia, posteriora vero per se lethalia pronunciantur. Ast haec distinctio nullius est momenti, imo potius falsa. Hepar enim viscus est, pure vasculosum, quemadmodum demonstravit RUYSCHIUS, in *Epistolis anatomicis*. Hinc nulla pars hepatis, absque notabili sanguinis profusione atque haemorrhagia lethali, vulnerari potest. Id quod confirmat GLISSONIUS, in *Tract. de Hepate*, & quotidiana exempla hoc probant. In vulneribus enim hepatis statim sequitur haemorrhagia sanguinis obscuri, adsunt statim & vehementissima symptomata, anxietates, dolores, per totum corporis truncum extensi, apparent vomitus biliosi atque cruenti, item similes alvi deiectiones, accedit aestus, sitis, lipothymia, & post breve tempus mors. Moriuntur enim ex haemorrhagia, & supra dictis symptomatibus, quae nullo remedio sisti possunt. Sequitur ergo, quod omnes laesiones hepatis dicendae sint lethales.

* *Hanc b. Auctoris de vulnerum hepatis lethalityate opi-*

opinionem alii quoque Medici adhuc hodie defendunt. v. g. EOERNER in *Instit. Medic. Legal.* p. 224. 225. verum nos ipsi subscribere non possumus, sed statuimus potius cum aliis, vulnera hepatis semper esse vulnera periculosissima; tamen non semper certo lethalia; sed ista tantum lethalityatem absolutam afferre, quae essent magis profunda, id est, ubi insignes vasorum per hepar distributorum rami fuerint laesi. vid. HILDAN. *Observ.* 34. *Centur.* II. GLANDORP. *Spec. Chirurg.* *Observ.* 34. p. 166. AMMANNI *Medic. Critic.* p. m. 289. CELSUS *Lib. V. cap.* 26. Id. KALTSCHMIDII *diss. de Vulnere hepatis feliciter curato.* à BERGEN *Diss. de Lethalitate vulnerum hepatis.* SCHLICHTING *Traumatologia.* Amstel. 1748. 4to. & Perrill. van SWITEN *l. c.* §. 170. ita, *Leuiores*, inquit, tamen lienis vulnera aequae ac hepatis non semper absolute lethalia esse, quamvis semper periculosa, valde probabile est. B. PLATNER in *Instit. Chir.* §. 675. ita scribit: At, quibus iecinoris summa vel extrema pars leniter vulnerata est, ii conservari possunt. Item b. HEBENSTREIT *l. c.* p. m. 541. *superficialia*, inquit, *equidem iecinatorum vulnera, si magna vis sanguinis in cavum abdominis haud effusa est, excusari possunt.*

Non tantum autem vulnera substantiae hepatis sunt lethalia, sed & nonnulla vulnera, vasorum, in hepate existentium. Ad vasa hepatis pertinent primo sanguifera, & biliaria. Hinc vulnera arteriae hepaticae, venae cauae, & portae, in momento vulneratos interficiunt. Nam maxima fit haemorrhagia, & ex hac ratione illico moriuntur vulnerati.

Quid vero de vulneribus vasorum biliariorum sentiendum sit, iam videbimus. Ad vasa biliaria vero pertinent vesicula fellea, ductus hepatici, ductus cysticus, & ductus cho-

ledochus. De lethalitate *vulnerum vesicae felleae* dubitarunt nonnulli Medici, & quidem ob sequentes rationes. 1.) Putant, quod laesa etiam vesicula fellea tamen sufficiens bilis copia affluere valeat ad intestinum duodenum per ductum hepaticum, quae chylicationem, & sic nutritionem ac vitam, continuare valeat. 2.) Dicunt, structuram vesiculae felleae ita esse comparatam, ut ex vulnere non semper fiant lethalia symptomata. Nam est tenuis musculus excavatus. 3.) Dicunt, bilem esse liquorem balsamicum, & ad corruptionem minus proclivem, hinc eum, quando fluit ad cavitatem abdominis, non ibi statim corrumpi, uti sanguis, ut adeo talis effluxus lethalis haud iudicari possit. Quae iam dicta sunt de vesicula fellea, applicant, in gratiam & avorem inquisiti, ad ductus hepatici vulnera.

Aliter vero sentiendum, quando ductus choledochus praescinditur. Tale vulnus absolute lethale esse oportet. Nam bilis amplius fluere non potest ad intestinum duodenum. Sic turbatur plenarie chylicatio, nutritio, & tota corporis oeconomia, &, si non subitanea, tamen lenta mors brevi tempore sequitur.

Vulnera lienis maiora, sive ab instrumento secante, sive a contundente, inflicta, merito lethalibus annumerantur. Lien enim est viscus vasculosum, cuius vasa rupia, aut divisa, momentaneam, & lethalem praestant haemorrhagiam. Dubitare nonnulli volunt de lethalitate *vulnerum lienis*, & quidem ex sequentibus rationibus. 1.) Dicunt, quod lien sit viscus inutile, & nocivum. Ast hoc dudum a Physiologis refutatum fuit, & potius demonstratum, quod lien sit viscus utilissimum, & summe necessarium in negotio bilificationis. 2.) Dicunt, quod possit extirpari. Ast merito dubitatur, an extirpatio lienis operatio sit in corpore humano possibilis, & si detur extirpationis possibilitas, tamen ab hac operatione ad non lethalitatem *vulnerum lienis* concludi

non potest. Quando enim extirpatio suscipitur, vasa vinculis constringuntur, hincque haemorrhagia fieri non potest. In vulneribus vero lienis vasa vulnerata neque constringi possunt ligaturis, neque adsunt styptica sufficientia, quae a vulnere natam haemorrhagiam suppressere possunt. Quodsi vero vulnera lienis magis sunt leviora valde probabile est, ea non semper esse absolute lethalia. VAN SWITEN l. c. §. 170.

Renum vulnera quoque a nonnullis ad non lethalia referuntur ex hisce rationibus. 1.) Quoniam HIPPOCRATES de renum vulneribus nihil relatum reliquit. 2.) Quoniam renes, seu substantia renum, tota interdum ab exulceratione successive fuerit consumpta absque momentaneo vitae periculo. Sed respondeo 1.) auctoritas HIPPOCRATIS hic nihil facit ad rem, & dantur alii, v. g. AVICENNA, & imprimis CELSUS Lib. V. cap. 26., qui expresse inquirunt, servari illum non posse, cui renes sint vulnerati. 2.) Argumentum, ab exulceratione desumptum, etiam hic non potest applicari. Nam & pulmonum exulceratio toto die contingit, interim tamen vulnera pulmonum etiam dantur absolute lethalia. Concludendum ideo potius, iuxta principia anatomica, 1.) vulnera renum superficialia, externa, lateralia, & non coniuncta cum inflammatione nephritica, feбри, anxietate, respiratione difficili, ischuria, vomitu, posse dici non lethalia. Nam substantia renum exterior ex vasculis paulisper solidioribus componitur, in quibus consolidatio suo modo expectanda. Vid. HEISTERI *Chirurg. Pars II. p. m. 903.* PLATNERI *Inst. Chir. §. 678.* 2.) Quando vero vulnus aut contusio renum ad arcus arteriosos penetrat, oritur haemorrhagia lethalis. 3.) Quando denique vulnera renum ad pelvim, & corpora mammillaria penetrant, necessario non tantum supra recensita symptomata & haemorrhagia contingunt, sed & stillicidium urinae fit ad cavitatem abdominis, qui liquores, sanguis nem-

nempe & urina, ibi necessario putrescunt, abscessum faciunt, &, quod maximum, renum situs ita comparatus est, ut neque remedia styptica pro sanguine sistendo, neque balsamica pro vulnere consolidando possint applicari.

Ureterum vulnera quoque mortalia dicenda. Nam 1.) Urina perpetuo exstillat, quantitate sua abdomen extendit, viscera molestat, & putredine sua illarum corruptionem promovet. 2.) Organa sunt, quae per futuram chirurgicam non coniungi possunt, nec medicamentis consolidari.

De *vulneribus vesicae* quid statuendum sit, nesciunt fere Medici, & Chirurgi, & potius lethalitatem ex effectu diiudicare volunt, Veteres Medici, HIPPOCRATES *f. VI. aph. V.* GALENUS, CELSUS, imo ipse ARISTOTELES, *Lib. III. Hist. Anim.* vulnera vesicae lethalia pronunciant omnia. Alii distinguunt vulnera vesicae in vulnera fundi, & vulnera cervicis, vel colli. Fundi vesicae vulnera a nonnullis lethalia per se pronunciantur; Vulnera vero colli tantum per accidens. Ut vero, vulnerata fundi esse lethalia, probent, dicunt, 1.) Substantiam vesicae esse membranaceam, ergo difficillime consolidari, 2.) Tale vulnus non tantum cum inflammationibus esse coniunctum, sed & doloribus intolerabilibus, & spasmodis. 3.) Vesicam coniungi non posse per futuras, & 4.) Urinam fluere perpetuo ad cavitatem abdominis. Ast hae rationes decidendi non sufficiunt. 1.) Enim certum est, substantiam vesicae non esse membranaceam, sed musculosam, (est enim musculus excavatus) musculi vero ad consolidationem admodum sunt proclives. 2.) Dantur observationes, & imprimis notabilis observatio in DIONYSII *Chirurgia*, de milite quodam, globulo sclopeti vulnerato, qui globus penetravit usque ad cavitatem vesicae, ibique nucleum constituit calculi vesicae, qui calculus postea, per Lithotomum feliciter

extra-

extractus fuit, & ipse Autor, iam cit. ex hoc fundamento commendat tertiam methodum, *altus apparatus* dictam, ad calculum extrahendum. Interim ista vesicae vulnera, quae circa eius arterias maiores contingunt, nec non quae ita se habent, ut per ea, urina ad cavum abdominis fluat omnino sunt lethalia nuncupanda. Perill. VAN SWITEN l. c. §. 170.

De vulneribus colli vesicae nemo dubitat, quod eius vulnera sint tantum per accidens lethalia. Hoc enim confirmant observationes Lithothomorum. Quando enim lithotomia, vel potius Kystitomia, provide instituitur, vix centesimus moritur.

Uteri vulnera variora quidem esse solent, quoniam sexus sequior ad cruentas digladiationes non inclinatur. Hinc quoque parum, vel nihil, de uteri vulneribus, eorumque lethalitate reperitur. Contingunt tamen variae uteri laesiones, de quibus Medic. in foro interdum inrerrogantur. Putant tamen non nulli, quod uteri vulnera non sint lethalia dicenda, & quidem ob sequentes rationes. 1) Quoniam uterus tantummodo pars sit destinata ad procreationem sobolis, non vero ad vitam matris. 2) Dicunt, vulnera uteri non esse lethalia ex hac ratione, quoniam in partu caesareo lata sectione uterus vulneratur. 3) Quoniam uterus abesse potest salva vita. Sed respondeo. 1) Falsum esse, quod uterus non pertineat ad vitam matris. Est enim organon secretionis mensium, (& sine mensium lecretionem, quae in utero & eius vagina fit, sanitas matris persistere non potest. Secundum argumentum quoque facile corrui. Ab una enim observatione non possumus formare regulam. Plures insuper foeminae in partu caesareo moriuntur, quam evadunt. Tertium quoque falsum est, vel ad minimum observationes sunt rarissimae. Laesiones uteri vero longe sunt periculosiores gestationis tempore, quam alio. Ita enim mater, & foetus, laeditur, imprimis, quando
vte-

uterus contunditur in parte antica circa pubem, & umbilicum, vel circa latera. Ita enim 1) stigmata monstrosa foetum signare possunt, vel 2) Abortus promoveri potest momentaneus, ac foetus ita extinguitur, posteaque corruptus excluditur, vel 3) turbari potest structura uteri, cum disruptione uteri, quae disruptio in momento matrem & foetum extinguit.

Sed non omnia gravidis inflictâ verbera, aut pedibus factae laesiones, foetui immediate vestigia & stigmata imprimunt, quemadmodum scite iudicat BOHN. *de vuln. lethal* p. 262. dum imaginatio matris imprimis accusari potest, & debet. Quanta enim imaginationis vis sit, ubique per exempla comprobatur, & naevi materni insimul testantur. Interim tamen, quando violenta cum imaginatione coniungitur, foetus magis laedi potest, vel defoedari.

Ad laesiones uteri lethales pertinent quoque illae, quae in partu contingunt ab improvida obstericis manu. In partu enim multis modis laeditur parturiens, dum, non tantum foetus inconvenienti modo extrahuntur, sed & secundinae, quibus laboribus facile uterus vel dilaceratur, vel insimul extrahitur, vel haemorrhagia enormis, & inflammatio gangrenosa lethalis accersitur.

Vulnera partium genitalium in sexu masculino paulo rariora existunt, interim tamen interdum contingunt, & si contingunt, Medici legalis atque forensis iudicium Icti exposcunt. Contingere autem possunt 1) Vulnera vasorum spermaticorum, in abdomine delitescentium, quae vulnera propter haemorrhagiam, quae nullo remedio fitti potest, dici debent lethalia 2) Vulnera vasorum spermaticorum, extra abdomen existentium, non absolute dici possunt lethalia. Etenim remedia admittunt, ut balsama, emplastra, liquores stypticos, &c. ac castratione ad minimum tale vulnus consolidari potest.

Vulnera testium, item & contusiones testium, laesiones
dici

dici possunt lethales, accedentibus nimirum convulsionibus, spasmis, & gangrenosis inflammationibus. Quae symptomata in huic organo sanguifero nervosis laesis communissime contingunt. Interim tamen, quando tempestive castratio suscipitur, hocce remedium hominis, hac ratione vulnerati, vitam conservare potest. Castratio enim, experientia teste, operatio est chirurgica satis tuta, imprimis, quando convenienti modo, & provida manu suscipitur. Plures enim conservantur ita. Interim tamen, quando illegitimo modo suscipitur, Chirurgus quoque accusari potest.

Vulnera vesicularum seminalium non quidem absolute dici possunt lethalia, sed tamen sunt periculosa. Consistunt enim ex tunicis, tendinoso nervosis tenuioribus. Hinc vulnera, dolores, & spasmos praestant, a quibus per accidens inflammatio gangraenosa ac mors producit. Porro sunt receptacula seminis. Quando itaque vulnerantur, posteaque per callum consolidantur aliquis producit impotentia. Nam semen virile amplius in conveniente quantitate neque colligitur, neque conservatur, neque eicitur.

Vulnera corporum nervosorum penis non quidem absolute lethalia dici possunt; nam abscissio penis operatio possibilis est, id quod cubiculares Imperatoris Turcarum vivis exemplis testantur; vid. & PALLUCHI *Nouvelles remarques sur la lithotomie. Paris 1750.* Interim tamen valde periculosa sunt. Tale enim vulnus sine enormi dolore, sive excessiva haemorrhagia, fieri vix potest, a quo dolore, facile excitatur gangraenosa inflammatio, convulsio, aliaque periculosa symptomata. Haemorrhagia quoque, in tali abscissione contingens, non omnia remedia admittit. Nec enim usio, nec cauterisatio, nec ligatura in loco hoc, sensu exquisitissimo praedito, applicari potest. Quando itaque pulveres styptici, & liquores styptici non sufficiunt, moriuntur eiusmodi mihi.

Artuum vulnera an fiat per se lethalia dicenda dubitant nonnulli, & quidem, ex his rationibus 1) quoniam non organa sunt, ad vitam absolute necessaria. 2) Quia possunt ampatari 3) Quoniam vulnera convenienti modo possunt deligari, stipticis futuris, cauteriis aliisque similibus. Sed respondemus, quod iam allegatae rationes tantummodo possint applicari ad vulnera in artibus extremis. Quando vero vulnera artuum contingunt in partibus, trunco corporis propinquioribus, ubi vasa maiora exeunt ex cavis, tunc rationes illae non quadrant. Quando enim ibi vulnera contingunt, vasorum sanguiferorum, imprimis arteriarum, haemorrhagia nullo remedio sisti potest. Et si sistitur haemorrhagia, tamen sequitur in parte inferiori inflammatio gangraenosa. Moritur enim illa pars ob defectum circuli sanguinis. Quando contingunt vulnera nervorum maiorum, oritur in parte inferiori momentanea paralyfis, in parte superiori vero, imo in toto corpore, contingunt convulsiones, febres, deliria, & spasmi, qui nullo remedio fere tolluntur. Dantur ergo laesiones artuum, quae interdum absolutam afferre possunt lethalitatem. Vid. WALDSCHMIDII *Diss. de Vulneribus arteriarum in artibus saepe funestis, raro lethalibus* Kiel. 1728. Ad vulnera artuum pertinent quoque vulnera tendinum maiorum, ac ossium graviora, quibus tota horum substantia destructa, a diffracta est ut medulla efluat, v. g. chordae achilae, tendinumque in regione poplitum. Huc pertinent quoque ligamenta articulorum notabiliora, quae quando vulnerantur, iuxta sententiam nonnullorum, absolutam lethalitatem efficiunt. Celeb. BOHN ipse eiusmodi vulnerum lethalitatem non in totum negat p. 166. *de vulner. lethal.* Et insuper tum ratio hoc docet, tum experientia confirmat. In eiusmodi enim vulneribus observantur intolerabiles dolores, qui pessimum symptoma subito introducunt, inflammationem nempe

pe gangraenosam BOHN. l. 6. sententiae huius veritatem exemplo quodam confirmat, ubi ex vulnere tendinis maioris genu, patellam involuentis, sine praevia haemorrhagia & inflammatione, spatio 24. horarum sphacelus lethalis fuit productus, quamvis defensiva necessaria intus & extus fuerint applicata.

Ad vulnera merito referri debent aliae laesiones, suffigationes, concussiones, & pedibus factae calcitrationes, nec non omnes laesiones, instrumentis duris factae, & sic plagae incruentae, quae, quamvis sine integumentorum communium dilaceratione fiunt, tamen profunde latis carnem, vasa sanguifera, lymphatica, & nervosa dirumpunt, & dilacerant, nec non livores, suffigationes, & sanguinis periculosas evacuationes post se relinquunt.

Cum vero omnis suffigillatio ita sit comparata, ut sanguis ita stagnans ad corruptionem inclinet, quæ corruptio, dum profunde latitat, nullo sane remedio averti potest: ideo talis laesio citissime gangraenosa praestat vestigia, ut & febrem, convulsiones, sanguinis extraordinarias evacuationes & mortem ipsam, inferre potest. In eiusmodi laesionibus aggressorum defensores semper dubium movent, an verberibus immediate, an vero ab alia causa, morbo nempe latente, vel a morbosa dispositione, aut ab affectu quoque, vel antecedaneo, vel concomitante, vel superveniente, mors contigerit. Ad eiusmodi dubia respondere debet Medicus, ad legalem quaestionem antea requisitus. Quo vero hoc iuxta conscientiam fiat, attendere debet & examinare, an percussus olim, fuerit perfecte sanus. Si hoc certum, concludendum, ictuum gravitatem absolute mortis causam extitisse, imprimis, si statim post laesionem symptomata lethalia adfuerint quae ad finem vitae usque perduraverunt. Inspectio demum & lustratio cadaveris omnia dubia solvere potest. Quando vero aliquis morbus, & dispositio gravis,

praecesserit, utique dubius manere potest Medicus. Nescit enim interdum, an a morbo, an a laesione mortuus sit vulneratus. Considerari itaque debet morbus, ut causa socia, quae cum laesione coniuncta, interitum acceleravit.

C A P. XXIV.

DE

INFANTICIDIO.

Quando de infanticidio sermo est, duae semper moventur quaestiones: *I. An partus vivus, an mortuus exclusus fuerit? II. An revera partus manu violenta occisus fuerit?* Prius ideo demonstrandum est, quoniam communissime infanticidae excipiunt, foetum vel in utero, vel in ipso actu partus extinctum esse, sine omni violentia adhibita. Posterius etiam demonstrandum, quoniam interdum miserrimae personae vel ex infania se accusant de hoc crimine, quod tamen ab illis non fuit perpetratum.

Vixisse autem foetum ad partum usque, & post illum generatim cognosci potest ex eiusmodi signis, quae foetum in lucem editum respirasse, nec non motum sanguinis circulatorium in ipso adfuisse declarant, speciatim vero ex sequentibus concludi potest.

1) Ex integritate, & conformatione convenienti, omnium organorum, quoad longitudinem, & crassitiam.

2) Cognosci debet ex funiculi umbilicalis conformatione. Funiculus enim succulentus, nodosus, & candidus vivum & vitalem notat foetum. Contra funiculus flavus, flaccidus, rugosus, putridus & dilacerabilis notat, foetum mortuum esse ante partum. Interim status funiculi umbilicalis rugosus fallere potest. Ab aere enim facile corrumpitur, & exsiccatur.

3) Ex

3) Ex colore foetus, vel infantis disgnoscere possumus, aut vixisse illum in partu, aut ante partum mortuum esse. Nempe, quando infans rubet, & carnosus deprehenditur, vixisse credibile est, quando vero pallet, livetque, & eius corpus flaccidum & corrugatum est, tunc concludere possumus, foetum ante partum mortuum esse. Quo pertinet suo modo calor corpusculi. Quando enim ab adstantibus statim post partum calidum fuit deprehensum, tunc credibile est, foetum in partu vixisse, & contra.

4) Ex matre, quando haec per totum graviditatis tempus prospera gavisata fuit valetudine.

5) Videndum, an ex funiculo umbilicali, non deligato, sanguis copiose effluerit. Si hoc vivum extitisse, concludendum, & contra. Imprimis autem in foetu mortuo mox ad putredinem inclinat funiculus umbilicalis. Et quando ex haemorrhagia funiculi umbilicalis infans moritur, nulla vel exigua sanguinis quantitas, in corpusculo, & visceribus, deprehenditur. Corculum, cum suis auriculis, flaccidum est, nec sanguine repletum. Vasa omnia, imprimis maiora, sunt evacuata. Hepar, lien & reliqua viscera pallent. Errarunt hinc veteres, qui omnes, ni fallimur, autumabant, omissam funiculi umbilicalis deligationem semper esse certum infanticidii perpetrati criterium, nam iis tantum in casibus funiculus umbilicalis non deligatus exhibet commissi infanticidii criterium, hoc est, istis in casibus foetum ex haemorrhagia funiculi umbilicalis esse mortuum concludere possumus, quando parum adhuc sanguinis in visceribus atque vasis sanguiferis maioribus infantis deprehenditur. Qui plura de hac materia praefertim, quae controversias, quae ideo inter eruditos nostri aevi exortae sunt, concernunt, legere cupit, is evolvet IO. HENR. SCHULZII *Diff. An umbilici deligatio nuper natis absolute necessaria?* Hal. 1733. CHR. LUD. SC-

MÆLI *Diss. de funiculi umbilicalis deligat. Non absol. necessar.* Gotting. 1755. CARL FRID. KALTSHMIDII *Progr. de intermissa funiculi umbilical. de ligation.* Iene 1751. IO. ZELLERI *Diss. de vita humana e fune pendente* Tub. 1692. PH. AD. BOEHMERI *Diss. de necessaria funiculi umbilicalis vi vasorum structuræ, in nuper natis deligatione.* Halae 1746. MICH. ALBERTI *Diss. de funiculi umbilicalis neglecta alligatione in causa infanticidii limitanda.* Hal. 1731. IO. ER. HEBENSTREIT *l. c. &c.* PETR. CHR RURGMANNI *Epistol. de quaestione, num funiculi umbilicalis intermissa deligatio infanti recens nato sola mortem afferre quaeat?* Rostock. 1734.

6) Examinandae sunt circumstantiae durante gestatione notabiles, imprimis ultimis ante partum diebus, v. g. An per lapsum, & concussionem abdominis, medicamenta abortum promoventia, venae sectionem largiorem, sternutationem, terrorem, iram, irregularem dietam, foetus laesus sit, vel debilitatus, & sic ad partum ineptus redditus.

7) Examinandae sunt quoque circumstantiae in partu ipso, quo pertinent sequentes 1) An in partu motus foetus adfuerit? 2) num partus fuerit facilis an vero difficilis, vel plane praeternaturalis? Facilis enim partus foetum vivum exituisse notat, & contra 3) Huc pertinet situs funiculi umbilicalis circa foetum: Ita enim in partu foetus suffocatur 4) Examinandum, an ante partum, vel etiam in partu, sanguis per pudenda muliebria notabiliter effluerit. Hoc enim quoque notat separationem placentae foetus, ante partum ab utero materno factam, & sic, per consequens, mortuum esse foetum ante partum;

8) Circumstantiae etiam post partum examinandae v. g. An fluxus lochiorum enormis, & dolorosus, adfuerit, cum notabili imbecillitate. Hoc quidem in omni partu contingere potest, interim tamen in partu diffi-

cili hoc primario fieri solet. Examinari etiam v. g. debet, num foetus in lucem editus clamaverit, nec ne? si enim prius locum habet, tunc conclusio erit certissima quod foetus post partum vixerit.

9) Videndum, an separatio secundinarum sine molestia facta sit? facillime enim separantur secundinae in partu naturali, difficillime in praeternaturali.

10) Si secundinae haberi possunt, etiam illae a Medico examinandae sunt. Secundinae enim turgidae, & ubique sanguine repletae, foetum vixisse, notant, contra putredine corruptae, flaccidae, & corrugatae, foetum in utero mortuum esse, significant. vid. EWALD. *Diss. An foetus humanus vivus aut mortuus natus sit? Regiom. 1716.* CH. VATER *Diss. de signis infanticidii imputati diagnostici.* Vitemb. 1722. ABR., VATER *Diss. de valore & sufficientia signorum infantem recens natum vivum aut mortuum, editum arguentium* Vitemb. 1735.

11) Ex absentia istorum signorum quae indicant foetum in utero materno iam esse defunctum, qualia imprimis sunt haec: 1) Si foetus per partum exclusus non est rigidus, 2) cutis ipsius lapsa, rugosa, flavescens, livescens 3) Si totus habitus ita est mutatus ut adulti magis hominis quam embryonis repraesentet figuram, 4) si abdomen praeter modum collapsum est, 5) si signa putredinis manifesta iam adsunt, 6) si cutis facile dehiscit cruorque terri coloris e variis corporis regionibus emanat putridus &c. vid. ALBERTI *Iurispr. Med. Tom. I. Cap. IX.* nec non eiusd. *Diss. de Foetu mortuo Hallae 1729.*

In inspectione cadaverum varia sunt notanda, quae violentiam illatam indicant. Hinc videndum. I. Quomodo sese habeat tota superficies corporis externa, an sugillatio hinc inde in corpore, imprimis vero in capite, sit. Sugillatio enim vera cum livore, & sanguine extravasato, in vivo tantum corpore contingit. vid. DELII *Diss.*

Diss. de Sugillatione quatenus infanticidii indicium est. Erlang. 1751. Talis sugillatio fit 1) In fontanella infantum, sive hiatu rhomboideo: *cum infanti praemitus succipit*. Et talis violentia mortis causa existit. a) Sugillatio contingit interdum circa tempora a compressione, & violentia b) Contingit sugillatio talis cum fractura cranii, quod signum maximam violentiam illatam notat. c) Sugillatio exigua in fontanella & circa tempora oritur, quando infans moritur a punctura aculeorum: *cum infans occiditur acus vulnere* d) Sugillatio talis interdum contingit circa nucham, in loco connexionis primae vertebrae colli & ossis occipitis: *cum infanti rumpitur Spina colli*. Item moriuntur infantes ab acus punctura in nucha e) In toto collo, & aliis colli vertebrae, fit similis sugillatio, quando collum interquetur. f) Sugillatio contingere potest in parte antica colli, circa laryngem quando infans compressione violenta suffocatur. g) Sugillatio etiam in pectore contingere potest: *cum suffocatur infans per compressionem* h) pectoris Sugillatio contingit circa scrobiculum cordis item circa umbilicum; *cum quocumque genere compressionis infans occiditur*. Ex his simul apparet, quod dantur varii modi interficiendi innocentem infantem, recentem natum. vid. WOLFARTHI *Diss. de Infanticidio doloso. Erf. 1750.* 2) an adsint luxationes, fractura &c. & quales? 3) an corpora peregrina adsint in concavo oris, narium? 4) an placenta uterina adhuc cohaereat cum funiculo umbilicali? 5) an funiculus umbilicalis sit ligatus, nec ne? 6) an funiculus umbilicalis sit dilcissus, vel magis abruptus? imo attendere simul debet Medicus ad funiculi umbilicalis colorem & longitudinem &c.

At eiusmodi signa externa non in facile iufficiunt, ed lustranda deinceps viscera interna, non una, sed in tribus illis cavitatibus, thorace sc., abdomine & capite. Aperto cadavere 1) in abdomine examinanda sunt

in vivo extrahi corpore continetur. vid. ERLEB. vafa

vasa umbilicalia, nec non alia vasa sanguifera maiora, an sint sanguine repleta, an non? An fugillata & rupta? 2) An in abdomine sanguis extravasatus contineatur? 3) An color hepatis & lienis sit rubicundus? 4) An ventriculus sit repletus, & distensus liquore amnii, non corrupto, nec putrido, sed recenti 5) an mesenterii vasa sint repleta, nec ne? 6) an notabilis meconii quantitas in intestinis crassis adsit, nec ne? defectus enim meconii indicat foetum ante partum esse mortuum.

In pectore cor lustrandum venit, cum auriculis atque ventriculis, an sit flaccidum, an vero rubrum & sanguine repletum? Quando enim cor, cum auriculis, a sanguine turgit, indicatur, infantem non esse mortuum ab haemorrhagia, per funiculum umbilicalem facta. Deinde etiam examinanda sunt reliqua vasa sanguifera maiora in pectore haerentia, num sint sanguine repleta, an vero minus; in priori enim casu tuto argumentari potest Medicus foetum non esse mortuum ex haemorrhagia, vid. b. HEISTERI *Diss. de summe necessaria inspectione cordis vasorumque maiorum sub legali infantum dissectione. Helmst. 1752.* Porro inspiciantur pulmones. De pulmonibus foetus, eorumque statu disputant Medici veteres & recentes. Ipse GALENUS, *de usu partium tit. 6.* pulmonem, inquit, in foetu (h. e. in infante, in utero mortuo) esse rubrum, tenellum, collapsum, densum & ponderosum quoad suam substantiam, in vivo vero infante substantiam esse pulmonum albam, raram & levem. Hoc confirmat experientia omnium celeberrimorum Anatomicorum. Ideo etiam iuxta hanc thesin instituunt docimasiam pulmonum in aqua, & observant, quod pulmones foetus, ante respirationem, & sic in utero mortui, in aqua fundum petere soleant, foetus vero vivi pulmones semper in aqua supernatent.

Haec docimasia pulmonum in aqua iuxta regulas naturae, vera, imo verissima est. Nam quando aer intrat pulmones

mones, tunc nunquam penitus e pulmonibus egreditur, sed semper aliqualis portio aeris in pulmonum cellulis manet, a quo aere pulmones fiunt leves, hincque semper supernatant. Hoc multoties tentavi in foetu vitulino & semper experimentum successit.

Celeberrimus BEYERUS, *Idus & Profess. P. Wittebergenfis*, in *delineatione iuris criminalis secundum C. C. C. V. hancce pulmonum explorationem medicam probat*, eamque insimul commendat, id, quod una facit illustris LUDOVICI in *comment. ad C. C.* iam citatam *Art. 35.* Interim tamen citatus BEYERUS, *l. c. p. m. 59.* insimul, non sine ratione, inquit, quod in hoc experimento caute sit procedendum, & quod 1) sit dispiciendum, an cadaver adhuc recens sit. Quando enim putredine resolvi pulmones incipiunt, & foetorem spargunt, licet extrinsecus aerem non hauserint, in aqua tamen eminent, & hoc fieri putat ideo, quoniam fermentatio & putrefactio, in pulmonibus sponte facta, aerem in mediis eorum penetralibus possit generare. Hoc argumentum etiam caudidici nonnulli arripiunt, qui infanticidarum defensiones in se susceperunt. Nos praesentibus auditoribus anatomiae saepius sollicitè hoc experimentum suscepimus in pulmonibus vitulorum. *Sumpsimus pulmones vitulorum qui in auras prodierunt mortui & eos putrescere liquimus per 4. vel 5. dies factoque in aquis experimento deprehendimus eos non ita subito fundum petere & videntur esse aliquantisper leviores sed desuper innatare nunquam potuerunt, sed successive sese depresserunt & fundum petierunt.* Hoc experimentum confirmat, quod nulla putredo, ne extrema quidem, pulmones foetus ad eam levitatem perducere valeat, quae reperitur in pulmonibus animalium, facta prius respiratione, vel aeris inflatione. Et contra per putredinem pulmones gravitatem quoque non acquirunt, id quod quoque nonnulli putarunt, qui dubium moverunt, an

non

non pulmo post contractam putredinem in aqua fundum petat? Ad hancce obiectionem iam Cl. Medici Lipsienses, RIVINUS & LANGIUS, dudum responderunt, quam responsionem videbis in Dn. D. SCHREIERI *Explicatione questionis an certum signum sit quotiescumque infantis mortui pulmo aquae fundum petit, infantem mortuum fuisse in utero matris.*

Iuxta sententiam iam laudati BEYERI porro 2.) fallere potest submersio pulmonum, quando pars pulmonum scirrhosa est, calculisque oppleta. Hocce dubium quidem non sine ratione movetur, & concedo, quod talis materia scirrhosa & calculosa pulmonum gravitatem augere valeat; ast, an tanta exinde confurgat gravitas, quae descensum pulmonum plenarium in aqua causare possit, merito dubito. Et si in frustra diversa secantur pulmones, veritas mox apparebit. Nunquam enim tota substantia pulmonum scirrhosa, vel calculis oppleta, reperitur in adultis, multo minus in infantibus, recens natis,

Contingit interdum, ut pulmones infantis, ante partum, vel in partu iam mortui, a mulierculis adstantibus, quae eum adhuc vivere credunt, inspirato, vel potius inflato, aere, expandantur. *cum aer vehementer insufflatur in ore infantis nati mortui.* Ita per inflationem in os factam, pulmones ab aere distenduntur & postea supernatant. Huius rei possibilitatem ipse BOHNIVS admittit, cum Facultate Medica Lipsiensi Vide cit. Auct. Librum *de renuntiatione vulnerum lethalium*, p. m. 182.

Fieri potest, ut infans, capite exclusus, antequam totus excludatur, respiraverit, statim vero, antequam reliquo corpore utero egressus fuerit, moriatur, & quidem absque malitia matris. Haec est circumstantia non contemnenda, ast a Medico non decidenda, sed a iudice in inquisitione investiganda, BEYERUS hancce cir-

cumstantiam pro naturaliter impossibili habet. Putat enim, quod, excluso capite, corpus reliquum statim facillime, absque mortis periculo, subsequatur. Veruntamen hic celeberrimus Auctor fortassis non perpendit, quod infans, capite excluso, possit suffocari, vel a funiculo umbicali, eum strangulante, vel quando uterus & pudenda muliebria externa constringuntur circa column infantis. Ita ex duplici causa foetus, capite exclusus, & qui semel respiravit, pulmonesque aere replevit, suffocatur in partu, ante exclusionem totius corporis. b. FR. HOFFAMANN in *Med. Consult. tom. III. Decid. III. cas. I.*

Foetus vivus interdum excluditur, antequam vero respiravit, & aerem in pulmones recepit, a matre malitiosa, adstantibus, statim interficitur. Hinc eius pulmones in aqua fundum petunt. Cl. BEYERUS hoc quoque admittere non vult. Arbitratur enim, quod infans illaesis involucris in partu nasci non possit, Inquit ideo, *thes. 29. p. 60. l. c. denique, ut infans, lymphae innatans, illaesis involucris nascatur, impossibile est, iis vero ruptis, licet caput adhuc circumdent, partum non respirasse, nemo affirmare audebit, qui vim aeris, undique irruentis, perpendit.*

Sed respondemus ad hocce dubium. 1.) Quod infans nascatur illaesis involucris, in specie amnio, nullo modo impossibile esse, videtur. Contingit potius toto fere die non tantum in partu brutorum, ubi fere omnia animalia, tunicis circumdata, excluduntur, sed & in ipso humano. Ideo Medici huncce partum perfecte naturalem vocant, quia, dum infans excluditur illaesis integumentis, illaeso imprimis amnio, excluditur, ut ovum. 2.) Saepissime contingit, infantem in laboribus partus debilitatum & ita lipothymicum redditum, post partum se habere, ad aliquot momenta, ut mortuum. Hinc neque respirat, neque ullum indicium fere vitae in eodem

dem deprehenditur. Medici ideo & obstetrices tot commendant remedia, quae excitantia sunt, & eiusmodi partum in vitam revocant, quo pertinent irritationes ani & pudendorum, inflationes aeris per os, frictiones cum aqua Anhaltina, cinamoni, liliorum convallium cum vino, balsamo embryonum, &c. Ex his iam dictis apparet, quod circumspēcte sit procedendum, quando de infanticidio iudicium est ferendum. De hac materia, tam ardua, tamque difficultatum plena, legi meretur ulterius Celeb. ZELLERI *dissert. M. L.* cuius titulus est: *Infanticidas non absolvit, nec a tortura liberat pulmonum in aqua subsidentia*, BOHIUS, *de offic. medici, part. 2: cap. de renunc. difficultatibus*. it. huius Cl. auctoris tract. *de R. V. L.* in appendice novae editionis *dissert. de infanticidio*. MICH. ALBERTI *Diss. de prudenti pulmonum subsidentium experimenti adplicatione Hal.* 1728. IO. HENR. GELLHAUSEN *Diss. de pulmonibus non natorum aquae innatantibus. Prag.* 1728. b. HEISTERI Progr. quo ostenditur: *ex pulmonis foetus innatatione vel submersione in aqua, nullum certum infanticidii signum desumi posse*. Helmst. 1722. CARL FR. KALTSCHMIDII Progr. *de experimento pulmonum infantis &c. Jen.* 1751. HEBENSTREIDII *Anthropolog. p. m. 401. seq.*

Examīnantur denique pulmones ex hac ratione an nempe per suffocationem extinctus sit infans? in quo casu aspera arteria sero & mucō spumoso repleta deprehenditur, pulmones etiam livent, ob stagnantem in pulmonibus sanguinem, facies & collum in suffocatis omnibus quoque tumet, cum aliquali colore fusco. Quando vero per vinculum strangulatio facta fuit, linea rubra in collo conspicitur.

Modi vero suffocationis varii sunt. 1.) Per compressionem oris & narium. 2.) Per repletionem oris & narium, quavis materia facta, v. g. lintheaminibus, cinere, &c. 3.) Facile suffocatur infans, quando sub intē-
gu-

gumentis crassioribus detinetur. 4.) Quando iufans a partu in faciem corversus ita per tempus relinquitur. 5.) Suffocatur infans per compressionem asperae arteriae in parte antica colli quae compressio multiplici modo, imo interdum casu, fieri potest.

Tandem caput satis caute aperiendum. Nam ibi quoque varia signa violentiae externae in oculos incurrunt. Omnis enim laesio capitis in infantibus, recens natis, plerumque funesta et lethalis. Talis laesio fieri potest, 1.] Quando caput infantis in partu ab ossibus pubis matris comprimitur 2.] Laeditur infans ab obstetrice interdum, quando nempe illa, vi quadam, ossa temporum luxat & comprimit 3.] Malitiose comprimitur fontanella infantum, vel acu perforatur, a quibus violentiis tamen semper oriuntur vestigia, stigmata, & fugillatio, sanguinisque profusio, vel circa meninges, vel etiam in ipso cerebro. Hinc semper, quando apertura calvariae est facta, Medicus probe examinare debet a) cerebrum ratione coloris, consistentiae, ventriculorum. b.) num adsit humor extravasatus, qualis? quantum? ac ubi situm suum habeat c.) num vasa cerebri sint sanguine turgida, nec ne? d.) num adsint fracturae vel aliae ossium calvariae laesiones etc 4) porro interire debet infans, si non statim a placenta uterina liberatur. Nam sanguis, qui per vasa umbilicalia a matre ad foetum movetur, refrigeratur, vitalitatem suam deponit, & calorem naturalem, hincque coagulatur, & ad circulationem minus aptus redditur, a quo vitio varia symptomata, imprimis vero lipothymia & syncope infantis oriuntur,

Denique interire debet infans, quando convenienti modo non fovetur & reficitur. Foetus enim atmosphaeram intrat, hincque ex loco calido in frigidum. Ideo aeris liberioris iniurias perferre non potest. Oritur sic horripilatio, sanguinisque coagulatio, unde circulatio sanguinis cessat, & infans ex frigore moritur. Excusan-
tur

dur tamen puerperae, quando temporis partus inconsciae diu versantur, & foetum contra inclementiam nullo modo defendere possunt.

Plura quidem doctrinam hanc magis illustrantia adhuc possent addi, sed scopus praefixus hoc iam non permittit. Coronidis ergo loco quosdam tantum Auctores, exceptis jam citatis allegare volumus, qui scriptis suis hanc doctrinam uberius exposuerunt, & qui digni sunt, qui legantur. Tales sunt ALBERTI *in Syst. Jurispr. Med. Tom. I. p. 168. & in Comment. in C. C. C. p. 267. seqq.* G. CH. DETHARDING. *in Diss. de Cautione Medici circa casus infanticidiorum Rost. 1754.* GUIL. CHRIST. HOFFMANNUS *in Disqu. Medico Forensi, de ossibus foetus, quatenus inserviunt eiusdem determinandae aetati in casu suspecti infanticidii.*

C A P. XXV.

D E

TORTURA ET POENIS CORPORIS AFFLICTIVIS.

1. Qu. *Quid sit tortura? quid poena?*

Tortura, est actus, quo reus de *crimine* commisso interrogatur, & pro qualitate *delicti* & indiciorum, ad confitendam veritatem certis tormentorum generibus a carnifice cruciatur. Haec definitio indicat, quod sit cruciatus & dolor, vel corporis vel animi, ab extra illatus, vel verbis, vel instrumentis. Si enim terrore verbalis instituitur, nullus corporis dolor exciatur, veruntamen animus rei afficitur & angitur.

Poena criminalis est malum triste, corpus dolore effi-

afficiens, a iudice reo impositum, satisfactionis ergo, pro delicto commisso praestandae.

Hic non movebimus quaestionem, an tortura ad veritatem extorquendam modus sit legitimus, & an tortura sit contra ius naturale, divinum & civile. De eo enim disputant Philosophi, Theologi & Icti. Vid. diff. illustr. THOMAS. *de tortura ex foris Christianorum proscribenda*. Nam docet quotidiana experientia, multos, etiam qui gravissimos sub quaestione sustinuerunt cruciatus, non tamen fassos esse id, cuius gratia in ius fuerunt tractati, & contra alios, vel ex impatientia, & animi imbecillitate, atque horrore tormentorum, confessos esse ea crimina, quae nunquam perpetrarunt, qualia exempla reperiuntur passim apud scriptores. Verum cum hactenus alius modus veritatem extorquendi non fuerit inventus, in hanc usque diem quaestione tali inquisiti exercentur. Tortura interim semper ita institueda, ut salvi & illaesi permaneant inquisiti, & ne vel in morborum, vel mortis pericula incidant, disponentibus sic legibus *tit. ff. de quaest. & C.C.C.V. art. 59.* est enim legi naturae aequum, dolorem non damnum facere diffitentibus. Hoc observarunt, inter alios, *Dn. Scabini Lipsienses* in inquisitione contra non nullos fures famosos, ob furtum, in aedibus Beichlingianis Dresdae commissum, in responsione, quae exstat in *Illustr. WILDVOGEL. nostri, Dissertat. de arbitrio iudicis circa torturam pag. 22.*, cuius verba ita sese habent *in esecutione decretae torturae relative ad valida indicia quae probant contra reos vel ad eorum pertinaciam aliasque similes circumstantias possunt adhiberi fasciae super cubitum, ea tamen cautela, ut exinde eorum vita & salus detrimentum non patiatur adeoque fasciae ipsae prudenter stingendae sunt a principio usque ad extremum brachii.*

2. Qu. Quos sint genera tormentorum?

Dantur varia tormentorum genera, immo & varii gradus, qui vero omnes semper ita applicantur ne reus ad tormenta damnatus sub tormentis vel iniuste, vel in-tempestive, pereat, habet enim pro se aliquam innocentiae opinionem, cum si convictus foret, tortura haud opus esset, sanitas ita ac vita non debent destrui tortura.

Genera torturarum non tantum CARPZ. l. c. pertrahat sed & KEISER, in *Pr. criminali*, Cap. 9. ZANGERUS tractat. de tortura BRUNNEMAN. in *processu inquisitionis*. DAMHOUDER. in *processu criminali*; aliique. Hi duo genera tormentorum statuunt. Primum genus est territio, alterum ipsa tortura.

Territio iterum duplex est: verbalis & realis. Illa fit per carnificem, qui verbis & gestibus leterioribus, ad torquendum compositis, irruit in inquisitum, non aliter, ac si ipsum apprehendere & torquere velit, absque tamen apprehensione & tactu, quae territio a Scabinis hinc verbis indicari solet: *Potes quidem inquisitum offerre carnifici a quo ita interrogetur ac si ipsum torquere velit & debeat, quin tamen illum re ipsa torqueat.*

Haec autem, seu realis est, quando carnifex, praeter minas, manus quoque iniicit, reum vestibus denudat, ad scalam ducit, instrumentis, quibus peragitur tortura in conspectum ipsius ponit, forcipes digitorum affigit, sive forcipes, quibus pollices comprimantur, uno verbo pelletra) & iisdem pollices inquisiti comprimit.

Alterum genus est ipsa tortura. Huius tres sunt gradus, & primus quidem, quando non tantum forcipes manibus rei affiguntur, ac pollices comprimantur, sed etiam adhibitis funiculis iuncturae manuum arctissime usque ad ossa constringuntur.

Secundus gradus dicitur, quando rei non tantum polletro & funiculis, sed praeterea etiam instrumentis ferreis, per intervalla excavatis, circa tibias applicatis cruciantur, scalae imponuntur, & violenta quadam expansione, seu exstensione membrorum & articularum, anffliguntur. Hic non oblivisci debemus novi instrumenti, ante paucos annos adhiberi soliti, collare dictum, quando rei collo instrumentum ferreum, cuspidibus obtusis asperum, circumligatur, & mediante illo, per funes, ex trochlea pendentibus, in altum tollitur, & iterum dimittitur.

Tertius & summus gradus est, quando carnifex, ultra iam dicta & enarrata tormentorum genera, severioribus cruciatibus utitur, & vel candentibus instrumentis, vel sulphure & igne, cutem in certis corporis partibus adurit, aut extremas digitorum partes, immixtis infra unguis pineis cuneolis, iisque postmodum accensis, adustione laedit, aut claves ligneas stergo nudo subiciit aut funes ex iubis equinis contortos, summe asperos cruribus subicit, ac circumducit, prae ea pollicis pedum applicat, &c. & quae plura AZANGERO & CARPZ. enarrantur, qui ultimus gradus an licitus sit, iudicent alii.

3. Qu. *Quaenam sint subiecta torturae?*

Cum tortura, uti ex iam dictis apparet, sit res periculosa; ideo, non omnes personas omnia tormentorum genera perferre posse, per se clarum est. Hinc iudicis officium exposcit, ut persona, tormentis subicienda, & phisice & moraliter consideretur. Vid. WILDVOGEL. *dissert. cit. cap. 7.* Quaenam vero personae conditiones morales sint, exposuit TABOR, *in tract. de tortura,* & CARPZ. *l. 6.* universalem ponit regulam, quod nempe omnes

omnes tormentis subiici possint, nisi qui specialiter, vel ob defectum iudicii, vel corporis debilitatem, aut etiam dignitatem, reperiuntur exempti. Nos Juris consultis relinquimus conditiones morales atque politicas personæ. Quales vero personæ, propter defectum iudicii, & corporis imbecillitatem, a tormentis sint exemptæ, in præsentem examinabimus.

Absolute a tortura, si non omnimode, tamen ad certum tempus liberantur 1.) *gravidæ*. Hac enim de re expressa lex reperitur *leg. 3. ff. de poenis*. Ratio tam a foetus, quam matris parte est petenda. Foetui enim, qui adhuc in ventre est, non nocere debet calamitas matris. Maximum autem detrimentum ei imminere, si mater torqueatur, obsecrum esse non potest illi, qui considerat, quod foetus per vasa umbilicalia atque placentæ cum utero matris cohaereat, atque per ea nutrimentum suum capiat. Quod si igitur mater in scalam pendere cogeretur, aut funibus, hinc, illinc, cum impetu, traheretur, vincula illa facile lacerarentur, sicque embryo suo privaretur nutrimento. Ergo ad abortum necessario foetus promovetur. Talis tortura neque ultimis mensibus, neque primis diebus post conceptionem permittenda. Ultimis mensibus fieri non potest, ob molem foetus, qui facile a levi & extraordinario motu matris laeditur, teste experientia. Nec primis mensibus haec tortura locum invenit. Si enim famula illa, de qua HIPPOCRAT. *de Lib. de natura puerorum*, loquitur, septimo a conceptu die abortum promovere potuit per saltum, multo magis per motus tormentorum hoc fieri potest. CARPZ. quidem putat, quod primis mensibus gravida torqueri possit ex hac debili ratione, quia foetus in tali gravida nondum animatus sit. Añ 1.] ille aequè peccat, qui nascentem deturbat animam, quam ille, qui iam natam eiicit. Insuper ex antecedentibus iam notum est, quod omnes Medi-

ci

ci recentiores, statim post impraegnationem animam foetui accedere, statuunt. Sequitur ideo, quod nec terro-ritio verbalis in gravidis locum inveniat. Nam terror omni tempore abortum promovere potest. Quando autem abortus fit, non tantum foetus perit, sed & mater in pericula mortis, vel gravissimorum morborum, incidere potest, quae vel ab haemorrhagia, vel inflammatione, & subsequente uteri ulceratione, dependent.

A tortura immunes sunt 2.) *Puerperae*. Et quamvis *L. quaeritur §. 2. ff. de aedilitio edicto*, sanae & integrae valetudinis pronunciantur; misera tamen semper earum est conditio, teste ipsa Sacra Scriptura. Debiles enim sunt propter gestationis molestias, debiles sunt propter sanguinis fluxum, quem Medici lochia vocant. Hinc quamdiu sanguinis fluxus durat, disponuntur per se ad febres, purpuram, haemorrhagias uteri, inflammationes. Et quod terror puerperas, insigniter laedere possit, quotidiana ostendit experientia. Ab *ICTis* quadraginta dies quidem assignantur, intra quos puerperas torqueri prohibetur; & hic terminus non semper sufficit ad restituendum uteri statum naturalem, immo ossium innovatorum conniventiam, nihil dicam de morbis, a partu imprimis difficili interdum accersitis, qui in longa fatis temporis spatia interdum perdurant.

3.) *Lactantes* quoque a tortura liberantur. Nam 1.) infans laeditur, quoniam debitum nutrimentum, nec in convenienti quantitate nec qualitate, capere potest. 2.) Foemina ipsa enormiter laeditur, partim quia facile a violenta super scalis extensione vasa mammaria dilacerantur partim quoniam haemorrhagia uteri facile de novo excitatur, partim quia in epilepsiam, & alia gravissima symptomata hisce subiectis communia, incidere possunt. 3.) Haecenus in criminalibus usu receptum fuit, quod non torqueantur homines, nisi ieiuno ventriculo. Lactantes vero diu ieiunia perferre nequeunt. Quando itaque iuxta *IC-*

ros, impastae personae tantum sunt torquendae, lactantes quoque ex hoc capite torturam perferre non possunt. Nam abstinencia, a potu & cibo in iis facile lipothymiam praestat. Cum vero cibus nutritivae personae ad torturam ducantur, in illa quasi suffocantur, vel vomitus, & excretiones alvi, ad minimum hunc actum solemnem dehonestare possunt. 4.) Nec ipsa territio in lactantibus locum invenit. A terrore enim nervi, & vasa omnia, crispantur, & convelluntur, lacque in mammis coagularur. Oriuntur inde nodi mammarum, tumores inflammatorii, imo plane cancerosae exulcerationes, quae cum horrendis ac lethalibus coniugantur symptomatibus. Porro lac a terrore in virulentum sane liquorem commutatur, qui, ab infante haustus, epilepsiae auctor esse potest. Errant ideo CARPZ. & BRUNNEMAN. qui levius lactantes torqueri posse arbitrantur, modo scilicet hac ratione alumno nihil nutrimenti decedat, quod per naturam tamen est impossibile.

4.) Nec *menstruantes*, sive illae, quae fluxu mensium laborant, facile torturae subiiciuntur. Nam 1) a levissimo dolore, terrore, aliove corporis affectu, facile fluxus irregularis contingit, sicut etiam mensium suppressio, quae desinit postea vel in chlorosin, vel hydropem, vel phthisin, aliave mortifera symptomata. 2) Quando torquentur, facillime vasa uteri, sanguine turgida, ab extensione illa violenta dilacerantur, & sic in haemorrhagiam lethalem incidere possunt. vid. ZACHIAS *lib. VI. tit. 2. qu. 2. No. 10.* Imo nec territio locum invenit si tales gaudent systemate nervoso magis sensibili.

5.) Immunes sunt a tortura *infantes*, contentientibus legibus *ff. de quaestionibus*, imprimis quoniam perfectae cognitionis & iudicii haud sunt capaces, nec intelligunt id, quod agunt, imo constitutio ipsa, sive robur corporis, in hisce subiectis torturam non admittit. Membra enim non sunt satis solida. Hinc ossa, ligamen-

gamenta, vasa sanguifera, nervi & tendines facile in his subiectis laeduntur, a quibus laesionibus mortifera interdum producitur symptomata.

6.] Quoque immunes sunt *decrepiti*, iuxta legem *si quis in gravi*, §. *ignoscitur ff. ad S. C. Syl.* Senes enim sunt bis pueri physice & medice, ideo quoque moraliter ac iuridice. Corporis namque vires non tantum deficiunt, unde inclinant ad lipothymias, sed & insuper corpus possident aridum, unde ossa, ligamenta, tendines & vasa in tortura facile franguntur. Ne quidem territio in iis facile locum invenit, quia ob debilitatem spirituum, facile incidunt in apoplexiam. Et, quod maximum, vigor mentis & iudicij in senili aetate immittitur. Hinc ab ipsis legibus infantibus & turicis aequiparantur. Vid. FORTUN. FIDELIS *Relat Med. lib. II. cap. 2. p. 231.* CARPZOV. *QUAEST. 118. No. 38.*

7.) Neque ii sunt torquendi, in quibus mens aegrotat, quales sunt *stolidi*, *stupidi*, *amentes*, *melancolici*, *maniaci*, quoniam in illis iudicium & intellectus deficit.

8.] Huc pertinent *muti*, *surdi*. Hi enim tacuis annumerantur, quia auditus mentis porta est, per quam ipse intellectus instruitur. Nec ex mutis confessionem, nisi *per signa loqui didicerint*, veram iudex extorquere potest. Imprimis vero muti a nativitate tales, ut plurimum sensu auditus destituuntur. Vid. ALBERTI *Comm. in Const. Crim. Carol. p. 198. seq.*

9) *Valetudinarii*, *re vera tales*; neque territio-
nem, neque ipsam torturam, sine notabili morbi exacerbatione, perferre possunt. Tales sunt *paralitici*, *vertiginosi*, *cataleptici*, *apoplectici*, *epileptici*, *phthifici*, *hydro-
pici*, *ad haemorrhagiam & haemotysin dispositi*. Hi itaque omnes ab omni torturae genere excipiuntur. In genere *omnes scilicet ii, qui laborant morbis veris non simulatis, a medicoper
signa*

signa cognitis, quatenus a tortura augmentum accipiunt non sunt torquendi.

C. C. C. V. art 59. expresse monet, quod rei valetudo, & naturae debilitas, vel infirmitas, semper in quaestione criminali a iudice observetur. Hinc inquisiti, pro diversae sanitatis conditione, excipiuntur etiam a certis torturae gradibus atque speciebus 1.) Speciatim torturam scalae perferre non possunt illi, qui proximi sunt annis pubertatis, item qui in senili aetate constituti sunt. Nam, propter ligamentorum, tendinum & ossium imbecillitatem, eiusmodi validam membrorum extensionem sine enormi iniuria sanitatis perferre non possunt. Et in genere in omni torturae gradu eiusmodi subiecta mitius tractantur.

2.) A polletris liberantur illi, qui *paronychia*, sive tumore enormi inflammatorio afficiuntur. Si enim horum pollices comprimuntur, non tantum inflammatio augetur sed & gangraena, sphacelus, imo caries ossium, ita acceleratur. Item a praelis liberantur qui ulcere quodam graviore in pollice gaudent, nec non qui aneurismate brachii laborant, haec enim mala a tali tormentorum genere graviora redduntur.

3.) Quaestio oritur, an illi, qui *chiragra* laborant funiculis & polletris sint torquendi, item, an *arthritici* sint tortura scalae afficiendi? Alii enim hic affirmantem, alii contra negantem amplectuntur sententiam. Affirmativa placet GUIL. FABRIC. MILDANO. *cent. 1. obs. 79.* qui refert, plurimos per torturam ab arthritide & podagra liberatos fuisse. Nos vero, cum celeberrimo AMANNO, in *Med. Crit. p. 159.* torturam pro remedio medico non aestimamus, nec podagricis torturam commendamus, potius affirmamus, quod cum podagra ipsa sit tortura, ergo afflicto non sit addenda afflictio. CARDILVG. in *officin. Sanitatis cap. 161.* egregiam de hoc morbo sistit observationem: Deus inquit, articulari morbo
fla-

flagellat ignavos, luxuriosos, & castigat voluptuosos, tradens plerisque invisibili torturae, sive carnifici, nimirum podagrae, cuius tormentis, etiam in mollissimis le-
cuis, subiciuntur, ut vix a corporeo carnifice perus tor-
queri possint; ipsi tamen tam stupidi sunt, ut neque avertant, neque delicta sua, uti alias in tortura
convenit, confiteantur. Ab equuleo dimissi in pristinae
vitae instituto pergunt, praeteraque iterum ad tor-
turam rursus rapiuntur, donec tandem in eisdem inte-
reant. Utinam hocce monitum notent & obliervent om-
nes illi, qui libidinosam exercent iuventutem. Arthritici
itaque cum inflammationibus articulorum sint expositi,
merito a tortura funiculorum & icalae immunes manere
debent, quoniam alias in maiora inflammationum pericu-
la incidere possunt.

4.) a Funiculis imprimis liberantur a) iuvenes fa-
cile enim articulatio manus extremae cum cubito laedi
potest b) Qui ulcus, vel cicatricem vel luxationis, aut
fracturae vestigium in his partibus, quibus hoc tormen-
ti genus adplicatur, monstrant.

5.) a Compedibus quibus nempe surae comprimuntur,
liberantur qui pedes habent oedematosos, qui in tibus
ulcera inveterata, tophos, gummata gallica &c. gerunt.

6.) A tortura icalae excipiuntur, qui *brachiorum
fracturam, vulnera & ulcera* passi sunt, quo pertinent
illi, qui *fonticulos* gestant, nec non isti, qui aneurisma
quod in tumorem expansa est arteria in brachio habent.
Dilacerantur enim ita brachia imprimis, si illa ab ulce-
ribus antiquis, vel longo fonticulorum usu, sint ema-
ciata. Vid. ZACCH. l. 6. tit. 2. Qu. IV. Porro si fra-
ctura ossium laboraverunt, illa denuo facile franguntur,
dum callus perfectam soliditatem osseam vix acquisivit.
His annumerantur illi merito, qui in tibus *ulcera inve-
terata scorbutica, venerea, gummata gallica, tophos tu-
moresve alios fungosos* gerunt. Hi a compedibus merito
libe-

liberantur. Item illi, quorum pedes ab *oedemate* tumescunt, favente C. C. iam citata.

7.) A scalae tormentis excipiuntur illi, quibus *caput constanter dolet*. Cum enim cephalalgia et cephalae afflicti vix ambulare audeant, ob augmenta dolorum, multo magis tale quid exspectandum, si concutiantur in tortura. His annumerantur merito *vertiginosi*, qui sub tormentis facile in apoplexiam incidunt, cum prodromus apoplexiae vertigo esse soleat, item *epileptici*, iuxta CARPZ. *pr. C. part. 3. qu. 18.* Si enim vera epilexia adest a tortura liberantur, & extraordinarie puniuntur, vel si incidunt durante tortura in epilepsiam, statim a tortura remittuntur.

8.) A tortura scalae excipiuntur illi qui morbo *pectoris laborant*. v. g. *phthisi, asthmate, dyspnoea, vomica, tussi inveterata, dispositi item ad haemoptysin, cordisque palpitationes*. Hi enim facile incidunt in suffocationem, vel momentaneum mortis periculum. Nam organa, iam laesa, a forti extensione & quassatione facillime dilacerantur, empyemata, sanguinis excretiones, inflammationes & suffocationes producuntur.

9.) *Debiles, & ad lipothymias dispositi*, facile a tortura scalae in syncopen incidunt, *gibbosi* in suffocationem, *hydropici* in mortis pericula. Ideo torturae scalae non subijciuntur. Huc pertinent suo modo *obesi*, ob metum suffocationis

10.) *Herniosi*, sive sit hernia scrotalis, sive, inguinalis, sive umbilicalis, quando in scala torquentur, non tantum in vomitum incidunt, sed & strangulationem. Hernia enim incarcerata producit quae miserere mei, sive ileum, post se relinquit.

11.) Collarii, sic dicti, cruciatus perferre non possunt absque vitae & sanitatis iniuria, illi, qui *angina* laborant aut quorum *tonsillae* atque *parotides* glandulae inflammatae existunt, vel suppuratae, quo pertinent & illi, qui *strumas & scrophulas* in gutture gerunt. Periculum e-

nim est, ne inflammationes augeantur, vel de novo accedant, aut respiratio turbetur, aut suffocatio inducatur.

Caeterum iis, qui plura de hac materia, & quae satis solide sunt scripta, legere cupiunt, commendamus sequentes Auctores nimirum ALBERTI *Diss. de Torturae subiectis Hal. 1730.* eiusque *Comment. Medic. in Edictum. Aedilitium. Hal. 1738.* BENI. EWALD *Diss. de Torturis Regiom. 1707.* IO. SAM. FRID. BOEHMERI *Diss. de eo quod iustum est circa torturam valetudinariorum. Hal. 1729.* GUIL. ZACH. GRAMERI *Diss. de Tortura eiusque usu & effectibus, Lipsf. 1742.* IO. PH. EYSELII *diss. de morbis ob quos rei ad torturam sunt inhabiles. Erf. 1711.*

4. Qu. Quid statuendum de corporis poenis afflictivis?

Nulla infirmitas quidem ab ultimo supplicio reos immunes reddit; interim tamen interdum occurrunt conditiones personarum, quae a iudice non sunt negligendae.

Excipiuntur hinc ab ultimo supplicio 1) *Iuniores*, qui scilicet intra impubertatis annos sunt constituti *L. fere in omnibus ff. de regulis iuris L. Infans ff. ad leg. Corn. de scar.* Quia enim delictum ex iudicio & animo doloso delinquentis aestimatur; iuniores autem perfectum iudicium non possident: Ideo mitius puniuntur, nisi malitia suppleat aetatem, iuxta *C. C. art. 164.*

2) *Decrepiti*, quoniam mentis alienationem coniunctam habent, etiam mitius puniuntur *L. 7. §. 3. ff. ad S. C. Silan.* Quo pertinent *furiosi, maniacy, & melancholici L. infans ff. ad leg. Cornel.* in maleficiis enim voluptas spectatur non exitus; illa autem in allegatis perionis rite dirigi nequit non dicam quod furore perciti suo turore satis puniantur *L. 14. ff. de offic. praesidis*
 CARPZ. *P. C. part. 3. Qu. 145.* quidem arbitratur, quod

quod, si furiosi eo tempore crimina committant quando adsunt eorum lucida intervalla, tunc participes huius privilegii fieri nequeant. Sed quid de lucidis intervallis furiosorum sit statuendum in Illustr. THOMAS. diss. alibi citata, *de praesumptione furoris atque demenciae*.

3) Ab ultimo supplicio ad tempus excipiuntur *praegnantibus*, iuxta leges ff. *de poenis. L. si praegnans ff. de statu hominum*, ne scilicet innocens partus, cum matre, pereat, item *puerperae*, quae, iuxta usum modernum, non nisi exactis sex septimanis puniuntur. Nec gravidis promulgari quidem sententia mortis, sine abortionis metu poterit.

4) Poenis corporis afflictivis mitius puniuntur *pueri*, *pubertati non proximi*, ob teneram corporis structuram, item *senes* debiliores atque decrepiti. Nam possunt ita interire, quoniam possident nervos debiles, ac corpus exsanguis. Similis causa militat pro *invalidis*, atque ex morbo debilibus. Aut enim morbi sopiti denuo excitantur, aut praesentes maiora capiunt incrementa. In specie autem ab amputatione narium excipiuntur illi qui *ozoena*, aliove ulcere narium, laborant. Hoc applicari debet quoque ad illos, quibus propter crimina militaria, amputatio aurium est suspicienda. Quando enim *strumis*, *scrophulis*, *parotidibus*, aut ulcere quodam, afficiuntur, tunc haec mala facile exacerbantur. Denique, qui ex affectu articulorum aegrotant, amputationem manuum, absque vitae periculo sustinere vix possunt.

Ad poenas corporis afflictivas referri denique potest *exilium*, *relegatio*, & *carcer*. Inter exilium & relegationem statuitur differentia, quod exules libertatem habeant, sese vel ad hanc, vel ad aliam regionem convertendi, relegati autem obstringantur, permanere in certa tantummodo regione. Si itaque relegati aerem in

illa regione perferre non possiat, & in morbos incidant, tunc locus relegationis merito mutatur, monente ZACCHIA, *lib. 6. tit. 2. qu. 8.* Carcerem quod concernit, ille ad reos vel detinendos, vel puniendos plerumque adhibetur. Quando autem in carcere aer peccat pravitate effluviolorum, vel humiditate, vel frigiditate nimia, tunc merito mutatur, monente CARPZ. *part. 3. qu. 130.* Iudices, inquit, caveant ne multos reos detrudant in carceres horribiles atque immundos, id quod absque vitae detrimento vix fieri potest. Nam per id interdum anam praebent delinquenti, delictum maius in se ipsum perpetrandi.

F I N I S.

INDEX

INDEX CAPITUM.

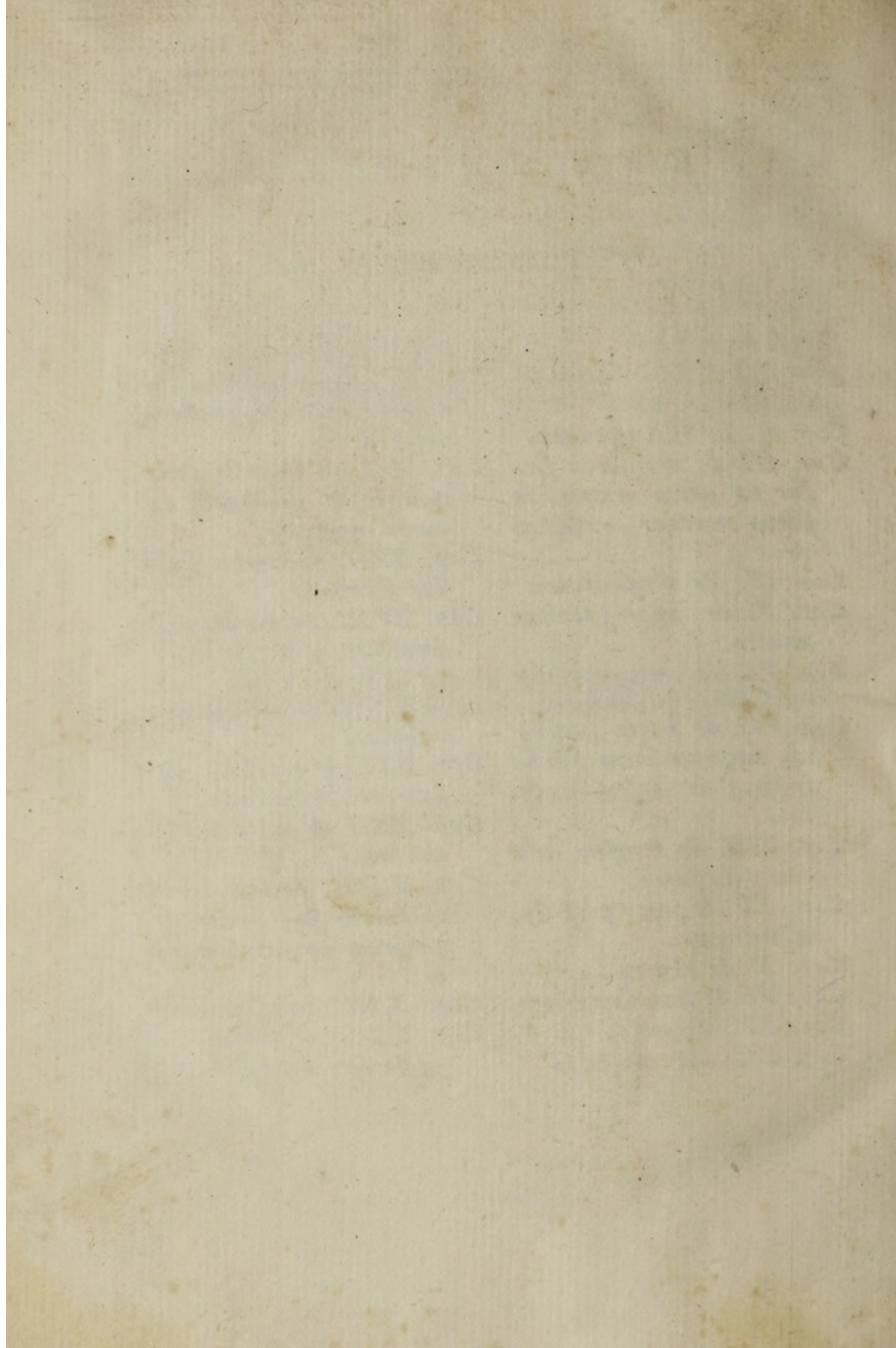
- P**refatio .
Caput I. de aetatum
divisione .
Cap. II. de Primogenitis .
Cap. III. de necessaria fœ-
tus ex utero matris, in
partu mortuae, exsectio-
ne .
Cap. IV. de virginitate .
Cap. V. de impregnatione
occulta .
Cap. VI. de impregnatione
affectata, & simulata .
Cap. VII. de partu supposi-
to, naturum item simili-
tudine, & dissimilitudi-
ne .
Cap. VIII. de tempore ani-
mationis fœtus .
Cap. IX. de partu perfecto,
& legitimo .
Cap. X. de abortu .
Cap. XI. de superfoetatione .
Cap. XII. de mola .
Cap. XIII. de monstris .
Cap. XIV. de hermaphroditis .
Cap. XV. de impotentia co-
niugali, imprimis in sexu
virili .
Cap. XVI. de impedimentis
coeundi, & generandi ex
parte mulieris .
Cap. XVII. de morbis fictis
sive simulatis .
Cap. XVIII. de morbis dis-
simulatis, sive celatis .
Cap. XIX. de peste .
Cap. XX. de venenis, & ve-
nificiis ,
Cap. XXI. de necessaria ca-
daverum inspectione .
Cap. XXII. de vulnerum le-
thalitate .
Cap. XXIII. de lethalitate
vulnerum singulorum or-
ganorum corporis huma-
ni .
Cap. XXIV. de infanticidio .
Cap. XXV. de tortura, &
pœnis corporis afflictivis .

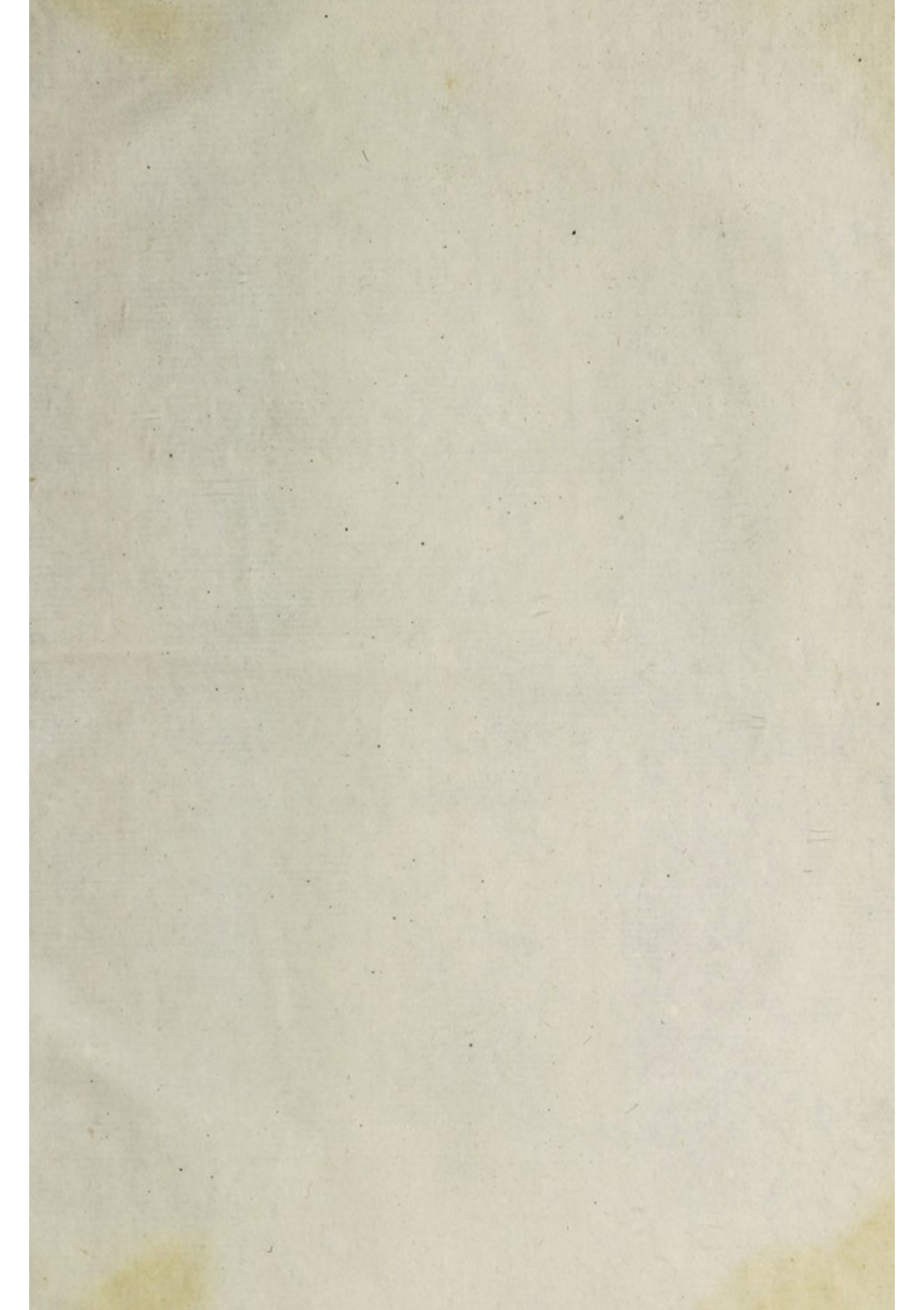
INDEX CAPITULORUM

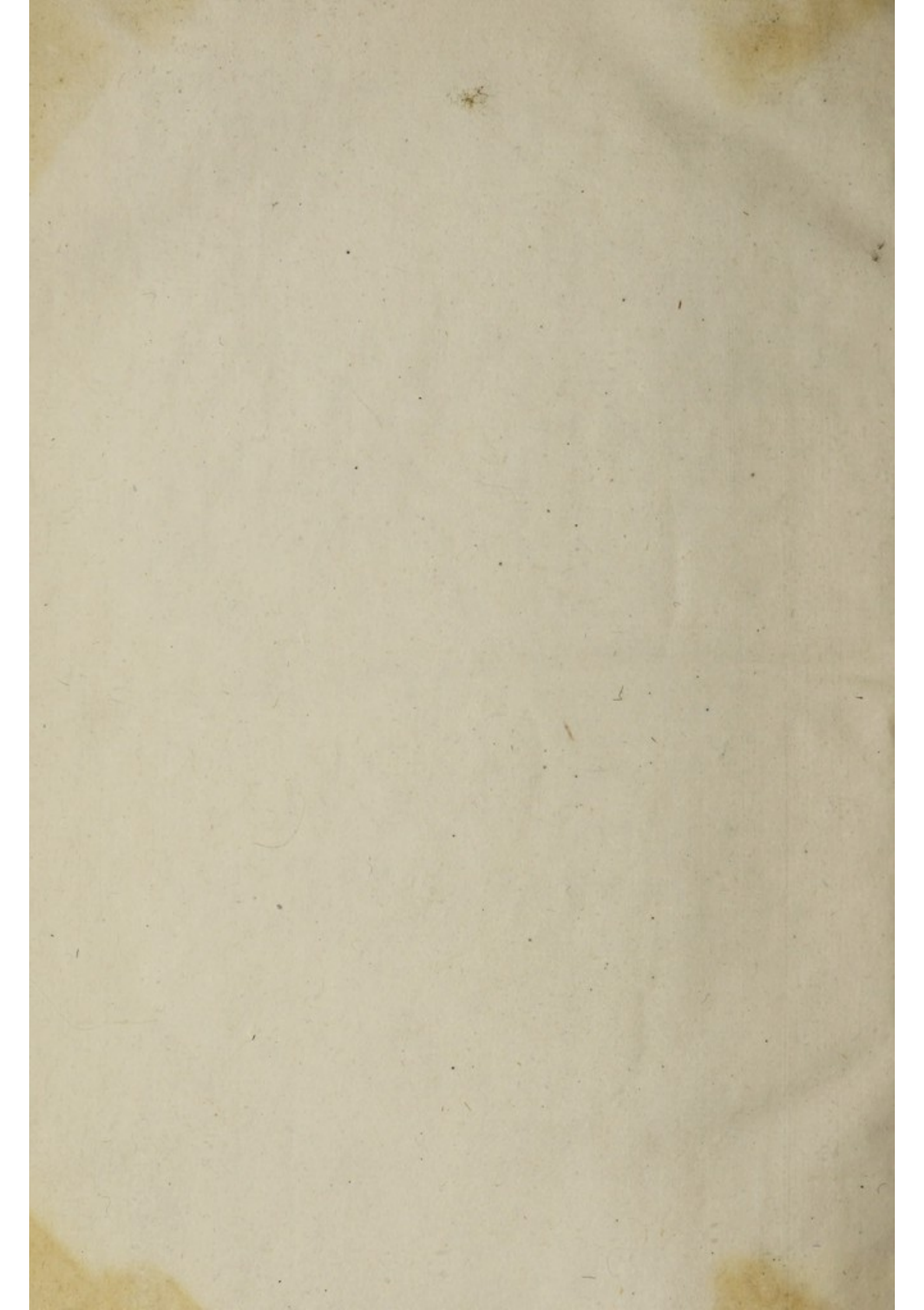
Cap. I. de certitudine	Cap. I. de certitudine
Cap. II. de primogenitura	Cap. II. de primogenitura
Cap. III. de successione in rebus ex utero matris, in parte matris, ex parte matris, ex parte patris	Cap. III. de successione in rebus ex utero matris, in parte matris, ex parte matris, ex parte patris
Cap. IV. de virginitate	Cap. IV. de virginitate
Cap. V. de impugnatione	Cap. V. de impugnatione
Cap. VI. de impugnatione	Cap. VI. de impugnatione
Cap. VII. de parte pupillari	Cap. VII. de parte pupillari
Cap. VIII. de tempore nuptiarum	Cap. VIII. de tempore nuptiarum
Cap. IX. de parte pupillari	Cap. IX. de parte pupillari
Cap. X. de abortu	Cap. X. de abortu
Cap. XI. de superfectione	Cap. XI. de superfectione
Cap. XII. de mola	Cap. XII. de mola
Cap. XIII. de mortificatione	Cap. XIII. de mortificatione
Cap. XIV. de infanticidio	Cap. XIV. de infanticidio
Cap. XV. de torione	Cap. XV. de torione
Cap. XVI. de infanticidio	Cap. XVI. de infanticidio
Cap. XVII. de infanticidio	Cap. XVII. de infanticidio
Cap. XVIII. de morbis infantum	Cap. XVIII. de morbis infantum
Cap. XIX. de pessa	Cap. XIX. de pessa
Cap. XX. de morbis infantum	Cap. XX. de morbis infantum
Cap. XXI. de morbis infantum	Cap. XXI. de morbis infantum
Cap. XXII. de morbis infantum	Cap. XXII. de morbis infantum
Cap. XXIII. de morbis infantum	Cap. XXIII. de morbis infantum
Cap. XXIV. de morbis infantum	Cap. XXIV. de morbis infantum
Cap. XXV. de morbis infantum	Cap. XXV. de morbis infantum
Cap. XXVI. de morbis infantum	Cap. XXVI. de morbis infantum
Cap. XXVII. de morbis infantum	Cap. XXVII. de morbis infantum
Cap. XXVIII. de morbis infantum	Cap. XXVIII. de morbis infantum
Cap. XXIX. de morbis infantum	Cap. XXIX. de morbis infantum
Cap. XXX. de morbis infantum	Cap. XXX. de morbis infantum

N

